Hayaletlerin göçü

PAULINE MELVILLE

İngilizceden çeviren:
Aysun Babacan

AYRINTI

Pauline Melville, *Hayaletlerin Göçü*'nde, Güney Amerika'dan İngiltere ve Afrika'ya uzanan öykülerinde, ilk romanı *Karnından Konuşanın Öyküsü*'nde ele aldığı fiziksel ve duygusal aidiyet temasının izini sürmeyi sürdürüyor. Melville'in, sömürgecilik ve sonrası dönemin hayaletlerini uyandıran karakterleri de, "eşya ile münasebetlerini tayin, kainattaki yerlerini tespit etmek" üzere havada asılı kalmış birer hayalettirler adeta. Yersiz yurtsuzluğun, yabancılaşmanın verdiği burukluğu dengeleyen, öykülerin trajikliğini yumuşatan, yazarın acıtan mizahıdır.

Öğrencilik yıllarının geçtiği Londra'da amaçsızca gezinirken geçmişin hayaletinin ele geçirdiği Güney Amerikalı bir diktatör; karnaval zamanı, kendisine gönlünü kaptırmış bir postacının yanında "yerini" bulan altmış beş yaşındaki Bayan da Silva; kocasının ellinci ölüm yıldönümünde farklı bir "yerde" olmaya karar veren, hayatı boyunca yapmak istediği şey olan flamenko dansıyla ölümü savuşturan bir başka yaşlı kadın; Dante'nin *Cehennem*'i ve Homeros'un *Odysseia*'sına göndermelerde bulunan bir dostluk hikâyesinde yaşamı anlamlı kılan değer ve etkinlikleri, "bulunduğumuz yeri" anlamsızlaştıran ölüm; Descartes ve Shakespeare'e alerjisi olan, istemeden analitik geometrinin ilkelerini kapmış, aklın sınırları olduğuna inanan, söze karşı sessizliği ve "beyaz adam" gelmeden önceki doğallığı özleyen, kültürler arasında "yerini" yitirmiş bir papağan; Londra'da yabancılaşmanın dibine vurmuş biri işçi diğeri işsiz iki kafadar; "öteki"ni anlamanın entelektüel bir faaliyet değil de bir his olduğuna inandığı için, Afrika'da rastladığı aç bir çocukla kurduğu "ortak bir şeyleri olmayanların ortaklığı"nda "yerini" bulan bir kadın; yüzünün ardında trajik bir gerçekliği gizleyen bir pandomim oyuncusu; Londra ve Prag seyahatlerinde yaşadığı "yeri" sorgulayan Macusi yerlisi Loretta ile birlikte ölmüş İngilizlerin ruhlarını yatıştırmak için "İngiliz masa işi" yapan Guyanalı işçiler. Tüm bu karakterler, hayaletlerin geçit töreninde bir bir gözümüzün önünden kayıp geçerler.

"Onun, son yıllarda ortaya çıkan gerçek anlamda özgün az sayıda yazardan biri olduğuna inanıyorum."
Salman Rushdie

KİTAP!
SKB 580838 UTE

AYRINTI • EDEBİYAT
ISBN 975-539-503-2
9 789755 395036

PAULINE MELVILLE

Çağdaş yazının önde gelen isimlerinden olan Pauline Melville 1948 yılında Guyana'da doğdu.

Bir roman ve iki öykü kitabı olan, çeşitli antolojilerde şiirleri yer alan Melville aynı zamanda çok sayıda filmde, BBC için hazırlanmış dizilerde oyunculuk yaptı.

İlk öykü kitabı *Shape-Shifter* (*Biçim Değiştiren*, çev.: Filiz Kaynak, İmge Kitabevi Yayınları, 2000) 1990 yılında yayımlandı; bu yapıtıyla Commonwealth Writers, PEN/Macmillian Silver Pen ve Guardian Fiction ödüllerini kazandı. Guyana başta olmak üzere Karayibler'deki sömürgecilik sonrası hayatı konu edinen yazarın bu yapıtında karakterler, Britanya'daki yeni hayatlarına uyum sağlama ve kimlik edinme arayışı içinde olan, geçmişleriyle hesaplaşan mültecilerdir. 1997 yılında yayımlanan *The Ventriloquist's Tale* (*Karnından Konuşanın Öyküsü*, çev.: Oya Dalgıç, Ayrıntı Yayınları, 2000) Orange Prize ve Whitebread en iyi ilk roman ödüllerini kazandı. Mizahı ve trajediyi alışılmadık bir tarzda harmanlayan Melville, kültürle doğayı, rasyonellikle büyüyü karşı karşıya getiren bu yapıtında arka plan olarak seçtiği Guyana'daki sömürgecilik döneminde iki kardeşin ensest ilişkisi ve aşkın isyankâr doğası ekseninde dinsel, toplumsal ve felsefi gerilimleri irdeledi. 1998 yılında yayımlanan ikinci öykü kitabı *The Migration of Ghosts* (*Hayaletlerin Göçü*, çev.: Aysun Babacan, Ayrıntı Yayınları, 2006) fiziksel ve duygusal anlamda aidiyetsizlik üzerine kurulmuş öykülerden oluşuyor.

Yazar halen Londra'da yaşamını sürdürüyor.

Ayrıntı: 503
Edebiyat dizisi: 149

Hayaletlerin Göçü
Pauline Melville

İngilizceden çeviren
Aysun Babacan

Yayına hazırlayan
Didem Atay

Kitabın özgün adı
The Migration of Ghosts

Bloomsbury Publishing / 2000
basımından çevrilmiştir.

© Pauline Melville, 1998

Bu kitabın Türkçe yayın hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak illüstrasyonu
Asuman Ercan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Alev Özgüner

Baskı ve cilt
Sena Ofset (0 212) 613 38 46

Birinci basım *2006*
Baskı adedi *2000*

ISBN 975-539-503-2

AYRINTI YAYINLARI
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr
Dizdariye Çeşmesi Sk. No.: 23/1 34400 Çemberlitaş-İst. Tel.: (0 212) 518 76 19 Faks: (0 212) 516 45 77

Pauline Melville

Hayaletlerin Göçü

AYGINTI

E D E B İ Y A T D İ Z İ S İ

GÜLÜNESİ AŞKLAR/*Milan Kundera* ◢ KALECİNİN PENALTI ANINDAKİ ENDİŞESİ/*Peter Handke* ◢ YÜZBAŞI VE KADINLAR TABURU/*Mario Vargas Llosa* ◢ BİZİ/*Yevgeni Zamyatin* ◢ KESİK BİR BAŞ/*Iris Murdoch* ◢ YENİ TANRILAR/*Alberto Vasquez-Figueroa* ◢ İNFAZA ÇAĞRI/*Vladimir Nabokov* ◢ EVET AMA, BİR LOKOMOTİF BUNU YAPABİLİR Mİ BAKALIM?/*Woody Allen* ◢ ÇALI HOROZU/*Michel Tournier* ◢ BANYO/*Jean-Philippe Toussaint* ◢ BALKON/*Jean Genet* ◢ GÜNEŞ İMPARATORLUĞU/*J.G. Ballard* ◢ BEYAZ ZENCİLER/*Ingvar Ambjörnsen* ◢ SİYAH MADONNA/*Doris Lessing* ◢ KAPANDA ÜÇ KAPLAN/*G. Cabrera Infante* ◢ ZAMANIN KIYISINDAKİ KADIN/*Marge Piercy* ◢ ANARŞİNİN KISA YAZI/*Hans Magnus Enzensberger* ◢ FOTOĞRAF MAKİNESİ/*Jean-Philippe Toussaint* ◢ GÜLÜN GÜNLÜĞÜ/*Ursula K. LeGuin* ◢ HOTEL DU LAC/*Anita Brookner* ◢ AZİZLER ve ALİMLER/*Terry Eagleton* ◢ VEDA YEMEĞİ/*Michel Tournier* ◢ ORLANDO/*Virginia Woolf* ◢ UTANÇ BİTTİ/*Anja Meulenbelt* ◢ YAKIN GELECEĞİN MİTOSLARI/*J. G. Ballard* ◢ KARANLIĞIN SOL ELİ/*Ursula K. LeGuin* ◢ AĞ/*Iris Murdoch* ◢ WATT/*Samuel Beckett* ◢ EKOTOPYA/*Ernest Callenbach* ◢ GECEYİ ANLAT BANA/*Djuna Barnes* ◢ İNSAN POSTUNA BÜRÜNMÜŞ KÖPEK/*Ingvar Ambjörnsen* ◢ CUMA/*Michel Tournier* ◢ AFRODİT'İN BAŞKALDIRISI/*Lawrence Durrell* ◢ GÜNDELİK MUTLULUĞA ALIŞMA/*Anja Meulenbelt* ◢ MURPHY/*Samuel Beckett* ◢ MASAL MASAL İÇİNDE/*Khimaira/John Barth* ◢ ZEN VE MOTOSİKLET BAKIM SANATI/*Robert M. Pirsig* ◢ PARFÜMÜN DANSI/*Tom Robbins* ◢ SINIRSIZ RÜYALAR DİYARI/*J. G. Ballard* ◢ FRANSIZ TEĞMENİN KADINI/*John Fowles* ◢ BEYAZ OTEL/*D.M. Thomas* ◢ MYRA/*Gore Vidal* ◢ DALGALAR/*Virginia Woolf* ◢ ATLANTİK ÖTESİ/*Witold Gombrowicz* ◢ HAYRANLIK/*Anja Meulenbelt* ◢ FERDYDURKE/*Witold Gombrowicz* ◢ MELEKLER ZAMANI/*Iris Murdoch* ◢ PAULINA 1880/*Pierre Jean Jouve* ◢ EŞEKARISI FABRİKASI/*Iain Banks* ◢ ROCK LANETİ/*Iain Banks* ◢ KAYIP ZAMAN/*Anja Meulenbelt* ◢ SENİ İÇİME GÖMDÜM/*Andrew Jolly* ◢ BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ/*Søren Kierkegaard* ◢ KONFIDENZ/*Ariel Dorfman* ◢ ALTIN DAMLA/*Michel Tournier* ◢ BİR GARİP VAKA: MATMAZEL P./*Brian O'Doherty* ◢ NIETZSCHE AĞLADIĞINDA/*Irvin D. Yalom* ◢ KIZILAĞAÇLAR KRALI/*Michel Tournier* ◢ AİLEDE BİR ÖLÜM/*James Agee* ◢ KUTSAL BÖLGE/*Carlos Fuentes* ◢ KALPSİZ AMANDA/*Jurek Becker* ◢ 62-MAKET SETİ/*Julio Cortázar* ◢ ÇARPIŞMA/*J.G. Ballard* ◢ ÜÇLEME-Molloy-Malone Ölüyor-Adlandırılamayan/*Samuel Beckett* ◢ DUR BİR MOLA VER/*Tom Robbins* ◢ HIRSIZIN GÜNLÜĞÜ/*Jean Genet* ◢ KÜÇÜK DEĞİŞİMLER/*Marge Piercy* ◢ LİLA/*Robert M. Pirsig* ◢ ERGİNLİK YAŞI/*Michel Leiris* ◢ AŞKSIZ İLİŞKİLER/*Samuel Beckett* ◢ ESİRGEYEN GÖKYÜZÜ/*Paul Bowles* ◢ YALANCI JAKOB/*Jurek Becker* ◢ DİVAN/*Irvin D. Yalom* ◢ PORNOGRAFİ/*Witold Gombrowicz* ◢ MERCIER İLE CAMIER/*Samuel Beckett* ◢ BİR ERKEĞE NASIL TECAVÜZ EDİLİR?/*Märta Tikkanen* ◢ BENDENİZ VE MARCO POLO/*Paul Griffiths* ◢ DOĞMAMIŞ KRİSTOF/*Carlos Fuentes* ◢ RÜYA SAKİNLERİ/*Iris Murdoch* ◢ HİÇ İÇİN METİNLER ve Uzun Öyküler/*Samuel Beckett* ◢ DUYGU YOLCULUĞU/*Laurence Sterne* ◢ BETTY BLUE/*Philippe Djian* ◢ AĞAÇKAKAN/*Tom Robbins* ◢ ANARŞİST/*Tristan Hawkins* ◢ BAKAKAİ/*Witold Gombrowicz* ◢ PORTNOY'UN FERYADI/*Philip Roth* ◢ $10^{1/2}$ BÖLÜMDE DÜNYA TARİHİ/*Julian Barnes* ◢ SUNİ TENEFFÜS/*Ricardo Piglia* ◢ MANŞ ÖTESİ/*Julian Barnes* ◢ ADA/*Aldous Huxley* ◢ GÜLÜN MUCİZESİ/*Jean Genet* ◢ MÖSYÖ/*Jean-Philippe Toussaint* ◢ ÇİÇEKLERİN MERYEM ANASI/*Jean Genet* ◢ BAŞUCU OĞLANI/*Alison Fell* ◢ YARATIK/*John Fowles* ◢ SENİ SEVMİYORUM/*Julian Barnes* ◢ ZENCİLER/*Jean Genet* ◢ TÜNEL/*Ernesto Sábato* ◢ KARA PRENS/*Iris Murdoch* ◢ KARNINDAN KONUŞANIN ÖYKÜSÜ/*Pauline Melville* ◢ TANRI'NIN AĞZINDAN EVRENİN HİKÂYESİ/*Franco Ferrucci* ◢ HAYATIN VE AŞKIN YASALARI/*Connie Palmen* ◢ KAHRAMANLAR VE MEZARLAR/*Ernesto Sabato* ◢ KAYNAK VE ÇALI/*Michel Tournier* ◢ CENNETE BİR KOŞU/*J.G. Ballard* ◢ DİŞİ ADAM/*Joanna Russ* ◢ FLAUBERT'İN PAPAĞANI/*Julian Barnes* ◢ ALDATMA/*Philip Roth* ◢ KOKAİN GECELERİ/*J.G. Ballard* ◢ ACABA NASIL?/*Samuel Beckett* ◢ MANTISSA/*John Fowles* ◢ KOLEKSİYONCU/*John Fowles* ◢ BENJAMİN: DAR GEÇİTTEKİ AYDIN/*Jay Parini* ◢ METEORLAR/*Michel Tournier* ◢ ARKADAŞLIK/*Connie Palmen* ◢ AŞK VESAİRE/*Julian Barnes* ◢ SİRİUS'TAN GELEN KURBAĞA/*Tom Robbins* ◢ BAYAN GULLIVER CÜCELER ÜLKESİNDE/*Alison Fell* ◢ GELECEKTEN ANILAR/*William Morris* ◢ BENİMLE TANIŞMADAN ÖNCE/*Julian Barnes* ◢ İNGİLTERE İNGİLTERE'YE KARŞI/*Julian Barnes* ◢ İYİ İŞ/*David Lodge* ◢ YİTİK RUHLAR IRMAĞI/*Connie Palmen* ◢ TERAPİ/*David Lodge* ◢ ÖLÜRKEN/*Jim Crace* ◢ GÜZELLİK HIRSIZLARI/*Pascal Bruckner* ◢ SÜPER KENT/*J.G. Ballard* ◢ SISKA BACAKLAR/*Tom Robbins* ◢ BETON ADA/*J.G. Ballard* ◢ İLK AŞK, SON TÖRENLER/*Ian McEwan* ◢ GILLES İLE JEANNE/*Michel Tournier* ◢ BİR KOMÜNİSTLE EVLENDİM/*Philip Roth* ◢ KIZILDERİLİNİN ŞARKISI/*James Welc* ◢ SİNEMA MÜDAVİMİ/*Walker Percy* ◢ KARANLIKLARIN EFENDİSİ/*Ernesto Sabato* ◢ METROLAND/*Julian Barnes* ◢ BİZİ NEDEN TERK ETTİN SAYIN BAŞKAN?/*François Vigouroux* ◢ DÜŞÜNCE BALONLARI/*David Lodge* ◢ MİLENYUM İNSANLARI/*J.G. Ballard* ◢ MÜNECCİM KRALLAR/*M. Tournier* ◢ BEYAZDAKİ KARA/*Maggie Gee* ◢ KAYBOLUŞ/*G. Perec* ◢ HINÇ AYLARI/*P. Bruckner* ◢ LİMON MASASI/*J. Barnes* ◢ BÜYÜCÜ/*J. Fowles* ◢ GÜNDOĞUMUNA YOLCULUK/*J. Barnes* ◢ OKLUKİRPİ/*J. Barnes* ◢ FISKADORO/*D. Johnson* ◢ HAYALETLERİN GÖÇÜ/*P. Melville*

Joy için

Ve bırak hayaletin olsun sana kılavuz
"Balade de Bone Conseyl", Chaucer

İçindekiler

– Sürgündeki başkan 11
– Bayan da Silva'nın karnavalı 31
– *Duende* 48
– Lucifer'in bacağı 63
– Geçelim acıklı öyküleri 82
– Papağan ve Descartes 96
– İki gümüş kalemin öyküsü 109
– Pırıltılı yosma 111
– Erzulie 125
– Bir yüzün kaynağı 153
– Hayaletlerin göçü 161
– İngiliz masa işşi 176

Sürgündeki başkan

Başkan, delikanlılık günlerinde öğrencilik yapmış olduğu London School of Economics binasının girişindeki basamakları tırmandı. Dizlerine kadar uzanan lacivert bir palto giymiş, boynundaki açık kahverengi kaşmir atkısını kravat gibi özenle bağlamıştı. Kısa bir süre önce boğazından ameliyat olduğu için hassas boyun bölgesini Londra kışının soğuk rüzgârlarından korumaya özen gösteriyordu.

Döner kapıdan geçti ve girişteki büyük salonun mermer zemininde bir an durdu. Okul zamanı olmadığı için çevrede pek az insan vardı. Onu tanıyan kimse çıkmadı. Bir iki dakika öylece durdu. Danışma masasında oturan adamın kelleşen başı, önündeki notlara gömülmüştü; kendisiyle ilgilenmedi. Adam ona ne istediğini soracak olursa ne cevap vereceğini düşünerek bir an duraksadı. Herhal-

de kendisinin Başkan Hercules olduğunu, otuz yıl kadar (Tanrım, kırk mıydı yoksa!) önce bu okulun hukuk bölümünde okuduğunu ve yalnızca duygusal bir ziyaret amacıyla buraya geldiğini söyleyebilirdi.

Aslında bu okulda pek mutlu günler geçirmemişti. Kimsenin onu tanımayacağını biliyordu. Aradan çok zaman geçmişti. Sürgünde olduğunu bile bilmezlerdi.

Yeni ve alışkın olmadığı o statü yokluğunu anımsayınca koltuğunun altına aldığı çantasının alt kısmını daha bir sıkı kavradı. Tüm bunların nasıl olduğunu hâlâ anlayamıyordu. Kendini ne kadar zorlarsa zorlasın olayların sırasını kati olarak hatırlayamıyordu. Onun için, gerçek başkandan sürgündeki başkana geçiş muğlaklığını koruyordu. Otel odasında ne kadar oturup hatırlamaya çalışsa da aklı ermiyordu bir türlü. Yoksa bir sinir krizi mi geçiriyorum diye düşünmekten kendini alamamıştı.

Önemsiz bir boğaz ameliyatı için hastaneye gittiğini hatırlıyordu. Limuzin onu hastanenin ön kapısına bırakmış, bir grup Kübalı doktor onu kapıda karşılamıştı. Güneş yakıyordu. Yanaklarındaki sıcak rüzgârı hatırladı. İçeri girmeden önce cerrahlarla el sıkışırken fotoğrafçılar resimlerini çekmişlerdi. Bundan sonrasını hatırlamıyordu.

Başkan, hâlâ gözlerini yere dikmiş öylece duruyordu. Böyle hareketsiz durmaya devam ederse dikkat çekeceğini fark etti. Asansöre doğru yürüdü. Rastgele bir katın düğmesine bastı. Hukuk fakültesinin hangi katta olduğunu hatırlamıyordu, zaten herhalde her şeyin yeri değişmiş olmalıydı. Oysa, üçüncü katta asansörden iner inmez bakımsız koridorları ve donuk renkli ahşap kapılarla ucuz mobilya cilası kokusunu tanımış, o aşina huzursuzluğu yeniden hissetmişti. Farklı ofislerin kapılarındaki duyurulardan bu katın artık sosyal antropoloji bölümüne ait olduğu anlaşılıyordu. Bir zamanlar bu katta kesinlikle hukuk bölümü vardı.

Odalardan birinin kapısındaki küçük pencereye yaklaştı; net görebilmek için ellerini gözlerine siper ederek içeri baktı. Uzun, ağır sıralar hâlâ hatırladığı gibiydi ama şimdi her birinin üzerinde gri birer bilgisayar vardı. Kapıyı açmaya yeltendi ama kilitliydi. Gözünü pencereden içeri dikti.

Neden durup dururken buraya gelme ihtiyacı hissetmişti? Yaşamı boyunca yeterince başarı yakalamıştı zaten. Peki neden, küçük de olsa asla unutamayacağı o aşağılayıcı olayı yaşadığı yere dönmek zorunda hissetmişti kendini? Sahne gözünde canlandı.

Öğretmen, sınıfın önünde onun kompozisyonunu sağa sola sallayarak yürümüş ve şu sözlerle ona geri vermişti:

"Bu kompozisyon, şu anda üçüncü sınıf öğrencisi olan bir öğrencinin benim geçen yıl notlandırdığım kompozisyonuna şaşılacak derecede benziyor. Bu kez, sadece kuşkulandığım için fazla bir şey yapmayacağım ama uyarıyorum: Bir kez daha böyle bir şey olursa bunu dekana rapor ederim."

Doğal olarak, şaşırmış ve olanları anlamıyormuş gibi yapmıştı. Oysa gerçekten de, geçen yıl A artı almış bir öğrencinin kompozisyonundan kopya çekmişti. Kendi yazdığı kompozisyon da oldukça yüksek standartlardaydı ama en iyi notu elde etmenin kesinliğine karşı koyamamıştı.

Aynı akşam, Mecklenberg Meydanı'ndaki yurtta sömürge ülkelerinden bir grup öğrenciye, soslu pirzoladan oluşan akşam yemeklerini yerlerken, iki kompozisyon arasındaki benzerliğin sıra dışı ve talihsiz bir tesadüften ibaret olduğunu haklı görünen bir öfkeyle ve ısrarla açıklamış, onlar da dinlemiş ve derdini paylaşmışlardı. Öğretmeni çok sert sözlerle eleştirmiş, sömürgelerde çalışan tüm diğer öğretmenler gibi hiç şüphesiz onun da ırk ayrımcılığı yaptığını ve onu küçük düşürmek için böyle bir yola başvurduğunu söylemişti.

Mecklenberg Meydanı'ndaki o grupta yer alan öğrencilerin çoğu daha sonraki yaşamlarında epey iyi pozisyonlara gelmişlerdi. İki tanesi şu anda iki Afrika ülkesinde başbakandı. Sandhurst Askeri Akademisi'ne geçen bir tanesi de şu anda Gana'da generaldi. Kendisi ise Güney Amerika'daki ilk siyah başkan olmuştu.

O kıtada, pazaryerinde hiç rahatsızlık duymadan halkın arasına karışabilen pek az başkandan biri olduğu için kendisiyle gurur duyardı. Kimi zaman şoförüne, semt pazarlarından birisinde durmasını söyler; sebze, bitki, çamaşır tozu ve kakao kokularının arasında yürür, kurutulmuş balıkların ağır leşleri arasında gezinir, pazarcılarla şakalaşıp, sohbet eder, işlerinin nasıl gittiğini sorardı. Verdiği

demeçlerde, sık sık "küçük adamlar"ın önemine değinirdi.

Resmi ikametgâhındaki ziyarete açık günlerde de böyle olurdu. Bahçede gezinen insanların arasına karışıp sohbet ederken, etrafını saran ve sırtına dokunan konukların arasından güçlükle sıyrılarak ilerlerken tüm bu sıcakkanlılık pek hoşuna giderdi.

Oysa devlet başkanı sıfatıyla uluslararası bir konferansa katılmak üzere ülke dışına çıkıp eski sınıf arkadaşlarından birine rastladığında, içlerinden herhangi birinin, kopya çekmekle suçlandığı, o günü hatırlayıp hatırlamadığı düşüncesi içini kemirir, halkın arasında takındığı gülümseme yüzünde donar kalırdı..

Tuhaf olan yıllar yılı devlet başkanlığı yapıyor olmasına rağmen, konumundan hiç emin olamamasıydı. Kendisini şarlatan gibi hissediyordu. Bunun, yaklaşık yirmi yıldır onu iktidarda tutan şaibeli seçimlerle hiçbir ilgisi yoktu. Adil bir seçimle iktidara gelmiş olsaydı bile kendini yine şarlatan gibi hissedecekti.

Babası devlet memuruydu. Ona asla adam olamayacağını, çünkü sağlam bir ahlâkı olmadığını söylerdi. Devlet başkanlığı bürosu, başarısızlıklarının üzerini örttüğü, kaplumbağa gibi saklandığı yuva gibi bir yerdi ona göre. O konferanslarda, kendisi gibi devlet başkanı ya da başbakan olan arkadaşlarına sormak istediği tek soru onların da kendisi gibi hissedip hissetmedikleriydi.

"Sizce de hepimiz bir avuç dolandırıcı değil miyiz?" diye sormak isterdi ama asla sormamıştı.

Sınıfın kapısından uzaklaşıp asansöre doğru yürüdü. Cartier saatine baktı. On biri çeyrek geçiyordu. Gitmek istediği belli bir yer yoktu ve nedense bu binayı da hemen terk etmek istemiyordu.

Zemin katta asansörden indi ve Eski Tiyatro salonuna doğru ilerledi. Önemli konuklar, seminerlerini burada verirlerdi. Sağdaki kapıya doğru yürüyüp sessizce içeri dalarken kimsenin dikkatini çekmemişti.

İşte burası biraz değişmişti. Oditoryum hatırladığı gibi aynı çarpık açıda duruyordu ama parke yer döşemesinin yerini duvardan duvara halılar, kasvetli ve yüksek arkalıklı meşe sandalyelerin yerini gerçek tiyatrodaki gibi yumuşak ve rahat koltuklar almıştı.

Etrafta hiç kimse yoktu. Bir mikrofon sehpası, boş bir bardak ve

tozlu bir sürahi masanın üzerinde hayalet bir konuşmacıyı bekler gibiydi. Başkan, rahatlamış bir halde, kumaş kaplı koltuklardan birine oturup, evrak çantasını yanındaki koltuğa bıraktı. Boğazındaki atkıyı büyük bir dikkatle gevşetti. Boğazındaki ameliyat yarası beklendiği gibi iyileşmiyordu. Bazen yaradan renksiz bir sıvı sızıyordu. Parmaklarının ucuyla yavaşça pütürlü yarasına dokundu. Az biraz parmakları ıslandı. Paltosunun cebindeki mendilini aradı ve yaradan akan kanla karışık sıvının üzerine bastırdı.

Üst kata gittiğinde hatırladığı sevimsiz anıları aklından kovma telaşıyla, baroların hitabet yarışmasında "En İyi Konuşmacı" ödülünü aldığı zamanı zihninde bir kez daha yaşayarak teselli bulmaya çalıştı. Fakat tüm hatırladığı o anda neler hissettiği olmuştu: Hâkimlerin onu, güçlü ama inandırıcı bir tarzda yalan söylemek gibi son derece kolay bir şey için ödüllendirmelerine inanamamıştı. Bunda bir marifet görmüyordu, çünkü daha çocukken bile başkalarına söylenen yalanlar ile insanın kendi doğruları arasında bir ayrım olduğunu biliyordu. Bunu herkesin kolayca yapabileceğine inanıyordu. Hitabet sanatı dedikleri, halka yalan söyleme sanatından başka neydi? Ona göre, her söylem, bir raddeye kadar yalan söyleme meselesiydi.

Yalan söylemek hiçbir zaman sorun olmamıştı. Gerçekliği iyi kavrayan biri için yalan söylemek çok kolaydır. İşte onu pragmatik bir politikacı yapan şey de gerçekliği kavrama yeteneğiydi.

"Çok basit," demişti, politik yaşamının başlarında. "Ben Afrikalı bir liderim. Benim rakibim Doğu Hintli bir liderdir." Bunları açık açık söylediğinde, ellilerdeki ilerici güçler, kitleleri sürükleyecek lider olarak gördükleri rakibini destekliyorlardı. Rakibi, ırk bütünlüğünü temel alan ve ülkeyi bir uçtan diğerine kuşatan bir kampanya başlatmıştı. Bu sırada kendisi de Amerikalılar ve İngilizlerle anlaşmış ve ırk ayrımcılığına oy verecek insanlara güvenebileceğini bilerek iktidarı ele geçirmişti.

"Benim işim gerçeklerle," demişti.

İşte şu andaki durumu böylesine can sıkıcı hale getiren de buydu. Gerçeğin ne olduğundan tam olarak emin olamıyordu. Onu bu noktaya getiren olayları bilseydi, halihazırda ne yapacağını da bi-

lirdi. Fakat bir türlü konuya dikkatini veremiyordu. Oturduğu yerden öne doğru eğilip ellerini yumruk yaptı. Başını ellerinin arasına aldı. Önemli meseleler bulanıkken, yıllar önce bir öğretmenin onu kopya çekmekle suçlaması gibi rahatsız edici ve yersiz anılar zihninde capcanlıydı.

Biraz sıcak olduğunu düşünerek, paltosunun üst düğmelerini çözdü. Her nedense kafası yine geçmişe, babasının onu bir arkadaşıyla karşılaştırdığı anıya gitti. Karşılaştırma onun aleyhineydi. Arkadaşının adı Michael Yates'ti. On bir yaşındaydı. Okuldan eve döndüğünde, açık veranda kapılarının önündeki cilalı döşemelerin üzerinde ayakta duran babasını kaşlarını çatmış, okul müdüründen gelen bir mektubu okurken görmüştü. Küçük bir yaramazlığı bildiriyorlardı. Fakat, okul müdürünün şikâyetçi olduğu şey, yapılan yaramazlık değil, bu yaramazlığı kapatmak için örülen tutarsız, ama kılı kırk yaran yalan ve aldatmaca ağıydı.

Dolabın yanında duran kız kardeşi durumdan memnun onları seyrederken, babası, "Beni yerin dibine soktun," diye kükremişti. "Neden biraz Michael Yates'i örnek almıyorsun? Michael Yates açık ve dürüst bir çocuk. Michael Yates sözüne güvenilen bir çocuk. Sen sinsisin. Neden benim çocuğum böyle saman altından su yürüten sinsi bir çocuk olsun?"

Yıllar sonra, başkan olup da, Critchlow Labour College'da bir demeç vermeye gittiğinde, kürsüye doğru yürürken tanıdık bir yüz gözüne çarpmıştı. O sıralarda her gün üzerine mutlaka eflatun rengi bir şey giyiyor, imzasını imparatorlar gibi eflatun mürekkepli kalemiyle atıyordu. Saçları alnının iki yanından seyrelmiş, ışıl ışıl gözleriyle bir kenardan ona bakan eski okul arkadaşının elini sıkmak için durdu.

"Michael Yates. Neler yapıyorsun bakalım?"

"West Ruimveldt'te bir ortaokulda öğretmenlik yapıyorum."

Başkan adamın sırtını sıvazladı.

"Bunu duyduğuma sevindim," dedikten sonra platforma doğru yürümeye devam etti.

O öğleden sonra başkan, bürosuna döndüğünde sekreterine, West Ruimveldt ortaokulunda çalışan Michael Yates adındaki kişi-

nin kovulması ve başka hiçbir yerde iş bulamaması için gerekenin derhal yapılması talimatını verdi. Sabahın geri kalan saatlerini ise, eski bir hesabı görmüş olmanın tadını çıkararak geçirdi. Söz konusu saygısızlık olduğunda Başkan Hercules'in inanılmaz bir hafızası vardı. Kendisine saygıda kusur ya da muhalefet eden bir politikacıyı ve olayın detaylarını bütün incelikleriyle hatırlayabilirdi.

Bir temizlik görevlisi, kapıyı poposuyla ittirip, elektrik süpürgesini sürükleyerek salona girdi. Başkan toparlandı ve sıraların arasından yan yan geçerek çıkışa yöneldi.

Kendini Kingsway'de buldu. Eskiden sık gittiği bir lokantayı bulmak için üstünkörü etrafına bakındı ama artık yoktu. Onun yerine bir baskı ve grafik mağazası açılmıştı.

Trafik, önünden geçip Bush House'a doğru akıyordu. Karşıdaki iki binanın ortasında kalan açıklıkta bir kayın ağacı vardı. Aşağıdan bakıldığında, ağacın incecik dalları bomboş ocak göğünde buz tutmuş bir sinir ağı gibi görülüyordu. Kendi ülkesinin sıcağını ve nemini özleyen başkan Kingsway'den uzaklaşıp, ters yöne, Strand'e doğru yürüdü.

Hiç kuşkusuz, bu sürgün geçici bir durumdu. Elbette, sonunda geri dönecekti. Mesele, ne zaman döneceğiydi. Northumberland Bulvarı'na saptı.

Royal Commonwealth Society'ye buyur eden ağır döner kapılar onu yavaşça içeri aldı, girer girmez sıcak havayı hissetmek hoşuna gitmişti. Üniformalı bir güvenlik görevlisi kırmızı halı deryasının üzerinden ona doğru ilerledi, herhalde ona niçin geldiğini soracaktı. Başkan Hercules görevlinin koluna girerek onu kraliçenin ve Royal Commonwealth Society başkanlarının fotoğraflarının bulunduğu duvara doğru götürdü. Ona, sıra sıra fotoğrafın içinden kendi fotoğrafını gösterdi. Adamın utancı karşısında gülümseyerek hafifçe sırtına vurdu. Hayır, alınmamıştı.

Güvenlik görevlisi şaşkın ve mahcup, görev yerine döndü. Başkan asansöre bindi. Birinci kata çıkacaktı. İçinde bir dürtü onu eskiden aşağılandığı ya da utanç duyduğu sahnelerin geçtiği yerlere geri gitmeye zorluyordu. Nedense uzak duramıyordu buralardan. Sanki geri dönüp o sahnelere olanca enerjisiyle odaklanırsa, bunla-

rı tarihten silebilecekti. Oysa başarılarının yanında bunların tümü önemsiz türden engellerdi. Ama neden başarıları ona bir şey ifade etmiyordu?

Asansörde olayın detaylarını hatırlarken terlemeye başladı.

Olay, zaten yıllardır başbakanken kendini ömür boyu başkanlığa atadığı sıralarda gerçekleşmişti. Lagos'taki İngiliz Milletler Topluluğu Konferansı'ndan dönerken Londra'ya uğramıştı. Burada yapacağı toplantı resmi değil, yalnızca özel davetliler için olacaktı. İçine doğmuş olmalıydı ki, kız kardeşinin çağrılmaması için özellikle talimat vermişti. Başkan olmasından kısa bir süre sonra, kişisel bir intikam uğruna onun diplomatik görevine son vermişti. Çünkü, babasının kendisine bıraktığı küçük bir heykelciği Başkan Hercules'e vermeyi reddetmişti. Görevinden alınınca Londra'da oturmaya devam etmişti. Fakat Hercules, onun, görevden alınmanın acısını hâlâ unutamadığını biliyordu. Bu konuda ortalığı karıştıracağı endişesiyle, herkesin içinde kız kardeşiyle bir araya gelmek istemiyordu.

Her nasılsa kız kardeşi, davetli bir arkadaşını ikna ederek konuk olarak gelmeyi başarmıştı. Başkanın keyfi yerindeydi. İleride bir dağı andıracak olan göbeğin tepelerini mesken tutmak üzere, hafifçe göğsünden aşağı kayan tertemiz, hâki renkli bir gömlek giymişti.

Alkışlar arasında konuşmasını bitirmiş, önce yüksek komiserin, ardından diğer şeref konuklarının ve parti yandaşlarının elini sıkmak üzere öne doğru bir adım atmıştı ki tam o anda kız kardeşi asansörden çıkıp, ellerinde şarap kadehleriyle sohbet ederek etrafta dolanıp duran küçük ama seçkin topluluğun bulunduğu birinci kattaki lobiye adımını attı.

"Belki bu yüzden başım belaya girecek ama hepinizin ağabeyim, Baldwin Hercules hakkındaki bazı gerçekleri bilmesi gerekiyor." Sesi biraz titrese de hafifçe aralık ayakları yere sağlam basıyor, çantasını tutan elleri titriyordu.

O, asansör kapısının önünde, başını hafifçe geriye atmış bir halde sinirli sinirli dikilirken, toplantıyı huzursuz bir sessizlik kaplamıştı. Doğrudan davetlilerin gözlerinin içine bakarak kararlı bir şekilde devam etti.

"Kimse bir adamı kız kardeşinden daha iyi tanıyamaz. Baldwin bir yalancı, bir hilebaz, bir zorbadır. Çocukken, ne zaman başı sıkışsa yalan söylerdi. Yalan, yalan, yalan. Sürekli suçu birilerine atardı. Her şeyi kazanmak isterdi. Evet, zeki bir adamdır ama acımasızdır. Sizleri uyarıyorum. Büyük bir iktidara kavuşmasına izin verdiniz. Ama bunun acısını çekeceksiniz, bu ülke de çekecek. Bu adamın, istediklerini elde etmek için yapmayacağı hiçbir şey, kullanmayacağı hiç kimse yoktur."

Birkaç kişi onun yanına gidip, kibarca oradan uzaklaştırmaya çalıştı. Bir tanesi, arkadaki asansörlerden birinin düğmesine basarak kapıyı açmak istedi. Ama hiçbir şey olmadı. Asansör takılmıştı. O ise, güvenlik görevlilerin onu yaka paça dışarı atacaklarını hissederek daha hızlı konuşmaya başladı.

"Çok geç olmadan birinin gerçekleri söylemesi gerek. Hepimiz seçimlerde hile yapıldığını biliyoruz. Hükümetini ölülerin seçtiği tek ülke biz olmuşuzdur herhalde. Listedeki isimlerin yarısı mezar taşlarından alındı. Sonunda, yerini korumak için öldürmeye de başlayacak. Sosyalist cumhuriyet, ha?" Dudaklarını büktü. "Kızının neden İsviçre'de kalmak zorunda olduğunu sorun ona. Ben size nedenini söyleyeyim: Onun gizli banka hesaplarını idare etmek için."

Üzgün bakışlarını, onu konuk olarak oraya getiren arkadaşına çevirdi.

"Özür dilerim," dedi. "Bunu yapmamalıydım. Ama kendimi tutamadım." Asansörün yanından uzaklaşarak sessizce halı kaplı merdivenlere doğru yürüdü.

O gece uçakla Kanada'ya gitti.

Kız kardeşinin öfkeli konuşması sırasında başkan, yüzünde mahcup bir gülümseme, yanakları dehşetten titrer bir halde sessizce ayakta durdu. İsviçre'deki banka hesaplarından söz ettiği zaman, maiyetindekilerden birine dönerek yüzünde keyifli bir teslimiyet ifadesiyle şunları söyledi:

"Maalesef kendi kardeşini, bakanlarını kovduğun gibi kovamıyorsun." Gülerek geçiştirme çabası içinde esefle söylenmiş sözlerdi bunlar. Boynundaki çizgilerin üzerinde ter damlacıkları parlıyor-

du. Konuştuğu adam anırırcasına, ama kesinlikle sahte bir kahkaha atmıştı.

Artık sürgünde olan başkan, yıllar önce durduğu yere doğru ağır ağır yürüdü. Kız kardeşiyle adeta yeniden yüz yüze gelmişçesine, onu dinlerken durduğu yerde, halının tam o noktasında durdu. Sanki etrafında hayalet konuklar vardı. Boynunda ve çenesinde karıncalanma başlamıştı. Sağ elinin başparmağını asabi hareketlerle ortaparmağına bastırıyordu. Kız kardeşinin sözlerini bir kez daha dinliyor gibiydi. Adeta ruhunun dağlandığını hissediyor, titriyordu.

Şimdiye kadar kız kardeşine misilleme yapmamış olmasının basit bir nedeni vardı: Bu işten yakayı sıyırabileceğine hiç inanmamıştı. Kızkardeşi artık Kanada'da yaşıyordu. Kendi ülkesine dönmüş olsaydı, durum farklı olurdu. Onu yörüngesine bir alabilseydi...

Hâlâ dikildiği o muhteşem salonda, başarılı bir suikastla öldürttüğü rakiplerinden birini düşünmeye başladı. Halk tarafından sevilen bir radikal olan rakibi, onun için ciddi bir tehdit oluşturuyordu. Adamın ölümünü düşünürken hissettiği kusursuz bir sükûnet ve tatmin duygusuydu. Güç kullanmak konusunda sınır tanımazdı. İktidarın başarılı olması bekleniyorsa, acımasızca kullanılması gerekti. Bu cinayetten dolayı asla pişmanlık duymamıştı. Hatta bunu, kurnazlığını kullanarak elde ettiği en büyük zaferlerinden biri olarak görüyordu.

Bu suikastın en güzel yanı, o adamın yok edilmesini istemesinin yok olmasına yetivermesiydi. Bakanlar kurulu toplantısında elindeki gazeteyi masaya fırlatmış, müstehzi bir teatrallikle homurdanmış, kitlesel mitinglerde kışkırtıcı konuşmalar yapan bu radikal adamın durdurulması isteğini yüksek sesle dile getirmişti, hepsi bu. Aslında onu öfkelendiren mitingler falan değildi. Adam herkesin önünde ondan King Kong diye söz ediyordu, asıl kızdığı buydu. Sonra oturup, potansiyel tehlike olarak gördüğü on bir kişinin ismini bir kâğıda yazmıştı. Devrimcinin adı birinci sıradaydı.

"İşte burada, bizim tarafımızda oynamayan bir kriket takımı var," demişti. Çevresindeki meraklı gözlere bakmış ve abartılı bir pişmanlıkla omuzlarını silkmişti. "Bu takımın bir kaptanı olmasa da olur."

Birkaç hafta sonra, adam arabasıyla birlikte havaya uçurulmuş, başkansa, elini yüreğine götürerek bu konuda hiçbir şey bilmediğini belirtmişti. Oysa, işgüzar bakanlarından birinin, daha olay gerçekleşmeden, basına hiçbir sorumluluk taşımadıklarını bildiren bir yazı göndermesi canını çok sıkmıştı.

Elbette, o sıralarda, dalkavukları, onun ufacık kaprislerini dahi nasıl doyuracaklarını biliyorlardı. Mesela, beslenme tarzı. İçine çiğ iki yumurtayı kırdığı, rengi eflatuna çalana dek porto şarabı eklediği yarım bira bardağı dolusu portakal suyunu içerek güne başlardı. Uzun yaşaması için yapılıyordu bunlar. Ara sıra, yaşam gücü ona geçsin diye hâlâ atmakta olan kaplumbağa kalbi yuttuğu da olurdu.

Rakibinin vahşice ortadan kaldırılmasını hatırladığında neşesi biraz yerine geldi. Bu işten yakasını kurtardığını bilmek kız kardeşinin ithamının yakıcı ve utanç verici hatırasından onu biraz olsun uzaklaştırmıştı. Boğazını dondurucu soğuktan iyice korumak için paltosunun yakasını kaldırıp merdivenlerden aşağı indi. Güvenlik görevlisini başıyla kibarca selamladıktan sonra döner kapılardan geçti ve kendini bir kez daha soğuğa bıraktı.

Bu kez yüksek komiserliğe giden bir otobüse bindi. Portresinin hâlâ orada asılı olup olmadığını görmek istiyordu. Yüzü biraz asıldı. Bu havalı resmi portrelerde hep biraz hanım evladı görünürdü: Tombul yanaklar, kalın üstdudağının üzerinde ince bir bıyık, çenesinin ortasında kırlaşan bir top sakal. Bir nevi muhallebi çocuğu havası vardı; kendinden emin ve her an tetikte, belki biraz da utangaç. Yine de resmin duvarda asılı olduğunu görmek, kendine güvenini tazeleyecekti. Otele dönmeden önce bir kez daha ona bakmak istiyordu.

Kırmızı kiremitli, cumbalı binanın önünden birkaç kez geçti yürüyerek. Portre gitmişti. Artık yerinde değildi. Sinirden midesi kasıldı. O bakadursun, onun resminin yerine halefinin resmi asılıyordu. Başbakan yardımcısı, lafları ağzında geveleyen Edwin Jeffson'ın vakur yüzü yerini alıyordu.

Sersemlemiş bir halde caddede kalakaldı. Yüzü soğuktan bembeyaz kesilmiş bir serseri çocuk, elindeki sopayı parmaklıklara sürte sürte yanından koşarak geçti. Bu gürültü onu kendine getirmişti.

Yapılacak en iyi şey, hemen otele dönmek olacaktı. Hâlâ biraz başı dönüyordu. Besbelli ki, ameliyattan sonra tam olarak toparlanamamıştı. Gidip yatağına uzanmalı ve iş işten geçmeden, en kısa zamanda nasıl döneceğini düşünmeliydi.

Otel odasının kullanışlı kimliksizliği gerilen sinirlerinin gevşemesine yardımcı oldu. Paltosunu çıkarmadan kaskatı bir halde yatağına uzandı. Asıl derdi, hafızasındaki boşluklardı. Belki de geçirdiği ameliyatın beklenmedik yan etkileriydi bunlar. O ana kadar olan biten hemen her şeyi hatırlıyordu.

Bir an Castro'nun onu devirmek için yapılan bir anlaşmaya karışıp, ona bir grup doktor göndermiş olup olamayacağını düşündü. Olamazdı. Öyle olsaydı, neden Başbakan Yardımcısı Edwin Jeffson'ın portresi asılsındı onun yerine? Jeffson'ın kaderi hep ikinci adam olmaktı. Jeffson'ı kendisinin ayağını kaydıracak herhangi bir komplonun içinde düşünemiyordu. Zaten onu yardımcısı yapmasının nedeni de buydu.

Beynini zorluyor ama Londra'ya nasıl geldiğini bir türlü bulamıyordu. Acaba uyuşturucu mu vermişlerdi?

Belki de anestezinin etkisi altındayken korkunç bir şey yapmıştı; öyle ya, belki de bir biçimde kendini rezil etmiş ve ihtiyatlı bir şekilde bir süreliğine azledilmişti. Askeri darbe ihtimali de yok gibiydi. Bütün generaller ve tugay komutanları çantada keklik sayılırdı. Ama tabii, olmaz diye bir şey de yoktu. Onun canını sıkan tek düşünce bir tür buhran geçirmiş olabileceği ihtimaliydi.

Kaşlarını çattı. Birden atını hatırladı. Seyis Jason'ın o yokken atına iyi bakmış olmasını ümit etti. Birleşik Devletler Başkanı Lyndon Johnson'ın hediye ettiği muhteşem deri eyer ve dizginle donanmış beyaz atıyla dolaşmaya bayılırdı. Köylüler onu, Belfield ve Grove arasında atını dolaştırırken görmeye alışkındılar. Onu, eyerin üzerinde gösteren fotoğraf, en sevdiği resmi fotoğraftı.

Bir tek şeyden emindi. Bir an önce geri dönmeliydi. Burada uzun uzadıya beklemek hiç akıllıca olmazdı. Edwin Jeffson'ın, başkanlık makamının şatafatına fazla alışmasını istemiyordu.

Yatağın üzerine, yanı başına duran atkısının üzerindeki lekeler dikkatini çekti. Elini boynuna götürdü. Parmaklarına baktığında,

bulaşan sıvının uçuk pembe olduğunu gördü; kanla karışık gibiydi. Banyoya gidince, bembeyaz fayans ve parlak ışıklar onu öyle sersemletti ki aynada yarasına bakmaktan korktu. Telaşla odaya geri döndü.

Yatmadan önce kısa bir süre için parasız kalma endişesi doldurdu içini. Ama nasıl olsa saati ve altın mühür yüzüğü vardı. Ülkesindeyken önünde eğilen insanlara yüzüğünü öptürürdü. Bunu olağanüstü komik bir şakaymış gibi uygular ama itiraz eden olursa da hiç hoşlanmazdı. Hem, İsviçre'deki hesabından da para göndertebilirdi.

Ertesi gün, serpeleyen kara meydan okumaya ve resmi mevkiinin ona hiçbir zaman fırsat tanımadığı bir şeyi yapmaya karar verdi. Madame Tussaud Müzesi'ne gidecekti. Ünlü olsun, olmasın, herkesin dilinde olanların teşhir edilmesi fikri ona daima cazip gelmişti. Marylebone Road'daki müzeye geldiğinde mecburen, öteki ziyaretçilerle birlikte sulu sepken yağan dondurucu karın altında kuyrukta beklemek zorunda kaldı. İki saat sonra dışarı çıktığında, kendi değişmez tarihleri içinde emniyette ve neredeyse rahat görünen o seçkin mum heykellerin aksine kaygıyla dolu bir halde, ne yöne gittiğini düşünmeksizin Regent's Park'ın içinde dolanıp durdu.

Ülkesinde, geceleri halkın korkularını yatıştırmak üzere, başkan gittiğinden beri boş olan resmi malikânenin tüm ışıkları açık bırakılıyordu. Görkemli palmiyelerin çevrelediği ve yoldan rahatça görülebilen sayısız odalı, muhteşem yapı kendi topraklarında yükseliyordu.

Evde kimse oturmuyordu. Hizmetçiler ve temizlikçiler görevlerini savsaklamak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Hiç kimse oraya gitmek istemiyordu. Akrabaların bile, kendilerine ait eşyaları almak üzere eve girmeleriyle kendilerini evden dışarı atmaları bir olmuştu.

Beyaz atının, üst kattaki geniş salonlarda ağır adımlarla gezindiğine dair söylentiler vardı. Hiç kimse başkanın temelli gittiğine inanamıyordu. Herkesin dilinde, kara bir timsahın malikânenin

önündeki merdivenlerden sürünerek indiğini anlatan hikâyeler dolaşıyordu. Rivayete göre timsah, en alt basamağa ulaşınca ayağa kalkıp insan şeklini almıştı. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, eski hizmetçilerden birinin aniden başkanın sesiyle konuşmaya başladığını duyanlar vardı.

Vigilance köyünden bir dükkân sahibi önüne gelene gördüğü rüyayı anlatıyordu:

"Bir gün, caddede yürüyorum. Bir bakıyorum, insanlar yavaş yavaş yolun iki tarafında küçük gruplar halinde toplanıp kendi aralarında mırıldanmaya, fısıldaşmaya başlıyorlar. Ben yaklaşınca insanlar susup başlarını geriye Belfield yönüne çeviriyorlar. Yoldan bir cenaze arabası geliyor. İçinde de Başkan Hercules oturuyor. Yol kenarında duran adamlardan birine her zamanki gibi ağız dolusu bağırıyor: 'Şu ev meselesi – ne oldu, oldu mu?'

"Adam, hayır, diyor.

"'Yarın evime uğra. Ben hallederim.'

"Sonra birden cenaze arabası hızlanıp sola kıvrılıyor." Dükkân sahibi tezgâhın üzerine abanarak müşterilerine doğru eğiliyor ve şöyle diyordu: "Mezarlık hemen bir yol çatalında olacak ki cenaze merasimindekiler aniden dönüp ruhları şaşırtabilsin. Afrika efsanesi böyle der." Adam rüyadan öyle etkilenmişti ki, dükkâna giren her müşteriye tekrar tekrar anlatıyordu.

"Sonra bir baktım, küçük bir kilisenin yanındayım. Bir rahip, sanki vaftiz edilmeyi bekleyen bir bebeği kollarına almış duruyordu. Bebeğin yüzü yaşlı adam yüzü – uğursuz bir yüz. Sonra yavaş yavaş yüzü seçmeye başlıyorum. Hercules'in yüzü. Amcama çalan müziğin ne olduğunu soruyorum.

"'Ölüm Marşı,' diyor amcam.

"Sonra, rüya ya işte, kendimi yine Vigilance'taki evde buluyorum. Pencereden bakıyorum. Görebildiğim kadarıyla her yanı su basmış. Su en üstteki pencerelere dek yükselmiş. Sonra birden alçalmaya başlıyor. Sis gibi azalarak gözden kayboluyor."

Tüm ülke türlü türlü şayiayla çalkalanıyordu.

Rivayete göre Başkan Hercules Moskova'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde görülmüştü. Bugünlerde Madame Tussaud Mü-

zesi'ndeki mumyaların arasında görüldüğü bile söyleniyordu.

İşte tam bu sıralarda, yani şayiaların doruğa çıktığı zamanda, başkanın tebdili kıyafet ülkeye döndüğü haberi yayılmaya başladı. Meğer her şey bir oyunmuş. Kendi ülkesinde gizlice dolaşıp, durum değerlendirmesi yapmak istemiş. Yüzünün ziyadesiyle tanındığı başkentten uzak durup, ülkenin iç kısımlarında zaman geçiriyormuş.

Sıcak ve ihtiras dolu bir gecede başkan bir kez daha ayaklarının altında kendi toprağını hissetti.

Döndüğü ilk geceyi Orealla dışında, terk edilmiş bir patika üzerine kurulmuş boş bir kulübede geçirdi. Neredeyse bütün bir gece bir kereste parçasının üzerinde, zifiri karanlıkta oturarak yapacaklarını planladı. Sık aralıklarla eli çekingen bir şekilde boynuna gidiyordu. Sağ parmağı bütün gece kaşınmıştı, bu sefer de sinirden alerji mi olmuştu?

Tanınmamak için geceleri yol almak daha mantıklı olabilirdi ama o savanada dolaşmaya alışık değildi, kaybolmaktan korkuyordu. Bir araca binerse, başına dert alırdı. İstemeye istemeye de olsa, atını almak için başkente gitme riskini göze alması gerektiğine karar verdi.

Ertesi sabah erkenden yola koyuldu. Fırtına ona yardımcı olmuştu. Yolda bir eşek arabasına bindi. Tropikal yağmurlar gökyüzüne gri bir renk vermişti. Yağmur yüzünden yeşil askeri kepini iyice aşağı çekmiş, böylece yüzünü hemen hemen saklamıştı. En kötüsü, kokmaya başladığını düşünmesiydi. İngiltere'den döndüğünden beri doğru dürüst yıkanmamıştı ve bu iklimde boynundaki yaranın iyice kötüleşeceğinden korkuyordu.

Ertesi gün gece indiğinde, şehrin banliyölerine ulaştı.

Bulutsuz bir geceydi. Başkanlık sarayı açıktı. Etrafta koruma görevlisi de görünmüyordu. Terk edilmiş odalarda her zamanki gibi ışık yanıyordu. Patikadan eve doğru yürüdü, kapıdan geçip, tam karşısındaki merdivenleri tırmandı. Tıpkı bıraktığı gibiydi, tek fark bir zamanlar orada yaşadığını gösteren izlerin silinmiş olmasıydı. Ona ait eşyalar kaldırılmıştı. Bütün odaları tek tek dolaştı. Boş odaların neredeyse saydam hale gelene dek cilalanmış ahşap döşeme-

lerinde ayak sesleri yankılanıyordu. Derin bir nefes aldı. Sonra dışarı çıkıp, bir süre verandadan, on sekizinci yüzyılda bir isyana öncülük etmiş, yiğit köle heykelini seyretti.

Heykeli zar zor seçebiliyordu. Onu kuşatan açık, ağaçsız alandaki kasvetli hava karanlıkta bile hissediliyordu. Gündüzleri trafik heykelin kaidesinin etrafından, belli bir mesafeden dolanırdı. Pek az kişi heykele yaklaşmıştı. Kimileri, onun insanları kendinden uzak tutan gizli bir güce sahip olduğuna inanırdı. Kimileriyse heykelin başının arkasındaki sihirli ve esrarengiz yazılar aracılığıyla, başkanın onunla bir tür yakın ilişki içinde olduğunu söylerdi. Onlara göre, bu heykel devrilmedikçe başkanın temelli gittiğine inanılamazdı.

Bir süre kenti seyredip bir sonraki adımının ne olacağı üzerine derin düşüncelere daldı.

Tekrar içeri girdiğinde, yan odadan gelen vahşi hırıltılar ve homurtularla irkildi. Temkinli adımlarla, parmak ucunda verandadan kabul salonuna geçti.

İçerideki, başı öne eğik, gözlerini ona dikmiş beyaz atıydı. Koşarak atının yanına gidip hayvanı okşadı. Yelesini tutarak başını atın boynuna gömdü. Sonra elini hayvanın böğrüne indirdi. Sanki birisi onu koşturmuş gibi sıcak ve terliydi böğrü. Alev alev yanan hayvanı görünce seyise küfretti. Demek doğru dürüst bakmamıştı. Eyeri bile çıkarılmamıştı. Üzerinde hâlâ özel günlerde kullanılan, Amerika Birleşik Devletleri başkanının hediyesi olan işlemeli deri eyer vardı. Başkan mor binici çizmelerini bulmak umuduyla koşturarak yan odaya gitti. Çizmelerden eser yoktu. Düşünceli bir halde atın beklediği yere döndü.

Derken Başkan Hercules atına bindi. Başı neredeyse kristal avizeye değecekti. Duvarlarda asılı peyzajların ve portrelerin üst kenarları omuz hizasına gelmişti. Atını yavaşça odanın çıkışına doğru yöneltti. Hafif bir zorlamadan sonra beyaz süvari atının yere çarpan nallarının sesi duyuldu. Tuhaf hareketlerle bir sağa, bir sola, kısa adımlar attı. Ardından, binanın bahçeye açılan merdivenlerinden inmeye başladı.

At ve binicisi evin dışına çıktılar. Bahçe yolunda ilerleyerek sol-

daki boş güvenlik kulübesinin önünden geçtiler. Görkemli dev palmiyelerin hayalet gövdelerini geride bırakıp, uyuyan şehre doğru yola koyuldular.

Kendini tutamamıştı. Sabahın üçünde şehirde bir tur attı. Kent terk edilmişti sanki. Meclis binasının önünden geçti. Yağmur çiselemeye başlamıştı. Soğuk, kendini iyiden iyiye hissettiriyordu.

"Soğuk. Soğuk," dedi kendi kendine. " Kara kış yakın."

Atın toynakları birikintilerdeki su zerreciklerini havalandırırken, boş sokaklar boyunca eşkin gitti. Bir de eski günlerin hatırına özel bir evin önünden daha geçmesi gerekiyordu. Bu ev, sömürge dönemlerinden kalma eski, büyük, beyaz, ahşap evlerden biriydi. Demerara panjurları geceye açılmıştı. Bir keresinde babası onu evin içine sokmuş ve burasının ülkenin ruhunu temsil ettiğini, içinde yer alan her şeyin iyi olduğunu anlatmıştı. Atı, yol kenarında otlarken başkan da, neredeyse içinde bir özlem hissiyle, bir süre orada öylece durdu. Sonra, yoluna devam etti.

Şafak, gökyüzünde uzanan çivit mavisi, gri ve pembe çizgilerle söktü. Kimseye görünmemesi gerekiyordu; atının dizginlerine asıldı ve uyuyan köylerin arasından kentin dışına, karayoluna doğru dörtnala sürdü atını.

Yarı karanlıkta, aşağı bakınca atının beyaz yelesinin yer yer koyu lekelerle dolu olduğunu fark etti. Elini koyu lekelere değdirince ıslak olduğunu hissetti. Parmaklarını ağzına götürüp tadına baktı. Kan. Dudaklarındaki kanın tadı demire benziyordu. Boynundaki bandaja gitti eli. Ipıslaktı. Sürekli kan kaybediyor olmasına rağmen ne acı ne baş dönmesi hissetmişti.

İlk yaptığı plana bağlı kalmaya karar verip atını tekrar dörtnala koşturmaya başladı. Az ileride, savanada Hicuri'deki Aravak köyüne giden bir sapak olmalıydı. Tabela falan yoktu ama bulabileceğine inanıyordu. Oraya yakın bir yerlerde saklanabilirse, gerektiğinde yardım bulabilirdi.

Anayoldan ayrılan dar patikaya girdi. At, yağmurdan bataklığa dönmüş savanadaki su birikintilerinin arasından kendi kendine yolunu buluyordu. Gün ışıdığı için açık arazide rahatça görülebileceği kaygısını taşıyarak, araba tekerlerinin aşındırdığı kumlu oyukla-

rın bulunduğu geniş patikayı terk edip, atını, sol tarafında uzanan, ormanın eteklerindeki fundalığa sürdü.

Ağaçların altında gizlenebileceğini bilmek onu rahatlatmıştı. Önünde belli belirsiz bir patika uzanıyordu, atının istediği gibi gitmesine izin vererek ısıran böceklerin ve kamçı gibi yaran çalıların arasından ilerlemeye başladı. Gün ışığı ormana pek sızamıyordu. Nemli bir sabahtı. Zaman zaman yüzünü kamçılayan arapsaçına dönmüş tırmanıcı bitkilerden ve sarılganlardan kaçabilmek için başını eğiyordu. At zaman zaman duruyor, gürültüyle yabani otları çiğniyordu. Bir süre sonra ağaçların seyreldiği bir yere gelince at da rahatça ilerlemeye başladı. Bitkin durumdaki başkan, eyerinin üzerinde derin bir uykuya daldı.

Hicuri köyünün şefi her zamanki gibi sarhoştu. O haliyle yine de kasabaya inmiş, televizyon tamir edebildiğini bildiği tek adamı ikna etmeyi başarmış, onunla birlikte köye dönüyordu. Sürdüğü bu acayip araç, Stephenson's Roket marka motor, traktör ve giyotin arabası karışımıydı. Dağınık bıyıklı, kara kuru bir yerli olan televizyon tamircisi ise aracın içinde, arkada ayakta duruyordu. Bacağı bileğinden uyluğuna kadar alçıdaydı. Hicuri'nin bozuk toprak yolunda ilerleyen araç her çukura girdiğinde adam, "Offf," diye acı acı inliyordu.

Köye dönen yegâne diğer yolcu, Lokono Aravak kabilesinden Calvin adında bir gençti. Calvin, Potaro Irmağı'nın yukarısında, tarama makineleriyle çalışırken sıtma olup eve gönderilmişti. O da arkada yüksek ateş ve mide bulantısı yüzünden bitap bir halde soğuk terler dökerek titriyordu.

Ormana doğru giden kan izlerini ilk fark eden o oldu. İzleri gösterdi ama şef durmadı.

"Bir şey yok orada," diye bağırdı şef, başını çevirmeden. Calvin'in, zaman zaman sıtmayla birlikte görülen sanrılara kapıldığını düşündü. Zaten o da, son günlerde, zaman zaman kristal toplar ve böcekler görüyordu.

Teknisyen köyde bir saat uğraştı. Köylüler, jeneratörün çalıştı-

ğını duyunca televizyon ve video aletinin bulunduğu, yanları açık, üzeri palmiye yapraklarıyla örtülü çardağa üşüşmeye başladı. Genç yaşlı herkes gri kumların üzerinde yürüyerek geliyordu. Hatta beline havlu sarmış olan Calvin bile geldi; o kadar bitkindi ki, ayakta durabilmek için çardağın direğine yaslanıp destek alması gerekiyordu. Sıralara yan yana oturdular. Başlarının üzerinde, dırdırcı yaşlı kadın sesiyle bir papağan durmaksızın gevezelik ediyordu.

Ekran titredi ve köylülerden bir alkış koptu. Teknisyen, yanında getirdiği aleti test etmek için televizyona bağladı ve içine bir video kaseti koydu. Videosuyla gurur duyuyordu.

Başkan Hercules'in bir hafta önce öldüğü haberi bütün ülkede şaşkınlık yaratmıştı. Önemsiz bir ameliyat için hastaneye yatmış ama anesteziden uyanamamıştı. Kübalı doktorlar başkanın hayatını kurtarmak için ellerinden geleni yapmışlar ama başaramamışlardı. Teknisyen, cenazeyi videoya çekme fırsatına balıklama atlamıştı. Filmi satma hayali kuruyordu. İşte bacağını kırması da görüntülediği cenazeyi seyretmek için eve koştururken olmuştu.

Başkan Baldwin Hercules, ölümünden bir hafta sonra, teknisyenin Hicuri'ye gelmesinden bir gün önce devlet töreniyle gömüldü.

Kasetteki ilk kare, cenaze kortejinin bulanık ve karmakarışık görüntüsüydü. Başkanın bedenini taşıyan ve kan ter içindeki beyaz atı tarafından çekilen top arabası, göğün delindiği fırtınalı bir günde, arabaya yetişebilmek için peşi sıra koşturan güruhun arasından Camp Caddesi boyunca hızla ilerliyordu. Cenazeyi yol kenarından izlemeye çalışanlar yağmurdan korunmak için şemsiyelerini açmışlar ya da başlarının üzerine gazetelerini koymuşlardı. Bazıları da sadece dikilip, nahoş bir şey geçercesine izliyorlardı cenazeyi.

Söylendiğine göre, başkanın cesedi morgdayken, sürekli elektrik kesintileri yüzünden epey talihsizlik yaşamıştı. Hatta, morg görevlilerinden biri cesedi çıkartıp, yöredeki mezbahalardan birine baş aşağı asmak zorunda kalmıştı. Cesedin ne ölçüde korunduğu, sarhoş morg görevlilerin mumya sıvısından sarhoş olup, sızıp kalmalarından da anlaşılabilirdi. Cenazeye katılanların ağır ve iğrenç kokuya dayanmak zorunda kalmamaları için acele etmek gerekiyordu. Bir ara, bozuk yolda giden araç üzerindeki tabut öyle bir sal-

landı ki, müteveffa savaşçının amblemi olan mor çizmeler caddeye yuvarlandı.

O anda birden ekran karıncalandı. Köylüler sabırla beklerken teknisyen, filmin burasında kısa bir boşluk olduğunu, çünkü törenin geri kalanını izlemek için mezarlığa doğru yola koyulduğunu açıkladı.

Ekran yeniden canlandı. Televizyona gözlerini diken köylüler, tabutun katafalka konuluşunu izledi.

Fakat gözyaşları içinde veda konuşması yapan Edwin Jeffson'ın vakur yüzü ekranda yakın plan göründüğünde, Hicuri'li Lokono Aravak köylüleri aynı anda büyük bir gürültüyle kahkahayı patlattılar. Jeffson ağladıkça onların kahkahaları da artıyordu. Gözyaşlarını silmek için mendillerini kullanan ve hürmetkâr bir edayla mezarlığa çiçek atan politikacıların acılı yüzü bir bir ekrana geldikçe, köylülerin gülmekten nefesleri kesiliyor, birbirlerinin üzerlerine yıkılıyorlardı. Bütün köyü çılgın bir kahkaha krizi sarmıştı.

Hicuri köyünün sınırları dışına taşıp, dereyi aşarak ormanın uzak köşesine ulaşan kahkaha sesleri, başı hâlâ öne eğik otlamakta olan beyaz atın durduğu yerden bile duyuluyordu. Atın kulakları uzaktan gelen kahkahalarla seğirdi. Avare avare açıklığın öteki tarafına ilerlerken, sırtındaki yükü hâlâ uyuyordu. Uykudaki yükü, zamanını doldurup uyanana kadar at, oracıkta, ağaçların altında sabırla otlamaya devam edecekti.

Bayan da Silva'nın ölçülerine uygun dansçı mayosu satacak bir dükkân henüz açılmadı.

Bayan da Silva'nın ne o mayoya ne de herhangi bir mayoya girmesine imkân yok. Oysa Bayan da Silva'nın karnaval ekibinin Mabaruma savaşçısı kılığına girecek üyelerinin, parlak bakır renkli dansçı mayoları giymeleri gerek. Bayan da Silva bu ekibin anası. Zaten kimsenin hatırlayamayacağı kadar eski bir tarihten beri Asilerin Savaşı grubunun reisi olmuş ve Notting Hill Karnavalı adlı curcuna başladığından bu yana gösterilerden bir tanesini bile kaçırmamış biridir o. Bayan da Silva'nın muazzam kalçası, caddenin iki yanındaki evleri yıkabilecek kadar kocaman bir inşaat güllesi gibi bir o yana, bir bu yana ritmik hareketlerle sallanırken sefahat düş-

künlerinin aklına türlü türlü fikirler getirmektedir tabii. Grubun desinatörü ve eli iğne iplik tutanları kendi aralarında endişe dolu bir fikir alışverişinde bulunduktan sonra Bayan da Silva'nın mayo yerine yine bakır renginde bol bir giysi giymesine karar verirler. O günün sabahında, nefes nefese ama zafer edasıyla Bayan da Silva, o pırıltılı dev bakır çadırı giymek üzere Hanley Road'daki atölyenin merdivenlerini çıkar.

Bayan da Silva'nın büyük felaketini yaşamasından bu yana altı ay geçmiştir. Yirmi yıl boyunca, yani kocasının evi terk edişinden bu yana, Evanjelik Baptist Kilisesi'nden Papaz Fritz ile gayri meşru bir ilişki yaşamıştı. Eskiden Bayan da Silva'nın çocukları, anneleri ile Papaz Fritz domino oynarken çıkan şıkır şıkır taş sesleri ve zafer çığlıkları yüzünden geceleri uyuyamaz, sessiz olmaları için yalvarırlardı. Sonunda, çocuklar ev bark kurup çok şükür evden kurtulduktan yıllar sonra bir kış gecesi, papaz ve Bayan da Silva, yeşil kanepede, kucaklarında yiyecek tepsileri, delinin birinin rahibe kılığına girerek tımarhaneden kaçıp küçük bir çocuğu rehin aldığı ve kilisenin içinde elinde bir silahla, damada doğru ilerleyen gelini vurmak üzere beklediği *Şahin Tepesi*'ni izliyorlardı televizyonda.

Tam bir uyum içinde, içi tatlı patates, haşlanmış muz, soğan ve biber dolu tereyağlı fasulye çorbalarına kaşıklarını daldırdıkları sırada, yani kaçık katil harekete geçtiğinde, buharı tüten, lezzetli yemeğin ve durumun yarattığı rehavetle kendinden geçen Papaz Fritz, uzatmalı sevgilisine dönüp evlenme teklif eder.

Dolly da Silva'nın teklife cevap vermeden önce geçen bir saniyelik zaman diliminde utangaç bir hali vardır. Tedirginlikle karışık bir şefkat dalgasına kendisini kaptıran Bayan da Silva, iyiden iyiye kelleşmiş başını yana eğmiş, kâğıt peçeteyle ağzını silmekte olan ve kendisinden cevap bekleyen adama bakar. Ne de olsa, papaz papazdır. Bayan Bannerman haberi duyduğunda amma bozulacak. Bayan Bannerman, yıllardır papaza kur yapıyordu ve son zamanlardaki davranışları Dolly da Silva'nın sinirini bozuyordu.

Şahin Tepesi'nde oynayanların isimleri ekranda sıralanırken, "Elbette evlenirim seninle," dedi. Adam, bunun üzerine biraz daha tereyağlı fasulye çorbası almak üzere tabağını uzattı.

Düğünü, martın ilk cumartesi günü yapmaya karar verdiler. Yetmiş beş konuğa davetiye gönderildi. Papaz Fritz'in kilisesinin, bir fecaat olan dansları ve fıldır fıldır dönen gözleriyle, el çırpan korosu ağırbaşlı bir tavır takınarak törende şarkı söylemeyi kabul etti. Bayan da Silva'nın kızları, ellerinde, içinde baharatlı keçi etinden yemeklerin olduğu devasa alüminyum tencerelerle geldiler. Oğulları ulaşım ve salon ayarlama işini halletti.

Düğünden bir gün önce, cuma günü, hemen hemen tüm zamanını Bayan da Silva'nın evindeki yeni düzenlemelere yardım etmekle geçiren Papaz Fritz, başını ön kapıdan uzattı ve iki torba daha pirinç alacağını söyleyerek vınladı.

Fakat Papaz Fritz'in vınlaması bununla bitmedi. İlkönce Baptist Kilisesi'ne vınlayıp, bürodaki kasadan kilise fonu için toplanan tüm parayı aldı. Sonra Heathrow Havaalanı'na vınlayıp bilet aldı. Sonra da Ohio, Madison'a vınlayıp bir daha asla geri dönmedi. Bayan da Silva iki ay sonra, ondan, "Ohio'dan selamlar," yazılı bir kart aldı.

"Erkeklerin alayı öküz," dedi Bayan da Silva.

Bayan da Silva'nın Jamaikalı postacısı Bay Norman Foster, Ohio'dan gelen kartı teslim etmeden önce biraz duraksadı. Bayan da Silva'nın hiç haberi yoktu ama karısı öldüğünden beri gözü üzerindeydi. Bunun bir nedeni onun dul olduğunu bilmesi, bir nedeni de öğlenleri ikinci dağıtımı yaparken, kadının posta kutusunu açtığında burnuna gelen enfes kokulardı. Balık buğulamaların, körili tavukların kokusu ağzını sulandırırdı. Papaz Fritz'in sabahları o evden çıkmasını izler, adama imrenirdi. Nikâh rezaletini duymuş, hem sinirlemiş hem de üzülmüştü. Askerlere özgü resmiyeti yüzünden bir türlü Bayan da Silva'nın yanına gidip kendisini tanıtamamış, daha iyi bir fırsatın çıkıp, onları yakınlaştırmasını beklemişti. Kaşlarını çatarak, Ohio'dan gelen yakışıksız kartı kutuya bıraktı.

O sırada Bayan da Silva, Papaz Fritz'i her düşündüğünde midesini burkan o korkunç sancıyla baş etmeye çalışıyordu. Yalnız kalmıştı; artık etrafta ne çocuklar vardı ne de muhteremin ziyaretleri.

Ancak karnaval zamanı yaklaştıkça keyfi yerine gelmeye başlıyordu, çünkü karnaval ona göre bir yılın bitip, başka bir yılın başlaması demekti. Zamanın geçişini bu karnavalla ölçüyordu. Ve bu karnavalla Papaz Fritz ve düğün fiyaskosu yılı bir kenara atılacak ve her şeye yeniden başlayabilecekti.

Soluk soluğa, "Günaydın," diyen Bayan da Silva badi badi yürüyüşüyle nefes nefese Hanley Road'daki atölyesinden içeri girer.

Kalabalık bir grup halindeki amfibi hayvanlardan ve kadınların soyunma odasındaki savaşçılardan koro halinde, "Günaydın, Bayan da Silva," sesleri yükselir.

Bu seneki tema, Yağmur Ormanları. Grup kendi içinde bölümlere ayrılmıştır: Ağaç kurbağaları, Mabaruma savaşçıları, Ciboney savaşçıları, kertenkeleler ve şeytanlar.

Hanley Caddesi cemaati aylardan beri, giysilerin kenarlarını bastıran, kesen, biçen, diken, esneyen, ortalığı velveleye veren, dedikodu yapan, kavga eden, boyayan, kostümlere aksesuar iliştiren genç kızlar ve kadınlarla dolup taşmaktadır.

Bayan da Silva kostümünü kapının arkasındaki askılıkta bulur. Kostümün üzerine iğneyle iliştirilmiş bir not vardır. "Bayan da Silva'nın kostümü. Buraya bulaşmayın. Bulaşan pişman olur."

Dolly da Silva bronz renkli çardak mabedini giyinir giyinmez, kapıya yakın dizilmiş iskemlelerden birine oturur. Artık altmış beş yaşında olduğuna göre, yayılıp oturmaya ve yelpazelenmeye hakkı vardır, varsın ötekiler deli gibi koştursun.

Günün gidişatı tam manasıyla bir keşmekeş. Altmış kişi aynı anda giyiniyor, makyaj kalemi, küpe, saç bandı ve kuru otlardan örülmüş yelpazelerini arıyor, bir yandan hem kendilerinin hem de arkadaşlarının üstünü başını düzeltirken, en güzel kol ve ayak bileği halkalarını kapıp itişe kakışa aynanın önüne geçmeye çalışıyorlar. Yeşil kertenkeleler, yana yakıla dikenli sırtlıklarını ilikleyecek birilerini arıyorlar. Mabaruma savaşçıları kendi bölümleri için ayrılmış, ince kamışlardan örülmüş ve tüylerle desteklenmiş, yüksek, süslü başlıklardan birini bulmak için söylene söylene aksesuar sandığının altını üstüne getirirken ciyaklıyorlar. Birisi Bayan da Silva'nın boynuna takacağı Woolworth's'ten alınmış rendeyi uzatıyor.

Elinde, kâğıt hamurundan bir monyak ve rafya tutmaktadır. Burnunun üzerine ucuz pembe çerçeveli bir gözlük oturtmuş, olan biteni izlemektedir.

Ve Bayan da Silva'nın en büyük rakibi, altmış iki yaşında, balık etli Bayan Bannerman, oflaya puflaya merdivenleri çıkar ve onun yanındaki iskemleye oturur. Yakın zamanda dul kaldığı için, Bayan da Silva'nın, Papaz Fritz'in gidişiyle her zamankinden daha fazla beklediği ilginin üzerinde toplandığı Bayan Bannerman, öncülüğü Bayan da Silva'nın elinden almıştı.

Bayan Bannerman yeşil ağaçkurbağası kostümünü üzerine geçirmeyi becermişti. Bayan da Silva'nın hiçbir şeye benzemeyen bakır renkli kostümünü tepeden tırnağa süzdükten sonra yüzünde memnun bir ifade belirir. Üstüne başına biraz çekidüzen verip, bütün yeşil ağaçkurbağalarının taşımak zorunda olduğu dev yaprağı duvara dayar:

"Merhaba, şekerim. Nasılsın?" Kendini Bayan da Silva'nın yanındaki iskemleye bırakırken, cevap beklemeden konuşmasına devam eder. "Senin kapı komşun Marjorie Taylor'ı gördüm dün gece. Sinirleri pek bozuktu." Bayan Bannerman, hem Marjorie'nin üzüntüsünün hem de bunu Dolly da Silva'ya ilk söyleyen kişi olmanın keyfini çıkarır.

Bayan da Silva homurdanır. Madem Marjorie'nin bir şeye siniri bozulmuştu, neden önce ona söylememişti ki?

"Ne olmuş Marjorie'ye?" diye hasedinden istemeye istemeye sorar Bayan da Silva.

"Ne olacak," dedi Bayan Bannerman fesatçılıkla. "Dün Marjorie alışverişe çıkmış. Sebze vesaire ve bir de karaciğer almış. Eve gelince de ciğeri dolaba koymuş. Sonra yine dışarı çıkıp bir iki parça daha bir şey almış. Eve gelince bir de bakmış ki ne görsün!" Bayan Bannerman çevredeki genç kadınlar paniğe kapılmasın diye sesini iyice alçaltıp devam etti: "Karaciğer dolaptan çıkıp duvarda yürümeye başlamış."

Bayan da Silva gözlüğünü düzeltip arkasına yaslandı ve Bayan Bannerman'a dikti gözlerini.

"Sen ne diyorsun, Tanrı aşkına? Delirdin mi ne? Ciğer yürür mü hiç?"

"Sana karaciğer duvarda yürümüş, diyorum. Yerden de bu kadar yüksekteymiş." Bayan Bannerman elini başının üzerine kaldırdı.

Bayan da Silva huzursuzlukla kıpırdandı. Küçümseyen bir bakışla Bayan Bannerman'ı süzdü, sonra da karşısında çocuk varmış gibi onunla konuşmaya başladı.

"Bayan Bannerman. Karaciğerlerin akciğerleri yoktur. Nefes alamazlar, karaciğer nasıl çıksın yürüsün dolaptan?"

"Yürümüş işte, gerçekten yürümüş." Bayan Bannerman, Bayan da Silva'nın kuşkuculuğu karşısında gücenmiş gibi başını salladı.

"Karaciğerlerin bacakları yoktur," diye devam etti Bayan da Silva, mantığı öfke kusuyordu, "işte bu yüzden karaciğerler yürüyemez."

"Sürünmüştür o zaman."

"Dolabın kapağını nasıl açtı?"

"Söyleyeyim," dedi Bayan Bannerman, fena halde öfkelenmiş, kan beynine sıçramıştı. "Bu karaciğer bir inekten geliyor. İnek de kansermiş ve kanser de yaşayan bir canlıdır. İŞTE karaciğer bu yüzden yürüyebildi duvarda," diyerek zafer edasıyla tamamladı sözlerini.

Bu bilimsel devrimden sonra söyleyecek bir şey bulamayan Bayan da Silva kaplumbağa gibi dudaklarını bastırıp, kostümünün altında kalan yumruklarını sıkıyor. Neyse ki, grubun desinatörü Lulu Banks'in fırtına gibi odaya girişiyle Bayan Bannerman tarafından daha fazla aşağılanmaktan son anda kurtuluyor.

Hornsey Road'da arabasının camından sarkarak önündeki şoförlere yavaş gittikleri için zengin repertuvarından küfürler savurarak gelen çifte gerdanlı, saçlarını tepesinde toplamış, kertenkele kıyafeti içindeki Lulu, geç kaldığı için sinirden köpürerek odaya dalıyor. Odadaki yoğun yağlıboya, zamk, gazlı bez, boya ve ter kokusunu duyunca önce burnunu kırıştırıyor, hemen ardından curcunanın içine dalıyor.

Her iki elini birden gürültüyle masaya vurup bağırmaya başlıyor. "Ağaçkurbağaları, dev yapraklarınızı unutmayın, sakın. Bayan

da Silva, size başlık lazım. Başlıklar, radyatörün yanındaki yığının içinde."

Bayan Bannerman'ın hâkimiyetindeki bölgeden kaçacak bahaneyi bulduğuna sevinen Dolly da Silva, torbanın içinde birbirine dolaşan kolların arasına elini daldırıp başlık aramaya başlar.

"Benim kostümüm nerede?" Bir el, herkesin giysisinin etiketlendirilip asıldığı rayda dolaşır ve mayosunu bulunca çeker alır. Gruptakilerden bir kısmı Amerikalı yerli savaşçı, bir kısmı ağaçkurbağası ve yeşil kertenkeledir. Savaşçı erkekler daha küçük bir grup olan ağaçkurbağalarına ve daha da küçük bir grup olan kuyruklu ve üç uçlu çatal dilli geleneksel şeytanlara ayrılmıştır.

Bu curcunanın ortasında, Mabaruma kabilesinin kadınları yüzlerine ruj, yapışkan pullar ve parıltılı tozlar sürmektedir. Artık herkes birbirinin öteberisini çalmakta olduğundan aşırma eylemleri doruktadır – saç bantları, kolyeler, sprey boyalar. Uzun boylu, küçük göğüslü bir savaşçı kadın, ufak bir çocuğun elindeki yelpazeli sopayı almaya uğraşıyor.

"Sadece bir dakika tutacağım. Sonra hemen geri vereceğim, söz." Çocuk sopa için mücadele etmekten vazgeçiyor. Uzun boylu kız sopayı kaptığı gibi merdivenlerden aşağı koşuyor ve grubu götürmek üzere dışarda bekleyen kamyonette yerini alıyor.

Aşağıda, bahçede de bir kargaşa sürmekte. Ağaçkurbağaları, kertenkeleler ve savaşçılar, tam ortada olması gereken büyük mavi kanoyu tekerlerin üzerine yerleştirmeye çalışıyor. Kahverengi bir manken kanoda keyifle uzanmış. Bayan da Silva'nın kırmızı boynuzlarıyla tam manasıyla bir şeytan olan en büyük oğlu Cuthbert, faaliyeti yönetmek üzere elindeki üç dişli çatalı sağa sola savuruyor. Bir an durup kalabalığın gürültüsünden uzaklaşarak bir eliyle kulağını kapatıyor ve cep telefonuyla St. Mary Hastanesi'nde doğum sancıları çeken karısını arıyor.

"Her şey yolunda mı, Jean?" diye bağıran sesi duyuluyor curcunanın ortasında. "Bu numarayı biliyorsun. Doğum yaklaşınca beni ara, hemen geleceğim. Zaten hastaneye yakın bir yerden geçeceğiz, iki dakikada orada olurum. Hoşça kal, tatlım." Fırladığı gibi, kanodan düşmek üzere olan mankeni kaldırmaya gidiyor.

Yukarıda, Bayan da Silva canını dişine takmış, başlığının altına takması gereken kalın siyah rafya püsküllerden yapılmış peruğuyla mücadele ediyor.

Bayan da Silva'nın öteki oğlu, belediyede eğitim danışmanı olan Scoobie, ağaçkurbağası kıyafetiyle kamyonun yanında dikilmiş el radyosunu dinliyor. Bu yıl polis her tarafa şiddet konusunda uyarı yağdırmakta. Polis, şiddet olayları bekliyor. Kapkaççılara karşı tedbir alıyor. Çocukların kaybolabileceği kehanetini yayıyor. Bir milyon yankesicilik olayı öngörüyor. Soygun tahminleri yapıyor. Mümkün olan her yerde neşeyi söndürmeye çalışıyor. Radyo dalgalarıyla havaya kıyamet sinyalleri yayıyor. Scoobie yüzünü buruşturuyor. Sonra yeni bir habere geçiyor yerel radyo. Scoobie bağırarak kutlamalara başlıyor. Asilerin Savaşı grubunun en büyük rakibi Tigermonger grubu dev kelebek kanatları kapılardan sığmadığı için ambarda sıkışıp kalmış. O anda Scoobie, kaldırımın üzerinde daha çok kalça ve kasık hareketlerinden oluşan zarif bir zafer dansı sergilemeye başlıyor.

Sesi daha şimdiden kısılmış Lulu bağrışlarına caddede devam ediyor. "Ağaçkurbağaları ve kertenkeleler. Fotoğraf çektirmek için yan yana sıra olur musunuz, lütfen?"

Herkes ortalıkta dolanıyor.

Lulu, gruptakilerin kostümlerinde son değişiklikleri yapıyor. Birinin eşarbını bağlıyor, birinin halhalı eksik, peruklar kaymasın, savaşçılar ok ve yaylarını unutmasın. Gri göğün altındaki kasvetli betonarme halk eğitim merkezinin önünde duran ağaçkurbağaları, kertenkeleler, Mabarumba savaşçıları ve şeytanlar fotoğraflarını çektirdikten sonra gitmek için onları bekleyen üç minibüse yerleşiyorlar. Yürüyen piramit Bayan da Silva, demir merdivenlerden bahçeye vakur adımlarla iniyor. Bayan Bannerman'ın bindiği minibüsten uzak durarak bir diğerine tırmanıp yerini alıyor. Oturduğu yer, sürekli boynuna batacak olan bir kargı ormanının ortasında ve tabii ki iki kişilik bir yer.

Lulu Banks kaldırımda öfkeyle köpürüyor. Minibüslerde yer yok. Ona yer kalmadı. Kimse kılını kıpırdatıp ona yer açmıyor. Düş kırıklığından ağlamak üzere. Herkes bakışlarını ondan kaçırıyor.

Lulu, sinirli sinirli bir aşağı bir yukarı kaldırımı arşınlayıp yer ararken, kimi pencereden dışarı, kimi önüne bakıyor.

"Bir daha bu grubun desinatörlüğünü yapmayacağım. Bu, bardağı taşıran son damla oldu. Bencilliğin dik âlâsı bu. Bir daha beni zor bulursunuz." Sonunda öfkeyle haykırmaya başlıyor: "Tıpkı beyazlar gibi davranıyorsunuz."

Kamyondan bir müzik sesi yayılmaya başlıyor. Kasetten aşina ses yükselirken, arka planda çınlayan teneke bando müziği bir anlığına sokağı dolduruyor:

Bağır çağır, bağır çağır,
Bağır ve haykır,
Tu-tut bir şeyleri
Tut da kudur.

Lulu Banks, üzerinde tam takım kertenkele kıyafeti o anda bir büyünün etkisine girmiş gibi değişiyor ve müziğin tatlı ritmine kendini kaptırıyor. Bağırıp çağırmayı bırakıp belini kıvırmaya başlıyor. Ardından kalçalar da müstehcen bir şekilde kıvrılmaya başlıyor. Arkasındaki baştan çıkarıcı kertenkele kuyruğu bundan etkilenip iki yana sallanıyor. Kadın kollarını havaya kaldırıyor. Caddenin her iki yanındaki gri renkli yüksek belediye blokları ona tepeden bakıyorlar. Yüzünde cinsel bir mutluluk ifadesiyle gülümseyen Lulu, kaldırımda bazı ciddi dans figürleri sergiliyor. Birisi gülerek alkışlıyor onu. Her yandan alkışlar, tezahüratlar ve nidalar yükseliyor. Kımıldayıp ona yer açıyorlar, o da gülümseyerek biniyor minibüse.

Grup, iki saat gecikmeyle yola koyuluyor. Kule gibi yükselen ses teçhizatını taşıyan kamyon ve kanonun içindeki manken peş peşe ilerliyorlar.

Minibüsü üstgeçidin yanındaki köprünün altından başarıyla geçirdikten sonra belirlenen noktaya vardıklarında, Cuthbert ve Scoobie geçiş belgelerini sallayarak polis, hizmetliler ve organizasyon görevlileriyle güzergâhları ve başlangıç noktasıyla ilgili sıkı bir ağız

dalaşına giriyorlar. Sonunda karnaval ekibi, arabayı Ladbroke Grove çıkışındaki bir ara sokağa çekiyor.

Bayan da Silva, şişeden fırlayan bir tıpa gibi minibüsten çıkarıyor bedenini. Neredeyse ıssız olan caddeye adımını atıp öfkeyle çevresine bakınıyor.

Gözlüğünü düzeltip bildiriyor: "Bu polisler çok namussuz. Bak nasıl da korkutup kaçırmışlar insanları."

Geçen yıl, Nefertiti kostümüyle caddeye adımını attığında satıcıların ve *breakdance* yapanların alkışları, cızır cızır yanan domuz eti kokuları ve caddenin umumi curcunası ile karşılanmıştı. Canı sıkkın bir halde kamyona gidip, iki yüz kutu tropikal meyve suyunun yanı sıra yetmiş sekiz porsiyon balık, yüz otuz porsiyon kızarmış piliç, lahana salatası ve ekmek somunlarının yerli yerinde durup durmadığını kontrol ediyor.

Gözlerini kısarak gökyüzüne bakıyor. Hava ılık ve boğucu. Yağmur bile yağabilir. Boynuna asılı bir kesenin içinde, Old Oak romu dolu bir ilaç şişesi var. Şişenin kapağını açıp küçük bir yudum alıyor.

O anda kamyondan gelen müzik sesiyle beraber altmış tuhaf kostümlü Asilerin Savaşı grubu, ses teçhizatını taşıyan kamyonun önünde düzensiz bir halde toplanıyor. Grup hareket etmeye başlıyor. Bayan da Silva öne geçiyor; ardında kanosunun içinde iğreti duran mankene koşulmuş şeytanlar geliyor. Sağ ve sol yanında burnu halkalı, flüt, ok ve yay taşıyan Mabaruma savaşçıları var. Hepsinin arkasında göz kamaştırıcı sarı mayoları ve arkalarına yapışık yelpazeleriyle Ciboney kabilesi. En sonda da her birine yeşil ağaçkurbağalarının eşlik ettiği siyah ağaçkurbağaları ve sarılı yeşilli kertenkeleler.

Kaldırımlar yavaş yavaş kalabalıklaşırken, Bayan da Silva iyice kendini kaptırıp, müziğin *tingalang pangalang* ritminin kemiklerine işlemesine izin veriyor. Öne ve arkaya titretiyor vücudunu; kalça kıvırtan karnaval curcunası içinde dans ederek ilerlerken bir yandan da ayaklarını hızla yere vuruyor. Bayan da Silva'nın titremeleri, deprem hareketleri gibi. Romdan bir yudum daha alıyor. Çok geçmeden kendini daha iyi hissetmeye başlıyor. Az sonra başlığı arkadan öne dönmüş, gözlüğü yana kaymış bir halde dans eder-

ken, aylardır midesini burkan hüzün baloncuğu buharlaşıp kaybolmaya başlıyor.

Arkaya doğru titrerken, kasten Bayan Bannerman'ın ayağına basıyor.

"Pardon, canikom." Omzunun üzerinden tatlı tatlı gülümsüyor ve öne doğru ayaklarını sürürken kamyondaki müzik sesi daha da artınca, bütün yüreğiyle o da şarkıyı söylemeye başlıyor:

Benim canım boşanmak istiyor,
Çünkü karım ata benziyor.

Ansızın, kamyon sarsılarak duruyor ve müzik bir oktav düşerek kesiliyor. Asilerin Savaşı grubunun üyeleri yavaş yavaş danslarına son verip, neler olduğunu anlamak üzere etrafa bakıyorlar. Derken grup yavaşça kenara çekiliyor. Bayan da Silva, dev gibi deniz kabuklarının ve bir aşağı bir yukarı dokunaçlarını ve antenlerini indirip kaldırarak yanı başlarında titreyen karideslerin Asilerin Savaşı grubunu bastırdığını tiksintiyle fark ediyor.

"Her yıl aynı şey. Her yıl aynı şey," diye bağırıyor Bayan da Silva. O sırada geçmekte olan el arabasını çeken polis şapkalı bir iskeleti dirsekleyerek kalabalığı yarıyor ve ses teçhizatını taşıyan kamyonun yanına varıyor.

"Sakin ol, anne. Jeneratöre biraz daha mazot koymamız lazım, hepsi bu," diye özür dilercesine açıklıyor Cuthbert. Boyalı şeytan yüzü ter içinde ve sıkıntıyla allak bullak olmuş bir halde. Görevliler, başına bir iş gelmemesi için grubu zapturapt altına alan ipi indiriyorlar. Kurbağalar ve kertenkeleler tam dansa kendilerini kaptırmak üzereyken, suratları bir karış, kaldırımın kenarına oturmak zorunda kalıyorlar. Bayan da Silva, aracın arkasında yığılı yiyeceklere korumalık yapıyor, içi içini yiyerek.

Sonunda, yine yola koyuluyorlar. Güneş yüzünü gösteriyor. Gri gökyüzü maviye dönüyor.

İsabetli bir manevrayla, karides ve deniz kabuklarından oluşan Ebedi Güzellik grubu ve Baron Samedi'nin Haiti ruhunu İngiltere caddelerine taşıyan Kara Kehribarlar grubu arasına yerleşiyorlar. Kara Kehribarlar grubundaki erkekler omuzlarında Baron Same-

di'nin dev resimlerini taşıyorlar: Şapkalı, eldivenli ve kara gözlüklü Baron Samedi. Kadınlar, beyaz sensa kuşunun yumuşak tüylerine bürünmüşler. Bir bölümü de kar tozuna bulanmış kocaman kelebek kostümleri içinde zarafetle sekiyorlar. Yanlarında duran beyaz giysili ve beyaz maskeli yedi sekiz metre boyunda bir sırık taşıyan cambazın beyaz eldivenli elleri ani ve tehditkâr tavırlar sergiliyor onlara.

Asilerin Savaşı grubundan, soyadını kimsenin bilmediği ve yalnızca yılda bir kez, karnaval zamanı ortaya çıkan Gizemli Mandy yine sarhoş. Sırtüstü yolda uzanmış yatarken bir yandan da kalçasını indirip kaldırıyor. Kızlardan biri bacaklarını açıp ata biner gibi onun üzerine oturuyor ve bedenleri tek bir eksen üzerinde, birlikte dönmeye başlıyor. Herkes bu ikilinin üstüne çıkmaya başlıyor, sonunda Mandy kıvrılan kalçalardan oluşan bir yığının altında gözden kayboluyor. Kalabalık, Notting Hill sokaklarında grup seks taklidi yapan bu iğrenç olayı daha yakından izleyebilmek için birbirini iteliyor. Sonunda cümbüş yapanlar fırlayarak gruptan çözülüyor ve yol boyunca sırıta sırıta, kahkahalar ata ata danslarını sürdürüyorlar.

Bayan da Silva, herkese ışıl ışıl gülümsüyor. Sabahtan beri belini (bel diye bir şey kalmışsa) kıvırıp duruyor. Tıknefes kalınca dansına ara verip yürüyor. Ne de olsa, artık karnaval kendi havasını bulmaya başladı. Tek aksilik, yeğeni Dawn'ın acı içinde yere yığılması ve kalabalıktaki kafaların üzerinden ellerde taşınarak, suda zıplayan bir kano gibi St. John Ambulans ekibi tarafından hastaneye götürülüşü oldu. Herkes bunun karın zarı iltihabı veya kanayan bir ülser olup olmayacağını tartışırken Bayan da Silva bunun âdet sancılarından başka bir şey olmayabileceğini düşünüyor. Ertesi güne kadar ağrıları dinmezse, evdeki sarı kantarondan alıp götürecek ona.

Öğle yemeği için ara veriyorlar. Eski püskü, yüksek, kapılarının sıvası dökülmüş, beyaz boyalı evlerin olduğu önceden belirlenmiş bir ara sokağa çekiliyorlar. İstekli eller, balık porsiyonlarına, tavuklara ve meyve kutularına uzanıyor. Bayan da Silva, kamyonun yanında dikilmiş, yiyecek dağıtımını denetliyor. Herkesi doyuran yiyecekler, balık-ekmek mucizesi gibi, dağılıp yendikçe çoğalıyor adeta.

Yine yola koyuluyorlar. Ateşler basmış, zorlukla nefes alan Bayan da Silva, güneşin altında, alnında ışıldayan ter damlacıklarıyla, ayaklarını güm güm vura vura ve kalçasını sallaya sallaya yeni bir öğleden sonraya giriyor. Papaz Fritz gittiğinden beri ilk kez onu düşünmeden durabiliyor. Durumunu, eski, iş görmeyen bir motorun bir tekmeyle yeniden çalışmasına benzetiyor. Hem de tıkır tıkır çalışıyor. Kendini iyi hissediyor. Yılda bir kez olsun, caddenin orta yeri onun meşru yeri artık. Başını çevirip caddenin iki yanına sıralanmış evlere, üst üste pencerelere yığılmış, korkuluk duvarında dengesini bulmaya çalışan, balkonlardan sarkmış, ağızlarına biralarını götüren insanlara bakıyor. Bayan da Silva, ayaklarında başlayan ağrıya rağmen neşe içinde onlara el sallıyor.

Cuthbert da Silva, grup üyeleri tekerlerin altında kalmasın diye kamyonu kaplumbağa hızıyla sürmekte. Annesinin bir ileri, bir geri hareketlerini izliyor. Aracın ön camı konfeti ve altın tozuyla kaplı. Gözlerini kısarak önünü görmeye çalışırken cep telefonu çalıyor. Telefonu kulağına tutuyor, ama tek bir kelime bile duyamıyor. Arkada bangır bangır müzik çalmaktadır:

En büyük Kingston,
En büyük Kingston.

"Ne? Duyamıyorum." Aracı sol eliyle sürmeye devam ederken, sert bir hareketle telefonu kucağına bırakıyor.

Tek kelime bile duyamıyor ama ne olduğunu bildiği için ani bir fren yapıyor.

"Scoobie. Direksiyona sen geç. Ben hastaneye gitmek zorundayım."

Scoobie şoför mahalline kayıyor ve Cuthbert'in üç dişli çatalıyla kalabalığı yara yara gidişini izliyor.

Yirmi dakika sonra, güdük boynuzlu, çatal dilli, siyahlı kırmızılı gövdesi ve boyalı bacaklarıyla, başında bir tutam keçi kılı olan adaleli bir şeytan St. Mary Hastanesi'nin danışma masasının önündeki kuyruğa dahil olmuş, doğumhanenin yerini sormaktadır.

İki saat sonra, henüz on beş dakikalık miniminnacık bir bebek

doğumhanede, babasının kollarında bir anlığına gözlerini açıyor ve o anda hayatının bir kâbus olacağını anlıyor.

Karnaval geçidine gelince, grup ikinci tura geçmiş ve kendinden geçercesine dans etmektedir. Lulu Banks megafonu eline alarak kamyonun üzerine çıkıyor.

"Asilerin Savaşı grubu. Bölümlerinize geçin, lütfen. Değerlendirme noktasına geliyoruz. Yerlerinize geçin, LÜTFEN," diye haykırıyor. "Önce mankeni iterek Mabaruma erkekleri ve şeytanlar. Sonra Ciboney ve Mabaruma kadınları. Sonra ağaçkurbağaları. Kertenkeleler en arkada."

Bayan da Silva anonsu duyunca şaşırıyor. Oysa o, arkada yerini bulana kadar epey uğraşmış, yeşil kertenkelelerin arasında sıkışıp kalmıştır. Elindeki manyoku kullanarak kendine yol açmaya çalışıyor. Öndeki yerine geri dönüyor. Kocaman antenleriyle üç karides gerideki geçit arabasından ön sıralara düşmüşler, Mabaruma savaşçılarının arasında serseri serseri geziniyorlar.

"KARİDESLER, ÇEKİLİN. KARİDESLER, BURADAN DEF OLUP GİDEBİLİRLER Mİ ACABA? KISMETİMİZİ KAPATIYORSUNUZ."

Lulu'nun gözleri isterik gözyaşlarıyla pırıl pırıl parlamaktadır. Bayan da Silva, bu haddini bilmez kabuklulara rendesiyle saldırarak onları ön sıralardan uzaklaştırıyor. Grup değerlendirme noktasına doğru ilerliyor. Artık Bayan da Silva grubun en önünde, başı dimdik, kollarını öne uzatmış, bir zafer edasıyla çarmıha gerilmiş gibi ilerlemektedir. Salınan bakır mantarın, yani Bayan da Silva'nın altında ezilmekten son anda kurtulan polis memurunu görmez bile. Çın çın çınlayan müziğe o da şarkı söyleyerek katılmaktadır.

Git buradan, kapat çeneni,
Annem aynı öcü gibi.
Bu sensin anne, olamaz,
Annem bu kadar çirkin olamaz.

Değerlendirme noktasına varmak beş dakika sürüyor. Artık gruplar yerli yerindedir. Herkes salınıyor, gülümsüyor, sevimli görünmeye çalışarak platformdaki hakemlerin önünde eğilmektedir. Lulu

Banks ise hıçkıra hıçkıra ağlamaktadır, çünkü o ana kadar durumun gerektirdiği üzere tüm ciddiyetini korumayı başarmış olan cansız manken kanodan atlayıp intihar etmek için bula bula o anı buluyor.

"ÇABUK MANKENİ KANOYA ALIN." Lulu megafonu yere atıyor ve ağlayarak olduğu yere çöküyor. Kamyonun arkasındaki baygın Mandy'nin yanında hızlı hızlı soluk alıp veriyor.

"Artık seneye her şeyi kendiniz yapın." Sıra sıra yaşlar yanaklarında parlıyor. Birisi ona alüminyum bir şişede rom ve meyve suyu uzatıyor.

Mest olmuş Bayan da Silva'nın gözleri kaymış durumda.

"Bırak polis kendi poposuna tekmeyi bassın." Grup çalarken o da meydan okurcasına kıs kıs gülüyor. "Çılgınlık bu."

Değerlendirme noktasını geçtiklerinde yokuş yukarı çıkmak zorunda kalıyorlar. Bayan da Silva nefes nefese adımlarını yavaşlatıyor.

Asilerin Savaşı grubunun yanında koşturan ve kalabalığın ayağına bastıkça özür dileyen kişi ise Bay Norman Foster. Bayan da Silva'nın mahallesinin postacısı. Müdire hanım gibi giyinmiş, pembe ruj sürmüş, saçlarına bir file geçirmiş. Üstünde ciddi bir tüvit takım. Bütün gayretiyle Bayan da Silva'ya yetişmeye çalışıyor.

İnce bıyıklı ve sık sakallı Normal Foster, ataerkil bir Jamaikalı. Karnavalı hep aptalca bulmuş, muhtemelen düşük kaliteli romları yüzünden akıllarını yitiren Trinidadlıların ön ayak olduğu bir kaçıklık olduğuna inanmıştı. Yine de, Bayan da Silva'nın her yıl dinsel bir tutkuyla bunu yaptığını görmüş ve ona kur yapmak için bunun tek şansı olduğunu hissetmişti. Tek sorun onun, gruplardan birine ait olmamasıydı. Bütün bir yaz boyunca, gururu ve horoz mizacı Asilerin Savaşı grubuna nasıl katılacağını sormaktan alıkoymuştu onu.

Bütün kahramanlar, bir kadını kazanmadan önce çile çekmek zorundadır. Norman Foster, Bayan da Silva'nın grubuna katılmak için çok geç kalmıştı. Geçen hafta emekliliği gelmişti. Posta dağıtımı için artık günde iki kez Dolly da Silva'nın ön kapısından geçmediğini fark edince yalnızlık üzerine kâbus gibi çökmüş; duygusal yaşamını, onu görme ihtimali üzerine kurduğunu ilk kez bu kadar net anlayabilmişti.

Ve böylece, karnaval sabahı biraz da kederli bir halde yatak odasına gidip, karısının, dört yıldır, yani ölümünden beri dolapta duran elbiselerini çıkardı. Hepsini yatağın üzerine yaydıktan sonra dizlerinin üzerine çöküp elbiselerle konuşmaya başladı.

"Hilda. Bana bir kez daha yardım etmeni istiyorum. Benim yalnız kalmamı istemeyeceğinden eminim. Galiba Bayan da Silva ile bir şansım var. Kıskanmanı istemiyorum. Sana her zaman büyük saygı duydum. Burada tek başıma mücadele etmeyi sürdürmek için elimden geleni yaptım. Umarım beni anlarsın."

Sanki elbiseler ona evet der gibi gelmişti.

Bunun üzerine Norman Foster karısının geniş tüvit eteğini üzerine geçirerek, üzerine uçuk pembe bir kazak ve eteğine uyan bir ceket giydi. Karısının eski çantalarından birinde bulduğu bir rujla dudaklarını boyadı ve saçına karısının filesini geçirdi. Ardından, Norman Foster, Royal Mail'in emektar postacısı, şimdiye dek hiç göstermediği bir cesaretle bahçe kapısına giden yolu aheste aheste katetti ve Victoria Caddesi'ne çıkarak yürümeye başladı. Ne sağa ne sola bakmadan dimdik ileriye devam ederek Westbourne Park'a giden otobüse bindi. Yolcuların boğuk kıkırtılarına aldırmıyordu. Gideceği yere vardığında, günün çoğunu gürleyen ses teçhizatlarının, çörek tezgâhlarının arasından, kalabalıkta kendine yol açmaya çalışarak geçirdi. Ayağına basmayan kalmamıştı. Gözleri, yolda insan selini ve kamyonları endişeyle geziyordu. Bayan da Silva'yı görmeden önce poposu iki defa çimdiklenmişti.

"Bayan da Silva."

Adımlarını bozmadan devam eden Bayan da Silva isminin söylendiği tarafa çeviriyor başını.

"Bayan da Silva." Kalabalık geçit grubunda bir yandan neşeyle ayaklarını sürüyerek ilerlemeye çalışan Bayan da Silva nefes nefese, şaşkın bir halde ona bakıyor.

"Benim... Postacınız."

Bayan da Silva dikkatle baktığında, grubun yanında koşarak onlara yetişmeye çalışan tüvit takım giymiş, saçı fileli figürü tanıyor ve yüzüne geniş bir gülümseme yayılıyor.

"Sayın Postacı. Sizi bayağı tazelenmiş gördüm." Boynunda asılı rom şişesinden bir yudum alıp ona uzatıyor. Postacı da memnuniyetle başına dikiyor romu.

"Bayan da Silva." Neşeli kakofonik müziğin ve önündeki salınan şen şakrak figürün etkisiyle başı dönen postacı şansını denemeye karar verir.

"Bayan da Silva, muhteşem görünüyorsunuz. Ben kendi başına yaşayan, yapayalnız bir insanım. Bir gün size uğramak istiyorum. Postacılıktan emekliyim ve beni oyalayacak pek bir işim yok."

"Perşembe akşamı uğrayın," diye bağırır Bayan da Silva. Gürültüde sesi ancak duyulmaktadır. Bayan da Silva her Bank Holiday Pazartesi Karnavalı'ndan sonra iki gün boyunca ayaklarını sıcak su dolu kovada dinlendirir mutlaka.

"Görevliler, lütfen ipi kaldırın da postacı da girsin."

Norman Foster eğilerek ipin altından geçiyor. Kalan yarım saat içinde, Asilerin Savaşı grubu, gülümseyen Bayan da Silva ve dikkatli adımlarla ona eşlik eden, şaşkınlığını üzerinden atamamış, kılık kıyafetiyle bir muallimeyi andıran bıyıklı bir tipin önderliğinde ilerliyor.

Artık alacakanlık çökmüş durumda. Asilerin Savaşı grubu Westway'deki beton ve çelik kemerlerin altındaki bitirme noktasına geliyor. Terk edilmiş dev altın böceklerin ve çökmüş meleklerin arasında Bayan da Silva ile vedalaşan Bay Foster, yüreği sevinçle dolu bir halde evine gidiyor.

Perşembe akşamı, birisi Bayan da Silva'nın kapısını tıklatıyor. Tereyağlı fasulye çorbası ocakta, hafif hafif ve baştan çıkaran bir fokurtuyla tıngırdamaktadır.

Göz deliğinden baktıktan sonra açmadan sesleniyor Bayan da Silva, "Hoş biri misin?"

"Bence evet," diye gülümsüyor Bay Foster, çiseleyen yağmurun altında beklerken.

"Pazartesi günü dans ettiğim o hoş adam sen misin?"

"Ta kendisi," diyor, Bay Foster, cilveli cilveli. Ve Bayan da Silva elinde bir tabak çorbayla, onu içeri buyur ediyor.

Duende[*]

Doña Rosita kocasının ellinci ölüm yıldönümünün sabahı uyandığında artık farklı bir şeyler yapmaya karar verdi.

Odanın bir köşesindeki eski demir karyolasından kalkarak pencerenin önündeki masada duran sürahiyle çanağa doğru gitti. Elini yüzünü yıkadıktan sonra, kendi kendisini vaftiz edercesine üzerine biraz da su çarptı. Artık tam anlamıyla canlanan Doña Rosita, üzerinde geceliği, kurulanıp tekrar yatağına doğru ilerledi. Olanca ağırlığıyla bir ucuna oturduğu karyola gıcırdadı. Ahşap döşemenin üzerindeki ayaklarına baktı. Güneş ışığı, verevine şeritler halinde, ayaklarının üzerine düşüyordu.

[*] *Duende*: (*duendecillo*) İspanyol halk öykülerinde geçen ufak tefek yaramaz cin. (ç.n.)

Damadı, koyun sürüsünü almış, tozlu sarı yoldan aşağı, ahırın paslı ve oluklu demirlerinin önünden çayıra doğru giderken civardaki köpekler her zamanki gibi var güçleriyle havlamaya başlamışlardı. Sürü, frenkincirinin sarmaş dolaş tırmandığı taş duvarın önünden geçiyordu. Yol sarı, rüzgâr sarı, diye düşündü Doña Rosita. Kuşluk vakti kavurucu güneşin altında, yol beyaza dönecekti.

Doña Rosita, aşınmış ahşap döşemenin üzerindeki ayrık, çıplak ayaklarını inceledi birkaç dakika. Seksen iki yaşına rağmen, ayakları genç bir kadınınkiler kadar esnek kalabilmişti. Dışarıdan bakıldığında budaklı ve çarpık bir zeytin ağacına benziyorlardı. Ama, diye düşündü, parmaklarını kıvırarak, en yaşlı zeytin ağacının içinde bile hâlâ özsuyu vardır. İşte griye yeşil bir ton katan da bu. Ayaklarını capcanlı hissediyordu. Onlara baktı ve sağ ayağını topuğundan aşağı yukarı oynatmaya başladı. Evet, nasıl olduysa, tam da bu sabah ayakları, adeta kendi iradeleri varmışçasına güçlü ve bağımsız hareket ediyorlardı.

"Bugün, beni nereye götürürseniz oraya gideceğim," dedi ayaklarına, sonra da kıkırdadı, "sanki bir yere gidebilirmişim gibi... Neler de düşünüyorum."

Odada yalnızca üç parça eşya vardı: Üzerinde bir adet battaniye olan yüksek bir karyola (çarşafları düzeltmeye neredeyse hiç gerek olmazdı, çünkü uyurken fazla kıpırdamazdı); yıkanmak için kullandığı su kabını koyduğu masa ve kapının yanındaki eski ve koyu renk ahşaptan bir elbise dolabı. Başka eşyanın olmayışı, bu üç parçaya ciddi bir ağırlık, bir önem kazandırıyordu. Gün başlarken, kendini yapacağı işlere hazırlamak için toparlanırken, ağır ağır bir eşyadan diğerine doğru yürüyen Doña Rosita bunun farkında değildi tabii.

Dolapta dört siyah elbise asılıydı. Bir tanesini askısından çıkarıp kaşlarını çatarak inceledi. İlk siyah elbisesini, kocasının ani ölümü üzerine otuz iki yaşındayken giymişti. Sonra başkaları... orada buradaki arkadaşları, akrabaları, komşuları, farklı zamanlarda, ancak sonu gelmeyen bir sırayı takip edermişçesine ölmüşler ve renkli bir elbise giymek için bir tek fırsat bile yakalayamamıştı. O za-

mandan beri siyah dışındaki tüm renkler ona yasaktı. Bütün elbiseleri aynı boyda, yani dizine kadar iniyordu. Hepsi de V yakalıydı ve kolları dirseklerinde bitiyordu. Özenle yıkanmalarına rağmen, yıllardır giyildikleri için koltukaltlarında kekremsi keskin bir ter kokusu vardı. Noel ya da diğer dini günlerde, o ilk ölümden sonra gümüşi tonlara çalan saçına bir tarak takar, boynuna o şık, üç sıra siyah kehribar boncuklarını takardı. Özel günlerde, dolabın en üstünde duran fildişi kakma, siyah dantelli yelpazesini de alırdı.

Elbiselerinden biri iyice yıpranacak olursa, otobüse atlayıp Jerez de la Frontera'ya kadar adeta kutsal bir yolculuğa çıkardı. Önce, kocasının açtığı, içi karanlık kumaşçı dükkânında çalışan arkadaşı Alba'ya uğrardı.

Alba'nın ten rengi kendisininkinden o kadar farklıydı ki, Doña Rosita onu her görüşünde buna şaşırırdı. İki kadın gümüş mahfazalı bardaklardan sütlü kahvelerini yudumlayıp bisküvilerini atıştırırken, evlerinde olan bitenden söz ederlerdi. Rosita onun süt gibi beyaz, hamur gibi yumuşak cildine ve açık kahverengi gözlerine hep hayretle bakardı. Gençken Alba'nın kahverengi saçları beline kadar uzanırdı; kumaş toplarının üzerine tünediğinde okyanusun dibindeki bir deniz kızını andırırdı. Sonraları, büyüyüp olgunlaştıkları yıllarda, mahalle bandosunda trompet çalan bir cüceyle evlenen ve hiç çocuğu olmayan Alba, dükkânda oturur, kapıdan süzülen güneş ışığının menzilinin hemen dışında kalmaya özen gösterir, iskemlesinden hiç kalkmadan kahve ikram ederdi. Daha sonraları dükkâna genç bir tezgâhtar kadın alınmış, ama Alba gölgelerin içinde oturmaya devam etmişti. Yıllarca rulolardan ve kumaş toplarından oluşan bir yığının ortasında karanlıkta oturarak, öğlen güneşinden uzak durmayı başarmıştı Alba. Sanki yaşamının tek amacı, düşmanı güneşe karşı zafer kazanmak olmuştu. Oysa güneş, artık onun solgun tenini istese bile etkileyebilecek bir fırsat yakalayamayacaktı. Öte yandan, yaşı ilerledikçe karaciğer lekeleri yayılmaya başlamıştı yüzüne.

Kahve ve incecik pirinç kâğıtlara sarılı bisküviler bitince Rosita birkaç metre siyah kumaş alır, parasını öder, ikramları için Alba'ya teşekkür eder, iki dükkân ötedeki terziye giderdi.

Rosita terziyi pek sevmezdi. Gözlüklü kadın, oraya buraya seğirtir, bir yerlerde sigarasını söndürür, iğne ve mezura aranır, sanki hep bir yere yetişecekmiş gibi hareket ederdi. Çocuklarının gürültü yapmasına ses çıkarmazdı. Rosita'nın ölçüsünü alırken radyonun bangır bangır bağırmasından da rahatsız olmazdı. Kocasıyla birlikte sık sık modern dans salonlarına giderlerdi.

Oysa Rosita, genç bir kadınken bile eski moda biriydi.

Gençliğinde, daha doğrusu evlenmeden önceki yıllarda, Jerez de la Frontera'daki Taberna Verde'de duyduğu *siguiriya* Çingene şarkılarına ilgi duymuştu. Herkes kabarede şarkı söylemeye ve flamenko müzikler eşliğinde dans etmeye giderdi. Babası böyle yerlere gitmesini yasakladığı için, hasta bir arkadaşını ziyaret bahanesiyle birkaç kere gizli gizli gitmişti tavernaya. Bu hırsızlama zamanlarda Alba'yla birlikte lamba yağlarından tüten dumanla dolu o karanlık odaya sızıverirlerdi. *Taberna*'daki insan kalabalığının arasına karışır, içlerini titreten ve gitarlarında ölüm çınlamalarıyla yeni tomurcuk veren göğüslerini ürperten, boğazlarında hıçkırık düğümleyen müzisyenleri dinlerlerdi.

Sürekli çalan *siguiriya* şarkıcılarından biri de, ensesinde nargile dövmesi olan bir Çingene genciydi. Gencin sesindeki hüzün ve dokunaklı şarkısının nefes kesen, beklenmedik duraklamaları Rosita'nın ellerini terletir, tüylerini diken diker ederdi. Söylentiye göre bu genç Güney Fransa'da, Aubagne diye bir yerde Yabancılar Lejyonu'nda askermiş ve her yıl bu zamanlarda, Çingeneler bu yöreden geçerken, üniformasını üzerinden atar, ordudan ayrılıp, onlarla birlikte şarkı söylermiş.

Bu el altından yapılan bir iki Taberna Verde ziyareti, daha kocasının ona kur yapmayı aklına bile getirmeyeceği yeniyetmelik yıllarında gerçekleşmişti. O günlerde, flamenko eşliğinde dans etmek için müthiş bir arzuyla yanıp tutuşuyordu Rosita. Bu azimli, ağırbaşlı on dört yaş çocuğu, evde yalnızken, kollarını boğa boynuzları gibi büker, kalçalarını kıvırarak topuk hareketleri çalışırdı. Sararmış kireç boyalı evlerinin serin ve kasvetli girişindeki koyu renkli karolar, topuklarının çıkardığı gümbür gümbür ritmik sesin açıkça duyulmasını sağlarken, Rosita, duvarda asılı resimdeki Meryem

Ana'nın hüzünlü gözleri önünde yorgunluktan yıkılana kadar dans ederdi.

Fakat o kadar istemesine rağmen, hiçbir zaman diğer kızlar gibi *taberna*'da sahneye çıkıp dans etmeye cesaret edememişti. Ve yavaş yavaş yaşamındaki bu safha da geçmiş ve ergenliğin ilk yıllarındaki o titremeleri, o hızlı nabız atışlarını hatırlayamaz olmuştu. Evde kalıp, kendisine dantel işlemeyi öğreten annesiyle birlikte iş yapmış, tarlada çalışan diğer aile üyelerine yardım etmiş, mevsimine göre domates veya zeytin toplamıştı.

Köşeli altçenesi dışarı çıkık, yani, pek de alımlı sayılmayan Rosita on dokuz yaşına geldiğinde köydeki en yakışıklı adamla evlenmişti. Adamın saçları kuzguni siyah, iri gözleri Akdeniz'i içine boşaltmışlar gibi türkuvaz rengindeydi. Çok sonraları, onsuz geçirdiği o uzun zaman zarfında daha fazla deneyim kazandığında, kocasının hiçbir zaman kendi yakışıklılığının farkında olmadığını anlamış ve biraz da olsa sevinmişti. Çok daha ileriki yıllarında ise, kendi yakışıklılığını takdir edemeyen ve Tanrı vergisi bu özellikten nasıl yararlanacağını bilemeyen bir erkekte bir şeylerin noksan olduğunun farkına varmıştı, Rosita.

Bu düşünce aklına geldiğinde, "Belki de benim Manuel biraz da salaktı," diyerek iç çekerdi.

Kocasının genç yaşta ölmesinin üzerinden yıllar geçtiğinde kendini suçlu hissetmişti. Çünkü o sıcak öğleden sonra komşusu kapıyı yumruklayıp kocasının sokakta ölü yatarken bulunduğunu söylediğinde, bu haber yüreğini tıpkı *siguiriya* şarkıları gibi parçalamış, ta o zamanki bir olayın bunun habercisi olduğunu düşünmüştü. Rosita o şarkıların kocasının ölümüyle bir bağlantısı olduğunu hissetmişti. O şarkıları duyduğu için ölmüştü kocası, duyduğu halde geleceğe ilişkin bir uyarı olduğunu anlamadığı için ölmüştü.

Kocasının ölümü hem trajik hem de sadeydi. Evli olduğu yıllarda, ona öğle yemeği için her sabah zeytin, ekmek, peynir, domates ve limonatadan oluşan bir çıkın hazırlardı. Adam bir kireçtaşı ocağında çalışır, öğle güneşinin altında o uzun ev yolunu katetmek yerine, göz kamaştırıcı beyaz kraterde kalmayı tercih ederdi. Genç çiftin özlemle bekledikleri ilk çocuğun doğması ancak on yıl son-

raya kısmet olmuştu. O sıralarda kız iki yaşlarındaydı. İkisi de kızlarına tapıyordu. Rosita evde kalıp, yeni yeni ayaklanmış gözünün bebeğine bakıyordu.

Manuel, tüm diğer erkekler gibi, tulumunun cebinde kemik saplı, katlanır bir bıçak taşırdı. Bıçağı, ekmek kesmek ya da kireç bloklarına dolaşmış ipi koparmak veya frenkincirlerini dalından ayırmak için kullanırdı. O bıçak yeri geldiğinde bin türlü işe yarardı.

O mayıs öğleden sonra, gözleri kireç tozuna bulanmış, o kaba işçi tulumuyla eve gelen Rosita'nın kocası çok susamıştı. Kendine frenkinciri koparmak için taş duvarın yanındaki iğreti kayalardan birine tırmandı. Ama birden kaydı ve iki büklüm oldu. İşte bıçak, kaburgalarına girip onu öldürmek için bu beklenmedik fırsatı kullanmıştı. Rosita bayırdan aşağı uçup gelene dek, kocası ölmüştü. Bıçağın girdiği yerde, beyaz gömleğin üzerinde göz alıcı, kan kırmızısı karanfil şeklinde bir leke uzanıyordu.

Arkada Rosita ve küçük kızı, önde en güzel giysilerinin içinde, bulutsuz gökyüzüne karşı gölge yapan tabutu omuzlamış erkekler, güneşten kavrulmuş çorak arazide, kupkuru ırmak yatağından aşağıya kilise mezarlığına doğru ağır adımlarla yürürken tüm köy onları izlemişti.

Doña Rosita elindeki siyah elbiseyi incelerken, o sabahki ruh haline uygun daha renkli bir giysisi olmadığına üzülmüştü. Ama başka elbisesi yoktu. En az eski kokan siyah elbisesini giydi. Derken yıllar önce pencereye astığı solmuş mersin demeti gözüne ilişti. Demeti çözüp kuru dalları ve yaprakları pencereden sokağa fırlattı.

Aşağı inip, kanarya kafesinin içine parmağını sokarak kir pas içindeki kuşa günaydın dedi ve kızının kendisine hazırladığı kahvaltı masasına oturdu.

Jerez de la Frontera'dan dört mil uzaktaki bu köyde herkes Doña Rosita'yı görmeye alışkındı. Zeytinli ekmek, keçi peyniri ve küçük bir fincan kahveden oluşan kahvaltısını yaptıktan sonra dantel işini alır, alçak taburesini ön kapının dışında, güneşe karşı yerleştirirdi. Oturduğu yerde makaralar neşeyle şıkırdar, parmakları otomatik hareketlerle ipleri çeker, becerikli elleriyle ipleri birbiri üze-

rinden iğe geçirirdi. Doña Rosita yıllardır ağır ağır hareket eden bir buzul gibi dokuyordu danteli: Kırlentler, masa örtüleri örer, kilise kabul töreninde giyilen elbiselerinin iç eteklerine, şallara oya işler, bluzlara dantel yaka yapardı. O, köyün demirbaşıydı. Öteki kadınlar da kendi iğlerini ve makaralarını alıp, dantel yapıp, çene çalmak üzere sık sık ona katılırdı. Hastalık, ender bir fırtına, düğün veya cenaze gibi olaylar dışında Doña Rosita hep orada olurdu. Öğlenden hemen önce evin serinliğine kaçar ve saat üç buçuk-dört gibi yine ortaya çıkardı.

Oysa, o sabah baş edemediği bir huzursuzlukla kıpırdanan ayakları Dona Rosita'yı yürüyüşe çıkarmaya karar vermişti. Kızı çoktan tarlada çalışmaya gitmişti. Evin kapısını kilitleyip kumlu yoldan yukarı yürümeye başladı. Yabani güllerin nispet yaparcasına tırmandığı kuru taş duvarın önünden geçerken, yolun ortasında korkusuz bir kovboy gibi dolaşan bir deri bir kemik sokak köpeğinin havlamalarına aldırmadı.

Tepeye varınca durdu ve çorak, kavruk manzaraya, ayın yüzeyi gibi beyaz ve renksiz taş duvarlı tarlalara, Peña ailesinin vadideki limon bahçelerinin koyu gölgesine baktı. Esen rüzgâr sıcak ve bunaltıcıydı. Yürümeye devam edince ansızın patikanın hemen sağında karşısına kireçtaşı ocağı çıkıverdi. Etrafta çıt yoktu. Artık kimse çalışmıyordu orada. Kocasının o son gün çalışırken neler yapmış olduğunu düşündü, eve dönmek için şimdi tam üzerinde durduğu yoldan geçmiş olduğunu hayal etti. O günden beri kendi yaşamı da öylece donup kalmıştı sanki. Ocağa öylece bakmaya devam etti. Genç kızlığından beri hiç değişmemiş gibiydi, belki biraz daha büyümüş olabilirdi. Küçük, kahverengi bir kuş, yanındaki tozlu çalıda korkusuzca ötmeye başladı. Gözlerini ocağın ilerisine, kuzeye çevirdi. Bu manzara kendini bildi bileli hiç değişmemişti. Sabah pusunda, iki mil ötedeki komşu köyün beyaz kare evleri de yıllar önceki gibiydi. Hiçbir şey değişmemişti. Sonsuzluğun ağırlığı altında her şey aynı kalmış gibi görünüyordu.

Ansızın Doña Rosita, iş işten geçmeden bir değişiklik yapmak için karşı konulamaz bir arzu duydu.

Ağır ağır, tepenin öte tarafına, mezarlığa doğru yürümeye baş-

ladı. Kireçtaşı ocağına yaptığı ziyaret, kocası daha dün ölmüş gibi hissetmesine yol açmıştı. Duyduğu o taze acı, nasıl olduysa, canlanmasına yardımcı olmuştu.

Puslu göğün altındaki mezarlıkta, kocasının mezarındaki sıcaktan yanan taşın yanına oturup kuru toprağı okşadı.

"Manuel. Benim bir değişiklik yapmam lazım. Umarım, sence de sakıncası yoktur. Bana zaman durmuş gibi geliyor; yanına gelip sana katılmadan önce zamanı yerinden kıpırdatmam lazım, diye düşünüyorum."

Kısa bir yürüyüşten sonra komşu köye ulaştı ve bir evin sarı duvarının önünde, meltemde gıcırdaya gıcırdaya sallanan Coca-Cola tabelasının altında durdu. Rüzgâr siyah elbisesini çarpık bacaklarına yapıştırıyordu. Yol burada beyaza dönmüştü. Uzakta, öğle otobüsünün yaklaştığını gördü. Günde iki kez kasabaya yaptığı yolculuk yüzünden hep toza bulanmış olurdu bu otobüs. Yolun üzerinde kıvrıla kıvrıla ilerledi ve gözden kayboldu. On dakika sonra durdu ve Jerez de la Frontera'ya bilet alan Doña Rosita'yı aldı.

Doña Rosita'nın otobüse binmesi öyle alışıldık bir sahne değildi. Kadın yolculardan biri yüzünü buruşturarak, saklamadığı bir merak ifadesiyle, "Nereye böyle?" diye sordu.

"Kasabaya gidiyorum," diye cevap verdi. "İşlerim var. Biraz dans edip oynayayım, diyorum," diye şaka yaptı. Aslında, ne yapacağı hakkında en ufak bir fikri bile yoktu.

Otobüs rampadan aşağı yol alıp, kendi evinin önünden geçerken, Doña Rosita her zaman oturduğu yere, sanki kendisini orada görecekmişçesine baktı.

Meydanın yakınındaki elbise mağazasının önünde otobüsten indi. Burası rahat, masum bir mağazaydı. Mağaza sahipleri, satmak gibi acil bir kaygıları yokmuş da nezaketen oradaymış gibiydiler. Kimisi teşhir amacıyla sıra sıra dizilmiş, kimisi yığın halinde kutularda duran tişörtler, şortlar, pantolonlar ve ucuz elbiselerin yanına oturup, gelip geçenlerin malları alıp incelemelerini gülümseyen yüzlerle seyrederlerdi.

Doña Rosita mağazayı geçti, gerçekten tanıdığı tek yere, yani kumaşçı dükkânına doğru yokuş aşağı yürümeye başladı.

Göz kamaştırıcı güneş ışığından sonra içerisi çok karanlık geldi. Su altına dalmış gibiydi. Arkadaşı Alba'nın hâlâ orada olup olmadığını bile göremiyordu. Sonra, karanlıktaki o minik soluk yüzü seçebildi. Tezgâhtar arkadan çıkıp Doña Rosita'yı selamladı.

"Doña Alba artık bizimle konuşmuyor ama istediğiniz kadar onun yanında oturabilirsiniz. Ben ikinize limonlu çayla sandviç getireyim. Kahvemiz kalmadı." Öğleden sonra olmuş, siesta vakti gelmişti. Dükkânı kapatmaya hazırlanıyordu.

Doña Rosita bambu iskemleyi çekip, onu tanımamış gibi duran arkadaşının karşısına oturdu.

"İyi günler, Alba. Onca zaman sonra seni görmek güzel."

Arkadaşının beyaz elleri elbisesinin eteğini çekiştiriyordu. Rosita eğilip ona daha yakından baktı. Yüzü gençliğindeki gibi dolgundu ama solgun kahverengi gözleri, iki zeytin karası yuvadan boş boş bakıyordu.

Alba'nın aklı yitmiş, diye düşündü Rosita.

Ardından hep yapmak istediği şeyi yaptı. Alba'nın yüzünü hafifçe çimdikleyip teninin göründüğü kadar yumuşak ve peltemsi olup olmadığına baktı. Yumuşaktı. Parmağını kendi yüzünün kösele gibi sert derisine dokundurdu ve aradaki farka bir kez daha şaşakaldı.

Rosita, tüm öğleden sonrayı arkadaşıyla konuşarak geçirdi. Alba onun varlığından bile habersiz gibiydi; ara sıra elleriyle yüzünün derisini geriye çekiyor, adeta suratını ekşiterek, böyle soluk yüzlü kalabilmek için tüm yaşamını gölgelerde boşuna geçirdiğini söylüyordu. Rosita, epeyce aslına uygun olarak ona son havadisleri anlatıyordu. Kızını, damadını, koyunların durumunu, bu seneki domates mahsulünün iyi olacağını düşündüklerini, piskoposun o tarafları ziyaret edeceğini anlattı. Doña Alba limon çayını yere düşürünce Rosita bardağı kurtarıp Alba'nın eteğini sildi.

Bir süre sonra Rosita da sessizliğe gömüldü ve iki kadın karanlıkta sessiz sedasız kestirdiler. Her zamanki gibi dört ile altı arasında dükkânı açan tezgâhtar Rosita'yı uyandırdı.

"Sen kapatana kadar Alba'yla kalacağım," dedi Rosita, "gitmeden önce de kumaş alacağım."

Altıya çeyrek kala, tezgâhtar, kasanın gerisindeki ikinci raftan iki top siyah kumaş indirmek üzere uzandı.

"Hayır," dedi Doña Rosita, iskemlenin kollarına tutunarak kalkabilmişti ancak. Biraz tutulmuştu. "Renklileri görmek istiyorum."

Hiç beklemediği bu değişiklik üzerine heyecan duyan tezgâhtar kız, hevesle cıvıl cıvıl kırmızı ve mavi kumaş toplarını indirmeye başladı.

Katı bir ses tonuyla, "Çıldırmak niyetinde değilim," dedi Doña Rosita. "Şu yeşili ve şu kestane rengini indir bana."

Yeşil kumaş, portakal ağacının yaprakları kadar koyu yeşildi.

"İşte şu," dedi.

Paketini koltuğunun altına sıkıştırıp başka bir dünyada yaşayan arkadaşına hoşça kal diyen Rosita, karanlığın çökmek üzere olduğu o güzel akşamüzeri dükkândan çıktı.

Yapmak istediği bir şey daha vardı.

Bir zamanlar Taberna Verde'ye giden yokuştaki büyük, yassı kaldırım taşları güneşten sıcacık olmuştu. Doña Rosita kasabanın dış tarafına doğru ilerlerken, sıra sıra küçük ama pahalı dükkânları, kasaba yolunun düzleştiği, otobüs terminalinin yanındaki karakolu ve postaneyi geçti.

Taberna Verde hâlâ oradaydı. Camlı, yeni bir giriş yapmışlardı. Barın adının iki yanına neşeyle oynaşan bir kurdele ve gitar resmi yapan tabelacı da iyi iş çıkarmıştı. Kaldırım, dışarıya masa ve iskemle koyamayacak kadar dardı ama elle yazılmış bir afişte o sırada flamenko dans yarışması olduğu yazılıydı. Rosita, camdaki yansımalar yüzünden içeriyi iyi göremiyordu. Ama gitarın boğuk tıngırtılarını ve döşemeye vuran aşina ayak seslerini duyabiliyordu. İşte o an on dört yaşındayken duyduğu heyecanı yine yaşadığını hissetti.

Kapıyı itip içeri girdi.

İçerideki her şey farklıydı. Küçük bir kızken gördüğü koyu renkli, uzun sıralar ve masalar yerine elektrik lambaları, iskemleler ve yuvarlak metal masalar vardı. Duvarlardaki ünlü boğa güreşçilerinin korkunç görünümlü adam boyu posterlerinin aralarına uzun aynalar konmuştu. Ama ahşap sahne hâlâ aynıydı, hem eski hem de

hatırladığından daha fazla çizik doluydu. Yarışmacılar ve göstericiler ön sıralara oturmuşlardı. Şarkıcıların üzerinde kot pantolon ve gömlek vardı; dansçılar ise geleneksel flamenko giysileri giymişlerdi. Hakemler biraz daha gerideki bir masaya oturmuşlardı.

Doña Rosita paketini yere bırakıp arka masalardan birine oturdu. Barın yarısı doluydu. Sağa sola koşturup duran siyah giysili, beyaz önlüklü garson elindeki peçeteyle masasına hafifçe vurup, ne içmek istediğini sordu.

Rosita, Manzanilla şarabı istedi. O sırada sahnede, on dört yaşlarında açık renk saçlı, kıvrak bir kız tek kişilik geleneksel bir flamenko gösterisi icra ediyordu. Kıvırmaları ve dönüşleri enerji ve güç doluydu, coşkulu olduğu için güzel de görünüyordu ama bir açıdan tüm bunlar boşa gitmiş sayılırdı, çünkü herkesi yavaş yavaş yerinden oynatacak o ruhu nasıl yansıtacağını anlayamamıştı. Yine de, bitirince iyi bir alkış topladı.

Sana bir iki şey gösterebilirdim, dedi içinden Doña Rosita. Paketini yürütmesinler diye ayağının altına sıkıştırmıştı. Şarabından bir yudum alıp sıcaklığın yaşlı bedenine yayılmaya başladığını hissetti. Heyecanlı bir çift, tombul bir kız ve yağlı, kıvırcık, kızıl saçlı, yüzünü çil basmış bir delikanlı Doña Rosita'nın yanına gelerek masaya oturmak için izin istedi. Çantasını sandalyeden alarak onlara yer açtı. *Taberna* dolmaya başlıyordu.

Rosita dans edenleri daha iyi görebilmek için yana doğru eğildi. Birden, ensesinde nargile dövmesi olan tanıdık birini aramakta olduğunu fark etti. Ama öyle biri yoktu. Artık o da seksenlerinde falan olmalıydı. Belki de, çoktan ölmüştür, diye geçirdi aklından.

Şarap etkisini göstermeye başlamıştı. Sigara dumanları, duvarlardaki karanlık tabloların önünde asılı kalıyordu. Keşke, yelpazesini getirseydi. *Taberna* da iyice hareketlenmeye başlıyordu. Bir yeri tutulmasın diye iskemlesinde kımıldandı. Bir saat kadar sonra, ilk *siguiriya* şarkıcısı sahneye çıktı. Rosita boynunu uzatarak, obruk yüzlü, siyah saçlı, sıska delikanlıya baktı.

Etkileyici biriydi. Rosita zevkten ter içinde kalmıştı. Şarkı ilerledikçe artan gerilim, ortalığı ıslıklara boğmuştu. *Taberna* o kadar kalabalıklaşmıştı ki, Rosita sahneyi zor görüyordu. Garson kalaba-

lığı yararak gelip, masaya biraz daha Manzanilla şarabı koydu. Genç çift, alkışlamak için ayağa kalkmıştı. Şarkıcı eğilerek selam verdi ve kenara çekildi.

Onun yerini bir başka *siguiriya* şarkıcısı aldı. Şarkıcının gitarı, tuzağa düşmüş bir iblis gibi ağlayıp inledikçe izleyiciler iyice coşmuştu. Rosita'ya göre şarkı, ölüme karşı savaşı anlatıyor gibiydi. Nefesini tutup, şarkıdaki eslerden sonra da yaşamın devam etmesini diledi. O beklenmedik eslerin yarattığı gerilimden patlayabilirdi. Adam yeni bir şarkıya başladı:

Ah, aşkım.
Gemi demir aldı,
Ansızın ve sonsuza dek.

Rosita arkasına yaslanıp, bardağından bir yudum daha alarak müziğin, şarabın açtığı oyuklardan kayıp gitmesine izin verdi.

Birden Alba'nın zihnini kurcaladığını fark etti. Gençken, işte bu aynı *taberna*'nın sıralarında, Alba onun yanında, bir yandan kıkırdayıp, bir yandan oturduğu yerde kıpır kıpır ederdi. Şimdi ise, Tanrı bilir kendini nerede sanıyordu Alba. Doña Rosita geçmişe bir yolculuk yaparak düğününü, Alba'nın baş nedime oluşunu, yıllar sonra Alba'nın vaftiz anne oluşunu, bebeği kollarında tutan Manuel'in yanı başında gururla poz verdiği o fotoğrafı hatırladı. Oysa şimdi Rosita bu *taberna*'da, önlerinde koca bir hayat olan genç yabancılarla sarılı bir halde, yalnız başına oturuyordu. Rosita, köşeli çenesi sol avcunun içinde, dimdik karşıya baktı.

En sevdiği o siyah yelpazeyi düşünüyordu, evdeki gardıropta bırakmıştı. Evleneceğini anladığında aldığı o yelpaze, o sıralar, onun en sevdiği eşyasıydı, çünkü tüm ümitlerini ona vakfetmişti. Geleceğin tüm vaatleri saklıydı o yelpazede. Evli bir kadın olduğunda yelpazesini fiestalara, vaftiz çaylarına, düğün törenlerine, cenazelere, danslara ve doğum günü partilerine nasıl götüreceğini hayal etmişti. Oysa şimdi, tüm o gelecek, geçmiş olmuştu. Rosita'nın burnu akmaya başladı, gitarın nağmeleri ve sözler giderek hafifleyip tamamen sona erince parmaklarına bir damla düştü.

Şarkı yerini sessizliğe bırakınca, seyirciler söz birliği etmişçesine iç geçirip, zevkten inlediler.

Birden Rosita'nın aklına bir şey geldi; kızına, mezarını Manuel'in yanına yaptırmasını söylemeyi unutmamalıydı. Henüz alkışlar dinmeden yeni biri gelip sahnedeki sıraya oturdu. Otuz yaşlarında bodur bir adamdı, göbeği kot pantolonunun kemerinden fırlamıştı. Yüzü o kadar tombuldu ki gözleri ancak görünüyordu. Gitarının akordunu yaptı ve çok hoş melankolik bir *solea*'ya başladı. Gitardan çıkan gürültülü, uyumsuz akorların arasından yürekler acısı bir melankolinin ezgileri döküldü.

Artık masalarının arasında ayakta dikilen insanlarla kalabalık iyice artmıştı. Kimse tam olarak Doña Rosita'nın ön sıralara nasıl itildiğini anlayamadı. Bir kolunun altında paketi, diğerinde çantası vardı. Şarkısına kendisini kaptıran şarkıcı onun sahneye yaklaştığını görmedi. Rosita sahneye çıkan üç ahşap basamağı tırmanıp parlak ışıkların ortasında durdu. Gözlerini bir an bile şarkıcıdan ayırmamıştı. Tek tek tüm notaları dikkatle dinliyordu. Elindekileri kenara koyup sahnenin ortasına doğru yürümeye başladı. Ortalığı yavaş yavaş bir sessizlik kaplamaya başladı. Arkadan, mutfakta yıkanan bardakların şıngırtısı duyuluyordu. Ne olacağını merak eden garson dolaşmayı bırakıp peçeteyi omzuna asarak duvara yaslandı ve izlemeye başladı.

Şarkıcı, yanına birinin geldiğini fark etmişti. Oturduğu sıradan kalkmadan Doña Rosita'ya döndü. Onu kabul ettiğini bildiren bir baş hareketi yaptıktan sonra şarkısını ona söylemeye başladı.

Rosita dimdik duruyordu ama başı hafifçe öne eğilmişti. Seyircilerin farkında bile değildi. Sanki şarkının tüm notalarını, tüm sözlerini bir bir bedenine zerk ediyordu. Sahne pek büyük değildi. Rosita'nın dayandığı duvar, düz kireçtaşı tuğlalardan örülmüştü. Artık herkes Doña Rosita'nın siyah elbisesinin örttüğü iri ama gösterişsiz bedenine, eğri bacaklarına, başının arkasında, tek bir kır saçın bile yerinden çıkmadığı örgüsüne bakıyordu.

Doña Rosita'nın bir şey beklediği belliydi; bir beklenti duygusu seyircileri de tutsak almıştı. Rosita ise hiç kıpırdamadan duruyordu. Müzisyen, bu sessiz meydan okumaya karşılık vermek için gi-

tarın tellerini bağırtıyor, notaları kaydırıp en aşağı perdeden titretiyordu. Rosita'nın tek bir kası bile oynamıyordu. Gitar kıvranıyor, titriyor, meydan okuyor, onu ayartarak hareketlendirmeye çalışıyordu. Rosita yüzyıllardır oradaymışçasına hiç kıpırdamıyordu. Hiçbir şey olmuyordu. Müzisyen bir başka ezgiye geçti. Rosita kıpırdamadı. Kalabalık, ıstıraplı bir gerginlik içinde bekliyordu: Şimdi, şimdi, şimdi kıpırdayacak. Bir an sıkılıp yine bekliyorlardı: Şimdi, işte şimdi başlayacak. Sonunda hepsi Rosita'nın bu istemsiz ve zamansız transının bir parçasıymışçasına rehavete kaptırdılar kendilerini. Gitardan hırıltılar yükselmeye, Rosita'nın ayaklarına sürünüp onları adım atması için kandırmaya çalıştı. Müzisyen başka bir kupleye geçti. Ansızın, ilk çıkan soluk, obruk yüzlü şarkıcı ayağa kalkıp, lirik alto sesiyle, aynı kupleden tek bir dizeyi tekrarlamaya başladı.

Saniyenin onda biri kadar bir zaman içinde, hiç kimsenin göremediği bir hızla Doña Rosita o sonsuz zaman boyutundan çıkıp kollarını kaldırdı, başını geriye attı ve ayağını güm diye yere vurdu.

O anda şamata koptu. Ön masalardan bir adam ayağa fırladı, yanaklarından gözyaşları süzülüyordu. Çevresine bakındı:

"*Duende*," diye bağırdı, sonra yumruğunu masaya vurup seyircilere dönerek zafer işareti yaptı. "Hepiniz hissettiniz, değil mi? Kendimi yirmi yaş genç hissediyorum."

Doña Rosita'nın masasında oturan genç öğrenci çok bilmiş bir tavırla, "*Duende* sadece çok özel zamanlarda ortaya çıkar," diye fısıldadı kız arkadaşına. Bu konular onun uzmanlık alanıydı. "Aniden esen bir rüzgâr, bastırılamaz bir an gibidir; ansızın belirip kaybolan bir hayalettir, ardından tüm dünya yeniden doğar." Diğerleri de aynı durumdaydılar. Ellerindeki program kâğıtlarını havaya fırlatıyorlardı. Bir tür çılgınlık herkesi pençesine almıştı. Yabancılar birbirini kucaklıyordu. Haykırıyor, ıslık çalıyorlardı. Tamı tamına beş dakika boyunca ahşap döşemeye ayaklarını vurmaya devam etmişlerdi.

Doña Rosita kalktı ve çekingen bir tavırla hakemlerin elini sıkıp para ödülünü aldı. O bir tek hareketle, Taberna Verde'nin on seki-

zinci dans yarışmasını kazanmıştı. *Taberna* galeyana gelmişti.

Tepede süzülen koskocaman sarı ayın eşliğinde eve kadar hiç durmadan yürüdü. Ilık bir geceydi. Dört millik yolun üzerindeki köyleri kayarcasına geçiyordu. O geçerken ara sıra bir köpeğin havladığı oluyordu. Koltuğunun altına sıkıştırdığı yeşil kumaş paketini hiç bırakmamıştı.

Eve vardığında neredeyse gece yarısıydı. Kızı, damadı ve endişeli komşulardan oluşan bir kalabalık kapının önünde onu bekliyordu. Rosita tepeden yukarı, eve doğru hızlı adımlarla yürürken kızı telaşla koşup, yanına geldi. "Nerelerdeydin? Bir yere gideceğin zaman bize haber vermelisin. Öldüğünü falan düşündük."

Rosita, genizden güldü.

Komşularına iyi geceler deyip onları endişelendirdiği için özür diledi. Sırf eve sağ salim döndü diye, bütün gece duydukları endişeden geri kalan bu yepyeni duyguyu terk etmeye hazır olmadıklarını hissediyordu. Onları bırakıp eve girdi.

Ön kapının arkasında ayakkabılarını çıkarıp ayaklarının altında serin döşemeyi hissederken rahat bir nefes aldı. Yukarıya çıkıp soyundu. Yatmadan önce para ödülünü, elbise dolabının en üst rafındaki kumaş rulosunun içine sakladı.

Lucifer'in bacağı

Ellie, gece on gibi geldi. Kapıyı açtığımda gözleri fıldır fıldır, dondurucu soğuğun içine işlediğini gösterircesine yalancıktan titreyip gülerek içeri girdi. Dışarıda çok sert bir rüzgâr esiyordu. Komşu bahçedeki karanlık gökyüzüne bakan tahta çitler donmaya başlamıştı. Ellie'de şaşırtıcı bir canlılık vardı. Gözleri pırıl pırıl, cildi berrak, çalı gibi siyah kıvırcık saçları diken diken ama sağlıklıydı.

Bir süredir Dante'nin *Cehennem*'ini okuyor, Vergilius'un rehberliğinde cehennemin katlarında dolaşan hacının peşinden gidiyordu ve bu konuda konuşmak istedi. Aslında eserin kendisine gömülmüş olmasına karşın (her gece uyumadan önce birkaç kıta okuyor ve okuduklarını son derece doyurucu buluyordu) asıl dikkatini çeken şey, bilhassa bu sanat eserinin etkili rüyalar silsilesine neden

olmasıydı. *Cehennem*'in farklı aşamalarıyla rüyaları arasında bağlantı kurma uğraşı içindeydi.

Mutfak masasına oturmuş, kuşüzümü çayı dolu fincanı avuçlarının içine alarak ellerini ısıtmaya çalışırken dikkatle konuşuyor, sonra duraklıyor, birtakım imgeleri hatırlamak için mücadele verirken kaşlarını çatıyordu.

"Dolandırıcılıkla ilgili bir şey vardı – yılan insana dönüşüyordu ya da tersi. Tam olarak hatırlayamıyorum."

Bana anlattığına göre daha aşağıdaki katlara indikçe ve ısı arttıkça, daha da rahat hissediyormuş kendini.

Başyapıtları okuma fikrini ona psikolojik danışmanı vermişti. Kadının bilhassa önerdiği kitapların hemen hemen tümü epik yolculukla ilgiliydi. Kadın ayrıca Ellie'nin bir sanat galerisine gidip, belirli bir tablo seçerek, onu incelemesini tavsiye etmişti. Keşke şimdi hangi tablo olduğunu hatırlasaydım, ama unuttum. Tek hatırladığım Ellie'nin sanat galerisinden heyecan ve korku içinde döndüğüydü. Ellie gibi dinle ilgili olmayan, ihtiraslı bir kadının böyle bir zamanda edebiyat ve sanatla beslenmesi fikri, danışman adına son derece yaratıcı bir karardı.

Eşarbını çıkarttı, pas renkli hırkasını iskemlenin arkalığına astı.

"Çaya koymak için balın var mı?"

Perhizini değiştirmişti; kendisine en fazla güç veren, en besleyici gıdaları seçiyordu. Çaya giren kaşık çın çın çınladı. Ellie konuşmasına devam etti.

"*Cehennem*'deki 'cezalar'dan biri de rüzgâra karşı mücadele vermek."

Sonra da birkaç gece önce rüyasında, eve ulaşmanın güvende olmak anlamına geleceğinin bilincinde bir tepeyi tırmanmaya çalışırken şiddetli bir rüzgârla boğuştuğunu anlattı. Ama rüzgârın darbeleri, adeta bir insan bedenine aitti. Etrafta küme küme insanlar da vardı; ille de düşman değildiler ama onun mücadelesine de karışmıyorlardı. İleri ve yukarıya doğru ilerlemek için mücadele etmesi gerekmişti. Konuşurken, içinde yeşermeye başlayan şeyin ne kadar zengin olduğunu hissetmiştim. Sonra kıkırdadı.

"Perhiz gereği sürekli yeşillik yiyeceğim diye gaz çıkarıp duru-

yorum – yani içeride de rüzgâr var, anlayacağın."

Çayımızı alıp ön odaya geçtik ve her zamanki gibi yere oturduk. Yıllar geçtikçe, oturduğumuz döşeme, dostluğumuzu simgeleyen büyülü bir halı gibi olmuştu. O, sürekli bir şeyler anlatıyordu. Bir başka rüyasında da bir uzay kapsülüyle dünyaya dönüş yapan küçük oğlunu görmüştü. Yeniden girişte verdiği mücadele yüzünden yüzü kireç gibi bembeyazdı. Birisi gözkapaklarını kaldırmış ve gözlerinin içine bakmıştı.

Ellie rüyasında ona, "Tamam, bir tanem. Hayattasın," demişti.

"Belki de kendi içimdeki çocuğa sesleniyordum," diye yorumladı.

Kitaplardan, rüyalardan ve tekrar resim yapmak istediğinden söz ettik. Öğretmenlikten artan zamanı, alışık olmadığı bu lüksü en iyi şekilde değerlendirmek istiyordu.

"Ah, bak ne yapacağım şimdi," diyerek kitaplığa gittim ve Salman Rushdie'nin *Is Nothing Sacred?* adlı kitabını aldım. "Sana bu kitaptan bazı yerler okuyacağım."

Yazarın, edebiyat ve sanatın genelde dinle ikame edilebileceğini anlattığı bölümleri okuduk. Tanıdığımız insanlardan, din yüzünden hayatlarının darmaduman olduğundan söz ettik. Politik ve laik görüşlerimizden, edebiyatın öneminden ve el eriminde olduğu için ne kadar şanslı olduğumuzdan söz ettik. Ne kadar zengindi hayatımız.

"Evet, muhteşem," diye atıldı Ellie coşkuyla. Birlikte gidip, tiyatro klasikleri izlemeye karar verdik. Önce *Moby Dick*'i, sonra *Odysseia*'yı okuyacağını söyledi. Bir nedenle Prag'a gitmek de istiyordu.

Tedavilerden ve ilaçlardan, üç tedavi sonrası kendisini iyi hissettiğinden bahsetti. Ama hepsinden öte, kendini son derece hayat dolu hissediyordu, sanki içinde bir şey açılıyordu. Uykuları iyiydi, tümüyle rahat, derin rüyalara dalmaya hazırdı. Kısacası kendini iyi hissediyordu.

Birkaç yıl önce, sıcak bir yaz ikindisi, birlikte Notting Hill Gate'te sinemaya gitmiştik. İkimizin de hakkında okuduğu erotik bir Japon filmi izleyecektik. Vahşi saçları ve kocaman gülüşüyle dairemin penceresine doğru el sallayıp, beni selamladı. Üzerinde eski bir kot ve kırmızı bir tişört vardı. Vosvosu kapıdaydı. Uzun bacaklarını arabaya sokmuş, vitesi takmış ve her zamanki gibi zevkle yola koyulmuştu.

Film bittiğinde, kendimizi boğucu sıcak bir Londra ikindisinin kollarına bıraktık. Kıkırdayıp duruyor, filmin ne kadar tahrik edici olduğundan söz ediyor, ikimizin de bir an önce âşığını aramak için en yakın telefon kulübesine koşturması gerektiğini söylüyorduk. Ellie, sokak ortasında gülmekten iki büklüm olmuş bir halde, gözlerinden akan yaşları siliyordu. Ciddi ciddi filmi tartışarak salına salına arabaya doğru yürürken, tozu toprağı önüne katmış, ılık ılık esen meltemin havalandırdığı çerçöp ayaklarımıza dolanıyordu. Her ikimiz de birbirimizin yorumlarıyla son derece ilgiliydik.

Bir yaz ikindisi bir dostla sinemaya gitmekten daha güzel bir şey olabilir mi?

Yıllar sonra, Ellie'nin iki çocuğu olduğunda, bir kış gecesi havai fişek gösterisi izlemeye gittik. Guy Fawkes Gecesi'ni kutlayan kalabalığın kenarında Ellie ve çocuklarla birlikte ayakta duruyordum. Buz gibi bir rüzgâr esiyordu. Belediye dev bir şenlik ateşi yakmıştı. Turuncu alevler ve kıvılcımlar kapkara gökyüzünde hoplayıp zıplıyorlardı. Her nedense sorumlular, çıtır çıtır sesler çıkaran hoparlörden kükreyen sesin "The Ride of the Valkyries" olmasına karar vermişlerdi. Şenlik ateşinin etrafına toplanıp alevlere bakan, sessiz ve cansız o büyük kalabalıkta uğursuz, lanetli bir şeyler vardı adeta. Birden içime doğdu; korkunç bir şey olacaktı.

"Kanım dondu, " dedim Ellie'ye. "Bir uyarı gibi, sanki." O, öne eğilmiş, küçük kızının eldivenlerini giydiriyordu. Bu uyarının soykırımla ilgili olduğunu, İngiltere'de artan ırkçılıkla ilgili olduğunu; hipnotize olmuş gibi bomboş bakan kalabalıkla ilgili olduğunu düşündüm. İçimde geleceğe dair korkunç bir his vardı.

Önsezilerin en kötü yanı, bazen yanlış olaylarla ilişkilendirilmeleridir.

Ağlayan insanları neden engellemeye çalışırız?

Ellie'nin gözyaşlarının hücum ettiğini gördüğüm anda, "Bir bardak çay ister misin?" diye sordum ve hastanenin küçük kantinine doğru acelem varmış gibi koşturdum. Dalgın bakışlı, sevimli bir yüzü olan gönüllü, yaşlı kadın plastik bir bardağa çok ama çok yavaş hareketlerle çok açık bir çay koydu.

Ağustos ayıydı. Ellie ile birlikte hastaneye gitmiş, kalabalık bekleme odasının dip tarafında onun doktorun yanından çıkmasını bekliyordum. Odadan çıktığında bambaşka bir insan gibi görünüyordu. Kör olmuş gibi ne tarafa gideceğini bilemiyordu. Şaşkınlıkla etrafına bakındı. Birden, kalkıp ona yol göstermem gerektiğini fark ettim. Onun kolundan tutmam ve ona yol göstermem için bana ihtiyacı olacaktı. Kalkıp el salladım.

Sözler kafasına balyoz gibi inmişti: "Ne yazık ki iyi değil. İyi görünmüyor."

Hastanenin bir köşesinde otururken Ellie çayını yudumluyor, bir yandan gözyaşlarını tutuyordu. Bir doktora daha görünmesi gerekiyordu. Bu kez ben de onunla birlikte içeri girdim.

Doktor Mackintosh kırkına merdiven dayamıştı. Sakin, katı ve kontrollü bir adamdı. Üzüntüye karşı demirden bir kontrol ağı kurmak zorunda kalmıştı sanki. Ciddi ve dikkatli bir şekilde onu muayene etti ve yumuşak İskoç aksanıyla, neden hemen sağ göğsünün alınmasını tavsiye ettiğini açıkladı. Evet, diye onayladı, hastalıkla ilgili ayrıntıları öğrenmek için zamanı olduğunda çekinmeden tekrar gelebilirdi, doktor da bütün soruları elinden geldiğince yanıtlardı. Hayır, böyle şeyleri uzun süre ertelemek akıllıca olmazdı.

Doktor bizi kapıdan geçirirken, kumral saçlarının belli belirsiz kırlaşmaya başladığını fark ettim. Adeta, bunca kadına kanser olduklarını söylemenin kederiyle aklar düşmüştü saçına. Ona böyle bir şey söyleyecek olsanız, akılcı bir doktor olduğu için buna kesinlikle gülümser, Ellie'nin kanserinin genetik olması gibi, kendi kırlaşan saçlarının genetik faktörlere bağlı olduğunu söylerdi. Ellie, beş gün içinde tekrar gelip, yeniden muayene olmak üzere randevu aldı.

Hastaneden çıkarken Ellie yüzünde hazin bir gülümsemeyle,

"Hoş adam," dedi.

Günün ilerleyen saatlerinde, Ellie'nin evinde, arka planda ınırıldanan radyonun eşliğinde çay içerken, onun kendini bu denli çabuk toparlamasına hayran kalmıştım.

"Ben pratik bir insanım," derken hastanede hemşirenin verdiği, kendi kendine yardım gruplarının, alternatif tedavi merkezlerinin, destek ve tartışma gruplarının adreslerini not ettiği kâğıt parçalarını arıyordu.

"Bunları yazayım, ne olur ne olmaz," dedi. Yazdığı listenin gerisinde, yılların organizasyonu, siyasi lobiler, destek mazeretleri, sokak gösterileri, protesto mektupları gibi dünyanın daha iyi bir yer haline gelmesi için uğraşan tüm kuruluşlar ve deneyimler yatıyordu.

O sırada ilk kez, bileklerinin ne kadar ince göründüğünü fark ettim.

***

İlk şok gözyaşları, endişe krizleri, annesiyle ilgili anıları, mastektomi operasyonlarından sonra annesinin göğsünde kalan, gençken banyoda ona gizli gizli bakan iki mor delik... Doktorun söylediklerini anlayamayıp donakalması, haberi duyunca annesinin kederinden öleceği korkusu, çocuklara nasıl anlatacağı endişesi, nekahet dönemi konuşmaları, lenf bezleri, çaresizlik içinde ilgili örgütlerin broşürlerinin toplanması, danışmanlık merkezleri, plastik kaplardan içilen onca çay... Tükenmişti.

Ameliyattan bir gün önce, Clissold Park'ta yürüyüşe çıktı. Çimlere uzandı. Yorgundu. Sıcak eylül güneşiyle ısınıp uyuyakaldı. Kendine gelip doğrulduğunda, orada ne kadar zaman uyuduğunu hatırlamıyordu. İki çocuklu genç bir adam durmuş, ona gülümsüyordu.

"İyi uyudunuz mu?" diye sordu adam.

O da gülümseyerek karşılık verdi. "Mükemmeldi, teşekkür ederim." Rahatlatıcı bir duygu hissetmişti. Sanki koruyucu bir meleği vardı da, onu gözlüyordu.

Yine Dr Mackintosh'un odasındaydı. İndirilen jaluziler, kasvetli hastane bahçesini saklıyordu. Ellie, hazırladığı soru listesini inceliyordu. Dimdik oturmuş, başını elindeki kâğıda doğru eğmişti. Sorması gereken en önemli sorular üzerinde derin derin düşünüyordu. İçinde toz zerreciklerinin de bulunduğu şerit halinde bir huzme parmaklarına ve kâğıda dokundu. Zarafeti ve ağırbaşlılığı doktoru etkilemiş olmalıydı ki doktor, operasyondan sonra ödem olma olasılığıyla ilgili sorusunu cevaplamadan önce bir an durup başını öne eğdi.

***

Bana yarasını gösterdiği zaman ameliyathanenin hemen yanındaki odadaydık. Pencereden giren kasvetli ışık, hüzünlü, koyu yeşil plastik iskemlelere vuruyordu. Sargısını açıp ameliyat yarasını gösterdiğinde hem şaşırmış hem de meraklanmıştım.

"Amma şanslısın," dedim. "Peter Pan'a benzemişsin. Çocukluğuna dönmeyi yarı yarıya başarmışsın." Doğruydu; sanki zaman tersine dönmüş, göğsünün tamamıyla düz olan tarafı ona, gençliğin o çift cinsiyetli görüntüsünü kazandırmıştı. Güldü.

"Ne demek istediğini biliyorum," dedi. "Hoşuma gitti aslında."

Yurtdışından döndüğümde, kemoterapinin ortasına gelmişti.

Yaz mevsimiydi. Ellie kötü günler geçiriyordu. Tedavi sona ermiş, kanserin ilerlemesi durdurulmuştu. Erkek arkadaşına ve çocuklarına veryansın etmeye başlamıştı.

Masayı bahçeye kurmuşlardı. Erkek arkadaşı Douglas'ın masaya koyduğu afrikamenekşeleri günbatımında leylak rengine bürünmüştü. O mevsimin çiçekleri olan lupinuslar, güller, şebboylar, ya karmakarışık bir halde tarhlarında serpilmişler ya da çimlerin üzerinden eğilmişlerdi. Şampanya içiyorduk. Yolun aşağısında oturan bir çift de konuk olarak gelmişti. Ellie'nin huysuzluğu ve hırçınlığı üzerindeydi. Derinlerden gelen, durduramadığı bir şey, her fırsatta didiklemek ve taciz etmek üzere tetikte beklemesine neden

oluyordu. Ne de olsa, tedavinin ortadan kaldırması gereken hastalığıydı, öfkesi sürüyordu.

Ansızın, sırtının alt kısmında korkunç bir acı hissetti. O anda bir fırtına gibi etrafı kasıp kavurmaya başladı. Kâğıt tabakları parmaklıklara fırlattı.

"Benimle ilgilenmeni istiyorum," diye haykırdı Douglas'a, "benim için bir şeyler yapmanı, beni korumanı istiyorum, her gece elinde bir şişe şarapla televizyonun karşısında oturmanı değil! Bu kadar mı yani?" Masanın yanında durmuş, bağırıyordu. "Elimizdekiler bunlar mı?"

Ellie yirmi yaşından beri Douglas ile birlikteydi. Şimdi ise kırk yaşındaydı.

"Bir çıkış yolu istiyorum. Özgürlüğümü istiyorum." Yüzü allak bullak olmuştu. "Hepsi bu kadar mı?" diye haykırdı.

Telefon edip uğramak istediğini söyledi. Gecenin dokuzuydu. Dalında minik beyaz çiçek desenlerinin olduğu mavi elbisesiyle yazı getirmiş gibi giyinmişti. İşe döndüğü dönemin başından beri tam zamanlı olarak çalıştığı için olsa gerek yorgun ve biraz da bezgin görünüyordu.

"Dün gece uyumadım," dedi, yere otururken. "Felaket başım döndü. Okulda bir toplantı vardı. Hükümetin eğitimle ilgili kesintilerini konuştuk. O kadar sinirlendim ki gece uykum kaçtı. Toplantıda adamın üzerine yürüdüm, müdafinin üzerine, yani. Zaten hangi kesintilerin yapılacağı, hepimize bir kitapçıkta açık seçik bildirilmişti. Mesela, müzik öğretmeni olmayacak. Düşünebiliyor musun? Okul bahçesinde yardımcı eğitmen olmayacak – çekingen çocukların dibinden ayrılmadıkları o eğitmenler, yani.

"Çok iyi bir toplantıydı. Sendikadan gelen adam, girdiği en iyi toplantı olduğunu söyledi. Kendisi de sahtekâr moruğun teki ya, neyse. Her neyse, o kadar sinirlenmişim ki, müdafi diye gelen adama avazım çıktığı kadar bağırmışım. Ben bağırana kadar herkes kibar kibar soru sorup, cevaplıyordu. Ben daha fazla dayanamadım. Ayağa kalkıp, bunun utanç verici bir durum olduğunu söyledim.

Buraya çok güzel hazırlanmış bir kitapçık yüzünden geldiğimi. Bir müdafinin yenilgiyi kabullenişini ve özürlerini dinlemeye gelmedim. Herhalde bazı önerileriniz, planlarınız falan vardır, dedim. İşte bu yüzden buradayım. Kesintilerden haberim var. Siz bana bu konuda neler yapabileceğinizi söyleyin.

"Kendimi kaybetmişim. Hatırlarsın yirmi yaşlarındayken siyasi bir konuşma yapıp herkesten alkış toplama gibi bir hayalim vardı. Eh, yirmi yılımı aldı ama sonunda herkesten alkışı kopardım. Herkes bana katıldı, öfkeyle adama karşı durdular. Çoğu öğretmen, tabii. Patlamaya hazır bir bomba gibi. Adama parmağımı sallayıp duruyordum. Evin dışında yapacak bir şeyler bulmalıyım. Kendimi siyasal anlamda etkin hissettim. Olmam gereken yerin burası olduğunu hissettim. Bir kez daha yaşadığımı hissettim."

Başımı evet anlamında salladım. Ta başından beri kendimi onun ölümüne hazırlamıştım.

Bana gelip yine mutfak masasında her zamanki yerini aldı. Soho'daki Cezayirli kahveciden aldığım nefis kayısı çayından yaptım. Yine saat gecenin dokuzuydu. Bulutlu bir yaz gününü geride bırakmıştık. Biraz kilo almış, hatları yuvarlaklaşmıştı. Dinlenmiş görünüyordu ama aldığı kilolar sağlam göğsünü şişirmiş, sahte göğsü diğerinin yanında küçük kalmıştı; artık eskisi gibi uyumlu bir görüntü arz etmiyorlardı. Ellie buna bayağı üzülüyordu.

Tatil için mayo almak istemiş. Destekli sutyeni olan mayolardan denemiş ama sutyen kısımları çok sivri durmuş. Mağazadaki siyahi asistan o kadar kibar ve yumuşakmış ki Ellie neredeyse ağlayacak gibi olmuş. Hangi mayoyu giyerse giysin yarası belli oluyormuş. Aynadaki görüntüsünü kazımak gelmiş içinden. Öyle bir hismiş ki bu, sanki bir tarafında bir delik varmış da oradan rüzgâr girecek olsa buna maruz kalan sinirler acı verecekmiş gibi iki büklüm durmak istiyormuş. Kendini çok savunmasız hissetmiş.

Kendini mağazadan dışarı atıp Oxford Caddesi'nde yürümeye başlamış. O günün hiçbir özelliği yokmuş. O günü diğerlerinden farklı yapan tek şey, yol boyunca otobüste bu geri dönülmez defor-

masyonun neden olduğu perişanlık hissiyle mücadele etmesiymiş.

Radyoterapi uygulandığında da aynı travmayı yaşamıştı. Onu hastanenin bağırsaklarına taşıyan kocaman asansörlerin kapıları doğrudan tedavi odasına açılmıştı. Kaçış yoktu. Uğursuz alet üzerinde gezinirken sedyede kıpırdamadan yatmak zorundaydı. Bir kolunu havada tutmuşlardı. Her tedavi seansında canını acıtan savunmasızlığı artmıştı. Göğsü gitmiş, boşalmış bedeninin makinenin karşısında teşhir olması onu dehşete boğmuştu.

Sana bir şey soracaktım," diyerek bir anda hastalık konusunu değiştirdi. "Şu aktrisle ilişkiye giren politikacı hakkında ne düşünüyorsun? Dün gece, eski bir parlamenterle konuşurken bayağı şaşırdım. Adam özel hayatın korunması için bir kanun çıkarılması lazım, diyor. Gerçi bunlar da hep birbirini korur. Hem parlamenterlerin özel hayatıyla ilgilenmekte yanlış bir şey yok ki. Göz önünde olmayı kendileri seçmişler. Her neyse, bugünlerde artık fark etmiyor. O kadar kokuştular ki, istifa bile etmiyorlar. Hiçbir şey olmamış gibi devam ediyorlar. Ama bence yaptıklarını örtbas etmek için kanun çıkarılmaması lazım. Aile hayatı ve değerleri gibi laflar edip, yoksul ailelerin yıkımına sebep olan kanunlar çıkartıyorlar."

Ona hak verdim. Sonra eğitimin nasıl altını oyduklarını anlatmaya geçti.

"Sonunda bütün okulları yerel yönetimlerin elinden alacaklar. Okullar, kendi kendilerini idare edecek. Ve elbette, iyi idare edemezse, kapatacak. Peki, o zaman çocuklara ne olacak? Bence, aynı şeyi yargıya yapmak zorunda kalacaklar. Para değeri tek ölçüt olacak. Adalet, ekonominin pençesinde olacak. Eğitim de, adalet de. Bu kadar mutlak görünen iki şey de satılık olacak."

O konuşurken, oradan oraya uçuşan düşüncelerim daha çok sürekli katıldığı toplantılarla ilgiliydi: Meslektaşlarla toplantı, öğrencilerle toplantı, tartışmak, şiir okumak, resim ya da fotoğraf çalışmaları yapmak için kadın gruplarıyla yaptığı toplantılar, hasta bir dosta yardım etmek için bir araya gelinen toplantılar, Arsenal futbol stadyumunun yeniden inşasının yarattığı gürültü gibi yerel meselelerin tartışıldığı toplantılar, okul etkinliklerine yardım, varoş çocuklarını hafta sonu kır gezilerine götürmek.

Koyu mavi emaye çaydanlıktaki çay soğumaya yüz tutmuştu. Kucaklaştık ve gitti. Bir ay Fransa'da tatil yapacaktı.

O ayın sonunda, Güney Amerika'dan bir arkadaşım eğitim görmek amacıyla İngiltere'ye geldi. Yol parasını karşılamak için yardım edenlerden biri de Ellie'ydi. Ona evinin kapılarını açtı ve öyle sıcak bir karşılama yaptı ki, zavallı kapının eşiğinde donakaldı ve neredeyse eriyip bitti.

O akşam, Ellie, Douglas'ın yaptığı yemeklerin artıklarıyla dolu masada oturdu ve sofradaki domuz ve tavuk parçaları, üzerindeki yağ ve sarımsaklı sosun ışıl ışıl parlattığı yeşil salata ve yarıya inmiş şarap şişeleri eşliğinde kırsal alanda geçen hayat öykülerini dinledi keyifle. Konuk, onun böylesine dikkatle dinlemesi karşısında mest olmuştu. Ama on sularında Ellie gevşedi ve nihayet aniden kendini yorgun hissettiğini söyleyerek izin istedi. Oysa kanserden kurtulmuş, hastalığı hız kesmişti.

Telefon çaldı. Soğuk almış gibiydi sesi. Soğuk almamıştı. Ağlamıştı. Ellie hastaneden telefon ediyordu. Kanser geri gelmişti. Kalçasında, bacağında ve boğazında. Üzüntüden çılgına dönmüş, hıçkırarak ağlıyordu.

"Çocuklarımın büyüdüğünü görmek istiyorum."

Kısa bir süre sonra beni tekrar aradı; bu kez biraz daha toparlanmış gibiydi.

"Her şeye yeniden başlayacağız, ne yapalım," dediğinde, kemoterapiden ve verdiği mücadelenin tümünden söz ettiğini düşündüm.

Evine gittim. Ellie benden on beş dakika sonra geldi. İkimiz de lüzumundan fazla normal davrandık – sanki tüm bu olanlar Tanrının cezası bir musibetten, arabanın bozulması gibi tatsız bir olaydan farklı değilmiş gibi davranıyorduk. Çocuklar öndeki odada televizyon seyrediyorlardı.

Douglas eve geldi. Ellie mutfakta ona olanları anlattı.

Douglas, "Ah Ellie," dedi anlayışla, "oralara tek başına gitme-

seydin keşke." Gözlerini indirdi. Onunla gitmeye dayanamazdı ki. Kararlı ve yumuşak bir şekilde, birbirlerinin ellerine dokunup, birbirlerine mantıklı sözler söylediler.

O gece Ellie'nin odasına çıktık. Ellie ve ben. Çocuklar yatmıştı. Douglas televizyon seyrediyordu.

Ellie hep, kabarık, gülpembesi bir halı isterdi. Şimdiki halısı biraz eskimişti ama ampul ışığında hâlâ yumuşak bir parlaklığı vardı. Yatak şöyle böyle toplanmış, üzerine kitaplar ve dergiler saçılmıştı. Gece lambası, yatağın yanındaki komodinin üzerinde duran bir diğer kitap yığınını aydınlatıyordu.

"Ne tuhaf," dedi, "daha dün gece bir kez daha Dante'nin *Cehennem*'ini okuyordum. Eskiden onu nasıl okuduğumu ve ne çok şey çıkardığımı hatırlıyor musun?" Karton kapaklı *İlahi Komedya*'yı eline aldı. "Lucifer'in bacağına tırmandıkları bölümü okuyordum."

Elinde kitapla, kendini ihtiyatlı bir şekilde yatağın üzerine bıraktı. Ve o bölümü aramaya koyuldu. "Bunun iki versiyonu var. Bir tanesinde Lucifer'in çirkin bedenine tırmanırlarken, uyluğuna kadar gittikten sonra baş aşağı dönüyorlar ki bacağına tırmanabilsinler. Farklı bir çeviriyle ikinci versiyonda, Lucifer baş aşağı dönüyor, ötekiler tırmansın diye."

Bana kitabı uzatıp, yataktan fırladığı gibi paldır küldür ikinci versiyonu aramaya koyuldu. Şiirin o bölümünü okumaya başladığımda içim burkuldu. Neden bu imgeyi seçmişti? Bedeni dünyanın merkezine nüfuz eden bin fit boyundaki Lucifer, yarasa benzeri tüysüz kanatlarını açmıştı. Bana gösterdiği ilk bölüm şöyleydi:

tüyden tüye kaya kaya,
indi gür tüylerle buzların arasına.
Uyluğun kalça çıkıntısıyla
birleştiği noktaya ulaştığımızda,
rehberim bin bir zorlukla, korkuyla
başını ayakların olduğu yöne çevirdi
ve tüylere yapıştı yukarı çıkmak ister gibi,
öyle ki, Cehennem'e geri dönüyorduk sanki.*

* *İlahi Komedya / Cehennem*, çev.: Rekin Teksoy, Oğlak Yayınları.

Böyle imgelerin altından nasıl kalkacaktık? İki metin üzerine kafa patlatan Ellie, yatağın kenarında dikilmişti. Bir çıkış yolu bulmuş gibiydiler: Lucifer'in bacağına tırmanarak küçük bir çay olan Lethe Irmağı'na ulaşmış, ırmağın yukarısına doğru devam edince yıldızların görüneceği bir açıklığa varmışlardı. Akıntının tersine, unutuluşa karşı, hatıralara doğru devam etmişlerdi yolculuklarına. Ellie'nin aradığı yol da buydu. Dante'*nin İlahi Komedya*'sını da yol haritası olarak kullanıyordu.

Ürperdim. Buzdan keçi kıllarıyla Lucifer'in dev bacağı... Bu korkutucu derecede etkileyiciydi.

Biraz zorlanarak geceliğini giymeyi başarıp canlı renklerde geometrik şekillerin oluşturduğu iç açıcı deseniyle kuştüyü yorganının üzerine uzandı. Güzelce yatağın üzerine yerleştirdiği uzun bacaklarına baktım. Hiçbir tuhaflık yok gibi görünüyordu. Sağ kalçasında ve sağ bacağındaki acıya rağmen, yatağa uzanmayı becerdiğinde bacakları güçlü ve orantılı görünüyordu. Görünürde, içerideki tahribattan eser yoktu.

Ertesi gün acı, üç koldan amansızca hücuma geçtiğinde mutfakta bulaşık yıkıyordu. Şiddetli ağrısı olan hastalara bakan bir hemşire geldi. Saçını at kuyruğu yapmış genç hemşire Ellie'ye morfin verdi. Ağrı, sağ uyluk kemiğinde ve kalçasındaydı. Burası, tam tamına Dante'nin yolculuğunun dönüm noktasıydı. Bir değnek yardımıyla aksayarak yürüyebiliyordu ama bacağına bir şey değecek olsa, yüzü acıdan kireç gibi oluyor, kaskatı kesiliyordu. Gözleri, külrengi yüzünde, kocaman ve masmavi duruyordu. Sonradan kalça kemiğinin çatladığını anladılar. Hemen yenisini takmak için ameliyata aldılar. Kanser kemiklerdeydi.

Kanser bana hep denizle ilgili bir şeymiş gibi gelirdi. Bunun tek sebebi kanser ve yengecin* aynı sözcükle ifade edilmesi, yengecin ne yöne gideceği belli olmayan bir hayvan olması, yan yan yürüyüp hiç beklenmedik bir anda insanın üzerine gelmesi değildi. Suyla kanser arasında başka bağlantılar da vardır. Gözümün önüne şöyle

* *Cancer*: İngilizcede hem "yengeç" hem de "kanser" anlamında. (ç.n.)

bir sahne geliyordu: Masmavi bir denizde yüzüyorum, suyun altında, tehditkâr ve uğursuz bir şekilde dalgalanan kara kayaların gölgelerini fark ediyorum. Yüzerek uzaklaştığımda şekiller kayboluyor. Deniz adamakıllı berrak, gökyüzü engin, kıyıdan uzaktayım. Sonra birden yine beliriyor önümde o şekiller.

Ellie, kalça protezinin ardından yürümek için canla başla mücadele verdi. Hatta alışveriş merkezine kadar yürümeyi becererek, zafer edasıyla kendine açık yakalı ve küçük siyah desenleri olan pamuklu kumaştan kıpkırmızı bir elbise aldı. Eve döndüğünde elbiseyi denedi. Ben sere serpe yatağa uzanmış, onu izliyordum. Boy aynasının karşısında durdu, kollarını düzeltti.

"Beğendim," dedi ikna olmuşçasına. Canlı renk ona yakışmıştı. Bir o yanına, bir bu yanına dönüp aynadaki görüntüsünü incelemeye devam etti.

Ertesi gün, danışmana gittik. Bu ziyaretlerde ben, arkadaştan çok suratsız bir koruma gibiydim. İdama giden birine acımasızca eşlik eden bir koruma. Bir elinde değnekle sıkı sıkıya koluma yapışmıştı. Karşıdan karşıya geçmesi çok uzun zaman aldığı için ben bir elimle trafiği durdurmak zorunda kalıyordum. Morfin iğnelerine rağmen, acısı hiç dinmiyordu.

Danışmanın çalıştığı klinik kalabalık ve gürültülüydü. Eliyle, üzerinde, "200 idareci daha alın – 200 yatak eksiltin!!!" yazılı bir ilanı gösterdi ve yüzünü buruşturdu. Seslenildiğinde küçük bir odaya girdik. Dışarıdaki gürültü, odanın içindeyken de duyulabiliyordu. Ellie artık Dr. Mackintosh'a gitmiyordu. Hatta aynı hastaneye bile gitmiyordu. Bu danışman esmer, çekici, tatlı dilli, cana yakın ve üstü kapalı konuşan biriydi. Biz içeri girerken, bürokratik işlemlerin artmasının hastalarına daha az zaman ayırmasına yol açtığını anlatıyordu bezginlikle.

Ellie çantasından bir soru listesi daha çıkardı. Doktor dinledi ve anlayışla cevap verdi. Bu hastalığın ne yapacağı belli olmazdı.

"Amacımız temposunu kontrol altına almak. Sınırlayabileceğimizi umuyoruz. Bazen öyle yayılıyor ki, kontrol altında tutmak imkânsızlaşıyor."

"Ne... ne... ne gibi... nasıl..." Ağlamaklı gözlerle bana bakıp yardım etmemi istedi.

"Ne kadar ömrü kaldığını bilmek istiyor," dedim. Bu sorunun kendimle ilgili olmadığını bilmenin tedirgin edici rahatlığını duyunca kendimi çok zalim hissettim.

"Altı ay daha yaşayabilecek miyim?"

"Bize sorulan en zor soru bu," dedi. Bir an pencereden dışarı baktı, sonra omuzlarını kaldırıp iskemlesiyle birlikte bize döndü ve kollarını açarak:

"Her şeyi göze alacak ve evet diyeceğim. Acınızı dindirmesi için size Oromorph vereceğim. İstediğiniz kadar kullanabilirsiniz."

Ellie, doktorun sözlerinde bir iyileşme umudu buldu. Bense bulmadım. Pencereden dışarı baktığı o birkaç saniyede doktor kendini ele vermişti.

Dönüşte, ellili yaşlarda gösteren, Yunanlı bir taksi şoförünün yanında oturdu. Şoföre yol boyunca muhafazakâr hükümetin adaletsizliğinden, toplu taşıma ve sağlık hizmetleri politikaları üzerine nutuk atmaktan kendini alamamıştı. Bir yandan da ara sıra sıvı morfinden yudumluyordu.

Sabahın erken saatleriydi. Yatağımın yanındaki telefon çalmaya başladı. Ahizeyi kaldırdığımda inanılmaz derinden gelen, erkeksi bir sesin, "Benim," dediğini işittim.

Ses, çoğu insan sesinden bir oktav daha aşağıdan çıkıyordu. Eski moda, elle çalışan gramofonlarda, plağın dönüş hızı iyice yavaşladığında ve plak gıygıylandığında çıkan boğuk sesler gibiydi.

"Ben ne yapacağımı... bilemiyorum... yapamıyorum..."

"Ellie, sen misin?"

"Evet." Ardından birbirine çarpan tabak sesleri gibi felaket bir gürültüyle takırdayan dişlerinin sesini duydum.

"Ne oldu?"

"Ben kor... korkuyorum."

"Douglas orada mı?"

"B... ben onunla konuşamıyorum." Cevabı hıçkırıklarla bölündü. "S... sen b... bana... istediğim zaman telefon e... edebileceğimi s... söylemiştin."

Derinden gelen sesi bir alçalıp bir yükseliyordu. Uykulu uykulu yatakta oturdum; onun korkusundan dehşete kapılmıştım. Telefonu kapatmak istiyordum. Ama tersini yaparak, bir sohbet havasında ona bütün gün neler yaptığımı anlatmaya başladım. Konuşmanın biteceğinden hiç umudum yoktu. Ara sıra, sanki çok derinlerdeki bir mağaradan çıkan bir sesle cevaplar veriyordu. Onunla adeta, altında bir güvenlik ağı olmadan tırmandığı uçurumun yarı yolu olan bir resife düşmüş bir dağcıymış gibi konuşmaya başladım.

Birden aklıma parlak bir fikir geldi.

"Olay ne, biliyor musun Ellie? Neden böyle hissediyorsun?" Söyleyeceğimin gerçek olmasını çok istiyordum.

"Nee?" Sesi daha normal çıkıyordu.

"Uyuşturucular. Böyle tuhaf hissetmenin sebebi, aldığın uyuşturucular. Morfin yüklüsün. Acayip hissetmenin nedeni bu. Tek neden bu. Aslında hiçbir şeyin yok. Uyuşturucular sana böyle hissettiriyor."

"Öyle mi diyorsun?"

"Eminim. Kesinlikle." Bunun gerçek olmasını öyle istiyordum ki.

"Belki de bu kadar uyuşturucu almamam lazım." Sesin devri hızlanıyordu. Artık daha normal bir perdeden konuşuyordu.

"Uyuyabilecek misin artık?"

"Evet, şimdi daha iyiyim. Teşekkürler."

Uykusunun geldiğini anlayana kadar onunla biraz daha konuştum. Sonra vedalaşıp telefonu kapattık. Midem bulanıyordu.

***

Birkaç saat sonra, hava hâlâ karanlıkken, uyandığımda uzun boylu,

esmer ve ıstırap içinde bir kadının yatağının sağ ayakucunda durduğunu gördüm. Saçları dümdüz ve kısacıktı. Aşina geliyordu. Siyah bir elbise giymişti. Derin bir keder içindeydi. Uyku mahmurluğunu üzerimden atmak için mücadele edip bacaklarımı savurarak ayaklarımı yere bastım. Başımı kaldırdığımda hiç kimse yoktu. Gördüğüm hayali sonrasında düşündüğümde, kadının Ellie ile benim karışımımız olduğunu anladım. Galiba rüyaydı ama bana gerçekmiş gibi geldi.

O yaz, Ellie, bahçede bir doğum günü partisi verdi. Bahçelerde olan türden, şezlong gibi uzun bir iskemlede oturmuş, hayranlarını çevresine toplamıştı. Başında, kenarları çiçekli hasır bir şapka vardı. Bahçe eş, dost, çocuklar ve yiyecekle dolup taşıyordu. Ellie iyi ve mutlu görünüyor, hediyelerini açarken çocuklarla konuşuyordu. Ama hepimiz öyle ya da böyle geleceğin kısaldığını hissediyorduk.

Son hızla hastaneye doğru sürüyordum arabamı. Işıkta bile geçme teşebbüsünde bulunmayan arabaların ağırdan alması beni çılgına çevirmişti. Douglas telefonda bana mümkün olduğunca çabuk hastaneye gelmemi söylemişti. Hastanenin altındaki otoparkta yer kalmamıştı. Yerin altındaki bu kasvetli alanda, boşlukta yankılanan seslerin arasında dönüp duruyor, zaman kaybettiğim için kahroluyordum. Sonunda birisi park yerinden çıktı, ben de hemen onun yerine giriverdim.

Bir gün önce Ellie, umutsuz vakaların yattığı hastaneye, dinlenmek ve bazı testler yaptırmak üzere bir haftalığına yatırılmıştı. Bir gün sonra yataktan kalkarken düşmüş, öteki bacağı çat diye kırılıvermişti.

Ambülans onu bu hastaneye taşımıştı. Karanlık koridorlarda koşa koşa ortopedi kliniğini aradım. Neyse ki, ameliyathanenin kapısının önünde Ellie'nin iki arkadaşının oturduğunu gördüm. Ameliyathaneden çıkan bir hemşire bizi şaşırtmış, uyluğundan bileğine kadar alçıya alınmış bacağıyla Ellie'nin yattığı, insanın gözünü ka-

maştıran bembeyaz duvarlarıyla kutupların ıssızlığını hatırlatan odaya girmemize izin vermişti. Umutsuz hastalarla ilgilenen hemşire onun alnını okşuyordu.

"Ah Ellie, ne oldu sana," diyerek teselli etmeye çalıştım. "Neyse ki daha önce kırılan bacak değil."

Açtığı gözlerini yuvarlayıp, her zamanki gibi bezgin ifadesini gösterdi.

"Sen bana, 'Hani de benim paramparça bacağım,' dedin." Aramızda yaptığımız bir şakaydı bu. Kalçası kırıldığında ona yumruk büyüklüğünde, üzerinde elle yapılmış bir resim olan bir taş vermiştim. Resimde, gece vakti, bir tek üst katında ışık yanan bir ev vardı ve ışıklı pencereden çıkan balonda, 'Hani de benim paramparça bacağım" yazıyordu.

"Evet, doğru. 'Hani de benim paramparça bacağım,'" dedi, kendinden geçmeden önce gülümsüyordu.

Şakalar. Fırtınaları atlatırken ne de güzel yetişirler imdadımıza.

Ellie'nin umutsuz hastaların yatırıldığı hastanedeki odasını pek işlevsel ve konforsuz bulmuştum ama o halinden epeyce memnun görünüyordu. Bacağı alçıya alındıktan iki gün sonra, yastıkların arasında komada kalmıştı. Komaya girmeden az önce inanılmaz bir çaba harcayarak yatakta oturmaya çalışmıştı. Dikkatini toplamak için kaşlarını çatmıştı. Yüzünde hayret ve azmin ifadesi vardı. Yaşayanların dünyasında kalmak için mücadele vermiş ve komaya girmişti. Dostları ona yardım ederek tekrar yatağa yatırdılar. Ailesi ve arkadaşları gelip giderek yatağın kenarında onunla konuştular. İşitme duyusunun en son yitirildiği söylenir. İnsanlar ölümü hakkında konuşurken onun söylenenleri duyabileceğini düşünüp kaygılanmıştım. Damarlarına otomatik olarak morfin enjekte eden makinenin tekdüze tıkır tıkır sesinden başka pek ses duyulmuyordu.

Onu seyrettim.

Güney Amerikalı bazı yerli gruplarına göre, ölümden sonraki yaşamı belirleyen, sürdürdüğünüz yaşam değil, ölüm şekliniz, ölme biçiminizdir. Bunun içindeki gerçek payını görebiliyordum. Gerçek

benlik yalnızca ölümde kendini gösteriyordu.

O son birkaç gün içinde, toprağın dostumu yavaş yavaş yanına çağırdığını hissettim. Ellie ve benim en son gerçekleştirdiğimiz tutarlı teatimiz bir şaka olmuştu. Ellie artık kile dönüyordu. Yüzü ağırlaşmış, sanki yerçekimiyle aşağıya doğru çekilmişti. Cildi balmumu esnekliğini yitirmiş, hamur gibi kalınlaşmıştı. Yerçekiminin ağırlaştırdığı ve çekiştirerek şekilden şekle soktuğu yüz hatları bir safhadan diğerine geçiyordu. Her geçen gün yüz çizgilerinde farklı bir kompozisyon oluşuyordu. Ölüm yerçekimiyle ilgili bir şey.

Sonunda, hiç beklenmedik bir anda, onun yataktaki yerini, herkese tepeden bakan rahat ifadeli, inanılmaz güzellikte bir imparatoriçe aldı. Zorbalığın yüküyle ağırlaşmış güç çiçeklenmiş; trajik bir kösnüllük filizlenmişti. Siyasetin, bir ömürlük değerler ve etkinliklerin bununla bir ilgisi yoktu. Bu başka bir benliğin gerçekleşmesiydi, olabilecekken olmayan bir benliğin. Daha önce hiç anlamadığım ya da görmediğim bir görkemle yatıyordu. Bunun nedeni artık teati etmekle, karşılıklı tesir etmekle, alıp vermekle uğraşmıyor olmasıydı. Yaşam dediğin, bir gün düşecek bir maske. Altından çıkan ise ölüm gerçekliği: Uzun zamandır farklı bir kılığa gizlenmiş bir gerçeklik. Maskeli balo bitmişti.

Elimizdeki atomik ölçümlü saatlerle bile ölüm saatini tam bir kesinlikle tespit etmek mümkün değil. Ölüm bir anda olmuyor. Ölüm, iki sınırın birbirine kaynaması, pis bir leke, tanımlanamaz bir şey, bir sır. En son bırakılan nefesi, kanın son hareketini, kalbin son titreyişini, en son ölen beyin hücresinin hangisi olduğunu bilemeyiz. Bu değişim tedrici, sıra dışı ve genellikle algılanamayan bir değişim. Tam olarak ne zaman olduğunu bilmek mümkün değil. Ellie ölmeden kısa bir süre önce gözlerini açtı ve dalında dolgun çiçekler gibi duran güzel gri-mavi gözlerini hiçliğe dikti.

Havai fişeklerin atıldığı gece öldü: O önseziyi duyduğum günden beş yıl sonra. Gece eve dönerken, gökyüzünde ilk münferit havai fişekler patladı. Önsezimin adresi yanlış çıkmıştı, yine de bence her ölüm, öyle ya da böyle, kendisinin katlidir.

Kahkahanın ardında ya zafer ya çaresizlik vardır ve Jimmy McLeod'ın ihtiyacı olan, ikinci türden bir şeydi. İşte bu yüzden Dave'i bulmaya çalışıyordu. Jimmy biriyle içki içme ihtiyacı duyduğunda hemen Dave Garner'ın peşine düşerdi. Dave, onun gerginliğini üzerinden atmasına yardımcı olurdu. Bir pazar ikindisiydi. Soho'daki bar henüz dolmamıştı. Jimmy içki tezgâhının yanı başındaki telefona doğru yürüyüp Dave'in eski karısının numarasını çevirdi. Telefonu bir kadın açtı. Jimmy, o ince sesin, ben Dave'den boşanalı iki yıl oldu ama o hâlâ pazar akşamları eve gelip yemeğe kalıyor diye şikâyet etmesini dinlemek zorunda kalmamak için ahizeyi kulağından bir parça uzakta tutuyordu. Uzun bir sessizlikten sonra Dave'in sesi duyuldu.

"Ne haber, dostum?" diye soru Jimmy.

"Uyuyakalmışım, bilirsin işte." Sesi uykulu ve kedi mırıltısı gibi yavaş geliyordu.

"Eileen seni nasıl çekiyor, anlamıyorum."

"Eski günlerin hatırına pazarları kirli çamaşırlarımı getirmeyi seviyorum, o kadar." İki erkek bu sözlerin üzerine gülüştüler. "Her neyse, anla işte, ben bir statü simgesiyim. İnsanlar gelip gidiyor ve beni kanepede uyuklarken görüyorlar. Kendinden geçmiş, horuldayan, bir çorabı ayağında, bir çorabı yerde bir adamı görünce, 'Tanrım!' diyorlar, 'Adamı bu halde tutmak günde elli papele patlar, herhalde,' diye düşünüyorlar."

Jimmy güldü. Şimdiden kendini daha iyi hissediyordu. Barın arkasındaki dağınık saçlı kadın ona bakıp gülümsedi.

"Buraya geliyor musun, gelmiyor musun?" Jimmy'nin kaşları çatılmıştı, Dave'in gelemeyeceğinden endişeleniyordu.

"Neredesin?"

"Üç Üzüm Barı'nda."

"Kahretsin. Oraya gelemem. Geçen gece oradaki birkaç orospuya tabanları olmayan bir sürü naylon çorap sattım. Biraz kavga ettik, tabii. O bardaki popülaritem aniden düştü. Ne kadar hassas olduğumu bilirsin." Dave'in kıkırdaması Jimmy'yi rahatlattı. "Müzisyenlerin oraya git, ben seni orada bulurum."

"Ben oraya dayanamıyorum," diye atıldı Jimmy öfkeyle. "İçip içip hüzünlenen kahrolası melankoliklerle dolu orası. Ben içince neşelenenleri seviyorum."

"O zaman Çıngıraklar'a git, Quasimodo. Dondurma milyoneri ve kahkaha taciri Davido Garneroni de hemen yanında bitiverir. Olur da yanımıza asık suratlı biri gelirse, döveriz. Bana bir saat ver. Önce eve gidip üzerimi değiştirmem lazım."

Jimmy, Dave'in o ucuz elbiseleri konusunda ne kadar müşkülpesent olduğunu unutmuştu. "Acele et o halde."

Jimmy ahizeyi yerine bıraktı. Dave'in geleceğini duyunca kendini daha iyi hissetmeye başlamıştı. Pazar akşamları sinirli olurdu. Kendisini yalnız hisseder, ama canı kimseyle konuşmak istemezdi. Pazar akşamları bu saatlerde barlar pek sıkıcıydı. Bir bardak fıçı bira isteyip yüzü kapıya dönük oturdu. Asla sırtı kapıya dönük biçim-

de oturmazdı. Geçen geceden beri bir şey içmemişti. Birasını yudumladı. Akşam müşterileri çoğalırken, bir açılıp bir kapanan kapı, ılık havayı içeri dolduruyordu. İki sarışın orospu, işe çıkmadan önce birer bira içmek üzere kırıta kırıta içeri girdiler. İkisi de mini etekli ve deri ceketliydi. Bir tanesi, domuz ciğeri renginde bir ruj sürmüştü. Bardaki taburelere tünediler. Bir dakika sonra, bitişikteki gece kulübünün kapı güvenlik görevlisi de onlara katıldı.

"Bu bir gerçek. Her nedense cumartesi günleri sarışınlar revaçta," diyordu.

"Evet, ama bugün lanet olası pazar günündeyiz, hatırladın mı?" diye tısladı kızlardan biri.

Jimmy, belki Danny Kennedy de gelir diye düşündü. Böyle sıkıntılı zamanlarında dayanabildiği birkaç kişiden biri de oydu. Danny denizciydi. Limana girdiklerinde hep bu bara gelirdi. Sakin bir mizah anlayışı vardı. Son kez birlikte içtiklerinde, Danny gemisini kaçırmıştı. Dave Garner ise bambaşkaydı. Dave bir dil cambazıydı. Her şeyden bir hikâye çıkarabilirdi. Dave'in Tanrı vergisi yeteneği buydu – hikâyeyle baştan çıkarmak.

Ilık biranın sinirden altüst olmuş midesine pek yararı olmamıştı. Bir sigara yaktı. Herhalde geçen gece bir şeyler olmuştu. Parmak eklemlerinin derisi soyulmuştu. Bir yerlere yumruk atmış olmalıydı. Belki de bir kapıya. Hatırlayamıyordu. Sabahın dört buçuğunda, yalnızca yayalara açık bir sokakta uyanmış, nerede olduğunu anlayamamıştı. Şimdiye kadar gördüğü hiçbir yere benzemiyordu. Soğuk taşlı bir meydanda yatıyordu. Kalkıp silkinmiş ve yürümeye başlamıştı. Sabahın erken saatlerinin gri ışığında hiçbir şey ona tanıdık gelmiyordu. Geniş cadde ıssızdı, görkemli binalar bütünüyle yabancıydı. Yabancı bir kentteydi. Strand'e kadar yürürken, Avustralya, Sydney'de olduğuna ikna olmuştu. Dehşet içinde kendi kendine, Tanrı aşkına, nasıl olur da, ta buralara kadar gelmiş olabilirim, diye sormuştu. On dakika sonra karşısına Trafalgar Meydanı çıkınca, kan ter içinde hâlâ Londra'da olduğunu anlayıp rahatlamıştı.

Dave'in bir diğer yeteneği de buydu. İçkide Jimmy'ye ayak uydurabiliyordu

Bir keresinde Dave, "Sence bizim alkol problemimiz var mı?"

diye sormuştu. "Aslında Adsız Alkolikler'e katılabilirim ama ben adsızlığa dayanamam ki," deyince gülmekten yerlere yatmışlardı.

Aslında Dave'i en son iki yıl önce görmüştü. İskoç Eddy ve Dave'le birlikte Liverpool'a gidip, Dave'in amcasının cenazesine katılmışlardı. Dave'in amcasını hepsi, "Rüzgâryemiş Tavşan" olarak tanırdı. Adam hep yakası sahte kürklü bir palto giyerdi; tiroit düzensizliği yüzünden patlak gözleri vardı. Soğuk, rüzgârlı bir günde, meyhane tuvaletleri taşsın diye deliklere havlu tıkadığı, sonra da meyhaneciye kendini su tesisatçısı olarak tanıttığı için bu lakabı almıştı. Meyhanecilerden biri adamın hilesini anlamış ve silahı kafasına dayamıştı. O da fırladığı gibi meyhaneden dışarı koşmuş, mermiler onu yakalamasın diye zikzak çizerek canını kurtarmaya çalışmıştı. İşte lakabı buradan geliyordu. Rüzgâryemiş Tavşan'ın yolu ne zaman Londra'dan geçse, onlarla birlikte içki içerdi.

Cenazeye geldiklerinde Jimmy, "Mary, iyi misin? Tavşan'ın başına gelenlere çok üzüldüm," gibi saçma sapan bir şeyler gevelemişti. Jimmy gri bir takım elbise giymişti. Ona "gülme yasaklı" elbise derdi. Gülünmemesi gereken durumlarda giyilen elbise.

"Evet, iyi sayılır, nereye gittiğini bilmiyorum ama her neresi ise, umarım işsizlik sigortası senediyle ilgili bir posta kutusu vardır," demişti, mevtanın eşi, Mary. Leopar derisi desenli bluzu, siyah eteği, boynundaki eşarbı ve kına kızılı saçlarıyla salonda dikiliyordu. Salona ince, kahverengi bir halı döşenmişti. Kanepeyle birlikte televizyon, üzeri formika kaplı metal bir masa ve etrafındaki dört plastik sandalyeyi saymazsak oda çıplaktı. Bir araya toplanıp yas tutan ondan fazla tuhaf kişiye, birer kutu bira ikram etti.

"Ölmeden önceki gün nefes alamıyordu, boğulacak gibiydi," diye devam etti Mary, "çünkü bardaki En İyi Şarkı Söyleyen Müdavimler yarışmasını cücenin biri kazanmış. Oysa o, kendisinin kazanacağını sanıyormuş. Bilmem neden, boğazındaki o delik yüzünden bırak şarkı söylemeyi, konuşamıyordu bile. Ama çok uzun zamandan beri şarkısına çalışıyordu."

Rüzgâryemiş Tavşan gırtlak kanserine yakalanmıştı. Hemşire

pansumana her geldiğinde, ön kapının üzerinde, bandajları Yates'teki Şarapevi'nde değiştirmesini söyleyen bir not bulurdu.

İskoç Eddy, "Kanser mi öldürdü onu?" diye sordu, sinirli sinirli. Hiçbirinin cenaze adabından anladığı yoktu.

"Ah, hayır," dedi Mary. "Tuvalete gittiğinde sifonun zincirine asılmış, sifon da kafasına düşmüş."

Oda yavaş yavaş sigara dumanıyla dolmaya başlamıştı. Herkes çene çalmaya, bira kutularını fazla ses çıkartmadan açmaya başlamıştı. Tavşan'ın son senedini nakde çevirmenin yasal olup olmadığı tartışılıyordu.

Yas tutanlardan biri, "Nakde çevirebilirsin," diye hırıldadı. "Senetler bir hafta geriden ödenir. Bu yüzden, ölmüş olsa da ona hâlâ borçlular."

Bir saat kadar sonra, "Pekâlâ," dedi Tavşan'ın erkek kardeşi, "gitsem iyi olacak. İşe dönmem gerek. Zaten elbiseleri de bana uymuyor." Herkes güldü. Adam birayı bir dikişte içti, herkese saygılarını sunarak yanlarından ayrıldı. Onun gitmesiyle, salondan dışarı toplu göç başladı. Artık daha neşeli bir şeyler yapmak üzere gitmekte sakınca kalmadığını hisseden Jimmy, İskoç Eddy ve Dave de veda ederek, kente içmeye gittiler.

Jimmy Dave'e yapmamasını söylemişti.

"Çok sarhoşsun," demişti. "Seninle gelmiyorum. Yapamazsın. Hepimiz sarhoşuz."

"İzle beni. Ben büyücüyüm," diye böbürlendi Dave. Yates'in Şarapevi'nin önündeki kaldırımda duruyorlardı. Hafif hafif çiseleyen yağmur, Dave'in dalgalı siyah saçlarını ıslatmış, bir tutamını heyecanla parlayan gözlerinin üzerine düşürmüştü.

Onlar kaldırımda beklerken Dave küp gibi sarhoş bir halde trafiği yara yara karşıya geçmiş, büyük alışveriş merkezinin giriş katındaki kuyumcuya doğru ilerliyordu. Üç dakika sonra, döner kapıdan yüzünde mesut bir ifadeyle çıktı. Elinde bir tepsi pırlanta yüzük, sol kulağından sarkan ışıltılı bir kolye ve kollarına asılmış iki tezgâhtar vardı. Neredeyse aynı anda polis arabası da yanaştı. Kısa ama çirkin bir itiş kakış oldu. Tezgâhtarlar mücevherlerini geri aldılar ve iki polis Dave'i kollarından tutup, hızla arabaya doğru gö-

türdüler. Dave tökezledi. İki polis de onunla birlikte tökezledi. Hepsi birden öne doğru eğildiler. Kol kola girmiş üç adam düşeyazdılar, sonra hemen mükemmel bir denge durumuna geçtiler. Dave iki kavalyesinin arasında hep öne fırlamaya çalışarak, cesaret veren ve kulağa hoş gelen sesiyle, "Büyücüyü görmeye gidiyoruz, muhteşem Oz Büyücüsü'nü," diye şarkı söylemeye başladı.

Jimmy ve İskoç Eddy onun dans ede ede arabaya girişini izlediler.

"Çete elemanı diye yakalanmamızın âlemi yok," diye homurdanan İskoç Eddy ile birlikte trene binip Londra'ya döndüler.

Jimmy ondan sonraki iki yıl içinde Dave'den bir kez haber aldı. Cumbria'da bir yerde açık cezaevine gönderilmişti. Güzel bir el yazısıyla yazdığı mektupta uzun uzun sosyal yardım bölümünde çalışan Bay Edwards adlı birinden şikâyet ediyordu. Anlaşılan o ki, Bay Edwards Dave'e, karısının fazla battaniyeye ihtiyacı olup olmadığını sormuştu. "Bizi ne sanıyor," diye köpürmüştü Dave. "Gitsin o iğrenç sosyal yardım battaniyelerinin altında kendi karısını becersin. Biz kuştüyü yorganlara alışık bir aileyiz." Bir ara yersiz idealist heveslere kapılan Bay Edwards Dave'in rehabilitasyon sohbetlerine katılması için uğraşmıştı. Hevesli Bay Edwards, Dave'in zehir gibi zeki olduğunu anladığı için, ona Edmund Burke ve toplumsal sözleşme fikrinden söz etmişti. David de sırıtarak, "Ah, ama ben o kahrolası şeyi asla inzalamadım," diye cevap vermişti. Yağ-Tenekesi-Harry ile ufak bir hırgürden sonra marangozhaneye postalandığını da anlatmıştı mektubunda. Anlaşılan Yağ-Tenekesi-Harry Dave'le bir daha dışarıda karşılaşacak olursa yarma-kesme-kaçma tedavisi uygulayacaktı.

Barın duvarındaki saat yedi buçuğu gösteriyordu. Yirmi dakika sonra kalkacak ve Dave'le buluşmaya gidecekti. Sağ elini büktü. Geçen gece her nereye vurmuşsa, ağrı ve hareket güçlüğü hâlâ devam ediyordu. Sabah işe bile gidemeyebilirdi. Bu düşünce ona hem zevk hem de sıkıntı verdi. Çalışmayı seviyordu ama... bazen de inceldiği yerden kopsun diyordu. Yaptığı iş kule ve yüksek baca ta-

mirciliğiydi. Yüksek kulelerde çalışmak, Londra'da katlanabildiği tek işti. Ancak bu şekilde kalkıp şehir dışına çıkabiliyordu. Yüksekler onu korkutmuyordu. Yerden yüzlerce metre yukarıda, sallanan daracık tahta kalasların üzerinde yürüyebilir ve zerre kadar korku duymazdı. Altında uzanan kente bakarken hissettiği uzaklık ve özgürlük duygusuna bayılıyordu. Kendini gerçekten rahat hissettiği tek yerdi burası.

Bir keresinde Dave'e kendi çalıştığı yerde iş bulmuştu ama Dave bir gün dayanabilmişti. Bütün zamanını ustabaşına, belindeki disk kaymasıyla ilgili bir araba dolusu anlaşılmaz laf bulmakla geçirmişti. Yüksekler Dave'e göre değildi. Dave yere ya da yerin altına aitti – izbe barların karanlık dehlizlerine girip çıkmak, köstebek gibi başını yeraltında bir deliğe sokup içki içebilmekti istediği. İnşaatta Dave'in en sevdiği iş kurşun ağırlığı sallamak olmuştu. Oysa Jimmy ufukları görmek zorundaydı – hangi ufuk olursa olsun: Okyanus, çöl, uzak dağlar. İnsansız manzaraları tercih ederdi.

Birisinin müzik kutusuna Nat King Cole'un "Honeysuckle Rose" parçasını koymasıyla bara iyice uyuşuk bir atmosfer hâkim oldu. Jimmy elindeki izmariti tablaya bastırdı. Başını kaldırdığında, hiç de hoşuna gitmeyen bir görüntü ilişti gözüne. Şişko Roger, göbeği yarıya kadar göndere çekilmiş bir bayrak gibi sallana sallana ona doğru koşturuyordu. Yürürken sıkı sıkıya kavradığı birasını döküp saçıyordu. Adamın kaçık bir tipi vardı.

"O yargıç denen hıyar n'aptı biliyor musun? Bize şartlı tahliye verdi. Bir daha huzur bozarsak bizi mahkemeye vereceklermiş." Roger davet edilmeden Jimmy'nin karşısına oturdu. Bayat bisküvi kokuyordu. Islak dudakları sıçan gibi titriyordu.

"Grant'leri da aynı şekilde uyardı. Yeterince adil. Zaten onlar başlatmıştı. Sonra da beni, karımı, çocukları, hepimizi, tüm aileyi uyardı! Bu sisteme aykırı."

Anlaşılan, Şişko Roger ve komşuları sokakta kavgaya tutuşmuşlar. Şişko Roger bağıra bağıra, uzun uzun anlatmaya girişti: Yok ipteki çamaşırlar kayboluyormuş; yok köpeğe taş atıp duruyorlarmış. Karşılıklı hakaretler, devrilen çöp kutuları, falan filan der-

ken yolun ortasında yumruk yumruğa kavgaya varan olaylar gelişmiş. Jimmy giderek artan bir hoşnutsuzlukla bu vıdıvıdıcı sesi dinliyor. Nat King Cole, birine bir şey yapacam-edecem-gidecem diye bağıran Bee Gees'e dönüşürken, Şişko Roger Jimmy'nin kalkmaya davrandığını fark edince konuyu değiştiriyor. Kolunun altından bir kâğıt rulosu çıkarıyor.

"Bak bakalım, hoşuna gidecek mi? Resme başladım." Rulo açıldığında tren yoluna benzer bir resim ortaya çıkıyor.

"Müthiş bir şey olmuş, Roger." Jimmy iskemlenin arkasındaki ceketini alıp ayağa kalkıyor.

Şişko Roger onu alıkoymak için son bir hamle yapıyor. "Paddy Lennon hastaneye kaldırılmış."

"Ya, öyle mi?" Jimmy bu karşılıktan sonra gereğinden fazla duraklıyor ve kaçma fırsatını kaçırıyor. Şişko Roger'ın gözleri zafer pırıltılarıyla doluyor.

"Sevgilisi Rosemary'yi, hatırlarsın; hani şu ha bire ilaç yutup duran patlak gözlü kadın! Bir gece yatarken kadın depresyona girmiş. Yatakta oturup saatlerce inlemiş. Paddy uyumaya çalıştığı için aldırmamış. Sonra kadın bir jilet bulup bileklerini kesmiş. Paddy'yi dürtüp bileklerini kestiğini söylemiş. Bizimki yine aldırmamış. Kadın da bunun üzerine kalkıp Paddy'nin bileklerini kesmiş. Ha ha ha." Bu hikâye Şişko Roger'ı epey eğlendiriyor anlaşılan.

Jimmy kaba bir sesle, "Benim kalkıp Dave'i bulmam gerek," diyor.

"Nerede o? Bana on papel borcu var. Nerede olacaksınız?" İnleyen ses Jimmy'yi kapıya kadar rahat bırakmıyor.

"Nerede olacağımı bilsem, gitmezdim." Jimmy tam kapıdan çıkarken içeri iriyarı, balyoz suratlı bir adam giriyor. Uykuda gezer gibi yürüyen adam çevresinin farkında değil adeta. Yakasız bir gömlek ve yağmurluk giymiş.

Şişko Roger'ın gözleri arkadaş bulma ümidiyle parlıyor: "Hey Frank, merhaba."

Adam kimin konuştuğunu anlamak için başını kaldırıyor ve Şişko Roger'ı fark ederek sıkıntılı bir tavırla masaya doğru ilerliyor.

Jimmy kendini dışarı atıyor. Bar kapısı arkasından bir öne, bir arkaya sallanıyor.

Dışarısı hâlâ aydınlık. Mavi gökyüzü sivri uçlu damların kiremitlerinde gezinmekte. Jimmy dişlerini sıkıyor. Luigi'nin fırınından yükselen ve sokağa yayılan taze pişmiş pazartesi ekmeğinin kokusu ona hâlâ yemek yemediğini hatırlatıyor. Biraz viskiyle iştahını kapatabilir belki. İçinde bir huzursuzluk, başının arkasında bir gerginlik hissediyor. Harry'nin Provası Barı'nı geçiyor, Gerrard Caddesi'nin sonundaki batakhaneden sonra karşıya geçip Çıngıraklar'a giriyor.

Dave çoktan gelmiş, bara sırtını dönmüş ayakta dikiliyor. Gülüşü ahlâksız bir papazınki gibi. Saf görünüşlü, gözlüklü ve yağmurluklu bir enayiyi pençelerine almış. Jimmy'yi fark edince ona göz kırpıyor.

"Vay vay, Çılgın At. Gel de seni yeni arkadaşımla tanıştırayım. Bu adam..." Abartılı bir saygıyla devam ediyor: "Kendisi bir yazar. Ne konuda yazıyordun?"

Tuzağa düşmüş adamcağız, "Daha çok, uyarlama yapıyorum," diye cevap veriyor. "Geçenlerde BBC için Sürtük isimli bir kitabı uyarladım."

"Gerçekten mi? Sorun çıkmadı mı? Bana sorarsan sürtüklerle tabansız çorap satmadığın müddetçe gayet iyi idare ediyorlar." Dave'in kahkahası boğazında tıkanıyor. Adam şaşkınlığını saklamaya çalışıyor, Jimmy bir içki alıyor.

"Bu benim dostum, Çılgın At."

"Merhaba," dedikten sonra çok zorlanan adamın, "Çılgın At" demeyi içi kaldırmıyor.

"Bizler sütten çıkmış ak kaşıklarız. Bu doğru değil mi, Jimmy?"

"Aynen. Kaşık kardeşler." Jimmy bardağını kaldırıp, lezzetli ve sert viskiyi boğazından aşağı indiriyor.

Adam, Dave'e, "Sen ne yaparsın?" diye soruyor.

"Ben mi? Ben Liverpool'lu üçüncü nesil bir işsizim ve oğlumu

da bu alanda çekirdekten yetiştirip işi ona devretmeye kesinlikle kararlıyım." Dave bugün son derece konuşkan ve neşeli. Jimmy onun öteki halini de bilirdi. Boğa gibi güçlü arkadaşının savurduğu pek çok yumruğa tanık olmuştu.

Adam gözlüğünün arkasından anlayışlı gözlerle bakarak, "Zordur," diyor, "işsiz olmak."

"Ne zoru? Tam bir trajedidir. İşin varmış gibi görünmek için sabahları elinde bir sandviçle metroya biner otursun. Ben çocukken, hamamböcekleri sendika kurup daha iyi koşullar istedikleri için greve gitmişlerdi. Ismarlama sırası sende galiba."

Jimmy ve Dave duble viski ısmarlıyor.

Dave gıptayla, "Yazar olmak, entelektüel olmak güzel bir şeydir herhalde," diyor.

"O kadar pembe bir hayat değil," diyor Bay Enayi. "Oldukça güç bir iş. Bütün gün oturup, doğru sözcüğü bulmaya, bir fikir yakalamaya uğraşırsın."

Dave masum masum, "Fikir yakalamak için bütün gün oturmana kaç para veriyorlar?" diye soruyor.

"Şey, BBC o kadar iyi para veren bir yer değil. Bazen bir iki bin pound peşin ödeme yaptıkları oluyor, bazen de..."

Dave'in gayet iyi tahmin ettiği gibi Jimmy hemen araya giriyor:

"Bir dakika, bir dakika. Ben sert rüzgâr altında, yerden iki yüz bilmem kaç metre yükseklikte bir baca kiremidinin ucunda sallanıyorum ve saatine dört pound alıyorum. Böyle bir iş adama felsefe bile yaptırır." Sesinde alttan alta bir gözdağı vardır. "Şu hayatta öğrendiğim bir şey var. Kule bacalarını tamir edermiş gibi yapamazsın. Mesleğin yazarlıkmış gibi yapabilirsin ama kule bacası tamircisiymiş gibi yapamazsın. Bu işi yapmak zorundasın. İşini iyi yapamazsan, pılını pırtını toplar gidersin. Öyle 'beklemedesin' diye adama para ödemezler. Bence sen nokta olmayı bekleyen bir virgülsün."

Adam bozulmuş gibi duruyor.

Dave, "Ah, ama sen yazar değilsin, değil mi dostum?" diye kurnazca bir laf sokuşturuyor. "Sen yalnızca bir uyarlamacısın yanılmıyorsam."

Adam buna isyan ediyor ve kabadayılık taslamaya kalkıyor.

"Bu da bayağı hüner isteyen bir iştir, tamam mı?"

"Demek, bayağı hüner ister, öyle mi?" Jimmy ona doğru eğiliyor. Adama cevap vermekten çok tehdit ediyor sanki. "Dinle, benim işimde, sana işçinin işçisi derler, yani en aşağının aşağısındasın." Jimmy adamın tıraş losyonunun kokusunu duyuyor. Yazarın boğazındaki damar belirginleşiyor. "Bir kiremidi yaratırken ne kadar düşünüldüğü hakkında bir fikrin var mı senin? Bırak o kitapları, yazarları, Tolstoy'ları falan. Sen, kiremitteki deliklere "kurbağa" dendiğini bilir miydin? Bizim KİREMİT dediğimiz o muhteşem nesneyi ilk kimin tasarladığını biliyor musun?"

"Hayır." Adamın gözleri Dave'e gidip geliyor, hiç gelmeyecek bir yardım bekliyor.

"Ben de bilmiyorum." Jimmy neşeli bir kahkaha koyuveriyor ve adamın sırtına vuruyor. Adam özür dileyerek yanlarından ayrılıyor.

"İnsanları makaraya almaya bayılıyorum," diyor Dave. "Şimdi nereye gidiyoruz?"

Bir saat sonra, Harry'nin Provası Barı'ndaki karanlık kestanerengi kalabalığın arasında oturmakta. Duvardaki hoparlörden punk-folk arası tuhaf bir ses sızıyor. Dave hoparlörlere ters ters bakıyor.

Sigarasını sararken, "Bunlar müzik çalmaya mı, yoksa bizi gazla zehirlemeye mi çalışıyorlar?" diyor. Saçlarını Fransız tarzı dalga dalga taratmış yaşı geçkince bir sarışın, hücre gibi girintilerdeki masalardan birinde oturmakta. Adı Susan Shanks. Kadın hep aynı yerde oturuyor. Söylentiye bakılırsa, eskiden bir film yıldızıymış. Kadının ismi herkese tanıdık geliyor ama kimse filmlerini hatırlayamıyor.

Jimmy ve Dave de o küçük bölmelerden birine oturmuş, ardı ardına içki yuvarlıyorlar. Koyu bir sohbete dalıyorlar.

Jimmy konuşuyor: "Nefret ettiğim bir şey varsa, o da, ben zaten sıkıntıdan bunalmışken milletin gelip bana acıklı öykülerini anlatmaları. Tam gelmişim, biraz hoşça vakit geçireyim diyorum, Baht-

sızın Önde Gideni geliyor, bana yok karısının terk ettiğini, yok kızçımın kanserinden ölmek üzere olduğunu, yok elini çimento makinesine kaptırdığı için bir daha piyano çalamayacağını falan anlatıyor." Jimmy'nin hoşnutsuzluk bildiren asık suratında şiddet emaresi okunuyor. "Neden anlamıyorlar ki? Bana ne onlardan! Umurumda değil hiçbiri. Niçin gelip bana abuk sabuk hikâyelerini anlatıp dururlar? Ben onlara karşı nazik olmaya çalışıyorum. Oysa söylemek istediğim tek şey, 'Bana ne.'"

Jimmy, genellikle Dave'le bir araya gelişlerinde, birkaç saat içinde başlayan dozu yüksek şamata gırgır duygusunun keyfini çıkarmaya başlıyor. Dave bir caz müzisyeni gibi temayı kapmış, üzerine varyasyonlar geliştiriyor.

"Yoksa aynı şey sana da mı oluyor?" Ellerini beline koyarak, dedikodu yapanları taklit ediyor. "Ben de yalnız bana oluyor sanıyordum. Bu umutsuz felaket tellalları hep beni bulurlar. Bak şu köpeğe." Kulübün sahibinin köpeği, barın önünde, hazin bakışlarını onlara dikmiş. "Bu da onlardan biri."

Jimmy gözlerini kısarak köpeği seçmeye çalışıyor.

"Ya dediğin gibi ya da gizli gizli bizi hipnotize edip kendine içki aldırmaya çalışıyor."

Buna ikisi de içten gülüyorlar.

"Bunun anlamı şu oluyor," diyor Jimmy, "kıçına kazık mı girdi, yoksa kalkıp bize içki mi alacaksın?"

Dave elinde içkilerle geri geliyor. Tam iki teklik viskiyi masanın üzerine bırakmışken kapıdan gelen bir hava akımıyla, nerden çıktığına anlam veremedikleri Şişko Roger görünüyor. Yanında yakasız gömlek giyen ve yüzü balyoza benzeyen adam var. Şişko Roger tilki gibi, onları süzüyor.

"N'aber Jimmy? N'aber Dave? Şimdi kalamayacağım. Ben dönene dek dostum Frank'e göz kulak olun."

Kaşlarını kaldıran Dave, "Bu çok garip," diyor. "Bizim Şişko Roger'ın içki içilen bir masaya yaklaşıp da kalmadığı pek görülmemiştir."

"Üstelik masadakinin ona on papel borcu varken," diyor Jimmy. "Otur bakalım, dostum. Ne içersin?" Adam onlara katılıyor. Jimmy

bara gidip üç viski daha alıyor.

"Sana bu sabah patateslerle yaşadığım şeyi anlattım mı?" Dave ilk vuruşu yaparak, yeraltı trenindeyken bir kilo patatesin cebindeki delikten birer birer yere yuvarlanışını ve onun da hiçbir şey olmuyormuş gibi yapışını anlatıyor. Jimmy kahkahadan kırılıyor. Öteki adam ise dudaklarının en ücra köşesinde gülümsemeye benzer bir şey yapmayı ancak beceriyor. Jimmy ve Dave birbirlerine bakıyorlar. Dave beş pound, bir kutu ve bir sıçanla ilgili bir hikâye daha patlatıyor. Adamın suratında tek bir kas bile oynamıyor.

"Bana öyle geliyor ki," diyor Dave, "bütün hikâyelerim kayaya tosladı."

"Çakıl taşlarına," diyor Jimmy.

"Killi taşa," diyor Dave.

"Sahildeki çakıllara," diyor Jimmy.

"Anlaşılan hikâyelerimi gel git aldı götürdü."

Jimmy pozunu takınarak adama dönüyor.

"Pardon, Bay Her-Kim-İseniz. Ya gülersiniz ya da SİKTİR OLUR gidersiniz."

Barda oturanların kafaları bu tarafa dönüyor. Adam sabit gözlerle içkisine bakmakta. Omuzlarını silkiyor ve özür dileyen umutsuz bir ifade yerleşiyor suratına.

"Kusura bakmayın, arkadaşlar. Açıklaması zor bir durum." Nefes alamıyor sanki. Tek çıkarabildiği ses, bir fısıltı. "On beş yaşındaki oğlum dün mutfakta kendini astı."

Jimmy hızla arkasına yaslanıyor, yüzünde öfkeden köpürmüş bir ifade var. Dave adama, sanki ayıp bir şey yapmış ya da gaz çıkarmış gibi bakmakta. Masada çıt çıkmıyor. Sonra Jimmy yaklaşmakta olan bir trenin düdüğüne benzer uzaklardan gelen bir ses duyuyor. Ses kendi içinden gelmekte. Dave'e göz atıyor. Dave'in omuzları sarsılmakta. Jimmy'nin yüzü şekilden şekile girmekte, bütün akşam bekleyip de şimdi yakaladığı şeyi bastırmaya çalışmakta. Karın kaslarını sıkarak kendini engellemeye çalışıyor. Ardından yanakları havayla doluyor ve çölün ortasında bulunan kara altının, petrolün kabarcıklar halinde gökyüzüne doğru fışkırmasına

benzer bir güçle patlatıyor kahkahasını. Arkasına yaslanmış, kükrercesine kahkaha atmakta. Engelleyemediği kahkaha gözyaşları görüşünü bulandırıyor. Dave ise masanın diğer ucunda gülme krizine girmiş durumda. Yanlarındaki adam gözlerini tam karşısındaki kapıya dikiyor.

Ben en iyisi size papağanı anlatayım.

Rivayete göre, Orinoco yöresinde her şey bir dilek ve bir kokuyla başlamıştır. Birden topraktan bir el çıkıvermiş. Daha doğrusu bir kol. Toprak yarılmış. Olup biteni izlemekte olan bir kadın o anda bir erkek papağana dönüşüp uyarı çığlıkları koparmaya başlamış. Ondan sonra da olanlar olmuş. Adamın biri sidik dolu bir balkabağını karısının üzerine düşürünce kadın yanmış. Derisi baştan aşağı yanmış, kavrulmuş. Kemikleri dağılmış. Tüm dünyanın üzerine gecenin karanlığı çökmüş ve kapuçin maymununa* benzer beyaz bir şey ormana doğru koşmaya başlamış. Ben onların yalancısıyım. Şahsen orada değildim.

O gün uyarı çığlıkları koparmış olan aynı papağan, yüzyıllar sonra, hâlâ şoku üzerinden atamamış bir haldeyken, Sir Thomas Roe olduğu su götürmez bir adam tarafından bir guava ağacında bulundu. 1611 yılında Orinoco'ya yolu düşen ve Tombul Thom olarak bilinen Sir Thomas, bir İngiliz asilzadesiydi. Guava ağacının dallarını aralayınca yaprakların arasında başını yana eğmiş, merakla kendisine bakan papağanı görmüştü. Yeşil bir papağandı. Tombul Thom, önce papağanın başına güneş vurduğunu sanmış, ardından kuşun altın gagasını görmüştü. Aslına bakarsanız, bu yaratık, âdet olduğu üzere sıradandı ve albenisi olan Güney Amerika papağanlarından değildi.

Onu yakalamak inanılmaz derecede kolay olmuştu. Tombul Thom papağanı kaptığı gibi İngiltere'ye getirerek, I. James'in kızı Prenses Elizabeth'e düğün armağanı olarak vermişti. Prenses Londra'daki Ren bölgesinin Elektörü Frederick ile evlenmek üzereydi.

İşte, Shakespeare'in *Fırtına* adlı oyunu da ilk kez bu düğündeki kutlamalar esnasında sahnelenmişti. Zorlu bir yolculuktan sağ çıkıp, bu kez de iklim değişikliğinden dolayı tarumar olan papağan, dehşet içinde, nedimenin omzuna zorla oturtulup *Fırtına*'nın, dünyanın görüp göreceği en kötü prodüksiyonlarından birini izlemek zorunda bırakıldı. Ne kadar karşı koysa da papağan, genetik yapısından dolayı, maalesef duyduğu her sözcüğü hafızasına, silinmesi imkânsız bir halde kaydediyordu. Portakal kabuğuna basan Ariel sahneden dosdoğru düğün partisinin ortasına düştüğünde ozanın kendi ağzından çıkan *sotto voce*, "Ah, olamaz" sözleri dahil, duyduğu her şeyi bir kez bile olsun tekrar etmemek gibi gayet makul bir karar aldı. Shakespeare'in kendi sesinin bu hayvanın kuş beynine harfi harfine kazındığını bilselerdi, edebiyata soyunan gençler bizim papağanda yolunmadık tüy bırakmazlardı. O da zaten bildiklerini kendine saklayıp sağır ve dilsiz rolüne devam etti.

* Nikaragua ve Paraguay arasında tropik bölgelerde yaşayan bir maymun türü. Dünyanın en zeki maymun türlerinden biridir. Kapuçin ismini, tepelerindeki tüylerin kapüşon giyen kapuçin keşişlerine benzemelerinden almışlardır. Açık ya da koyu kahverengi veya siyah renkli, 30-55 cm boylarındadırlar. (ç.n.)

Papağanda, doğal olarak, *Fırtına* ile ilgili bir fobi başladı ama filozof ve matematikçi René Descartes'a karşı da akıl almaz bir nefret beslemesinin nedenine daha sonra değineceğim.

Papağanın kaderi onu 1619 yılında Prag'a attı. Bu, aynı zamanda, bilimin büyüden bir kopuş yaşadığı o mühim dönemdi. Peki, papağanımız oraya nasıl gitti?

Fırtına'nın bu meşum versiyonunu izledikten sonra papağan şiddetli kaka saldırılarına girişince saray ahalisi onu omuzlarına almamayı tercih ettiler. Artık bir elektör eşi olan prenses İngiltere'den Heidelberg'e giderken bizim papağan tüm yolculuğu utanç içinde, bir kafeste geçirdi. Tarih, 28 Nisan 1613'tü. Gemi önce Flushing'e uğrayacaktı. Kuzey rüzgârı papağanın tüylerini karıştırıyordu. Papağan soğuktan perişandı.

Kraliyet mensupları kırmızı kadife kaplı bir mavnayla kıyıya getirilirken, papağan, mihnet içinde soğuk ve çalkantılı denizin üzerinden etrafa bakıyordu. Yirmi adam, geminin kıç tarafında çalan bandoya ayak uydurarak kürek çekiyordu. Papağanın suratından düşen bin parçaydı. Ancak, asilzadelerin gelişini büyük bir coşkuyla kutlayan Hollandalıların, onu da neşelendiren sevinç naraları ve alkış sesleri aslına uygun olarak hafızasına kaydedildi ve fikri sorulmadan yapılan, popo dondurucu bu Avrupa yolculuğunda moralini düzeltmek istediği zamanlarda yüksek sesle tekrarlandı. Kraliyet grubu Flushing'den Rotterdam'a, ardından Delft'e geçti, en sonunda Heidelberg'e ulaştı.

Heidelberg papağana iyi geldi. Kale, Neckar Irmağı'na inen bir tepenin üzerine kurulmuştu. Papağan, Memnon heykeli gibi güneş ışığı vurduğunda sesler çıkaran büyülü garabetler arasındaki kalenin muntazam bahçelerinde kendini oyalıyor; hava basıncı nedeniyle sesler çıkaran bu heykellerin konuşmalarını kaydediyordu. Inigo Jones geldiğinde onu omzunda taşır, birlikte bahçeleri ve dünyanın sekizinci harikası olduğu söylenen mağaraları dolaşırlardı. Bazen yeşil kuyruk tüylerini şakıyan pınarlara daldırırdı. Görünmezlerin Kardeşliği'ne bağlı olan Rosicrucian'ların tartışmalarını ister

istemez dinlemek zorunda kalıyor, Ütopyalar ve dinsel ayrılıkçılık konuşulurken başını kanatlarının arasına sokup esniyor, kaleye ne zaman bir tiyatro grubu gelecek olsa, icra edilecek eser önceden bildirildiği üzere *Fırtına* değil de, *Christian Rasencreutz'un Kimyevi Düğünü* isimli simyevi bir romans olsa bile, bu durum onun süslü bir kutunun içinde sırra kadem basmasına engel olmuyordu.

İşte papağanın Hıristiyanlıkla tanışması da bu esnada Heidelberg'de oldu. Her şeyden kuşku duyan bir yaradılıştaydı. Cebrail vasıtasıyla Hazreti Meryem'e haber tebliğinin öyküsünü duyduğunda, haberi Meryem'e getirenin bir Yüce Papağan olduğu açık gerçeğini anlamayıp kendisini esaret altında tutan bu insanların cehaletine şaştı kaldı. Melekler hakkında duyduklarını papağanlar hakkında bildikleriyle karşılaştırdığında, papağanların kesinlikle üstün bir tür olduğu tüm açıklığıyla ortadaydı, ona göre. Meleklerde olup da papağanda olmayan bir şey var mı? Çok renkli tüyler mi? Boş versenize. Çeşitli dilleri konuşabilmeleri mi? Bundan kolay ne var? Siz hiç bir meleği, kocaman bir mangoyu pençeleri arasına alıp kemirirken gördünüz mü? Hayır. Melekler yalnızca kanatlarını kapatıp, yüzlerinde altlarını dolduruyor gibi bir ifadeyle oturup dururlar. Papağan ne olursa olsun kendi cinsini bunlara yeğlerdi. Papağanlar dövüşebilir, ağız dalaşına girebilir, küsebilir ve tıpkı normal insanlar gibi yere yiyecek kırıntıları düşürebilir. Papağanlar gerçek dünyada yaşarlar. Çürüyen meyvelerden ve mayalanan mısırlardan yükselen kokularla sarhoş olabilirler. Bravo, tebrikler bize, diye bağırdı kuş.

Ve böylece, Elizabeth ile Frederick'in hüküm sürdüğü yıllar boyunca hem mekanik hem de büyülü, tuhaf ve heyecan verici gelişmelerin birbiri ardı sıra vuku bulduğu Heidelberg Üniversitesi'nde bizim papağan öylesine entelektüel faaliyetlerle zaman geçirir oldu ki, memleketi Güney Amerika kıtasının ne gürül gürül çavlanları, ne dalga dalga kabaran ırmakları ne de dikenli çalıları pek de aklına gelmedi.

Heidelberg'deki mutlu ve yerleşik yaşama karşın, 1619 yılının

Ekim ayında Monsenyör Papağan (artık kıta Avrupa'sına yakışır bir isim almıştı) üzeri örtülü bir kafesin içinde, gizlice Prag'a yolculuk ediyordu. Kafesin örtüsü kaldırıldığında anladı ki, saray ahalisinden yalnızca kendisi böyle gizlice yolculuk etmişti. Vtlava Köprüsü'nden tıngır mıngır geçerken, parke taşlı sokaklar boyunca ve Prag Kalesi'nin taştan ağzından içeri girerken, muhteşem kabartmalarla süslü atlı araba kafilesi pencerelerden eğilip, el sallayarak kalabalığı selamlıyordu.

Kendisinin düğün hediyesi olarak verildiği Protestan Kraliyet Ailesinin Elektörü ve Eşi, Bohemya'nın Kış Kralı ve Kraliçesi ilan edilmişlerdi. Onlara bu ismi koyan Cizvitler, gayet yerinde bir tahmin yaparak, soylu çiftin kışın karlarıyla birlikte ortadan kaybolacaklarını söylemişlerdi. Nitekim, Katolik Habsburg'lar Beyaz Dağ Savaşı'nda saldırıya geçtiklerinde, aynen öyle oldu.

Ancak Habsburg saldırısından önce, muhteşem Prag kenti, her türlü Kabalacıya, simyacıya ve astronomi bilginine ev sahipliği yapmış, o dönemin çok sayıda sanatsal ve bilimsel yapıt koleksiyonunu da muhafaza etmişti. Papağan, Muhteşem Arcimboldo'nun (aynı zamanda maskeli balo ustası), sebzelerden, teneke çömleklerden ve kitaplardan yapılmış insanlarını inceleme fırsatı buldu. O sırada, Tycho Brahe yedi yüz yıldızın sabit konumlarını keşfetmişti, Johann Kepler ise gezegenlerin periyodik yasalarını bulmak için var gücüyle çalışıyordu. Rudolfo'nun Harikalar Odası, papağanın yeni çevresine alışmak için kayıtsızca kanat çırptığı Prag Kalesi'nde yer alıyordu. Büyük Salon'un ahşap yer döşemesi, tartışıp, aralarında müzakere ederken salonu arşınlayan adamların adımlarıyla gümbürderdi. Oda, kitaplarla, haritalarla, dünya küreleri ve çizimlerle doluydu. Odadaki adamlar denizlerdeki rotalar, gemicilerin kullanacakları geçitler ve astronomi hakkında tartışırdı. Heyecandan ve korkudan adamların ağzını kurutan, bir o kadar da kalplerini güm güm attıran ve onları tahrik eden –ki sıklıkla hepsi aynı anda gerçekleşiyordu– fikirler ortaya atılırdı.

Fakat bu kasvetli kalede çalışan ve Bohemyalı Elizabeth'in yabancı giysilerine kuşkuyla yaklaşan hizmetkârlar, onun yanında getirdiği egzotik hayvanlara cephe almıştı. Bir maymun, refakatçi

uşağın omzuna sıçrayıp onu korkutmuştu. Yemek, servis edilemeden, kasten tabaktan sıyrılıp atılmıştı. Servis yapan kızlardan biri papağanın üzerine pasta atmıştı.

Tüm bunlar korkunç bir çığlıkla sona erdi.

Tam olarak ne zaman, hangi dakika papağan çığlık atmıştı? Tarihçiler, çığlığın nedeni ve zamanı üzerine uzun ve ayrıntılı doktora çalışmalarına giriştiler; ne de olsa papağan, yalnızca ikinci kez çığlık atmaya gerek duymuştu. Bu tiz haykırış, Nil devesinin burnundan horultu çıkarması kadar büyük bir skolastik tartışma yaratmıştı.

Bazı âlimler şöyle der:

Kraliyet bagajı açıldığı sırada, hizmetçi kızlardan biri, Hollanda Prensi Maurice'ten Bohemyalı Elizabeth ve Frederick'in ilk erkek çocuğu bebek Prens Henry'ye vaftiz hediyesi olarak gelen kristal gemiyi koyacak bir yer arıyormuş. Papağan bir gözünü ışıl ışıl gemiye dikip, tüm kalede yankılanan kehanet çığlığını atarak, genç prensin başına gelecek korkunç sonu haber vermiş.

Bu korkunç olay neydi? Bu çığlıktan yıllar sonra, Hague'da sürgünde olan genç Prens Henry ve babası Frederick, bir kış günü, Hollandalı korsanların Karayibler'den getirdiği iki gemiyi görmek üzere Güney Denizi'ne gitmişler. Ganimetlere bakmak istiyorlarmış. Oraya gidene kadar, atları buzlu yollarda kaya kaya zorlukla ilerleyebilmiş.

Akşamüzeri nihayet vardıklarında hava iyice kararmış. Sırılsıklam, yünlü parmaksız eldivenlerini geçirmiş kürekçiler, önlerinde yükselen kalyonlara yanaşabilecekleri en iyi pozisyona gelebilmek için birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışırlarken, dondurucu sis de kaosa yol açıyormuş. Sisin arasında bağrışlar, küfürler duyuluyor; titrek fener ışıkları görünüyormuş. İki küçük kayık karanlıkta parçalanıp kaybolmuş. Donmuş at kafalarının bata çıka yüzdüğü gri gölde genç Prens Henry'nin cesedi ancak sabah bulunabilmiş. Kalyon buzla kaplıymış. Prensin bedeni kalyonun armasına yapışmış. Yakası, bembeyaz buz katmanları altında kaskatı kalmış, yanağı buz tutmuş gemi direğine yapışmış, saydam buzda kristal gibi görünüyormuş.

Yaşam iki tarih arasında değil, iki imge arasında asılıdır. Doğru imgeyi bulursanız, ölüm şeklini de önceden bilebilirsiniz. Derler ki, papağan gözünü kristal gemiye diktiği anda bu ölümü görmüş ve bu yüzden o korkunç çığlığı atmıştır.

Tek kelimesi bile doğru değil.

Papağanlar kehanet yetenekleriyle tanınmazlar. Yüzlerce yıl yaşayabildikleri gibi, son derece iyi bir hafızaya sahiptirler, ama geleceğe dair düşünebildikleri, bir saatin tik ile takı arasındaki süreden daha uzun değildir.

Çığlıkla ilgili diğer teoriye gelince...

Ayaklanma dönemlerinde hep olduğu gibi bu kez de bir aktör kumpanyası Prag'da dolaşıp, kalacak yer arıyormuş. Grubun başında Robert Browne diye bir adam varmış. Frankfurt fuarında ve Heidelberg'deki vasat gösterilerini kapsayan Avrupa turnesi akabinde kışı Prag'da geçirmeye karar vermişler. Aktörler kentte aylak aylak dolaşıp en güzel yemek yapan lokantaları arıyor, acaba her zamanki *Fırtına* oyunuyla devam mı etmeli, yoksa *Susanna'nın Hikâyesi* oyununu mu repertuara almalı diye tartışıyor, tabii kimin hangi rolü oynayacağı konusunda kavga edip duruyorlarmış.

Sakın bizim kuş bu konuşmaların belli bir bölümüne kulak misafiri olup, o hazin çığlığını atmış olmasın?

Lesser Salonu'ndaki akşam yemeğinden az önce papağan, dar pencerelerin birindeki eşik taşına kurulmuş, hemen aşağısında tiyatro grubunun yönetmeni Robert Browne, *Fırtına*'da Trinculo rolünü kendisinin oynaması gerektiğini düşünen bir aktörü dinliyormuş.

"Robert. Trinculo için müthiş bir fikrim var. Eğer bu rolü benim almama izin verirsen, Trinculo'nun sahneye başında bir papağanla giriş yapması gibi bir fikrin çok işe yarayacağına inanıyorum."

"Sanmam, Arthur. Ben bu noktada metinden en ufak bir sapma yapılmasını istemiyorum."

"Ama, bu çok gerçekçi olacak. Kraliçenin sarayındaki papağanı ödünç alırız."

"Tiyatro bir illüzyon bahçesidir. Gerçek olan her şey konuyu dağıtır."

"Millet kahkahadan kırılırdı."

"Bunu düşüneceğim."

İşte papağan bu nokta da mı o ünlü çığlığını patlatmıştı? Kesinlikle burada değil.

Aslında, papağanın bu durum karşısında yaptığı, halk huzurunda gerçekleşecek bir idamın son dakikada iptal edilmesine bozulan kalabalıktan kaptığı tiksinti dolu homurtuyu çıkarmak olmuştu. En büyük korkusu anlaşılıp *Fırtına* oyununa dahil edilmeden önce uçmayı başararak çatı kirişlerinden birine sığınmıştı.

İşte tam bu noktada, tarih, olaya müdahale ederek onu bu işkenceden kurtarıp karşısına yeni bir tane çıkardı.

1619 yılının o soğuk 10 Kasım gecesinde, Kış Kralı ve Kraliçesi'nin ya da saray mensuplarının varlığından bihaber olduğu genç bir adam, Tuna kıyısındaki, Alman sobasıyla ısıtılan küçük evinde uyuyor ve rüyasında doğayı anlamanın tek anahtarının matematik olduğunu görüyordu. Bu adamın adı René Descartes'tı. O kışın tamamını, ya da neredeyse tamamını kafasını buna yorarak geçirmişti. Sonra Bavyera düküyle Katolik ordusunun, Bohemya Kış Kralı ve Kraliçesi'nin üzerine yürüyeceği haberi geldi. Cizvitler tarafından eğitilen René Descartes'ın merak duygusu, onu eski alayına katılıp biraz hareket görmeye zorladı.

Ve böylece aklın masum simgesi olan Descartes, arka saflarda göze batmamaya çalışarak, Prag önlerindeki Beyaz Dağ Savaşı'na katılmaktan mümkün olduğu kadar kaçınarak savaşı izlemeye koyuldu. Savaş, daha yeni yeni düzenli bir yere yerleşen kral ve kraliçeyi kaçmaya zorlayarak Bohemya ruhunu paramparça edip, Rudolfo ile haleflerinin liberal destekleri altında bir bütün olarak gelişen büyü ve bilimi birbirinden ayırdı. Büyü ve teknoloji bundan böyle ayrı yolları takip edeceklerdi.

Elizabeth ve Frederick toplayabildikleri her şeyi iki arabanın içine doldurdular: Çocuklar, birkaç uşak, maymunlar, kristal vaftiz hediyesi ve diğer birtakım değerli eşyalar. Kaçma telaşı içinde, kazara, Şövalye Dizbağı Nişanı'nı ve bizim papağanı arkalarında bıraktılar.

Bu sırada, ter içinde kalmış çavuşlar, kemikleri sızlayan paralı

askerler ve koca çeneli Habsburg'lar arasında, dikkat çekmeyen bir surata sahip, düşünceli bir ifadeyle ağzındaki kuru bifteği geveleyen matematik düşkünü bir asker uygun adım yürüyordu. Muzaffer ordu, topallaya topallaya, kale duvarlarına çıkan yokuşu tırmanmaktaydı. Aynı anda, Şövalye Dizbağı Nişanı'nı alıp getirsin diye geri gönderilen ama bulamayıp kaçan kraliyet mensuplarının hizmetkârlarından biri, onun yerine papağanı kaptığı gibi, yokuşu tırmanan askerlerin arasından aşağı doğru koşturarak geldi. Havaya kaldırdığı bir kolunda papağanı, yeşil ve altın renkli bir sancak gibi taşıyordu.

İşte o sırada, çok kısa bir an için de olsa, ikisi göz göze geldiler. Rasyonalizmin erbabı ve papağan.

Papağan çığlık attı. Açıkçası, bu çığlık, Orinoco havzasında toprağın yarılarak, elin dışarı çıktığı, beyaz bir şeklin ormana doğru koştuğu anda havayı yırtan o irkiltici ve korkunç çığlığın tıpatıp aynısıydı. Sesin günlerce yankılandığı Vtlava kıyılarında, Prag sakinleri elleriyle kulaklarını kapatarak sürekli başlarını iki yana sallayıp durdular.

İşte bu adam, işgal ordusundaki gizli varlığıyla pekâlâ onların gizli silahı olabilecek olan, belli bir imgelemin bozguna uğratılmasına katkıda bulunan, daha sonra insanı harekete geçiren en büyük nedenin sağduyu olduğunu iddia eden, var olduğu için var olduğunu düşünen ve var olduğunu düşündüğü için var olan bu adam, çavdar ekmeği üzerinde hardallı domuz sosisinden daha derin bir arayışa girmeden Prag sokaklarında geziniyordu.

İşte akıl böylece, tesadüfen, savaşın karanlık karmaşası içinden doğmuştu. Papağan içgüdüsel olarak, hayvanların otomatonlar olduğuna ve papağanların uyuduklarında var olmadığına inanan adamın tehlikeli olduğunu anlamıştı. Fakat akıl bize, aklın sınırları olduğunu söyler, diye düşündü papağan. Ve kendi zekâsıyla o kadar gurur duydu ki, bütün gece uşakların hırsız peşine düşmelerine yol açan gayri ihtiyari bir kahkaha atıverdi.

Papağan, Avrupa'da yorucu bir koşturmacadan sonra, sonunda Elizabeth ve Frederick'in maiyetiyle birlikte, Hague'da Nassau'lu Prens Henry'ye ait olan bir dairede mutsuz sürgün hayatına başladı. Sürgün aile, daha sonra, Leiden yakınlarında, ırmağın kıyısındaki rüzgârlı ve kasvetli saraya yerleştiler.

Papağanın yaşamının Hollanda safhası 1640 yılının o gününe dek olaysız geçti. Sonra birden, damdan düşer gibi, sarayın kapıları vuruldu. Kapıdaki kim olsa beğenirsiniz: René Descartes. Neyse ki, o sırada papağanın kafesi örtülüydü; içindeki papağan en büyük kâbusunun *(Fırtına* hariç), genç prenseslerle matematik çalışmak üzere sinsice saraya girdiğinden habersiz, gagasını kanadının altına gömmüş, mışıl mışıl uyuyordu. Uyanıp da bu davetsiz konuğu gördüğünde, hazin bir ciyaklama sesi çıkardı. Kimse bu uyarıyı dikkate almadı. Ancak o andan itibaren zihin ve madde bölünmeye, beden ve ruh ayrılmaya, bilim ve büyü zıt yönlere yürümeye başlamıştı.

Saraydaki prensesler, biraz kılıksız da olsalar, güzel ve yetenekliydiler. En büyükleri olan Prenses Elizabeth, burnu kızarana kadar Kartezyen felsefe çalışıyordu. Descartes bile, yazdıklarını bu kadar iyi anlayan birine daha önce hiç rastlamadığını söylemişti. Fakat, prenses âşık olup da nedimelerinden biriyle ilişkiye girince, Descartes teselli (ve para ödülü) bulmak üzere İsveç Kraliçesi Christina'nın sarayına gitti. Karşı koymuş olmasına rağmen papağan, analitik geometrinin ilkelerini kapmıştı. Bu beladan kurtulmak için gizli gizli kusturucu ilaçlar almayı denedi. Sisli gecelerde, kafesi örtülmeden önce, kendi kendine rasyonalizmin nereden geldiğini soruyordu.

Bu sıralarda papağan derin düşüncelere gark olmuştu. Düşündüğü şey, yazıydı. Kitaplar doğrunun kendisi haline gelmişti. Yazı kanıta dönüşmüştü. Yasalar, örnekler içeren kitaplar üzerine kuruluyordu. Kitaplar uğruna insanlar öldürülüyordu. İtiraflar, kulaktan dolma sözler, söylentiler, dedikodular, gevezelikler ve hitabet, güç hiyerarşisindeki yerlerini kaybetmişlerdi. Pasaportlar doğruluyor, belgeler mahkûm ediyordu. İmzalar yetkilendiriliyordu. Kitaplar hafıza deposuydu. Kitaplar yazılarak diğer kitaplar yalanlanıyordu.

Sözel geleneğin doğal temsilcisi olan papağan hıçkırarak ağlamaya başladı. Lizbon'dayken duyduğu, sevgilisi denizde boğulan genç bir kızın hıçkırığını kullanıyordu. Arnavutkaldırımlı caddelerden, kalelerden, gri, karlı göklerden ve yazıdan bıkmıştı. Essequibo Irmağı'nın çalçene sularını, çalıların sıcak nemli kokularını ve mırıl mırıl uluyan maymunların semavi korolarını özlemeye başlamıştı. Teselli olarak, ormanların, sözcükler dünyanın üzerine karıncalar gibi üşüşmeden önceki derin sessizliğine benzer bir sessizliği, bir kuşun pikolo flütünün sesini andıran çağrısını, kayaların arasından çağıldayan binlerce ırmağın sesini kendisi için yeniden üretiyordu. Tarifsiz bir sıla hasreti çekiyordu.

Ve böylece, Frederick ile Elizabeth'in Rupert ve Maurice adlı oğullarının, Karayibler'deki filleri ve yakutları görmek üzere maceraya atılacaklarını duyduğunda, artık sarayın içinde azat edilmiş olan papağan da onlarla birlikte gizlice yolculuk etmeye karar verdi.

1649 yılında, *The Antelope* Rotterdam limanına demirlemişti. İki yıl sonra, aşçının kamarasına saklanmış, su sesleri ve çatırdayan tahtalarla oyalanan papağanla birlikte gemi denize açıldı. Virgin Adaları'nın yakınlarında, müthiş bir bora gemiyi alabora etti. Rupert kıyıya ulaştı ama Maurice kayıptı. Papağan, büyük bir coşkuyla Orinoco üzerindeki o ılık, tanıdık havayı hisseder hissetmez, onu doğuya taşıyacak olan sıcak meltemin esintisine öylece bırakıverdi kendisini. Şimdi Berbice olarak bilinen bölgeye ulaştığında, çok uzun bir süre kafasını bir mango ağacının içinde tutarak, o güne dek yaşadıklarından bir anlam çıkarmaya çalıştı.

Papağan beraberinde şunları getirmişti:

a) Shakespeare'in sesi.
b) 28 Nisan 1613'te, coşku içindeki Hollandalı kalabalığın gürültü patırtısı.
c) René Descartes'ın kaşığıyla tabağını kazıma sesi.
d) Rembrandt'ın oyma iğnesinin çiziktirme sesi.
e) Sevgilisi boğulan Portekizli kızın yürekler acısı hıçkırığı.

Hıçkırık hariç hiçbiri işe yaramazdı.

Yıl 1652 idi. Papağan tam uykuya dalacakken, tünediği ağacın altında iki adamın konuştuğunu duydu. Konuşan adam Cizvit papazlarından Père de la Borde'du. Konuştuğu adam ise Hollandalı bir tacirdi.

"Bu yerliler hayal dünyasında yaşayan melankolik yaratıklar. Gün boyu hiç konuşmadan öylece oturuyorlar. Ne geçmiş umurlarında, ne de gelecek. Onlara cennetten söz ettiğimde bana sinirlendiler. Öyle bir yere gitmek için ölmeleri gerekmemeliymiş. Gelecekte sahip olacakları mallar uğruna şu andaki mallarından vazgeçmeleri gerektiği konusunda da onları ikna edemedim. Ne hırsları ne de kaygıları var. Ben ne yapabilirim? Bu adamlar tembel, tutarsız ve keyif ehliler."

Onu dinlemekte olan uzun boylu, bir deri bir kemik yüzlü, çilli ve buruşuk elli Hollandalının adı Abraham van Peere idi. Üzerinde durdukları çamurlu toprağa küfredip duruyordu. Humuslu toprak, deriden sayalarında çeşitli tonlarda renkli izler bırakmıştı. Çürüme kokusu burnuna pusu kurmuştu. Hollanda'dan buraya gelmesinin nedeni yaşamını ticaret üzerine kurmaktı. Papaz devam etti:

"Ben herhalde bir başka Cizvit kardeşim olan Père Meland'a katılıp Santa Fe de Bogota'ya gideceğim," diyerek ekledi: "İyi bir adamdır. Geçenlerde İsveç'te ölen matematik filozofu René Descartes'la sık sık yazışırlardı. Père Meland, René Descartes'ın fikirlerini anlatmak üzere oradaki Cizvit Okulu'nda bir dizi seminer verecek. Descartes'ın skolastik biçime döndüğü *Metafizik Düşünceler* adlı eseri seminerin ana konusu olacak."

Eh, tabii. Bu iki adam Orinoco havzası ve Amazonlar arasında yankılanan bu papağan çığlığını, diğer papağanlarınkinden nasıl ayıracaklardı ki?

Zaman geçti. Bizim kuş, Avrupa'dan gelen fikirlerin kendi topraklarında da etkili olmaya başladığını görüyordu. New York'tan gelen yük gemisi Georgetown'a ulaştığında bu düşüncesi iyice güçlendi. Yıl 1800'dü. Papağan gemiden boşaltılan çadır saraylara, orman re-

simlerine, karton ağaçlara, taçlara, sahte hançerlere, asalara ve zincirlere kuşkuyla bakıyordu. Turnelerine adalardan başlayan gezgin oyuncular Kuzey Amerika'dan gelmişlerdi.

Alın yazısıyla olan bağının, papağanı hemen oradan uzaklaşması yönünde uyarması gerekirdi. Oysa, meyvelere duyduğu iştah, duyduğu kaygının önüne geçmişti. Herkes papağana yiyecek veriyordu. Kadın rollerine de çıkan sakallı Alman Yahudisi aktörler, mango tohumlarını çiğneyip bir kenara fırlatırken, bir taraftan da provaya başlamışlardı. Konser partilerinin ilk gecesinde, orkestra ile "kadın" şarkıcılar arasında müthiş bir kavga koptu. Sakallı aktrisler, elbiselerini kalçalarına dek sıyırarak meydana çıkardıkları leş gibi pantolonlarıyla bildiğimiz boks maçına başladılar. Sonunda orkestradan vazgeçilmesiyle sorun çözümlendi. *Fırtına*'dan alıntılar sahnelemeye karar vermişlerdi.

Papağan bir kez daha gerçek bir ağaçtan kopartılıp karton bir ağaca zincirlenmişti. Ara sıra içini çeke çeke ağlıyordu. Prospero sonsözü okumak üzere öne çıktığında, dinleyiciler aynı anda iki sesin konuştuğunu duydular:

Onca tılsım, onca afsun
Hep duanıza bereket,
Yoksa sonum felaket.
Merhamet her işin başı,
Sevap ele-güne karşı.
Günahlarınız yana kalsın
Hoşgörünüz beni salsın!*

1801 yılındaki turnenin sonunda papağan, kanatlarını çırptı; bir ayağında süs zinciri, bezgin bir halde Kuzey Amerika'da yeni bir yaşama doğru yola çıktı.

* W. Shakespeare, *Fırtına*, çev.: Can Yücel, Adam Yayınları, 1991.

İki gümüş kalemin öyküsü

Bu sözcükleri gümüş bir kalemle yazıyorum; daha doğrusu gümüş görünümlü bir kalemle. Kalemi, bu yıl, doğum günümde kocam hediye etti. Aslında, paslanmaz çelikten yapılmış galiba ama ne olursa olsun, zarif bir kalem. Hem güzel, hem de yüzyıllardır kalem üreten bir şirketin elinden çıkma, iş güç sahibi insanların eline yakışacak türden.

Yazılarımı genellikle bilgisayarda yazarım ama bir süredir yazarların maruz kaldığı o kilitlenme dönemini yaşıyorum; notlar ve bir kenara atılmış fikirler arasında boğulmuş vaziyetteyim. Başlarda el yazısıyla yazmanın yararı olup olmayacağını görmek için kalemi kullanmaya karar verdim. Kalem, artık benim mesleğimde hoş bir simge olmaktan öte bir anlam taşımıyor olsa da, fiziken yazma edimini bir kez daha tatmaktan pek hoşlandığımı, aldığım sonuçtan

da memnun olduğumu söylemeliyim. Kalem kullanırken, başka türlü asla nüfuz edilemeyecek bir enerji ve gerçeklik kaynağını zorladığımı hissettim. Birkaç gün deli gibi yazı yazdım. Bir de baktım ki, kısa bir öyküyü inanılmaz bir hızla tamamlamışım.

Yazdığım eseri bir edebiyat yarışmasına gönderdim. Kısa bir süre sonra telefon çaldı ve hoş bir ses bana ödül kazandığımı bildirdi. Ödül törenine katıldım. Törende bana, yüklü bir para ödülünün yanı sıra, gümüş ya da gümüş görünümlü bir de kalem verildi. Bu kalem, kocamın doğum günümde hediye ettiği kalemin tıpatıp aynısıydı. Eve döndüğümde, kalemi kocama gösterdim. Epey güldük; yeni kalemle, kocamın bana verdiği kalemi birbirinden ayırmak imkânsızdı.

Tek bir fark vardı: Yeni kalem yalanları yazıyordu.

Elbette bunu keşfetmem zaman aldı. Doğal olarak, hangi kalemi kullandığımın önemli olmadığına inanıyordum. Ama zaman geçtikçe, ödül olarak verilen kalemin akıcı bir biçimde yazdığını, her zaman makul ve parlak ama yanlış şeyler üretmekte çok başarılı olduğunu fark ettim. Oysa kocamın hediyesi olan kalem ya ateşli bir biçimde ve doğrulara sadık kalarak yazıyordu ya da hiç yazmıyordu. Bunu keşfettiğim an, iki kalemi birbirinden ayrı yerlerde tutmaya özen gösterdim. Hediye kalemi yanımda taşırken, ödül kalemi çalışma masamın çekmecesinde saklıyordum.

Hediye kalem giderek artan bir sıklıkta tutarsız şeyler yazmaya başlayınca, her daim zahiren makul olan ödül kalemi kullanmak için içimde dayanılmaz bir istek duymaya başladım. Sürekli çalışma masasının çekmecesinin önünde dolaşıyor, sigarayı bırakan ama o çekmecede hâlâ bir paket sigara olduğunu bilen biri gibi davranıyordum. İnanılmaz bir çaba sarf ettikten sonra, kocamın bana verdiği kalemden başka bir kalem kullanmama kararı aldım. Kalem geçici nöbetlere girse de, ara sıra saçma sapan şeyler yazmaktan vazgeçemese de, hatta zaman zaman hiç yazmak istemese de, içinde bir yerlerde gerçekten yazacak bir şeyleri olduğunu biliyordum. Kurgusal anlamda bile doğruları yazıyordu. O zamandan beri hep o kalemi kullanıyorum.

Mesele şu: Bu öyküyü hangi kalemle yazıyorum acaba?

Charles Hay'in karısına öfkelenmesinin nedeni işte bu tür davranışlarıydı. Şoförün yanında, ön koltukta oturuyordu. Sabah kolalı ve tertemiz giydiği gömlek buruşup solmaya başlamışı. Ibadan ve Lagos arasında uzayıp giden bomboş tozlu yol üzerindeki, küçük bir benzin istasyonunda karısının tuvalete gitmesi için durmuşlardı. Sabırsızlıkla bekliyordu. Bu ülkenin bulutsuz gökyüzünü bir türlü sevememişti. Haddinden fazla sıcak, haddinden fazla ezici boşluk. Neyse ki o koca koca araziler ve kendi şirketinin petrol artıklarıyla leş gibi kokan sefil köyler geride kalmıştı. Yaşanan o kargaşa da onu rahatsız etmişti. Utanç verici ama baş edilebilir bir uluslararası protesto yüzünden her şeyin alelacele toparlanmasını emrettikten sonra görevi tamamlanmıştı. Şimdi tek istediği Londra'ya, evine

geri dönmekti. Aslında, bu tür yolculuklarda karısı yanında olmaz, zamanının çoğunu İngiltere'de, Sussex'teki küçük kır evinde geçirirdi. Şu anda bu kadının, her zamanki gibi, kasten terslik yaptığına da kuşku yoktu. Arabanın açık camından kolunu çıkartıp, gümüş metale dirseğini dayamak istedi ama metal o kadar sıcaktı ki dayanamadı.

Arabanın camından benzin pompalarının bulunduğu tarafa doğru, "Hadi Susan," diye seslendi. Sıcak hava sözcükleri yuttu. Saat on ikiyi on geçiyordu. İki buçuk saat sonra Lagos Havaalanı'na varmaları gerekiyordu. Yeter de artardı bile, ama ne olursa olsun Charles Hay çok titiz bir adamdı.

Susan Hay, kısa kollu pamuklu gömleği ve sade kesimli, rengârenk şortuyla, istasyonun tek benzin pompasının yanında çömelmiş, kıpırdamadan oturuyordu. Yanında, pompaya yaslanmış on üç yaşlarında bir oğlan çocuğu duruyordu. Çocuğun açlığın pençesinde kıvrandığı her halinden belliydi; kapkara, incecik kolları ve bacakları, ölü taklidi yapan bir örümceğinkiler gibi çaprazlama katlanmıştı.

Susan içeri girerken pompanın gizlediği çocuğu fark etmemiş olduğu için, tuvaletten çıktığında aniden karşısında beliren bu figür onu şaşırtmıştı. İlk anda onun bir insan olduğunu bile anlamamıştı. Soluk beton zemin ile rengi atmış benzin pompasının belirginleştirdiği, açılar oluşturan kara bedeni fark eden Susan dehşetten donakaldı. İskelet gibi incecik olmasına karşın vahşi bir güç yayılıyordu çocuğun bedeninden. Kollarının ve bacaklarının oluşturduğu keskin açılar Susan'a, eskiden gördüğü bir taşa oyulmuş runik bir harfi anımsattı. Susan Hay çömelip cüzdanından elli dolar çıkardı. Parayı çocuğa uzatmasına karşın o kıpırdamamıştı. Bunun üzerine Susan parayı çocuğun yanında duran çanağa bıraktı; topuklarının üzerinde dönerek, sıcak ve kumlu rüzgârın parayı uçurmaması için üstüne koyabileceği taş gibi bir şey görebilmek umuduyla sağa sola bakınmaya başladı. Hiçbir şey bulamayınca elini tekrar çantasına daldırdı ve çıkardığı bozuk paraları banknotun üzerine yerleştirdi. Sonra da bir nedenle yere çömeldi ve çocuğun yanı başında, sıcağın ortasında öylece kalakaldı.

Kocası arabadan ona seslendiğinde, aşağı yukarı beş dakikadır çömelmiş oturuyordu. Akıldışı bir duygudaşlıktı onu orada tutan. Kocasının sesi ta uzaklardan geliyor gibiydi. Bu büyüden kurtulabilmesi için çocuktan bir tepki alması gerektiğini anladığından, kaşlarını çatmış, duruşunu hiç bozmadan öylece kalmıştı. Beklediği şey tam olarak minnetarlık değildi; aslında Susan ne beklediğinden emin değildi. Belki de yalnızca oradaki varlığının tanındığını görmek istiyordu.

"İyi misin?" diye sordu.

Çocuk başını ona doğru çevirdi. Bu hareket elmacık kemikleri üzerindeki acı-kara deriyi öylesine germişti ki, Susan, kemiğin altında kalan derin boşluğu ve boynunda atan zayıf nabzı bile seçebilmişti. Çocuğun ağzı açılmış, pis kokan bir nefes dışarı salınmıştı ama kavrulmuş çamurlu düzlükler gibi yarılmış dudaklarının arasından tek bir ses bile çıkmamıştı. Tuhaf açılarda birkaç tane çarpık diş öne fırladı. Böcek ısırıklarıyla dolu gözkapaklarının altındaki iri gözleri karanlık ve ısrarcıydı. Çocuk hiçbir şey söylemedi ama aralarında bir tür paylaşım gerçekleşmişti. Bu anlık temas Susan'ın ondan kopabilmesine yetti. Hoşça kal diyerek, ağır adımlarla fırın gibi sıcak arabanın içine atıverdi kendini.

Yola çıkalı henüz beş dakika olmuştu ki, soygun amacıyla yolları kesildi. Silahlı adamın tüfeğinin tehditkâr siyah namlusu sürücü tarafındaki pencereden içeri daldı. Tüm bunlar olmadan önce, adam yolun ortasında dans edercesine koşturmuş, durmaları için el etmişti. Şoför adama çarpmamak için direksiyonu sağa sola kırdığında adam elindeki silahı ateşleyerek yol kenarındaki Shell istasyonunun reklam tabelasını vurmuştu. Kahverengili, yeşilli ve sarılı askeri kamuflaj pantolonu ve tişörtü üstünde eğreti duruyor, kötü boyanmış bir tiyatro dekorunu andırıyordu. Adrenalin, pencerenin dışından arabadakilere göz atan bu *swing* delisi saldırganın enerjisini artırmıştı.

"Paranızı istiyorum. Sökülün paraları." Gözleri yuvalarından fırlayacak gibiydi. Alnından boncuk boncuk ter akıyor, başka bir

arabanın yaklaşıp yaklaşmadığını görmek için yola bakıp duruyor, bir yandan da silahını çılgın gibi sağa sola sallıyordu. Şoför dehşet içinde gözlerini ileriye dikmişti.

"Bu insanlarda para yok," diye cılız bir sesle mırıldanan şoför, elinden geldiğince arabadaki yolcuları korumaya çalışıyordu. Haydut bir anda mucizevi bir hareketle Charles Hay'in bulunduğu tarafta bitiverdi ve kurbanının kolundaki Rolex saati işaret etti.

"O saati ver bana. Ayrıca yalan söylüyorsun sen," diye hiddetle çattı şoföre. "Sizin gibi insanlar da yalan söylerse Nijerya nasıl ilerleyecek? Yerimizde sayıp duracağız." Saati cebine indirirken gerçekten öfkelenmiş gibiydi. Susan Hay'in arka taraftan bir yerden çıkardığı bir avuç banknotu alıp pantolonunun ceplerine tıkıştırdı. Gözlerini şoförden ayırmadan, boşta kalan eliyle arabanın tepesine hızla vurdu. Arabanın içinde gök gürültüsü gibi yankılanan ses içeridekileri yerinden sıçrattı. Sonra adam geriye doğru bir adım atıp adeta resmi bir görevli gibi el sallayarak onları uğurladı. Arabadakiler arkalarına bakmaya cesaret ettiklerinde adamın yol kenarındaki kuru otların üzerinden atladığını gördüler. Her şey iki dakikadan az bir zaman içinde olup bitmişti.

Charles Hay Londra'ya geldiğinde içinin rahatladığını hissetmişti. Nijerya'dan döndükten sonra sabah erkenden işe yayan giderek spor yapmaya karar verdi. Caddeler hâlâ boştu. Kule gibi yüksek binadaki dairesinden çıktıktan sonra izlediği yol Lloyd's binasının önünden geçiyordu. Altmış yedi yaşında bir adam olmasına karşın, camdan ve çelik borudan yapılmış bağırsaklarını dışında taşıyan yeni Lloyd's binasını beğeniyordu. Başını yukarı kaldırdığında, yine binanın dışına kondurulmuş saydam, sabun köpüğünü andıran asansör kabininin aşağı inmekte olduğunu gördü; içindeki başı önünde, koyu renk takım elbiseli adam ağır ağır asılıyor izlenimi veriyordu.

Charles Hay hınzırca, Londra'daki bu tür yeni binalar ne kadar saydamsa, içeride yapılan anlaşmaların o kadar karanlık olduğunu düşünmeye başladı. Pencerelerin, cam ve ışığın, karanlık anlaşma-

larla ters orantısı; ya da haşin anlaşmalarla. Görünmez ve ölümcül olabilecek denli hızlı el değiştiren anlaşmalar. Bomba hasarı yapan anlaşmalar. Ayağının altına gelen bir cam parçasına tekme attığında çıkan çın çın arpeji dinledi – yakın zamanda Londra'da meydana gelen bombalı saldırıda etrafa saçılan kırıklardan biri.

Bir delikanlı olarak Londra'da çalışmaya başladığı yıllarda, bu binanın bulunduğu yerde, her birinin ardında birer dedektiflik bürosu varmış görüntüsü veren, kapı panelleri buzlu camdan yapılmış ofislerin bulunduğu kasvetli mi kasvetli, granit binalar vardı. Demir kapıları katlanarak açılan kafesli, gıcırdayan asansörler katları birbirine bağlardı. Bugünlerdeyse, o hantal ve nüfuz edilemez taş blokların arasında işvesine giderek işve katan binalar yükseliyordu. Bronz gökyüzünü ve bulutları yansıtan, koyu renk camdan, narin, köşeli binalar; camların ardında neler olup bittiğini tahmin etmeye çalışmak, kör bir adamın gözlüğünün ardında ne düşündüğünü tahmin etmeye benziyordu. Pıtrak gibi yükselen yeni binalar yüzünden dev bir yap-boz oyunu içinde gezindiğini hisseder olmuştu. Bir Lego seti. Her şey bir oyuna dönüşmüştü. İş demek eğlence demekti; zaten iş dünyasının böyle olması gerektiğine inanmıştı hep. Sonunda bu devrin insanı olduğunu hissediyordu.

Geçkin yaşına karşın modern mimariyi kendisine uygun bulurdu. Onun işinde yaptığı hızlı ve çevik manevralara uygun düşen bu yeni binaların gerçeklikten uzak bir yanı vardı. Nijerya'daki iş tahhütleri yerine getirilmiş, ertesi gece şirket Kolombiya'da yeni olanaklar araştırmaya girişmişti. Bu mimari, onun ticarete dair hayallerinin gerçek hayattaki yansımasıydı adeta. Tıpkı düşlerindeki görüntüler gibi onlar da bir bakmışsın var, bir bakmışsın yoktu. Bir gecede köşe döndüren, keskin açılar ve keskin pratiklerle doymuş ilişkiler; el çabukluğuyla akşamdan sabaha dağılan camdan iskambil evler. Bir bakarsınız yarın yok oluverip, yerlerini bir dizi saydam altıgene, piramitlere ve yarım kubbelere bırakırlar. Hızlı yürüyüşüne devam ederken, ne de olsa, diye düşündü, bugünlerde herşey parçalanıyordu: Sovyet bloğu, eski bütünlüklü fikirler, adil dünya hayalleri, hepsi birer birer çözülüyordu. Olanlara ayak uydurmak çok önemliydi. Son zamanlarda Londra'nın merkezi de

cinsiyet değiştirmiş gibiydi. Bir zamanlar, taş ve granitin sarsılmaz ve ataerkil aşk ilişkisi sayılan, emperyalizmin vakur ağırlığıyla yüklü bu kent, şimdilerde içini gösteren ince iç çamaşırlarının üzerine camdan bir kombinezon giymiş pırıltılı bir yosmaya dönüşmüştü. Albenili bir travesti-kent; hoppa, kışkırtıcı ama içinde tehlikeli kaslar saklayan. İşte yüzyıllar sonra, bu iş tangosundaki dişi partner nihayet kendini göstermeye karar vermişti.

Charles Hay, Hay Petrol Şirketi'nin başıydı. Londra'nın finans merkezinin yeni rafine atmosferini solumuş, onunla yaşamıştı. Her sabah saat yedide iki dirhem bir çekirdek ofisinde olur, hafif tıraş losyonu kokularını saçarken masasında her zamanki yerini alırdı. Altın monogramlı kol düğmeleriyle süslü dubleli manşetlerin içindeki manikürlü elleri, günün evrakının üzerinden hızlı hareketlerle geçerdi. Bölüm müdürlerinin raporlarını, toplantı tutanaklarını dinlerkenki sevimli baş eğişinde, bir örümceğin kestirilemezliği ve hızıyla hareket edebileceğini gösteren bir işaret yoktu. Dış görünüşe önem verirdi. Her şeyden çok, dış görünüşe önem verirdi. Kendi alanında modernist olarak tanınmasına neden olan şeylerden biri de buydu. İmajın önceliğini iyi bilirdi.

Şirketinin halka yaymak istediği imaj, düzenli aralıklarla televizyon ekranlarının reklam kuşağında yayınlanmaktaydı. Reklamda, kamera bir Bach kantatı eşliğinde, yavaş hareketlerle dev Paladyen sütunlu, bembeyaz binaların üzerinde gezinirken, reklam, klasik sade harflerle ekranda beliren "Hay Petrol" sözcükleriyle sona eriyordu. Reklamda azıcık bir aldatmaca varsa, o da, kusursuz mermer sütunlar ve beyaz silmelerin gerçek bir mekân değil, yalnızca bir ön cephe gösteren bir film seti olmasıydı ki bu durum kasıtlı olarak yaratılmıştı. Reklam mekânı için Atina'daki Parthenon önerilmişti ama Charles Hay bu özgün mekânı beğenmemiş, gereğinden fazla pürüzlü ve pis bulmuştu.

Lombard Caddesi'ndeki kendi şirketi ise bir başka devasa cam kompleksinden oluşuyordu. Girişteki lobide yer alan her şey zarif taklitlerden oluşuyordu. Mermer görünümlü yer döşemeleri. Suni dereler ve şelaleler. Sarmaşıklarla süslenmiş sahte palmiye ağaçları. İçi doldurulmuş papağanlar. Kaydedilmiş tropikal kuş sesleri.

Domuzuna soğuk bir bahar sabahı için bu denli ılık ve nemli hava fazlasıyla sahteydi. Mermer döşeme üzerinden asansörlere doğru ilerleyen metronom topuklu sekreterlerin dudaklarındaki gülümseme de sahteydi.

Charles Hay'in özel yaşamı gözlerden ırakti. Hayatının büyük bir bölümünü bir bekâr olarak geçirdikten sonra, kırk beş yaşında, yirmi üç yaşındaki Susan'la evlenmişti. O günlerin üzerinden yirmi iki yıl geçmişti, ama Susan hâlâ zarif genç kız görünümünü yitirmemişti. Yüzünün kemik yapısı, modellik yaptığı günlerdeki çarpıcılığını koruyordu. Bir okul çocuğu gibi, kızıl-kestane saçlarını dümdüz aşağı bırakırdı. Kahverengi gözlerindeki o eski hınzır ifade ise son zamanlarda kaybolmuştu.

Evlendikten hemen sonra Charles, karısının zeki olduğu kadar huysuz olduğunu da keşfetmişti. Karısına olan aşkından gözünün hiçbir şey görmediği günlerde, akşam yemeği davetlerinde karısının girdiği ateşli tartışmaları izlemekten zevk alırdı. Tartışmalarda karısı daima en olmadık tarafı seçerek, şeytanın avukatı rolünü oynamayı alışkanlık edinmişti. Charles, karısının bu züppece meydan okumalarına, geleneklere aldırmazlığına hayran olur, bu durum onu eğlendirirdi. Ama bu eskidendi. Aradan zaman geçtikçe, karısının insanı öfkeden kudurtan bir inatçılığı olduğunu gördü. Bir keresinde Susan, üstünde eski bir yağmurlukla, bisikletin üzerinde, onun ofisinde belirivermişti. Bu gibi hareketler Charles'ı sinir ediyordu. Karısının çizgi dışı davranışları onu usandırmaya başlamıştı. Ona kent dışında küçük bir kır evi satın aldı. Bu konuda özel olarak konuşmasalar da artık aralarına saygılı bir mesafe koyma alışkanlığı geliştirmişlerdi.

Boşanmayı ikisi de istemiyordu. Susan artık kendi başına para kazanma yollarını unutmuştu. Susan için en doğru olanı kır evinde oturup, bir iki şiir okumak veya karalamak ve uzun yürüyüşlere çıkmaktı. Lise bitirme sınavlarından geçişini, yeni bir habermiş gibi hâlâ gururla tekrarlaması çevresindeki insanları şaşırtıyordu. Arada sırada gitarında bir iki akor tıngırdatsa da ilk birkaç dersten sonra hiçbir gelişme kaydedemişti. Nedense, hiçbir yeteneğini geliştiremiyordu. Bu kır evinin de tuhaf bir havası, bir kasveti vardı.

Gri yer döşemesi üzerine birkaç hipi yastığı ve eski bir kanepeden başka bir eşya konmadığı için içerisi oldukça boş görünüyordu. Görünürde, elinin altındaki zenginliğin belirtisi sayılabilecek hiçbir şey yoktu.

Charles boşanmayı hiçbir zaman uzun uzadıya düşünmedi. Halk önünde vermek istediği mükemmellik imajına ters düşerdi bu. Gerektiğinde Susan etkileyici görünüşüyle memnuniyetle onun yanında yer alıyor, ama Charles, karısı yanında olduğunda kendisini tedirgin hissediyordu. Bazen Susan'ın herkesin önünde çocuksu bir meydan okumayla onu yalanladığı oluyordu, ama Charles artık bunu eskisi gibi sevimli bulmuyordu. Bir keresinde bir akşam yemeğinde, Charles birisinin anlattığı fıkraya kibarca güldüğünde Susan yüksek sesle, "Bu kahkaha gerçek miydi, yoksa sahte mi?" diye sorarak onu epey mahcup etmişti.

Fakat pek çok insan böyle güzel ve dik başlı bir karısı olduğu için onu tebrik ediyordu. Yetenekleri de hiç kuşkusuz zamanla ortaya çıkacaktı. O, bir geyiğin özelliklerini taşıyordu: Çevik, narin ve ele avuca sığmazdı. Çevredeki insanların onu hâlâ büyüleyici bulduğunu fark etmek Charles'ın hoşuna gitmiyor değildi.

Hay Petrol Şirketi'nin ofislerinde oldukça titiz standartlar uygulanıyordu. Halkla ilişkiler bölümünde çalışanların bir kısmı yalnızca personelin dış görünüş ve tavırlarına göz kulak olmak üzere işe alınmıştı. Her türden kılıksızlık özel olarak Charles Hay'e rapor edilirdi. Gömleğinin yakası bir parçacık kirlenmiş olan, yenmiş tırnaklarla, yıpranmış ayakkabılar ve kepekli saçlarla dolaşan ya da herhangi bir biçimde kişisel hijyende kusurlu davranan personel Hay'in karşısına çıkmaya adaydı. Suçlularla yapılan görüşmelerin sıcak geçmesi yüzünden Hay'in ofisi "fırın" olarak adlandırılmıştı.

Şirketin hisseleri giderek artıyordu. Yurtdışında şirketin politikaları hakkında zayıf itirazlar, geldiği anda süratle inkâr edilmek ve halkla ilişkilerin muazzam ve mütecaviz tavırlarıyla eleştirileri saptırmak suretiyle göğüslenir, derhal çevreye duyarlı ve sorumlu şirket imajı yayılırdı.

Hay, yaşından beklenmedik bir çeviklikle, şirket binasının önündeki basamakları uçarcasına tırmandı. Sabah postası ulaştığı

anda, o bir saattir çalışmaktaydı. Orta yaşlı, vefakâr sekreterin zafer edasıyla ofise girip elinde salladığı davetiyeyi Charles Hay bir yıldır bekliyordu. Bay ve Bayan Hay, maliye bakanın her yıl yaptığı konuşmanın yer alacağı belediye binasındaki davete çağrılıyorlardı. Davetiyeyi incelerken Hay'in yüzü tatmin ifadesiyle aydınlanmıştı. Davetiyede Bay ve Bayan Hay'in maliye bakanıyla aynı masada oturacağı da belirtilmişti. Bakanla birlikte aynı masada oturmak şerefi bu yıl ilk kez veriliyordu Charles Hay'e. Bunun anlamı, Charles'ın, yeni belediye başkanı, İngiltere Merkez Bankası başkanı ve kentin diğer ileri gelenleriyle yan yana otururken, televizyon kameralarının ışıkları altında herkes tarafında görülecek olması demekti. Bir işadamı için muhteşem bir fırsattı. Ayrıca bu durum, çalışmalarının, iktidardaki Yeni İşçi Partisi tarafından kabul gördüğü anlamına geliyordu; Hay'in partiye epey sempatisi de vardı. Yıllardır dört gözle beklediği bir şerefti bu.

Nijerya'dan döneli dokuz ay olmuştu. Günlüğüne baktığında, sık sık telefonda konuşmalarına karşın Susan'ı dokuz aydır bir kez bile görmediğini hayretle fark etti. Aslında uzun zamandır görüşmemiş olmak onlar için o kadar alışılmadık bir şey değildi. Her ikisi de ilişkiyi oluruna bırakmaktan bir hayli memnundu. Nijerya'dan döndüklerinden bu yana, karısıyla dostça bir yemek için birkaç kez girişimde bulunmuştu. Susan her seferinde kente inmeyi kabul etmiş ama Charles telesekreterinde şu mesajları bulmuştu: "Yemeği bir süre ertelesek olur mu, tatlım? Biraz üşütmüşüm, hastayım." Bu değilse, başka bir mazeret oluyordu.

Charles davetin tarihini bildirmek üzere Susan'a telefon etti; karısının onun yanında yer alıp almayacağından emin olmak istiyordu.

"Elbette, sevgilim. İki elim kanda olsa bile gelirim. Harika bir haber bu. Sabırsızlıkla bekleyeceğim."

"Benim sevdiğim yeşil Versace elbiseni giy, Susan."

"Tamam," diye güldü karısı. "Nasıl istersen, sevgilim."

Son zamanlarda Susan Hay'in bir iki komşusu Charles Hay'e telefon ederek, karısının durumundan endişe ettiklerini söylemişlerdi.

Susan'ın iyi olmadığını düşünüyorlardı. Ama Charles ne zaman arasa Susan ona iyi olduğunu söylüyor, her şeye burunlarını sokmaya meraklı komşuların kırdaki halleriyle ilgili şakalar yapıyordu. Üzerinde hep aynı eski ve kirli yağmurluğu ile Sussex tepelerinde tek başına dolaşırken görülüyordu. İncecik olduğu, başı hafifçe yana eğik yürüdüğü söyleniyordu. Fakat komşuların da bilmediği bir şey vardı: Bir keresinde Susan, Lewes'a kadar onca yolu yürüyüp yorgunluktan bitap düşmüş bir haldeyken bulduğu bir banka oturmuş, hiç kıpırdamadan saatlerce orada öylece kalmıştı. Onun evsizlerden biri olduğunu sanan polis, Susan'ı sorguya çekmişti. Susan bunu müthiş komik bulmuştu.

Bazen, kır evinde, üzerinde bir şalla, sallanan koltuğunda saatlerce oturuyordu. Yediği pilavın artıklarının günlerce masada kaldığı oluyordu. Bazen de ya yerde oturuyor, ya da tıpkı Nijerya'da gördüğü oğlan çocuğu gibi, cenin pozisyonunda yerde yatıyor, hiç kıpırdamadan, yemeden, içmeden, akşam saatlerinden gece yarısına dek kramp girmiş gibi kalıyordu. Bunu neden yaptığını bilmiyordu ama her nedense bu onu rahatlatıyordu.

Çocukken, annesi sinir krizi geçirince birkaç ay yetimhanede kalmıştı. Onun iç dünyasını böylesine çorak, verimsiz bırakan şeyin bu olup olmadığını kimse bilemiyordu. Onu tepelerde dolaşırken gördüklerinde, sanki başının üzerinde yetim halesi taşır gibiydi; sanki görünmez bir yetimler ordusu vardı Susan'ın etrafında. Yetimhanelerinin taş bahçesinde ikişerli gruplar halinde, çekine çekine el ele tutuşmuş binlercesi Susan'la birlikte dolaşır gibiydiler. Çevredeki tanıdıklar ona yaklaşmadan önce tereddüt ediyorlar, akabinde onu hiç görmemiş gibi davranarak uzaklaşıp gidiyorlardı. Çünkü Susan onları ya görmezlikten geliyor ya da konuşmaya katılmak için sancılı bir çaba gösteriyordu.

Kendi içine giderek daha fazla kapanıyordu. Önceleri herkesin su götürmez bir potansiyel saydığı şeye rağmen, meyve vermeyen o verimsiz alanlar, güdük gelişimlerin tutuklu kaldığı o parça parça çorak araziler hâlâ varlığını sürdürüyordu içinde. Nijerya'dan döndükten sonra, yavaş yavaş tuhaf ve güçlü bir tanrı, tomurcuklanan yeteneklerin gelişme fırsatı bulacağı bu boşluklara doğru sinsice

ilerledi; bu, o denli olağanüstü ve o denli çekici bir tanrıydı ki Susan kendini ona teslim edip, hâkimiyetine boyun eğdi. Tanrı, demir çubuğuyla Susan'ı öylesine tahakküm altına almıştı ki, artık Susan ve tanrı birbiriyle özdeşleşmiş, aynı kişi olmuşlardı. Berekete, aşırılığa ve doğurganlığa muhalif olan bu amansız açlık tanrısını Susan, kendi kurtuluşu olarak görerek memnuniyetle karşıladı ve kendini bu hükümdarın had safhada zalimliğine teslim etti.

"Charles."

"Patrick."

Belediye binasının koyu renkli ahşap tonozlu kirişlerle desteklenen salonunu, gece elbiseleri içindeki konukların mırıltıları sarmıştı. Kanca burunlu, pembe yanaklı Essex lordu, Charles Hay'in omzunu kavrayıp, elini sıktı. Az sonra mütebessim bir ifadeyle yoluna devam ederek, muhteşem balo salonunun dışındaki diğer davetlilerin arasına karışacaktı.

"Oturduğumuz yeri bulmanı isterim," diye seslendi lord, omzunun üzerinden. Oturma düzenini öğrenmek amacıyla yoluna devam ederken göz kırptı ve karısına dönüp, başıyla onayladı.

İki tarafa açılan kapılardan içeri bakınca, balo salonundaki üniformalı yemek şirketi görevlilerinin sessizce bir o tarafa, bir bu tarafa koşturup, dekora son rötuşları yaptıkları görülebiliyordu. Her masada yer alan gül dolu kâselerin etrafı parlak defne yapraklarıyla çevrilmişti. Kristal şarap kadehleri ve som gümüş çatallar tek tek kontrol ediliyordu. Üç büyük kristal avizenin kameranın görüşünü engellemeyeceği bir yer arayan televizyoncular salonun uygun noktalarına tırmanmışlardı.

Lobide politika yorumcuları ve finans analizcilerinin tanıdık yüzleri seçilebiliyordu. Diğer insanların arasına karışmış bu yüzler, maliye bakanının tüm ulusa yapacağı bu konuşmada verilen üstü örtük mesajlara saniye sektirmeksizin, hemen o anda yorum getirmeye hazırdılar.

Bütün gözlerin kendi üzerinde olduğunu bilen maliye bakanı rahat tavırlarla konukların arasında dolaşıyor, başını arkaya atarak bi-

rinin yaptığı espriye gülüyordu. Geriye taranmış dalgalı siyah saçları ve koyu kahverengi gözleriyle, kendinden çok emin, en tanınmış aryasını söylemek üzere olan bir İtalyan opera divası izlenimi veriyordu. Charles Hay kendisiyle konuşan kişiye kulak vermek üzere başını eğdiğinde, kendisiyle bir anlığına göz göze gelen maliye bakanının bakışında cana yakın bir ifade vardı.

Maliye bakanıyla bu kısacık ama çok değerli iletişimin tadını çıkaran son derece şık giyimli Charles Hay, Susan'ın gelip gelmediğini kontrol etmek için kalabalığı dirseğiyle kibarca yararak giriş kapısına doğru ilerledi. Karısının zamanında geleceğinden emin olmak için şoförünü Sussex'e göndermişti. Caddenin nispeten karanlık ortamına adımını atar atmaz, soğuk ve nemli akşam havası Charles'ı sarıp sarmalamıştı adeta. Göz kamaştırıcı parlaklıkta özel arabalar ve taksiler bir bir önünde durdular ama Susan'dan eser yoktu. İçeri girdiğinde ağzının kenarındaki çizgiler sinirden sertleşmişti.

Yemeğin başladığı anons edildi. Konuklar yerlerine davet edildiler. Charles Hay, giderek büyüyen bir inanmazlık hissiyle şeref masasına doğru ilerleyerek karısının boş iskemlesinin yanına oturdu. Birkaç dakika içinde akşam yemeği servisi başladı. Önce kraliçenin şerefine kadeh kaldırıldı. Hemen ardından, siyah beyaz üniformalı erkek ve kadın garsonlar maliye bakanının şerefine kaldırılacak kadehleri doldurmak üzere aceleyle oradan oraya seğirtmeye başladılar. Yanındaki boş iskemlenin ağırlığıyla ezilmiş Charles Hay, ara sıra pembe yengeç çorbasını kaşıklarken rahat ve sakin görünmeye çalışıyordu.

Maliye bakanı konuşmasını yapmak üzere ayağa kalktı. Sessiz bir beklenti kapladı salonu. Bütün dikkatler, bakanın çekici, fiziki özellikleri üzerinde toplanmıştı. Salonun çeşitli yerlerinde ağır keten peçeteler hafifçe dudaklara dokundurulup kenara kondu, bardaklar masaya bırakıldı ve konuklar konuşmayı dinlemek üzere arkalarına yaslanırken gece elbiseleri hışırdadı. Bakan konuşmasına başlamadan önce, özellikle çekingenmiş gibi görünmek için çalışılmış bir mahcubiyetle elini gür siyah saçlarının arasında gezdirdi. Bakanın mikrofondaki sesinin dışında, yalnızca fırıl fırıl dönen ka-

meraların ve bir iki yerde hafifçe çınlayan kadehlerin sesi duyuluyordu.

Kimse Susan Hay'in salona girdiğini görmedi. Herkesin yüzü, diğerlerine göre daha yüksekçe bir yere yerleştirilmiş olan şeref masasına dönüktü. Kelimenin tam anlamıyla bir deri bir kemik kalmış Susan, güçlükle adım atabiliyordu. Charles'ın giymesini istediği yeşil elbise, iskeleti kalmış bir ağacın üzerinde asılı kalan son kış yaprağı gibi duruyordu. Koyu kızıl saçları, yağlı kümeler halinde omuzlarına dökülmüştü. Bir yıldır bakım görmeyen sertleşmiş kahverengi ayak tırnakları dışarı fırlamıştı. Bilekleri öylesine şişmişti ki burnu açık ayakkabısının bantlarını tokasına geçirememişti. Davetiyesine sıkı sıkı sarılmış, dudaklarında çarpık bir gülümsemeyle Charles'ı arıyordu.

Susan, ölüm sunmak üzere gelen bir hayalet gibi, yemek artıkları ve yarı dolu şarap kadehleriyle dolu masaların arasında ilerlerken, ortada korkunç bir gariplik olduğunu sezen insanlar yavaş yavaş dönüp ona bakmaya başladılar. Konuklar, Susan'ın geçebilmesi için iskemlelerini sağa sola çekiyorlardı. O, canlı bir lanet gibi yaklaştıkça kimileri de dehşet içinde geri çekiliyordu. Çelik bir irade onu pençeleri arasına almıştı. Sanki bacakları ona ait değilmiş gibi, önce zorlukla birini öne atıyordu, sonra ötekini.

Bir zamanlar, Susan Hay resmi davetlere geç gelmekten nefret ederdi. Oysa şimdi hiç umurunda değilmiş gibi duruyordu. Susan, tüm dikkatini yürümeye vermiş olmasına rağmen, konuklar arasında oturan koyu kırmızı, tiril tiril saf ipek elbisesi içinde, yüzünü kaygıyla buruşturan yuvarlak yüzlü Bayan Robert Seifert'ı tanıyarak başıyla selam vermeyi başardı. Sonunda yetenekli olduğu alanı bulmuştu işte: Hiç kimsenin onda olabileceğini asla tahmin edemeyeceği bir gaddarlık ve hırsla, dönüşü olanaksız bir halde Muhteşem Reddediş'e teslim olma becerisi. Bu durumun dolayımsızlığı ve açık seçikliği onu büyülemişti. Tüm soruların cevabının bu kadar basit olduğunu kim tahmin edebilirdi? Hiçbir şey yeme. İşte o kadar. Şereflendirdiği tanrı, bu azmin karşılığını onu alev saçan bir tanığa dönüştürerek vermişti.

Charles Hay karısını izlerken donakaldı. Ölmek üzere olduğu

her halinden belli olan bu yaratığın buraya gelmeye ve yanına oturmaya teşebbüs etmesine inanamıyordu. Duyduğu öfke tüm bedenini yakıyordu. Fısıltılar salonda dalga dalga yayılmaya başladı. Maliye bakanı, huzursuz bir hareketle başını notlarından kaldırdı. Onun bu bir anlık tereddüdünü fark eden kameramanlar onun bakışını izleyerek, kameralarını Susan Hay'e çevirdiler.

Charles Hay'in beti benzi atmıştı. Ayağa kalkmayı ve ona yerini belli etmeyi reddederek, bir hain gibi hiç kıpırdamadan öylece oturdu. Yerinden kalkıp, Susan'ın neredeyse kemikten ibaret koluna giren kişi ise Robert Seifert oldu. Robert Seifert hassas hareket etmeye özen göstererek onu gitmesi gereken masaya götürdü. O yürüdükçe, davetliler o tarafa bakmamaya çalıştılar. Charles'ın gözleri hâlâ maliye bakanına kilitlenmiş bir haldeydi.

Robert Seifert'ın yardımıyla iskemleye oturan Susan, "Kusura bakma şekerim. Geç kaldım," sözlerini zorlukla fısıldayabilmişti.

Charles hâlâ kaskatı bir halde onun bulunduğu tarafa bakmamaya çalışıyordu ama Susan'dan gelen berbat kokuyu hissedebiliyordu. Başını öte yana çevirmeyişinin tek nedeni kameraların onun üzerinde olmasıydı. Ona bir asır gibi gelen bilmem kaç dakika sonra gelen alkışlar maliye bakanının konuşmasının bittiğini haber veriyordu.

Maliye bakanına teşekkür etmek için kalkıp kısa bir konuşmayla geceye katkıda bulunan iki konuşmacıdan sonra, salonu konukların mırıltıları kapladı. Vızır vızır dolaşan garsonlar kahve ve brendi ikram ediyorlardı.

Charles Hay ve karısının oturduğu taraftan salona korkunç bir koku yayılmaya başlamıştı. Sonunda Charles, konuşabilecek kadar kendini toparlamayı başardı.

"Gidiyoruz," diye tısladı. "Seni dosdoğru hastaneye götürüyorum."

Susan titreyerek ayağa kalktığında kontrol edemediği ishali elbisesini leke içinde bırakarak iskemleden şıp şıp yere damlamaya başladı.

Öfkeden bembeyaz kesilen Charles Hay Susan'ın koluna girerek, ağır adımlarla salonun çıkış kapısına doğru ilerledi.

"Buradan gitmek istiyorum." Eski Rita Rimpersaud, yeni Rita Jenkins fıçı gibi bedeniyle söylene söylene hantal adımlarla banyodan oturma odasına geçerken, böyle mırıldanıyordu. Kocası, pencereden gelen ışıkta dikilmiş gazetesini okuyordu. Hıçkırıklar eşliğinde sözlerini tekrarlayan Rita Jenkins'in gözlerinde yaşlar vardı.

"Ben gitmek istiyorum."

Az önce tam tuvalete oturmuştu ki, geniş poposu tuvalet çanağından fırlayan kurbağalar tarafından selamlanmıştı.

Armand Jenkins gazetesini indirerek, bu tür durumlar için sakladığı çaresizlikle karışık kızgınlık ifadesiyle karısına baktı. Suçlama içermeyen bir şaşkınlık ifadesiyle gözlerini birkaç defa kırpıştırdı. Onda bu savunmasızlık tavrını uyandırabilen tek kişiy-

di karısı. Böyle anlarda ne yapacağını bilemiyordu. Aslında bundan biraz da keyif alıyordu. Böyle olduğunda kendini bir kez daha küçük bir oğlan çocuğu gibi hissediyordu. İşindeyken böyle zayıflık ya da kararsızlık işaretleri göstermesine olanak yoktu.

"Ama tatlım, buraya gelmeyi sen istedin – hani eski yerimizi çok özledim, gidelim diyordun," derken sesi adeta yalvarırcasına çıkıyordu.

Rita Jenkins, pembe ve leylak renkli, pahalı basma kumaşla döşenmiş kanepeye oturdu. Rita'nın ağırlığına zor dayanan döşemenin gergin kumaşı biraz kertilmişti. Oturma odasında iri taşlar biçiminde kolları ve yastıkları olan bu devasa kanepelerden üç tane vardı. Heybetli kanepeler kare bir alanın üç kenarına dizilmişlerdi. Ortada ise bir kahve sehpası vardı.

Rita ağlamaklı bir sesle, "Evet, öyle diyordum," dedi, "ama baksana, az evvel tuvaletten kurbağalar fırladı. Kurbağaları unutmuştum." Ne kadar iğrendiğini göstermek için kahverengi burnunu buruşturdu. Sonra omuzlarını silkti. "Bir de Sally'yi özledim." Bahçe peyzajı okuyan kızları Sally Kanada'da kalmıştı. Dudaklarını büzerek kendini acındıran bir ifade takındı. Hem enine hem boyuna genişliğiyle geçit vermez bir cephe oluşturan göğüslere sahip birinin böyle görünmesi zordu ya neyse.

Rita'nın kocası, Cambior and Golden Star Resources adlı büyük bir Kanada holdinginin Omai Altın Madencilik Ltd. isimli şirketinin işlerini yönetmek üzere Guyana'ya tayin edilmişti. Rita bu haberе pek sevinmişti. Eski okul arkadaşlarını görecek, bunca zamandır neler yaptıklarını öğrenecekti. Rita'nın ailesi Guyana'nın varlıklı kuyumcularındandı. Rita yirmi bir yaşındayken ailesiyle birlikte Kanada'ya taşınmıştı. İki yıl sonra, yine kendisi kadar varlıklı bir Kanadalı maden mühendisi olan Armand Jenkins'le evlenmişti. Tüm bu olanlardan yirmi yıl sonra, kocasının bir süre Guyana'da çalışmak zorunda kalması, ona kendisi kadar şanslı olmayan arkadaşlarına hava atma fırsatı sağlayacaktı.

Jenkins'ler Guyana'ya gelir gelmez Main Caddesi'nde, muazzam büyüklükte, gösterişli, eski mimari üslupla yapılmış bir binanın bir bölümünü kiralamışlardı. Oturdukları bölümün dayanıp dö-

şenmesi tümüyle Kanada şirketine aitti. Yirmi odasıyla ev, ikisi için fazlasıyla büyük olduğundan, yalnızca ikinci katı kullanıyorlardı. Eski şifoniyerler, eski yerel tablolar, biblolarla dolu evin geri kalan kısmı ise toz içinde, şaşaalı günlerinin anılarını yaşamaya terk edilmişti. Bir mücevher kutusunun kapağına oyulmuş bir Amerikan yerli kafatası da ıvır zıvır koleksiyonuna dahildi. Odalardan birinde dört direkli bir yatak bile vardı. Kendi kaldıkları bölümü derleyip toplamak ve toz almak için ağır ağır dolaşan Rita'nın şıpıdık sesi koridorda duyulabiliyordu. Evin geri kalan bölümü onu hiç ilgilendirmiyordu.

Kötü kokuların peşinden giden Rita, evin kâhyası Adèle'e, "Ya benim burnum paranoyak ya da bu banyoda garip bir koku var," diye şikâyet ediyordu. Fakat her şey bir yana, Kanada'daki her odası klimalı evden sonra, eskiden olduğu gibi gönlünce evi dolaşan esintinin ve ılıman iklimin tadını da çıkarmıyor değildi. Gündelikçiler hane nüfusundan beş kişi fazlaydı.

Bir kez daha Guyana'ya dönen Rita Jenkins, eski ahbaplarını, sevecenlikle, merakla ve onlardan daha varlıklı olduğunu bilmenin tatmin duygusuyla karşıladı. İlişkilerin bu durumu onu âlicenap biri haline getirmişti.

Geniş dolapta asılı ipek bluza özlemle bakan ya da küçük bir ahşap heykelin başını okşayan arkadaşlarını yüreklendirircesine başıyla onaylayarak, "Al. Senin olsun. Hadi, onu da sen al," gibi sözler saçarken gülümsüyor, hatta aptal aptal sırıtıyordu. Mutfaktan gelen mikserin vızıltısı, Rita'nın tam da istediği gibi süt ve az biraz vanilya esansıyla karıştırılan romla birlikte, kuşluk sofrasının da hazır olduğuna işaret ediyordu. İçkiler genellikle gümüş bir tepside salona getirilirdi. Servisi, kâhya Adèle'in rastgele işe aldığı duvar gibi sağır ve dilsiz bir hizmetçi olan Margot yapardı.

Artık dokuz aydır Guyana'da yaşamakta olan Rita buraya dayanamayacağını hissetmeye başlamıştı. Armand'ın sözleşmesi iki yıllıktı. Omai'deki maden işletmesini denetlemek için evden ayrılıyor, uzun süre dönmüyordu. Rita çok sıkılıyordu. Artık hevesi iyiden iyiye sönmeye yüz tutmuştu. Kanada'ya dönmek istiyordu. Sürekli elektrik ve su kesintisi gibi tatsızlıklar yetmezmiş gibi, yakın za-

manda telefon rehberinde kayıtlı olmayan gizli ev numaralarına bir dizi tedirgin edici telefon gelmeye başlamıştı.

"Alo, ben Berbice'den arıyorum," diyordu yaltaklanan, tiz bir kadın sesi.

Şaşıran Rita, "Kim arıyordu acaba?" diye cevap vermişti.

"Ah, buna takılmayın. Yalnızca konuşmak istiyorum. Kocanız orada mı? Siz çok iyi bir insansınız. Gününüz nasıl geçiyor?"

"Galiba yanlış numara çevirdiniz?"

"Bay ve Bayan Armand Jenkins'in evi değil mi orası?"

"Evet ama bu bizim ev numaramız. İş konusunda görüşmek istiyorsanız, mesai saatleri içinde Omai Altın Madencilik Ltd'yi aramanız gerek."

"Hayır, böylesi daha iyi. Ben sadece biraz çene çalmak istiyorum. Nasılsınız?"

"Ne istiyorsunuz?" Rita sinirlenmeye başlamıştı. "Kanada'ya vize almak falan mı istiyorsunuz?" Armand Jenkins, çok zor verilen Kanada vize işlemlerinde nüfuzunu kullanarak işleri kolaylaştırmasıyla tanınırdı.

"Pek sayılmaz. Ben yalnızca sizin işlerinizin yolunda olup olmadığını bilmek istiyorum. Küçük bir "Merhaba-hoşça kal" konuşması. Ben haftaya yine arar, halinizi hatrınızı sorarım. Hoşça kalın."

Rita Jenkins'in, "Berbice'li deli bayan," dediği bu kadın birkaç kere daha arayıp, aynı şekilde konuşmuştu.

Rita kanepeye oturmuş somurtuyordu. Armand yeniden gazetesini okumaya dalmıştı. Rita terliklerini çıkarıp, kocaman çıplak ayaklarını yere yapıştırdı. Yapacak hiçbir işi olmayan birinin canı sıkkın tavrıyla, kahve sehpasındaki mavi seramik tabakta duran çikolatalara uzandı. Bir yandan da, yemesem eriyip gidecekler deyip kendini ikna etmeye çalışıyordu.

Ayaklarını kanepeye koyup, hatır hutur çikolataları yerken ürpererek, "Bir de şu korkunç Sığ Mezar davası var," diye homurdandı Rita.

Başı gazeteye gömülü Armand, "Ben de tam şimdi onu okuyordum," dedi.

Kadına Sığ Mezar adının takılmasının nedeni kurbanlarından kurtulma şekliydi. Öldürdüğü insanları ya da öldürdüğü iddia edilen insanları Essequibo Irmağı'nın kıyılarında bırakıyordu.

Bulunan ilk ceset, tamir için rıhtıma çekilmiş olan bir Filipin gemisinden kaybolan bir denizciye aitti. Gemideki yüklerin arasında, Omai'deki maden şirketi için gereken siyanür alaşımları da vardı. Bahtsız kurbanın Tiger Körfezi'nden Supenaam yakınlarındaki Essequibo Irmağı'nın kıyılarına yaptığı son yolculuğun nasıl olduğunu kimse tahmin edemezdi. Fakat bir ay sonra muazzam bir meddücezir onu, Good Hope köyünün bir iki kilometre ilerisindeki ırmağın kıyısına, kumların üzerine sürüklemişti. Bunu diğerleri takip etti.

Belkemiği bir ırmak olan, ırmağın kıyısında yaşayan köylülere sık sık beklenmedik kurbanlar gönderen böyle bir ülkede bile, ırmağın birkaç ay içinde, kıyı boyunca teşhir ettiği muhtelif cesetlere hiç kimse hazırlıklı değildi: Üç balıkçı, iki yabancı denizci, suların meddücezir akıntıları ve volümetrik deşarj ölçümlerini yapan bir araştırmacı. Makeshift ve Perseverance köyleri arasından geçen ırmağın kenarındaki düzlüklerde her ceset bulunduğunda yükselen çığlık sesleri eğlenmek için gece balığa çıkıp cesetlerle karşılaşanlara aitti. Şimdiye dek sekiz ceset bulunmuştu. Gerçek sayıyı kimse bilmiyordu.

Davanın görüleceği Georgetown'daki mahkeme salonuna akın akın gelen insanlar, bu cinayet zincirinden sorumlu olduğu iddia edilen uzun boylu, etkileyici kadını kendi gözleriyle görmek istiyorlardı. Halka açık balkonda, sanık sandalyesinde oturan kadını şöyle bir görebilmek için birbirleriyle yarışırken, bir yandan birbirlerini dürtükleyen, kan ter içinde yelpazelenen kadınlar ile erkekler, içlerini çekip dalgalandılar.

Kadın ağırbaşlı ve zarif havasını korudu. O kadar soğuk ve kayıtsız duruyordu ki, kendisine karşı yöneltilen suçlamaların onu izleyenlerin de başına geleceği izlenimi bırakıyordu. İnsanlar öne doğru uzanırken, sanki sadece daha iyi görebilmek değil, yakınlaşarak Essequibo bölgesinin koyu renkli derelerine dalıp kavurucu sıcaktan kurtulmak ister gibiydiler. Kadını çevreleyen hava, mah-

keme salonundaki havadan nispeten daha serindi. Sığ Mezar öne eğildiğinde kalabalık da eğiliyordu. Sığ Mezar öğle tatilinde salondan çıkınca, kara göl sularının siyah parlaklığı başka bir yere gitmişçesine salona gündelik işlerden ve sıcaktan dem vurulan bir gürültü patırtı ve uğultu havası hâkim olmaya başlıyordu.

Balkonda oturmuş bir kadın gözlerini bir an olsun Sığ Mezar'dan ayırmamıştı. Bu, davayı bir gün bile kaçırmadan izleyen altmış yaşındaki, sağır ve dilsiz Margot'ydu. Vücuduna göre biraz büyük duran yusyuvarlak başını, bir tutam bile saçı görünmeyecek biçimde, soluk gri, üçgen bir tülbentle sımsıkı sarmıştı. Kocaman başı yüzünden, güçlü elleri ve kolları vücuduna göre orantısızmış gibi, gerekenden kısa ve tombul görünüyordu. Ponzataşı gibi delikli mat siyah yüzünde pırıltıdan eser yoktu, adeta ışıyı emer gibiydi. Kavun gibi pembe ve ıslak ağzı hep hafifçe aralık duruyordu. Gri, ter lekeli eskimiş bir tişört giymişti. En ön sırada oturup dirseklerini dizlerine dayamış, çenesini avuçlarına almış, dikkatle sanık sandalyesinde oturan kadına bakıyordu.

Margot, Jenkins'lerde çalışmadan önce, her gün Werk-en-Rust'tan Subryanville'e kadar yürür, her ikisi de iyi işler yapmış bir avukatla karısının çamaşırlarını yıkayıp ütülerdi. Margot çok az para aldığı için, onların yanından ayrılmıştı. Evde çamaşır yıkamaya ve ütü yapmaya devam etti, ama sağ kolundaki dayanılmaz ağrılar yüzünden bu işi de bırakmak zorunda kaldı. Şimdi bulabildiği birkaç saatlik ev işlerinde boğaz tokluğuna çalışıyordu. Haftada üç sabah, Jenkins'lerin Main Caddesi'nde tuttukları evin mutfak işlerine yardımcı oluyordu.

Evde çalışan diğer hizmetliler için Margot bir muammaydı. Bunun tek nedeni gizemli bir biçimde bir ay ortalıktan kaybolup, tek bir açıklama bile yapmadan geri dönmüş olması değildi. Margot'nun Büyük Düş Kırıklığı'na tepkisine de sapıkça bir ilgi besliyorlardı. Herkes Margot'nun yıllarca Brooklyn'e taşınma isteğiyle yanıp tutuştuğunu bilirdi. Brooklyn denince Margot sarsılır, tir tir titrerdi. Brooklyn onun için Kutsal Kâse demekti. İster bunaltıcı sıcak havalarda, isterse tropik sağanak altında Georgetown caddelerinde yürüdüğünde zihniyle de, umutlarıyla da Brooklyn'de hayal

ederdi kendini. Aslına bakılırsa, "birinin gelip kendisini almasını bekleyen" dedikleri cinsten biriydi o. Bir başka deyişle, dostlarından biri ondan önce Birleşik Devletler'e gitmiş ve Margot'yu da yanına aldırmak için gerekli izin başvurusunun resmen yapıldığını yazmıştı. Bu haberin üzerinden dört yıl geçmişti.

O günden beri Margot ne Amerikan elçiliğinden ne de arkadaşından hiçbir haber alamamıştı. Bir keresinde Bay ve Bayan Jenkins'in kâhyası Adèle, Margot'nun isteklerine tercüman olmak için onunla birlikte elçiliğe gitmişti. İki kadın, kızgın güneş altında çok ağır ilerleyen bir kuyrukta gıdım gıdım ilerleyebilmişlerdi. Anlaşılan, Margot'nun kâğıtları büyük ihtimalle kaybolmuştu.

Eve döndüklerinde, Margot diğer kadınlarla birlikte mutfaktaki işleri yapmaya devam etti. Greypfrut sıkarak, suyunu cam bir sürahiye doldurdu. Adèle, çekingen bir şekilde kâğıtların elçiliğe belki de hiç gelmediğini ima etmeye çalıştı. Bu imanın Margot'da yarattığı öfke ve yüzündeki şaşkınlıkla karışık ihanete uğramışlık ifadesi, Adèle'in bu konudan bir daha asla söz etmeyeceğini gösteriyordu. Margot onu duyunca greypfrutu yere düşürmüş, yumruğunu hırsla masaya indirmişti.

"Geee-ddi. Geee-ddi." Kalın dudaklarını iyice açıp sözcüğü telaffuz etmeye çalışırken ötekilerin gözü bir an o pembe dil parçasına ilişti.

"Geee-ddi. Geee-ddi," diye bağırırken sesi bir hayvanınkini andırıyordu. Herkesin katıla katıla güldüğü o anda, kadınlar birden Margot'nun yüzünün yaşlarla dolu olduğunu fark ettiler.

Kimse Margot'ya ne olduğunu anlayamamıştı. Aslında kendisi de anlayabilmiş değildi. Fakat Adèle'in sözleri onda büyük bir dehşet yaratmıştı. Demek ki artık hiçbir yere gidemeyecekti. Brooklyn'de kurulacak gelecek hayalleri parça parça olduktan sonra Georgetown sokaklarına kendini atıp, sanki ilk defaymışçasına, yaşamın onu nasıl bir yere getirdiğini görmeye başlamıştı.

Yıkılmaya yüz tutmuş, köhne evleri, kulübeleri, viraneleri, eğri büğrü, çit tahtalarının çaprazlama birbirine tutturulmasıyla kurulmuş banliyö barakalarına bakarken kendisinin de güneşten kavrulmuş o gri tahtalar gibi kuruduğunu, içindeki nemin boşaldığını his-

setti. Başındaki eşarp, kullanılmaktan ve terden iyice grileşmişti. Bakışları şans eseri kendi geniş yüzüne iliştiğinde, onun da grileştiğini, külrengini aldığını fark ediyordu. Her taraf griydi adeta; içindeki her şey parçalanmış, gri bir toza dönüşmüştü. Ayakkabıları neredeyse parçalanmış, kaldırımsız yollara, taşlara, yağmura, çamura, güneşe, toza toprağa karşı girdiği bu adaletsiz savaşta kararmış muz kabukları gibi soyulmuştu. Girdiği her sokakta kızarmış yemeklerden gelen pis kokular, sineklerin üşüştüğü çöplükler, iğrenç kokuların yayıldığı birikintiler ve çürüyen tahtalar vardı. Kendi şehrinde kendini bir hayalet gibi hissediyordu. Bir *jumbie.** Kimse onu fark etmiyor gibiydi. Görünmez olabilirdi.

Çalıntı olduğu ortaya çıkan birkaç kutu boyayı satmaya çalışırken tutuklandığında hiç karşı koymamış, hiç itiraz etmemişti. Yalnızca koca kafasını kaldırmış ve ağzı açık bir halde anlamaz gözlerle polise bakmış, sanki tutuklanışının değil, baştan sona müşkül durumunun açıklamasını beklemişti. La Penitence'taki nezarethaneye konmayı sessiz sedasız kabul etmiş, sonunda onu bir aylık mahkûmiyetini tamamlamak üzere New Amsterdam'daki kadınlar hapishanesine gönderecek olan işlemler sırasında da sabırlı ve mağlubiyeti kabul etmişçesine ses çıkarmadan oturup beklemişti.

İşte Sığ Mezar ile karşılaştığı yer burasıydı.

Sığ Mezar azılı suçlulara ya da birinci dereceden cinayetle suçlanan mahkûmlara ayrılan üç özel hücreden birinde kalıyordu. Pek ender de olsa ona yaklaşabilen kadınlar (çünkü her zaman yanında özel bir gardiyan olurdu) onun temiz ve güzel koktuğunu fark etmişlerdi. Çarpıcı bir şeyler vardı bu kadında. Çok güzel şarkı söylüyordu. Hücresinde oturup şarkı söylerken, sesi kimi zaman alçak, ve derinden gelse de, yükselerek pırıl pırıl, dalga dalga, insanın içine işleyen bir soprano tonda gezinirdi.

Bir gün Margot, avluda diğer dört mahkûmla birlikte dikilirken, Sığ Mezar'ın hücresinden çıkarıldığını gördü; bezgin ifadeli, tıknaz bir gardiyan ona eşlik ediyordu. Odasındaki lazımlığı boşaltmaya götürülüyordu. Avlunun sağ tarafındaki tahta merdivenlerle çıkılan

* *Jumbie*: Bazı Batı Afrika ülkelerinin inanışına göre kimi zaman (zombi gibi) yaşamayan, gerçek varlığı olmayan, sahte görüntü, kimi zaman kötü ruhları kovan bir idol olarak düşünülen hayali varlık. (ç.n.)

en tepedeki leş kokulu dört tuvaletten birine gideceklerdi. Margot onun merdiveni gürültüyle tırmanıp, kabinin kapısını açmasını izledi. Dışarı çıktığında, bu heykelvari figür, güneşte parıldayan mavi porselen lazımlığıyla merdivenin başında dikildi. Cildi, tuvalet barakalarının kuru, ölgün tahtalarına inat, capcanlı bir siyahlıkla parlıyordu. Onu dal gibi gösteren, omuzlarını açıkta bırakan, lacivert pamuklu bir elbise giymişti. Elbisenin baskı kenarlarındaki beyaz farbela Atlantik Okyanusu'nun kıyıları döven dalgalarını andırıyordu. Bulunduğu avantajlı konumdan aşağıdaki manzaraya göz gezdirirken, avludaki kadınlar seslerini soluklarını kesmişlerdi. Birden onlara doğru konuşmaya başladı.

"Üzerimdeki gökyüzü ve bastığım toprak adına yemin ediyorum ki ben masumum. Georgetown'a dönünce hepinizin bu haberi yaymanızı, *Chronicle* ve *Stabroek News* gazetelerinde yayımlatmanızı istiyorum. Bana taktıkları ismi biliyorum. Ama benim asıl adım Erzulie'dir."

Ona eşlik eden gardiyan hazırlıksız yakalanmıştı, tutukluyu yakalayıp merdivenden aşağı inmeye zorladı. Sığ Mezar'ın diğer mahkûmlarla hiçbir şekilde temasa geçmemesi için sıkı talimatlar verilmişti. Ama Sığ Mezar duruşunu hiç bozmadı. Kendi bildiği şekilde ağır ağır inmeye başladı merdivenden. Basamakları inince önce başını gökyüzüne kaldırdı, sonra eğilip yeri öptü ve sakin adımlarla yoluna devam etti. Yanındaki gardiyanın uyarılarına kulak asmıyordu. Diğer kadınların yanından geçerken, havaya tuza benzer taze bir koku yayılmıştı; kadınlar onun dudaklarında biriken tuz granülü gibi bir şeyleri yaladığını gördüler.

Margot'ya göre, bulutsuz mavi gökyüzünü arkasına alıp merdivenlerin tepesinde ışıl ışıl duran heykelvari figür Tanrının cisimleşmiş haliydi. İşte o andan itibaren, Margot kendi selametinin Sığ Mezar aracılığıyla olacağını biliyordu.

Sığ Mezar'ın girdiği diyet yetkililer için problem olmaya başlamıştı. Hapishanenin ana yemeği balıktı. Her tür balık. Tabakta yüzen gri tortulardan balık çorbası. Hatta içmek için bile balık suyu. Ama

Sığ Mezar karidesten ve pulları ayıklanmamış balıktan hoşlanmıyordu ve önüne bu tür bir şey gelince tabağın kenarına itiyordu. Yalnız, pirinç lapası ve bitki çayına hayır demiyordu. Sonunda, onun buyurgan haline karşı koyamayan gardiyanlar gizli gizli ona meyve getirir oldular.

Hapishanedeki kadınların hepsi taze meyve ve sebze için ölüyorlardı. Mutfak bahçesiyle ilgilenme sırasının kime geldiği konusunda inanılmaz kavgalar kopuyordu koğuşta. Bahçedeki üretimin sınırlı ve dışarıda satışa tahsis edilmiş olmasına karşın, bazen birazcık kulkas kökü ya da bir iki parça biber aşırmak mümkün oluyordu ve yenmese bile tütün ile değiştirilebiliyordu. Her sabah mahkûmlar Guyana andını okuyor ve Guyana milli marşını söylüyorlardı. Her gün su tayını veriliyordu: Su, her mahkûma iki buçuk litrelik bir süt tenekesiyle veriliyordu ve bunu idareli kullanmak bir sanattı.

Umumi taş hamamda yıkanma sırası genellikle Sığ Mezar'dan sonra gelen Bayan Vinny ile mutfakta çalışan kadınların sinirlerini bozan bir şey vardı. Sığ Mezar banyosunu bitirdikten sonra banyodaki ıslaklığa ve her yerinde pırıl pırıl parlayan su damlacıklarına bakılacak olursa kadının bitmez tükenmez bir su kaynağı vardı. Bayan Vinny bunu görünce sinirden dişlerini sıkıyordu.

Bayan Vinny altmış yedi yaşındaydı, eskiden kilise okulunda öğretmenlik yapmıştı; kendine göre bir nedenle o da katildi. En kıdemli mahkûmlardandı. Sığ Mezar'ın gördüğü ilgi hürmet fena halde sinirine dokunuyordu. Suratını asıp gözlüğünü düzeltti. Kazır gibi düzleyip geriye toplayarak, bir çaput parçasıyla bağladığı saçları arkadan çalı süpürgesi gibi fışkırmıştı.

"Birileri bu kadına kıyak geçiyor" diye homurdanıyordu Bayan Vinny. Parmaklıklı pencerelere rağmen koğuşun epeyce taze ve temiz havasının rahatlattığı yeni gelen çekingen mahkûmlara, "Bunların alayı, ayaktakımı. Hepsi suçlu," diyerek dert yanıyordu.

Margot, çeşitli sesler çıkarıp, el kol işaretleri yaparak yeni idolü hakkında bilgi toplamak için elinden geleni yaptı. Sığ Mezar'la kurduğu ilk temas o kocaman utangaç gülümsemesi sayesinde oldu. Sonraları, hücresinin parmaklıkları arasından geçirdiği sigara-

ları ve meyveleri vererek bağlılığını kanıtladı. Margot'ya göre, Sığ Mezar hayatında gördüğü en etkileyici ve tahripkâr güzelliğe sahipti. Sığ Mezar tüm bu ilgiyi, zaten layık olduğu bir şeymişçesine ama zarafetle kabul etti. Bir keresinde, Margot neredeyse bitmiş bir parça mum bulup Sığ Mezar'a verdi. Bu yeni hizmet tutkusuyla Margot, kendini yeniden hayata dönmüş gibi hissediyordu. Eline geçirebildiği her şeyi ona taşıyordu; hatta hapishanenin avlusunu çevreleyen tel örgülerin hemen dışındaki ağaçtan dökülen mavimtırak-leylak rengi jakaranda çiçeği yapraklarını bile.

Sığ Mezar bu hizmetleri doğal bir hakmışçasına kabullenmeye devam etti. Ama artık daha sık şarkı söylüyordu ve bir mucize eseri Margot'nun kulaklarında patlayan rüzgârlar dağılıyor, Sığ Mezar'ın teskin edici sesini duyabiliyordu:

Her kimde varsa onun olacak,
Her kimde yoksa o yitirecek.

Margot çılgınca bir sevinç içinde yatağına uzandı. Onun gözünde mesele artık karara bağlanmıştı. Bundan böyle o, Sığ Mezar'ın sadık hizmetkârıydı.

Kapılar saat üç buçukta kilitlenirdi. Bir öğleden sonra geç vakit, alacakaranlık hapishaneye çökmeye başlarken, "Kaçki-Kapki" diye çağrılan ve ülkeye yüz kutu Néstlé sütü kaçak olarak sokmaktan hüküm giymiş Doğu Hintli bir kadın, demir parmaklıklara yaslanmış, Sığ Mezar'ın söylediği şarkıyı dinliyordu:

Göremezsen sevdiğini,
Sen de sev gördüğünü.

Bayan Vinny ise suratı bir karış asık, yatağında oturuyordu. Canı sıkkındı, çünkü görünüşe bakılırsa, arkadaşlık kurduğu bu yeni mahkûmların hükümetteki bir bakanla ilişkileri vardı ve başgardiyan diğer mahkûmların yataklarından farklı olarak, onların yataklarına hususi olarak yastıklarla birlikte tertemiz mavi çarşaflar serilmesi hususunda diretmişti. Bayan Vinny'yi keyiflendiren tek şey,

Margot'nun mutfak önlüğünün cebinde, gerektiğinde kullanmak üzere sakladığı, Georgetown'dan birine ait bir telefon numarası bulmak oldu.

Ansızın Kapki'nin bağırdığı duyuldu. "Bayan. Bayan Vinny. Gel çabuk!"

Kapki akşam karanlığında bir yılanın hızla kıvrıla kıvrıla avluyu geçip özel hücrelere doğru ilerlediğini görmüştü. Çok geçmeden, gardiyanlardan biri eline bir gaz lambası alıp telaşla avluyu geçti. Sığ Mezar'ın hücresini açtığında, pembe kısa geceliğiyle dimdik oturan kadını gördü. Gardiyan, Sığ Mezar'ın bir yandan bir şarkı mırıldanırken, boynuna dolanmış kahverengili sarılı bir papaya yılanını okşadığını ancak birkaç saniye sonra fark edebildi. Gardiyan dehşete düşmüş bir halde olayı diğer personele duyurmaya koştu.

O gün bu gündür Sığ Mezar'ın bir su cini olduğuna dair söylentiler dolanıp durdu.

Margot tahliye olduğunda, Sığ Mezar'ın duruşmalarını izlemek üzere Georgetown'a döndü. Hafta sonları ise idolünden ayrı kalmaya dayanamadığı için, New Amsterdam'a gidiyordu. Hapishaneye pek de uzak olmayan King Caddesi'de bir oda tutmuştu. Margot idolünü şöyle bir görmeyi, ona bir haber uçurabilmeyi ümit ediyordu.

Margot her cuma işte bu odaya dönüyordu. Odanın bir zamanlar koyu bir rengi olan, ama şimdi iyiden iyiye solmuş perdesi rüzgârdan dalgalanıyordu. Kenarda duran dolap, eski ahşap işlemeleriyle birlikte çürümeye yüz tutmuştu. Yamalı yatak örtüleri eskilikten leke lekeydi. Rüzgâr öbek öbek gri kamış küllerini pencereden içeriye taşıyordu. Hiç ağırlıkları yokmuş gibi duran minik sinekler, ev sahibinin, kuruması için bir köşeye astığı bir çift iç donunun üzerine konmuşlardı. Oda mutfağa açılıyor; mutfaktaki lavabonun altında paslı çay tenekelerinin içinde gaz ve yanında da bir ocak duruyordu. Ama Margot mutluydu. İlk geldiği cuma günü, pencereden bakarken tuhaf davranışları olan bir adam görmüştü. Adam yı-

kılacakmış gibi duran bir evin yanında parmaklarının ucunda yükselmişti. Omzunun hizasında yukarıya kaldırdığı koluyla yan duvardaki bir deliğe uzanmaya çalışıyordu. Margot adamın yaptıklarına bir mana veremedi, ama sonra çalmaya değer bir şey olup olmadığını anlamak için çevreyi kolaçan ettiğini anladı.

New Amsterdam bahtsız bir kentti. Geçen yüzyıldaki şaşaalı günlerinden sonra, kaskatı bir cesede dönüşmüştü kent. Hafızasını kaybetmiş bir kentti artık o. Sokak, cadde isimleri düşmüş, yerine yenileri takılmamıştı. Ahşap iskeletten başka bir şey olmayan binalar, başları ağrıyormuş gibi birbirine yaslanmış duruyordu. Berbice Irmağı'nın iki yakası arasında işleyen feribotun bağlı olduğu rıhtımın yanındaki alanda, terk edilmiş, on altı hurda otobüs çürümüşlüklerini sergiler gibi dizilmişlerdi, bir tanesinin üzerindeki solmuş harfler hâlâ hangi hatta çalıştığını gösteriyordu: Crabwood Creek.

Kentte herkesin dilinde bir sağlık sorunu dolaşıyordu. Nüfusun yarısı kıvrım kıvrım ince yaprak gibi bir şeyler içeren beyaz kaka yapmak gibi esrarengiz bir durumdan mustaripti.

Fırından bir dilim peynirli kek alan adam, "Dişin sallanması, dişetlerinin kanaması ne demek ola ki?" diye soruyordu.

"Bir bilsem," diyordu dükkân sahibi. "Bugünlerde herkes hasta. Benim de ağrılarım var, limon gibi sarı bir şey kusuyorum. Birisi bu kente bir şey yaptı. Büyü bu, her yer lanetlenmiş."

Artık bu tür konuşmalar kentte işlenen suçları da içermeye başlamıştı.

"New Caddesi'nde ne olmuş biliyor musun? Kloroform vermişler birilerine. Bir uyanmışlar, yerde yatıyorlar. Altlarından yataklarını bile almışlar. Evde çalmadık bir şey bırakmamışlar. Tek bildikleri, ağızlarında ağır ve şekerli bir tat olduğu. Polise gittiklerinde adamlar demiş ki, gelemeyiz, çünkü oraya gelecek benzin paramız yok."

İnsanların bir araya geldiği her yerde benzer hikâyeler almış başını gidiyordu. Kızın biri yatak odasından çıktığında, bitişikte oturan genç bir kadının gayet rahat hareketlerle dolabındaki eşyalarını bir bir çıkarıp merdiven sahanlığına koyduğunu görmüştü. Bir adam ocağın üzerine bir tencere yemek bırakmış ama bir iki daki-

ka sonra baktığında yemeğin çalındığını fark etmişti. Bütün kent bir kâbusun pençesinde kıvranıyor gibiydi. En kötüsü, bir köpeğin ağzında bir paketle hastaneden koşarak çıktığının görülmesiydi. Köpek bir hendek kenarında durup kahverengi paketi merakla açmıştı. Paketten, on santimetre boylarında, yarı saydam bir insan cenini yere düşmüştü. Daha gelişmemiş bebeciği ağzına alan köpek zafer edasıyla koşmaya başlamıştı. Bir de geçen yıl, üç genç çift, sürünerek Katolik kilisesinin altına girmiş, zehir yutarak ölmüşlerdi.

Margot yatağında oturup Sığ Mezar'a nasıl ulaşacağını düşünmeye başladı.

Bayan Vinny "Güvenilir Mahkûm" konumundan pek memnundu. Ayrıcalıklarından biri de haftada bir başgardiyanın odasını silip süpürmekti. Diğerleri bu işi pek kıskanıyorlardı. Hiç kimse onun Bay ve Bayan Arnand Jenkins'in Georgetown'daki evlerinin numarasını nasıl ele geçirdiğini anlamamıştı ama Bayan Vinny ne zaman başgardiyanın odasına girse Bayan Jenkins'e telefon etme fırsatını kaçırmıyordu. Bu, her ne kadar tek taraflı bir arkadaşlık olsa da, Bayan Vinny'yi rahatlatıyordu. Orta sınıf yaşamında bir mevki kazandığı hissini duymaktan zevk alıyordu. Hapishane yaşamındaki sayısız aşağılanmalara katlanmaya çalışan egosu yatışıyor, bir tür üstünlük duygusu duyuyordu. Bayan Jenkins'le yaptığı konuşmalar (yapabildiği zamanlar) hapishanedeki günlük monoton işler dışında yaptığı en keyifli şeydi.

"Günaydın. Nasılsınız, her şey yolunda mı, diye arıyorum, o kadar." Bunları söylerken en düzgün İngilizceyi kullanmak isteyen Bayan Vinny'nin yüzü acayip kasılıyordu. "Yağmurdan müteessir olmadığınızı umuyorum."

Kapıya arkasını dönmüştü. Bir elinde süpürge, diğerinde telefon vardı. Başgardiyanın içeri girdiğini görmemişti.

"Hemen o telefonu yerine koy."

Bayan Vinny şaşkınlıktan süpürgeyi yere düşürdü. Tek bir söz bile söylemeden ahizeyi yerine bıraktı. Başgardiyan, onu soluk ah-

şap koridordan koğuşa götürürken bin bir azar ve tehdit savurmuştu. Koğuşa varır varmaz, kolundaki "Güvenilir Mahkûm" şeridi söküldü.

Bayan Vinny'nin mevkiini kaybetmeye alışması kolay olmadı. Sürekli kendi kendine homurdanıyordu. Mutfak bahçesindeki işinden alınmıştı, idari kadronun odalarına girmesi de yasaklanmıştı. Sıradan bir mahkûm pozisyonuna inmişti yine. Tam Bayan Vinny'ye göre bir şey! Kara kara düşünmeye başladı.

Bir öğleden sonra, koğuşta yine her zamanki saatinde kapılar kilitlenmiş, ama birden parmaklıklardan içeri şiddetli bir rüzgâr esmeye başlamıştı. Kadınlardan biri kalkıp panjuru kapatmaya davrandı. Yüzü bir karış asık yatağında oturan Bayan Vinny ise kalkıp engel olmak üzere kadının koluna yapıştı.

"Ben o rüzgârı yakalayacağım," dedi. "Uzun zamandır rüzgâr kimseyi alıp götürmüyor." Sesinde hırslı bir kararlılık vardı. Koğuştaki kadınlar dirsekleri üzerine doğrulup olanları seyretmeye başladılar.

Bayan Vinny bir o pencereye, bir bu pencereye sekerek panjurları açmaya başladı. Hapishane Berbice Irmağı'na uzak değildi, o taraftan esen şiddetli alize rüzgârları pencerelerden içeri dolmaya başladı. Odanın her yanında esiyordu rüzgâr. Kadınların bir kısmı şikâyet etmeye yeltendiler ama fırtına gibi esen Bayan Vinny, müthiş bir öfke içindeymişçesine titreyerek bir pencereden diğerine koşturup duruyordu. Kısa bir an için son pencerenin önünde durdu, inanılmayacak kadar çok miktarda havayı içine çekti; ta ki boğulmak üzere olan biri gibi sık ve çabuk nefes almaya başlayana dek.

Sonra sarhoş gibi döne döne odanın ortasına geldi, kollarını uçak taklidi yapan çocuklar gibi iki yana açmıştı. Ayakları düzenli bir ritimle yere vurmaya başladı, omurgası yay gibi gerildi. Ansızın Bayan Vinny, uzun süredir yapmak istediği şey için kendisini özgür hissetti. Artık Georgetown'daki o salak kadınla konuşmak istemiyordu. Surinamlı büyükannesinin ona öğrettiği bir şeyi yapmak istiyordu. Winti Dansı. Evet, Winti Dansı yapmak istiyordu. Büyükannesinin söylediği şarkı sözlerini hatırlamak için ayaklarıyla ritmi yakalamaya çalıştı:

Fodu dede, ma a de
Yu kapu en nanga howru
Ma a de.

Odanın etrafında tekrar dönmeye başlar başlamaz dili, olağandışı bir dizi gürültü ve bir sürü sesle yeni bir güç kazanmıştı. Her yeni sözcükle içini sevinç kaplıyor, bu hoş sürprizin etkisi bedenine yansıyordu. Her yeni ses, ritmi az da olsa değiştirerek onu yeni bir pozisyona çekiyordu. Artık adımları bir enerji dalgası yaratıyordu. Çıkardığı sesler, onu bazen uzun boylu, topal, güçlü bir erkeğe dönüştürüyor, bazen de sallanan, kalçalarını kıvıran bir kadın yapıyordu. Altmış yedi yaşındaki Bayan Vinny, büyük bir mutluluk içinde kendini yaradılışın tapınağına bırakmıştı.

Döne döne koğuşun ortasına geldiğinde, Savitri adındaki iriyarı, gözlerinin etrafı mor halkalı, melankolik yaradılışlı kadın yatağından kalkıp inlemeye ve derin derin nefes almaya başladı. Savitri ile birlikte iki kadın daha, deri değiştirmeye çalışan yılan gibi yerde kıvranmaya başladılar. O anda diğer kadınlar kendiliğinden yerdekilerin kendilerini incitmemesi için yardıma koştu, ama bu yardımcılardan bir kısmı da kendilerini ruhların eline bırakıverdiler.

Gardiyan yardım getirene kadar, koğuştaki kadınların çoğu nefes kesen, esrik edici bir cinnetin etkisi altına girmişlerdi bile. Bir iki tanesi transa geçmişti. Yalnızca yeni gelen üç mahkûm bu gruba katılamamış, bir köşede birbirlerine sokulmuş, ağlıyorlardı.

Kadınları sakinleştirmek için beş gardiyan gerekmişti. Mahkûmların bir kısmı aşırı bitkin düşmüş bir halde, rehavet içinde yataklara serildi. Esriklik azar azar yatıştı ve mahkûmlar ya uyuklamaya başladılar ya da Sığ Mezar'ın hücresinden gelen şarkı sesiyle uykuya dalana dek aptal aptal birbirlerinin yüzlerine bakıp kıkırdadılar. O gece, koğuştaki olaylara müdahale edebilmek için tüm gardiyanlara ihtiyaç duyan idare, Sığ Mezar'ın hücresindeki özel gardiyanı da göreve çağırmıştı.

Ertesi sabah, yolun aşağısındaki akıl hastanesinde yatıp kalkan psikiyatr, kadınlar hapishanesine haftalık olağan ziyaretini yapmak üzere hastaneden ayrılmaya hazırlanıyordu. Kuraldışı uygulamaları açığa çıkar çıkmaz Singapur'dan sıvışmıştı. Hastaneden çıkarken girişteki lobide bulunan karatahtada tebeşirle yazılı son duruma bir göz attı:

Yatakta tedavi edilenler – 63
Ayakta tedavi edilenler – 143
Kaçanlar – 426

Doktor iç geçirdi ve haftalık tıbbi müdahaleleri yapmak üzere hapishaneye doğru yürüdü. Etkisini kaybetmiş eski ilaçlarla ne yapabilirdi ki? Yeni bilimsel yayınlara bile ulaşamıyordu.

Hapishaneye vardığında, geri çevrildi. Her yerde hengâme doruktaydı: Sığ Mezar kaçmıştı.

***

Sığ Mezar'ın kaçışını Margot örgütlemişti. Paslı feribot Berbice Irmağı'ndan Rossignol'a ağır ağır ilerken o, hanımını geminin güvertesinin altındaki tuvaletlerde saklamıştı. Jenkins'lerin Main Caddesi'nde kiraladıkları evin kullanılmayan boş odalarından birine hanımını yerleştirip gizlemek de yine Margot'nun parlak fikriydi.

Geceleri Margot gizlice sıvışıyor, gıcırtılı koridorlardan, parıldayan ahşap döşemelerden sessizce geçip, masif döner merdivenlerden inip hanımına çanak çanak su, yumuşak havlu ve sabun getiriyordu.

Sığ Mezar'ın saklandığı odada tek kişilik bir yatak vardı. Kullandığı gülkurusu renginde ipek yatak örtüsünü Margot, defalarca yıkamış ve ütülemişti. Margot bazen, geçmişteki eylemlerin amacının yalnızca çok daha sonra anlaşıldığını düşünmeye başlamıştı. O yatak örtüsünü yıkarken ve ütülerken nedenini bilmediği özel bir özen gösterdiğini hatırlıyordu. Şimdi anlamıştı. Hanımının yastığa

deniz yosunu gibi sere serpe yayılmış siyah, kıvırcık saçlarıyla haşır neşir oluyor, onları fırçalıyor, ışıl ışıl yanaklarına, boynuna ve omuzlarına masaj yapıyordu. Sığ Mezar ise tüm bu hizmetleri bir imparatoriçe edasıyla kabul ediyordu.

Yatağın yanındaki vantilatör, ağır ağır güneşi takip eden metal bir ayçiçeği gibi başını bir ileri bir geri oynatıyordu. Sığ Mezar serin tutulmayı seviyordu. Yatağında çıplak yatarken, Margot onu yıkıyordu. Yumuşak hareketlerle Sığ Mezar'ın bir bacağını kaldırıp mahrem yerlerini yıkarken, onun kocaman bir deniz gelinciğine ne kadar benzediğini düşünüyordu hayretle.

Margot emanetiyle kapı arasında yerde yatıp uyuyordu. Geceleri her ikisi için de yiyecek bir şeyler aşırmaya çıkıyordu. Ev zaten kimse yokken bile kendi kendine gıcırtılar ve hışırtılar ürettiği için, hiç kimse onun ayak seslerinin gıcırtısını fark etmiyordu. Sabah kahvaltıları lapa, kraker ve peynirden ibaretti, yani Margot ne aşırabildiyse. İkisi birlikte yemek yerken Margot gözlerini Sığ Mezar'dan alamıyordu. Sığ Mezar'ın memnuniyetinden inanılmaz bir keyif alıyordu.

Bir keresinde, mutfakta fazladan bir saat daha kalma riskini göze alarak, greypfrutun saydam gözyaşlarından greypfrut suyu yaptı. Meyve suyunu kocaman bir şarap kadehine koyup, dolaptan çıkardığı kırık buzlarla birlikte bir tepsiye yerleştirdi. Güneş doğmadan önce hanımının kakasını ve altın rengi çişini alıp tuvalete döküyor, gerektiğinde tuvaleti bir kova suyla yıkıyordu.

Evde her şey vardı. Bu mekânı terk edip keşif macerasına atılmanın gereği yoktu. Margot gündüzleri kendinden iş beklendiği zaman ortalarda olup, gerektiğinde kaybolmakta usta olmuştu. Gün sona ererken evden çıkar gibi yapıyor ve bir yerde durup gizli yerine gitme fırsatını bekliyordu.

Genellikle, Demerara panjurlarının açık olduğu odada geçiriyorlardı günlerini. Oda, aşağıdaki yoldan görülemeyecek kadar yüksekte kalıyordu. Elektrik kesildiğinde ya da vantilatör durduğunda Margot aşağı katta bulduğu örülmüş kuru kamışlardan bir yelpazeyle serinletiyordu Sığ Mezar'ı. Yatağın karşısındaki duvara bitişik, koyu kırmızı sedir ağacından panjurlu dolaplar vardı. Tüm

bunların ortasına abanozdan bir makyaj masası yerleştirilmişti. Oval aynaya destek veren payandanın üzerinde kristal bir kolye asılı duruyordu. Bir gün Margot minik çekmeceleri karıştırırken kakmalı bir broş buldu ama broşun taşı yoktu. Buldukları arasında açılmamış bir puro kutusu, birkaç tane küçük allık kutusu ve eski rujlar vardı.

Sığ Mezar yatağında uzanmış purosunu içiyordu. Margot kristal kolyeyi hanımının boynuna taktı, yanaklarına azıcık renk verdi ve giderek artan bir güvenle dudaklarını boyadı, ta ki Sığ Mezar Rio'ya yaraşır muhteşem bir karnaval kraliçesine dönüşene kadar.

"Yakında Brezilya'ya gideceğiz. Bir perşembe günü yola çıkacağız," dedi Sığ Mezar. Margot düşünceli bir halde başını salladı. Sığ Mezar'ı kraliçe olarak düşünmek onu müthiş keyiflendirmişti. Sevdiğinin başına yerleştirmeden önce, şaşırtıcı bir beceriyle birbirine yapıştırdığı papaya ve avakado kabukları ile kırmızı ve sarı biberlerden olağanüstü başlıklar yaptı, tabii kalıcı değildi bunlar. Arkası gümüş kaplı el aynasını ona tutarak muhteşem sonucu gösterdi.

Ev sessizliğe gömüldüğünde, Margot gizlice odadan çıkıp hem kendisi hem de efendisi için giyecek bir şeyler ayarladı. Evin düzenli kalabalığında, kimse kaybolan eşyaları fark etmedi, fark etse bile bir yerlerden çıkacağını düşünürdü, bunun nedeni, bir dizi eşyanın evin içindeki yüzer-gezerliği, nesnelerin ve eşyaların evi dolaşan dansıydı.

Bir gece, Margot yine araştırmaya çıkmıştı. Sessizce çıktığı en üst katta bulduğu küçük bir şişe parfümü, kehribar küpeleri ve iki tarağı paketledi. Bulduğu şeyler arasında yeşil elma sabunu, şampuan, açık tonda yüz pudrası ve canlı renklerde saç bigudileri vardı. Kendisini hanımına adamış hizmetkâr, giderek artan bir cesaretle evin daha önce hiç görmediği yerlerine gidip araştırma yapıyordu. Yüreği ağzında ama çıt bile çıkarmadan, ay ışığının pırıl pırıl ahşap döşemeler üzerinde desenler çizdiği geniş odalara dalıyordu. İşte o galeriyi de yine bu gece gezmelerinden birinde keşfetti.

Galeri eskiden dans etmek için kullanılıyordu. Ahşap oyma süslemelerle birbirlerine bağlanan zarif sütunlar, resimli bir kubbesi

olan tavanı destekliyordu. Margot salonda kayarcasına ilerledi. Kocaman meşe büfe tozlu ve kararmış gümüş tabakların ağırlığı altında eziliyor gibiydi. Yine işlemelerle süslü ahşap tabureler sağa sola dağılmış bir halde duruyordu, parlaklığını yitirmiş ahşap bitki tutacakları aralıklarla duvara dayanmıştı. Mermer masada cam bir tepsi ve tepsinin içinde yumuşak, saydam, minyatür, turunculu morlu, kimi yuvarlak, kimi çan şekilli, kimi balık şeklinde kokulu yağ içeren minik baloncuklar vardı. Margot bu hafif ama ilginç mi ilginç kokuları burnuna çekti ve her türlü parfüm ve güzel kokuya bayılan hanımına götürmek üzere cebine yerleştirdi.

Kapının yanında kocaman bir kostüm sandığı vardı. Sandıktan uzun 'kırmızı' kadife bir pelerin, küçük taçlar, baş süsleri, uzun saplı bir gözlük, pantolonlar ve daha bir dolu tiyatro ıvır zıvırı çıkardı. Odaya dönüp bunları gösterdiğinde, tıpkı Margot'nun da tahmin ettiği gibi Sığ Mezar kostümlere bayıldı. Margot ona kadife pelerini giydirmek istedi ama o hasır şapkayla, siyah ipekli tişörtü ve kırmızı şortu giymeyi istedi. Sonra da aynanın karşısına geçip ağır çekimle karate hareketleri yaptı.

Daha sonra Margot'nun pelerini giydirmesine ve yine bir yerlerde bulduğu Staffordshire porseleninden tabaklarda yiyecek sunmasına izin verdi. Tabaklar, koyu mavi ve elma yeşili yapraklarla bezenmiş, konturları siyah çizilmiş pembe çiçeklerle göz alıcı renkteydi.

Margot, görev aşkıyla kendini tüketmesine rağmen geceleri uykusunda, onu avutan bir ana kucağı bulmuşçasına huzur içinde soluk alıyordu.

Artık Margot bu gece gezintilerinden keyif almaya başlamıştı. Galeriye açılan kapı panellerinin üzerinde karanlık, tropik bitki örtüsüyle çevrili göl manzaraları olduğunu keşfetti. Aşağıda, evin bir başka bölümünde, kullanılmayan bir yatak odası bulunca tenteli yatakta bir süre uzanıp, cibinliğin bir geminin yelkeni, yelken açmış düşlerin tülü olduğunu hayal etti; kendisi ise Mısırlı bir kraliçeydi. İskemlelerin bacaklarındaki oymaları inceledi. Binadaki her köşe bucağı keşfetti.

Margot ve Sığ Mezar, gündüzleri, el koydukları odalarında evin

diğer bölümlerinden gelen her türden yaşam kırıntılarını dinliyor, diyalogları yakalıyorlardı.

Kâhya kadın Adèle'in nefes nefese merdivenleri tırmanıp, Rita Jenkins'e söylediklerini işitebiliyorlardı: "Videoları aldım, Bayan Jenkins. *King-Kong, Ejderhanın Dönüşü, Beyaz Geceler* ve *Örümcek Kadının Öpücüğü*'nü aldım."

Ve Armand Jenkins'in telefonda, Kanada'daki kızını nasıl ikna etmeye çalıştığını duyuyorlardı.

"Elbette çevreyi korumak istiyorum, tatlım. Ben de çevre sorunlarıyla senin kadar ilgileniyorum." Sonra adamın telefonu kapatıp, iş arkadaşlarından biriyle kahkahalar attığını duyuyorlardı. "Bir bilse canıma okur. Perşembe günü Brezilya sınırına uçup, Kato civarında yeni bir mevki için incelemeler yapacağımızı ve bölgeye iki kat daha fazla zarar vereceğimizi söylemeye cesaret edemezdim, tabii."

Bazen de "Part-Time Paradise" ile Stevie Wonder'ın tatlı sesi ve Amerikan ritimleri doluyordu evin içine.

Ve hem işitme yeteneğini adamakıllı kazanan Margot, hem de Sığ Mezar'ın bir ağustos sabahının erken saatlerinde Jenkins'lerin yatak odasında çalan telefonu duymaları da şaşırtıcı bir şey değildi.

Armand Jenkins karanlıkta el yordamıyla çalan aleti arandı. İşittiği şeylerin anlamını sindirmeye çalışan Armand Jenkins, üç dakika sonra tamamen uyanmıştı.

Omai'deki maden artığı havuzu (borulardan akan sıvı siyanür, diğer kimyasal maddeler ve fabrika artıklarının boşaltıldığı muazzam çukur) iki yanından yarılmıştı. Yarıklar iki yüz metre genişliğinde ve altı metre derinliğindeydi. Üç buçuk milyon metre küp, yani üç yüz milyon galon zehirli atık çağıl çağıl Omai Irmağı'na akıyor, sonra da ülkenin ana su yoluna, Essequibo Irmağı'na dökülüyordu.

Armand Jenkins korkudan altına işemek üzereydi. Madendeki talihsiz kazaları ve sızıntıları halktan ve yetkililerden saklamak mümkündü. Omai uzakta, ormanlık bölgedeydi. Hükümet orayı kontrol edemezdi. Normalde her şeyi halledebilirlerdi. Ama bu öy-

le saklanabilecek türden bir haber değildi.

Işıkları yaktı. Hâlâ pijamalı bir halde faaliyete geçti. Etrafındaki harekete rağmen Rita Jenkins karaya vurmuş bir yunus gibi uyumaya devam ediyordu. Kanada'daki şirket yöneticisini arayan Armand Jenkins'in panik içinde yükselen sesi, varlığından çok şükür ki bihaber olduğu üst kattaki konuklarına kadar geliyordu.

"Burada büyük bir facia yaşıyoruz. Elimden geldiği kadar örtbas edeceğim, ama aynı problem Güney Carolina'da da yaşanmıştı. Tanrı aşkına, o olayla ilgilenen maden mühendislerini gönderin hemen. *Pronto. Pronto* diyorsam, köküne kadar *pronto* demek istiyorum," diye haykırıyordu telefonda. O sırada Rita uykusunda kımıldandı.

Bu kez gerçekten büyük bir panik içinde gözlerini kırpıştıran Armand, telefonda ne kadar istese de bu denli büyük bir faciayı Guyana hükümetinden saklayamayacağını söylüyordu. Daha aynı yılın başlarında benzer bir dümen çevirmiş ve altı gün boyunca çevreye akan siyanür haberini yetkililerden saklamaya çalışmıştı. Durum daha kötüye gitmemişti. Telefonu kapatıp kendine camlı dolaptan aldığı sek romdan doldurdu ve dönüp Cambior'un halkla ilişkiler bölümünü aradı.

"Burada bir facia oldu," diye bağırdı telefonda.

"Yani talihsiz bir olay demek istiyorsunuz," diye hırladı, Montreal'deki halkla ilişkiler sorumlusu. Sabahın bu saatinde uyandırılmaktan hoşlanmamıştı.

"Milyonlarca galon siyanür buranın ana su yolu olan ırmağa dökülüyor."

"Yani sızıntı var. Küçük bir sızıntı." Montreal'deki esneyen adam, olan biteni gayet iyi anlamasına rağmen hasar sınırlama konusunda Armand'a teknikler öğretiyordu. "Bütün yapacağınız, gazetelerde çıkan haberleri mümkün olduğu kadar kontrol altında tutmak. Şirket ortaklarını yatıştırmak için biz burada basına açıklama yapacağız. Eğer soruşturma falan açılacak olursa, bize sempati duyan avukat ve işadamlarının bizimle aynı gemide olmalarını temin edin. Ha, bir de, sızıntıyı durdurmak için elinizden geleni yapın." Adam telefonu kapattı.

Armand derin bir nefes alarak yerel gazeteleri aradı.

Uykulu yardımcı editör canlandı ve haberi not etti. Müthiş bir hikâye. Sığ Mezar kaçtığından beri doğru dürüst bir haber yakalanmamıştı. Kaçışla ilgili ise tek bir şey bulamamışlardı. Kadın sırra kadem basmıştı. Son haberle biraz keyiflenen yardımcı editör, "Yeni yıla yüz yirmi dokuz gün kala" diye yazan manşeti, "Omai madeninde sızıntı" olarak değiştirdi.

Margot sevdiceğinin kara kara düşündüğünü fark etti. Sığ Mezar, düşünceli halinin yüzme isteğinden ileri geldiğini söyledi. Fakat Armand'ın telefonunu dinlediklerinin ertesi günü, saçları eski parlaklığını kaybetmişti, bedeninde çıkan yaralar gruplar halinde isyana geçmiş, elçiler gönderiyor, öfke içinde volkanlar gibi patlıyor, ağızlarını açıp haykırıyordu. Tüm cildini bir isyan sarmıştı adeta. Margot dehşete düştü. Sığ Mezar, denizde ya da ırmakta sakince, uzun uzun yüzebilirse hepsinin şıp diye geçeceğini söyledi. Bu evden bir an önce çıkıp Brezilya'ya gitme vaktinin geldiğini de ekledi. Gitmelerinin güvenli olacağı konusunda anlaştılar ve perşembe günü evi terk etmeye karar verdiler.

Jenkins'lerin kâhyası Adèle, becerikli bir aileden gelen iriyarı, sağlam ve özü sözü bir olan kadınlardandı. Kız kardeşi Mary, Omai'nin biraz aşağısında, ırmak kıyısındaki Bartica'da oturuyordu. Zehrin en etkili olduğu zaman geçip de, ırmak kendini temizleyecek hale gelene kadar Adèle'in yanında birkaç gün kalacaktı. Irmak kıyısında yüzlerce ölü balık bulunmuştu. Hükümet, zehirli atık araştırması yapmak üzere, kıyıda dağınık topluluklar halinde yaşayan Amerika yerlilerinden saç örneği toplanması için doktorlar göndermişti. Ama nasıl olduysa saç örnekleri dönüş yolunda kaybolmuştu. Amerika yerlilerinin deride kaşıntı, yanma ve ağızda kabartılar gibi şikâyetleri vardı. Çok yoksuldular, Omai şirketiyle uğraşamazlardı. Zaten, Gold Star gibi bir organizasyonun serveti hakkında en ufak bir fikirleri dahi yoktu. Sonraları arazi ve mesken za-

rarlarının telafisi için bir ikisinin eline birkaç dolar verildi. Başkan ve yönetim kurulu üyeleri bu kadar ucuz kurtulduklarına şaşmış, elleriyle ağızlarını kapatarak kendilerini gülmekten alıkoyamamışlardı.

Adèle kız kardeşini dinlerken epey huzursuzdu. Mary öyle hurafelere inanacak türden bir kadın değildi ama Essequibo Irmağı'nın çalkantılı sularında ilerleyen bir tekneden söz ediyordu. Güya, tekne mumlarla aydınlatılmıştı. İçinde oturan on bir kadının ağırlığıyla neredeyse su seviyesine kadar inen teknede bir de kenarları kırmızı biyeli mavi elbiseli muhteşem bir Afrikalı kadın oturuyormuş. Herkes onun etrafına toplanmış. Her biri elinde alevi titreyen bir mum tutuyor, teknenin pruvasında, geriye yaslanmış bir halde elini suda gezdiren güzel kadının çevresinde bir yandan şarkı söyleyip gülüyor, bir yandan çene çalıyorlarmış.

Omai felaketini, ıvır zıvır bir meseleymiş gibi savuşturan Armand Jenkins, asık suratıyla kendisini geçiren Rita'ya veda edip güneyde Lethem sınır kasabasında bekleyecek olan küçük özel uçağına doğru yola çıktı. Özel uçak onu Kato'ya, bir sonraki maden işletmesi için seçilen yere götürecekti. Misafirhanenin, insanı perişan eden sıcağıyla o küçücük, boğucu odasında mecburen bir gece kalacaktı. İçine kasvet çökmüş bir halde, misafirhanenin önünde dikilip, önünde uzanan turuncu toprak patikaya baktı. Patika az ileride, biraz daha genişçe toprak yolla birleşiyordu. Kaşınmaya başlayınca misafirhanede böcek olup olmadığını düşünmeye başladı. Yolun her iki yanındaki insana hüzün veren, küçük kerpiç evlere ve inşaat halindeki bir iki beton binaya baktı. Biraz dolaşmaya karar verdi. Özel uçağı, öğleden sonra ikiden önce gelmezdi.

Mühendislerin, Omai'den sel gibi gelen zehirli akıntıyı durdurmaları üç gün sürmüştü. Armand hükümetin korkularını ve endişelerini dağıtmak için elinden geleni yapmıştı. Onları, bu kadar büyük bir ırmağın kendini kısa zamanda temizleyeceğine inandırmıştı. Onlara söylemediği şey, siyanürle kimyasal birleşmeye giren ağır metallerden oluşan zehirli karışımın sudaki ekolojik ortama

geçebileceği ve mikroorganizmalara yapışabileceğiydi. Arsenik, bakır, kadmiyum, kurşun ve cıva zaman içinde daha zehirli bir hale gelir. Bu ağır metaller, önce balıklar ve omurgasızlar tarafından yutulur ve biyolojik olarak büyüyerek birikirler. Doğal besin zincirinin halkalarını dolaşıp, insana kadar ulaşırlar.

Armand mendiliyle yüzünü sildi. Etrafta dolaşan bir iki kümes hayvanı dışında terk edilmiş görünen küçük evlerin yanından geçti. Şirketi için elinden geleni yapmıştı. Minik kasabanın tek büyük marketinin arkasındaki derenin kenarında yürümeye karar verdi. Belki orası daha serin olurdu.

Yoldan ona doğru ilerleyen ve Armand'a göre bile oraya ait olmayan uzun boylu, siyahi bir kadın belirdi. Açık gözyüzü önünde yalnızca bir siluet olan kadın, ayağındaki yüksek topuklu ayakkabılar yüzünden ancak ikide bir sendeleyerek ilerleyebiliyordu. Her sendeleyişinde durup, mütecaviz bir ifadeyle engin gökyüzüne bakıyor, adeta savana ülkesine meydan okuyordu. Daracık parlak yeşil eteğinin üzerine geçirdiği pembe naylon fırfırlı sabahlığı ve kafasındaki renk renk plastik bigudilerle kuaför salonundan fırlamış bir kadın gibi duruyordu. Bir kulağına küçük bir portatif radyo dayamıştı ama Armand'ın tek duyabildiği vızıltıydı. Ama herhalde bir müzik yakalamış olmalıydı ki, kulağa hoş gelen sesiyle "Aldatan Yüreğin" adlı şarkının sözlerine eşlik etmeye çalışıyordu. Fingirdek bir edayla Armand'a selam verdikten sonra aniden dönüp, inşaatı yarım kalmış beton binalardan birine inen yokuştan yalpalayarak aşağı indi ve bir binanın kapısından içeri dalıp, gözden kayboldu.

Armand marketten bir bira alarak arka taraftaki köprünün yanından geçip dere kenarında yürümeye başladı. Ağaçlıklı kıyı boyunca yarım saatlik bir tırmanıştan sonra yarısı suyun içinde, ölü bir ağacın yanına geldi. Ağacın yukarı bakan kuru dalları romatizmalı parmaklar gibi eğri büğrüydü. Ağaç gövdesinin suya yaslandığı tarafa bacaklarını açarak oturduğunda, çocukken Kanada'daki büyük göllere balık tutmaya gittiği günler geldi aklına. Birasını bitirip kutuyu suya fırlattı.

Şarkı söyleyen bir kadın sesi geldi kulağına. Aynı anda az önce

karşılaştığı kadını gördü. Kadın çıplaktı. Suya bir dalıyor, bir çıkıyordu. Suyun içinde bile devasa görünüyordu. Kıyıya yaklaşınca, ayağa kalkarak ona doğru yürüyen bu şakıyan dev dişinin göğüslerinin sallanmasını izledi. Bedeninin görünür yerleri pırıl pırıl parlıyor, su damlacıkları pullar misali ışıldıyordu. Ağaç gövdesinin üzerinde bacaklarını açıp oturan adamı fark etmemiş gibiydi.

Bu durumdan utanan Armand hiç kımıldamadan durdu, kadının onu fark etmemiş olmasını umuyordu. O sırada bir kırmızı karınca sürüsü ağaç gövdesine tırmanıp ona doğru ilerlemeye başladı. Bir anda pantolonunun bacağından girip hiddet içinde cinsel organlarını kemirmeye başladılar. Kendine daha fazla hâkim olamayıp acıyla haykıran Armand kıvranınca ağaçtan kayıp suya düştü. Ağzından sular saça saça dışarı çıktığında kadının kaybolduğunu gördü. Şarkıdan da eser yoktu.

Etrafına bakınırken başına şiddetli bir darbe yedi. Sersemlemiş, midesi bulanır bir halde tekrar suya devrildi. Başı suya girerken inen bir başka şiddetli darbeyle kendinden geçti. Margot elinde kürek, indirdiği darbelerin yorgunluğuyla nefes nefese kıyıda duruyordu. Sığ Mezar çamurların içinden Armand'a doğru yürüyüp elleriyle adamın boğazına sarılarak ağır bedenini çekti ve onu dik hale getirdikten sonra başı su içinde kalan adamın gırtlağına iki koca başparmağını bastırdı ve artık hava kabarcığı çıkarmadığına emin olana dek ellerini çekmedi.

Hâlâ mırıldanan Sığ Mezar adamın bedenini kıyıya çekti. Sonra da Margot'nun elindeki küreği alıp ona ününü ve lakabını kazandıran çukur kazma eylemine başladı. Bunu yaparken iki kadın birbirlerine tek söz etmemişlerdi. Adaleli omuzlarını düşürüp elinden geldiği kadar toprağı kazmaya ve eşelemeye yardım eden Margot, açtıkları sığ çukura cesedi sürükleyip koyduktan sonra toprak ve yapraklarla üzerini üstünkörü kapatan sevgili hanımı Sığ Mezar'a saklamadığı bir hayranlıkla bakıyordu.

Kimse bu iki kadının Brezilya'ya gidişini görmemişti. Kadınlardan kısa olanı elindeki kırmızı-mavi şemsiyeyi uzun olanının üzerinde

tutuyor, hizmetkârlara en yaraşır hizmeti sunmak için ivecenlikle hareket ediyordu. Takatu'ya gidecek tekneye bindiler. İriyarı olanı, Rupununi rüzgârıyla uçmasın diye hasır şapkasını tutuyordu. Bonfim'e vardıklarında, Boa Vista'ya gitmek üzere yol kenarında otobüs bekleyen Margot ve Sığ Mezar neredeyse hiç kimsenin dikkatini çekmemişti. Nihayet tozu dumana katarak gelen otobüse binip, çantalarında canlı piliçler ve erzak çıkınları taşıyan yolcuların arasında bir yerlere sıkışıverdiler.

Boa Vista, onlarla ilgili en son haberin alındığı yerdi. Keçi boku, kurutulmuş balık, saparna, kurbağa yumurtası yağı ve çamaşır tozu kokan bir pazarın yanındaki elektrik malzemesi satan dükkânın üzerinde küçük bir oda tutmuşlardı. Margot teneke bir küvet alıp başının üzerinde taşıyarak eve getirmişti. Onun deyişiyle, "mavi banyo" ya da "*banho de cheiro*" için gereken bitkileri bulmak için pazarı karış karış aradığı görülmüştü.

Brezilya'daki ilk gece, Sığ Mezar, Margot'nun sedefotu, biberiye, fesleğen, gülhatmi ve beyaz hatmi, mercanköşk ve yabanmersini ile hazırladığı mavi suyun minik dalgalarla yaladığı yarım küvette keyif sürdü. Suya o mavi rengi veren, sedefotunun hem uyarıcı hem de uyuşturucu yapraklarıydı. Küvetten yükselen keskin, cana can katan o güçlü koku çatıdaki deliklerden sızıyor ve tüm mahalleyi tuhaf ve hoşa giden bir sükûnetle efsunluyordu.

Uyuz pencereden, hipnotize edici sıcak geceye yayılan, buğu ve ahenkli sesle birleşmiş o güzel koku yöre insanlarının hafızalarına kazınmıştı. Boa Vista'nın en yoksul semtine beklenmedik bir huzur duygusunun dolup taştığı akşamdı bu. Kavga eden çiftler yatışmış, huysuz bebekler ağlamayı kesmiş, dükkân sahipleri kendilerini tutup müşterilerden para dilenen çocukları dövmemişlerdi. Elektrik malzemeleri satan dükkânın önündeki leş kokulu sokakta erkek kuvvetiyle çamaşır yıkayan cüce kadın bir yandan giysileri çamaşır teknesine vuruyor, bir yandan şarkıya eşlik ediyordu.

Margot, içinde güller olan tırtıklı, emaye çanağı alıp içindeki suyu hanımının parıldayan göğüs arasına dökerken, aşılanmış bir salatalığı sular gibi özenle davranıyordu. Margot, banyodan sonra onu hızlı hızlı defne ispirtosuyla ovaladı. Bunun mavi banyo ile

birlikte kötü ruhları uzaklaştıracağına inanılırdı.

Hepsinden daha da garibi, Boa Vista'nın en pinti adamı olan kasabın, yüzünde bir gülümseme, dükkânın önünde dolanan, hayal kırıklıkları sonsuzluğa uzamış aç köpeklere et ve kemik atmaya başlamasıydı. Bu adamın acımaya yakın bir duygusallıkla davrandığı ilk kez görülüyordu.

Rita Jenkins evin ön tarafa bakan odasında ayakta duruyordu. Bir elinde telefon vardı. Bavulları hazırlanmış, bekliyordu. On haftadır Armand Jenkins'ten ses seda yoktu. Tek bir iz bile bırakmadan yok olmuştu. Gözleri yaşlı ve bol keseden sağanak halinde küçük armağanlar dağıttığı arkadaşlarının eşliğinde kocasından haber beklemişti. Artık harap olmuş sinirleri, Kanada'daki kızının yanına dönmesi gerektiğini işaret ediyordu. Kendini en kötü hissettiği zamanlar, onun bir başka kadınla kaçmış olması ihtimalini düşündüğü zamanlardı. Şimdi telefonda avukatıyla konuşuyordu.

"Öldü kabul edilmesi için daha ne kadar beklemem gerekiyor?" diye sorarken, kendi geleceğini düşünüyordu bir yandan. "O kadar uzun mu?" diye çığlık attı; inanamamıştı aldığı cevaba. Avukat, hayatı boyunca şirket tarafından desteklenceğini ve telafi amacıyla büyük miktarda para alacağını söyleyerek onu teselli etti. Rita burnunu çekerek telefonu kapattı.

"Haydi beni havaalanına götürecek bir taksi çağır," diye buyurdu Adèle'e. "Buraya dönmenin bir hayrını gördüysem ne olayım."

Bir yüzün kaynağı

Bir zamanlar, Avrupa'daki en iyi pandomim oyuncusu olduğu söylenirdi. Şeklini şemalini yitirmiş, bükülmüş bir akordeon gibi bir tarafından içeri göçmüş silindir şapkası, kan kırmızı gözyaşları döken kocaman kırmızı bir yakutun iliştirildiği beyaz yeleğiyle onu kim olsa tanırdı. Tabii, bir de bir ölünün yüzünü andıran beyaza boyalı yüzünü. Yıllardır piyasadaydı.

Tüm bunlara karşın, dört ayda bir çıkan *English Theatre* dergisindeki editörüm onunla söyleşi yapmamı istediğinde biraz düş kırıklığına uğramıştım. Kendimi kızağa çekilmiş gibi hissettim.

"Adam bitmiş artık. Kimsenin umurunda değil. Mim sanatçıları artık komedyenlere malzeme oluyor. Kariyeri yirmi yıl önce düşüşe geçen bir adama neden yer verelim ki? Londra'daki herhangi bir

kenar mahalle tiyatrosuna gitsek, daha ilginç bir şeyler buluruz."

İş bulmak o kadar kolay değildi. İşin ucunda Paris'e seyahat vardı. Gittim tabii.

Söyleşinin tarihi önceden ayarlanmıştı ama Paris'e gider gitmez sorunlar başladı. Adam şehir dışındaydı. Ajansına ve kaçamak cevaplarla beni savuşturup özür dileyen menajerine not bıraktım. Nihayet, iki gün sonraya bir buluşma ayarladılar. "Gazetecilere güveni kalmadı," gibisinden bir açıklama yaptıktan sonra beni yatıştırmak için adamın müstakil kır evinde bir araya gelmemizi sağladılar. Anlaşılan pek az kimseye tanınan bir ayrıcalıktı bu.

Madem iki gün daha boş kalmıştım, ben de bu sessiz tiyatro ustasının doğduğu evi ziyaret edeyim dedim. Kariyerinin başlarında, Paris sokaklarını mesken tutmuştu. Bir zamanlar ailesinin, Montmartre'ın eteklerine sıkışmış, sefil bir semt olan La Goutte d'Or'da yaşamış olduğu evi buldum. Kapıcı kadına içeri girip giremeyeceğimi sordum. Semtin parke taşlı sokaklarını bir kez olsun terk etmemiş yaşlı Fransız kadınlarından biri olan kapıcı, küçük kulübesinin kapısının eşiğinde duruyordu. Siyaha boyalı permalı saçı, kalemle çizili yapay kaşlarının altındaki siyah çakıl taşı gözlerindeki düşmanca bakış, elmacık kemiklerinin altında pudra birikintileri ve kıpkırmızı dudaklarıyla tam manasıyla bir kent yaratığıydı. Hayır, sanatçının ailesini hatırlamıyordu. Omuzlarını silkerek bahşişi kabul etti ve şu anda kimsenin kalmadığı dairenin anahtarlarını uzattı. Binadaki dairelerin yarısı, zenginler için lüks daireler olarak restore edilecekleri için boştu.

Döne döne yükselen dik ahşap merdivenlerden en üst kata tırmandım. Görecek fazla bir şey yoktu. Kibrit kutusu büyüklüğünde bir dizi odadaki eski tip lambaların gülleri ve yaprakları, geri kalan her şey gibi buz beyazına boyanmıştı. Herhangi bir ısıtma tertibatı görememiştim. Paris'in boyaları pul pul olup dökülen tavan aralarının, çatı katlarının rengiyle adamın yüzünü kaplayan kireç beyazının tıpatıp aynı olduğunu işte o zaman fark ettim. Şehir efsaneleri der ki, pek çok sanatçı işte buralarda ince hastalıktan ölmüş.

Buz gibi bir mart günüydü. Çocukken nasıl bir manzaraya bakmış olduğunu görmek için pencereye doğru ilerlerken deri ayakka-

bılarımın gıcırdadığını duyuyordum. Kentin güvercinleri gibi maviye çalan kurşun renkli arduvaz kiremitlerin o bildik hengâmesi kendini bilmez açılarla meyil oluşturuyordu; üzerlerine gözetleme deliklerinin serpiştirildiği bir çift arduvaz miğfer gibi duran iki kilise kulesi de bu manzaraya dahildi. Kurşuni yamalar ve solgun çinko rengi, Paris çatılarına, don yemiş gibi duran o eşsiz, puslu havayı vermişti. Fakat karman çorman çatıların üzerinde, uzakta yükselen Sacré Cœur'ün ışıl ışıl beyaz kubbeleri görülebiliyordu yine de. Çocukken Sacré Cœr'ün mavi göklerde asılıymış gibi duran bu görüntüsü ona semavi bir hayal gibi gelmiş olmalıydı. Belki de, Paris kuşatmasından sonra topladıkları yardımları bağışlayan bankerlere ithaf edilen kilise kulelerinin tekini günbegün görmekti onu kendi yoksul çevresinden kaçmaya iten. Şimdi ise Karun kadar zengindi anlaşılan.

İkinci gün de Paris caddelerini aşındırırken Musée d'Orsay'a gitmekten daha iyi bir fikir düşünemedim. Aylak aylak dolaşıp, Degas'nın balerininin ayağındaki buruşuk, bronz renkli çoraplara, Van Gogh'un kendi portresine ve başını çevreleyen kaynar havaya, Rodin'in cüsseli heykellerine baktım. Sonunda müzenin kafesine oturdum. Kafe, caddeye bakan dev bir saydam saatin arkasındaydı. Diğer müşterilerin tabak çatal şıngırtısı ve lakırdıları arasında pancar ve hindiba salatamı beklerken aşağıdaki caddede olanlara bakıyordum. Kalabalık, orta yaşlı, tombul, beti benzi atmış bir adamın etrafına toplanmıştı. Adamın siyah bıyığı ürkütücü bir enerjiyle doluydu. Öylesine seyrettim.

Çiseleyen yağmur altında duran adam, uzun ve karmaşık bir protestonun yazılı olduğu kocaman bir karatahtayı yerleştirmekle uğraşıyordu. Islak kaldırımda, adamın ayaklarının dibinde hüzünlü suratıyla devasa bir Saint Bernard uyukluyordu. Köpeğin yanındaki hasır kafeste de, kediler vardı. Kafesin üzerine bir ayağından bağlı bir papağan tünemişti. Gözlerimi kısarak tahtada ne yazdığını okumaya çalıştım. Çevirisi şöyleydi:

> VATANDAŞLAR! Köpeğim, en ufak bir suçu bile yokken Vichy'de saldırıya uğradı. Taciz edildi, tartaklandı. Kendisini savunmaya kalkış-

masının sonucunda mahkemelik oldu. Bu ufacık kabahati için külliyatlı miktarda para cezasına çarptırıldı. Bu adaletsizliği düzeltmek için mecburen köy köy, kasaba kasaba dolaşıp cezayı ödemek için para topluyorum. Kediler ve papağan da bizimle dayanışma içinde olduklarını göstermek, destek olmak için buradalar.

Bağışlarınız için teşekkürler. Pierre Souhiez.

Bu sahne bana dokundu. Fransızların sözcüklerden ne denli haz aldığını, bu ulusun ne kadar dilbaz ve ne müthiş ifade ustaları olduğunu hatırlattı. Fransa'da, dilin saflığını korumak için bir bakanlık bile var. Dünyanın hiçbir yerinde bir sokak dilencisi yazıya sırtını bu denli dayayamaz. Bir gazeteci olarak bunu takdir ettim ve söyleşi yapacağım adamı iyice merak etmeye başladım. O, tüm şöhretini ve servetini mutlak sessizliğe borçluydu.

Geri dönerken yağmur hâlâ hafif hafif atıştırmaya devam ediyordu. Kentin daracık sokakları bende ansızın boğulacakmışım gibi bir his yaratmıştı. Yoksul apartmanların cereyanlı avlularına açılan, genç kızların yarıklarını andıran daracık kapı ağızları, şehrin kendisi gibi ser verip sır vermiyordu. Gökyüzünden yansıyan ışık, kente sanki bir yara içinde yaşıyormuş izlenimi veriyordu. Kat kat, dantel dantel balkonlarıyla üst üste yığılmış, sararmaya yüz tutmuş bin yıllık düğün pastalarını andıran binaların, yükte hafif pahada ağır cilalı masalarla ve doldurulmuş hayvan kafalarıyla tıklım tıklım, burjuvaziye hizmet eden bir antikacının önünden geçtim. Bu beni ürpertmişti. Kentin ağaçları bile, betonla kaldırıma mıhlanmış demir parmaklıklar arasına hapsedilmişti. Metroya daldım. Fransız Karayibleri'nden gelme açık tenli siyahi bir kadın platformda şarkı söylüyordu. Kırk yaşlarında, şişmanca ve biraz da çakırkeyif vaziyetteki bu kadın yelek, karpuz kollu elbise ve uzun etekli geleneksel kıyafetlerini giymişti. Söylediği şarkı yumuşak ve hüzünlüydü. Şarkının koro kısmı, "*Adieu, adieu, Martinique*" sözlerinden oluşuyordu. Metroların kendine has ılık ve küflü kokusu, Paris'e tekrar gelişimle ilgili o hoş ve bildik nostalji duygusunu yaratmak şöyle dursun, midemi bulandırmıştı. Yaklaşan trenin hüzün veren kükreyişini işittim. En azından yarın, bunlardan kaçıp kent dışına çıkma fırsatım olacaktı.

Ertesi gün Argenteuil'e giden trene bindim. Kapıda, kırkını devirmiş, ama nispeten genç görünümlü, cin cin bakan bir adam tarafından karşılanmak beni şaşırttı. Az çok ulusal bir kuruma borçlu olduğu şöhreti ve üç kez evlenmiş olması bana daha yaşlı birini düşündürmüştü. Diğer bir sürpriz de (adamın sanatının özelliklerini düşünürsek) sigara içen birinin davudi sesiyle durmaksızın konuşması, sözlerini sürekli abartılı el kol hareketleriyle vurgulamasıydı.

Bana evini gezdirdi. Eviyle fazlasıyla gurur duyduğu her halinden belliydi ama ben evin, evden çok müzeye benzediğini, hatta kendine kurduğu bir tapınak olduğunu düşünmekten kendimi alamadım. Odalarda ve hollerde, şöhretinin doruklarındayken çekilmiş fotoğrafları ve portreleri asılıydı. Odalar ardı ardına, sayısız turnelerden toplanmış el işleri, hayranlardan veya meşhur sanatçılardan gelen armağanlarla tıklım tıklımdı. Rafların ve şöminelerin üzerlerinde gösterilerine ait hatıra eşyalar, farklı pozlarda fotoğrafları zamanın en iyi ressamları tarafından yapılmış portre ve eskizleri yerleştirilmişti.

Hem başlangıçta hem de uzun yıllar boyunca onun için yazıian yazılar onu mest ediyordu. Bu yazıları uzun uzadıya hâlâ keyifle okuyordu. Bazen para ödeyip eski ilanlarını büyütüyor ve çerçeveletiyordu. Bunları kostümlü resimlerinin yanına astırmıştı. Bu muhteşem evi, başarısına borçluydu. Bahçeleri onun neşesi ve guruyudu. İlk yapıldığında tanınmış bir bahçe ustası tarafından düzenlenmiş olan bahçelerde, taş patikalar, kutu şeklinde budanmış gösterişli çalılar vardı. Her mimari girinti ve çıkıntıda beyaz şapkası ve yeleğindeki kırmızı yakutuyla ünlü beyaz suratlı figürün bir heykelciği duruyordu. Kimisi beyaz taştan oyulmuştu, kimisi alçıdandı. Bana her pozun anlamını, tarihini ve önemini açıklarken, sanatçının büyük bir zevk aldığı belli oluyordu.

Eve döndüğümüzde ona bazı sorular sordum:

"Neden yüzünüzü beyaza boyuyorsunuz?"

"Çünkü uzaktan görünmeyi ancak böyle sağlayabilirim. Bazen o kadar büyük mekânlarda oynuyorum ki. Amfiteatrlarda ya da stadyumlarda bile gösteri yaptığım oluyor. Yüzümün muhakkak görünmesi gerek. Bir de, ben beyazı severim."

"Siz bir tür soytarı mısınız?"

"Hayır, ben sokakların pandomimcisiyim."

"Pandomimci nedir?"

"Yaşam hakkında ifade edilecek her şeyi konuşmadan ifade eden kişi."

Betimleyebildiği ifadeler içinde en iyisi korkuydu. Bana bunu, ilk tiyatro gösterisinde tesadüfen öğrendiğini anlattı. Pek çok genç ve deneyimsiz icracı gibi o da, sahnenin ortasında birleşen perdeyi aralayıp, gösterinin başlamasını sabırsızlıkla bekleyen seyircilere göz atmış. Oysa salon ışıkları hâlâ açıkmış. Sıralardan ona çevrilen meraklı bakışlar onu öylesine içten dehşete düşürmüş ki, bir an donakalmış, korku içinde seyircilere bakmaktan öte bir şey yapamamış. Bunun üzerine seyircilerden kopan kahkaha tufanı, bizimkini daha da korkutmaktan öte bir işe yaramamış. Bu durum, kahkaha ve korku birbirinden ayrılmaz doğal birer eş olana dek devam etmiş; yani birinin varlığı diğerine bağlıymış. İşte kariyerini başlatan şey, sanatçı ve seyirci arasındaki duygusal ilişkinin böylesine saf olması, sözcüklerle kirlenmemesiydi. O gecenin ardından, tiyatro müdürü, artık her gösteriye, perdeden başını çıkararak başlamasında ısrar etmişti. Söylendiğine göre, o ilk korku ifadesi o kadar güçlüydü ki aslında tüm şöhretini ona borçluydu.

Bir tek ifadenin böylesine büyük bir etkiyi nasıl yaratabildiğini sorduğumda, birden utandı, kaçamak cevaplar verip bunun ardında neyin yattığını açıklamaktan imtina etti.

Parasının idaresiyle, eşlerinden birinin kuzeni ilgileniyordu. Kimileri iflastan onun sorumlu olduğunu söylüyordu. Ancak şimdi, sanatçının göründüğü kadar varlıklı olmadığını anlıyordum. Dolandırıcılık ya da benzeri türden bir sahtekârlık söz konusu değildi ama uluslararası üne sahip kuzenin prestijini koruyabilmek için, sanatçı, gerek diğer çalışanlar gerek tiyatro sahipleri için fazlasıyla cömert sözleşmeler yapmaya başlamıştı. Sonunda alacaklılardan, astronomik meblağlı faturalar ve tehdit mektupları gelmeye başlamıştı. Kuzeninin işine istemeden son veren sanatçı, sürekli mektup yazarak birilerinden borç isteyen ya da faturaları neden ödeyemediğini açıklayan biri haline gelmişti. Mektup yazmadığı zamanlar-

da ise telefondaydı. Kültür bakanını yeni gösterilere fon ayırması veya Ulusal Pandomim Okulu kurmasına yardımcı olması için ikna etmeye çalışıyordu. Giderek artan bir hızla, sözcüklerden oluşan bir ağın içine dalıyordu, oysa sözcükler her zaman onun için bir tür düşman olmuştu o günlere dek.

O anda, hangi sadistçe dürtü beni New York'lu eleştirmenlerden birinin yazısını ona göstermeye itti, bilmiyorum. Kaleminin keskinliğiyle tanınan bu eleştirmen, sanatçının devrinin sona erdiğini, yirmi yıldır aynı gösteriyi sakız gibi çiğnediğini yazmıştı. Sözlerini, "Bu ikinci sınıf gösteri tüccarının her gösterisinde temcit pilavı gibi sunduğu o Korku İfadesi'ni bir kere daha görmek zorundan kalırsam, artık dayanamayıp çığlığı basacağım. Dünya artık bunu görmek istemiyor," diye bitirmişti.

"Peki buna ne cevap verirdiniz?" diye sordum, O anda, kurbanına son darbeyi indiren bir muhabirin burnu büyüklüğünü yaşıyordum.

Yazıyı alıp inceledi. Onu canevinden vurduğumu anladığımda artık çok geçti. Bir iki saniye içinde kendini toplayıp, söyleşiye son verdi ve kâhya kadını çağırıp bana çay getirmesini istedi. Bir iki saat sonra kalkacak trene yetişmeden önce istersem evde vakit geçirebileceğimi söyledi. Maalesef, birdenbire önemli bir randevusu olduğunu hatırlamıştı. Tatlı kaçık ve teatral bir baş selamıyla bana hoşça kal diyerek, kapıdan dışarı çıkıp kayboldu.

Kendime bir tekme atmak istiyordum. Belli belirsiz de olsa ayıplayan bir ifadeyle geri gelen kâhya kadının getirdiği çayı içip tren saatimi beklemekten başka çarem yoktu. Bir saat kadar bekledikten sonra, çıkmadan önce bahçelerde bir yürüyüş yapayım diye düşündüm. Birbirine simetrik patikalardan oluşan labirentte dolaştıktan sonra sanatçının çeşitli heykellerinin bulunduğu kutu biçimli çalıların yanına geldim. Köşelerden birini dönünce çalıların boyunun alışılmıştan daha uzun olduğunu gördüm. Oradaki nişlerden birinde, silindir şapkalı, hareketsiz figürle yüz yüze geldiğimde dehşetle geri çekildim. Figürün yüzündeki korku öylesine gerçekti ki, ister istemez bir an elimi ağzıma götürmüş bulundum. Kendime gelmem için kısa bir süre geçmesi gerekmişti.

Ev sahibime özürlerimi iletin kabilinden bir şeyler geveledim ve aceleyle ayrıldım.

Eve geri dönerken yüreğim yerinden fırlayacakmışçasına gümbür gümbür atıyordu. Sanatçının kariyerini başlatan o Korku İfadesi'nin ardında yatan hikâyeyi bana anlatan kişi, kâhyası ve sırdaşı olan kadın olmuştu. Sanatçı Yahudi kanı taşıyordu; amcası, İkinci Dünya Savaşında Rus Kurtuluş Ordusu'yla birlikte Almanya'da savaşmıştı. Belsen'deki toplama kamplarına ulaşan ilk askerlerden biri olarak, dikenli tellerin ardındaki insanların haline tanık olmuştu. Savaşın sona ermesinden birkaç yıl sonra amcası Paris'e onları ziyarete geldiğinde, sanatçı henüz genç bir delikanlıydı. Amcası ona Belsen'e varış hikâyesini ve orada tanık olduğu sahneleri anlatmıştı. Genç delikanlı, bunları anlatırken amcasının yüzünde gördüğü o dehşet ifadesini asla unutmamıştı. Bu yüz ifadesinin anısını taşımış ve meslek yaşamı boyunca yeniden üretmişti. Sanatçının kibrine rağmen, demişti kâhya kadın (kibrin ona zarar verdiğini de açık gönüllükle kabul ediyordu), onu asıl altüst eden şey New York'lu eleştirmenin kötü eleştirisi değil, dünyanın böyle bir yüzü unutmak istemesi ihtimaliydi.

Hayaletlerin göçü

Vincent Dawes, bir Macusi yerlisi olan karısı Loretta'yı İngiltere'ye ilk kez, yeğeninin düğünü için getirmişti. Chislehurst adlı yemyeşil banliyödeki St. Mary's Anglikan Kilisesi düğüne ev sahipliği yapacaktı. Vincent, tören boyunca ilahilere büyük bir coşkuyla katılmış, ara sıra tanıdığı birini görünce de yüzüne geniş bir gülümseme yayılmıştı. On yıl olmuştu İngiltere'ye gelmeyeli. Brezilya'da küçük bir çiftlik kurmuş, beş yıl önce de evlenmişti. Oğlu dört yaşındaydı. Loretta zalim bir kadın değildi ama, Vincent'ın olmadığı zamanlarda çocuğa çok sert davranırdı. Evdeyken o kadar ters konuşurdu ki, sesi bağırır gibi çıkardı. Vincent'ın oğlunu bu kadar şımartması onu hayrete düşürürdü. Babası ne zaman iş için evden uzaklaşsa, oğlan iki gözü iki çeşme ağlardı. Loretta ise onu

evden dışarı atar, biraz daha sert bir delikanlı olabilmesi umuduyla onu hayvanların arasında dolaşmaya bırakırdı. Oğlanın gözyaşlarından gizliden gizliye biraz da keyif alırdı. Baba oğul arasındaki bu sevgi onu hem şaşırtır hem gücendirirdi. İşte, şu anda Vincent'ın yanında duran, lacivert hasır şapkalı, uzun siyah saçları ponponlu bir tokayla tutturulmuş kısa boylu, sıkılgan kadın oydu. Düz, bronz yüzü, kapkara bademgözleriyle, cemaatin en koyu tenli kadınının kendisi olduğunun farkındaydı.

Yaz güneşinin ışığı, titrek parıltılı küreler halinde kilisenin en tepesindeki camlardan arzı endam etti. Sunakta hantal hantal dikilen gelin, fasulye sırığını andırıyordu. Tören boyunca başını bir o yana, bir bu yana devirmişti. Ara sıra beyaz ipekli sıska kolunu dışarı çıkarıp, yüzündeki peçeyi geriye itiyordu. Birkaç kez, başını sağ tarafta toplanan konuklara çevirip kimi zaman şaşkın şaşkın bakıyor, kimi zaman da mutlu mesut gülücükler dağıtıyordu. Bir defasında da boğulmakta olan biri gibi boş boş bakıvermişti. Memleketinin savanalarında, kokerite tohumlarında yaşayan beyaz kurtçukları hatırlayan Loretta ürperdi. Dalıp gitmiş, gelinin ansızın dönüp, bir erkeğin kocaman adımlarıyla koridoru geçip kapıya yürüdüğünü ve eteklerini toplayarak beyaz bir kapuçin maymunu gibi en yakın ormana daldığını hayal etti.

Bakışlarını indiren Vincent, sırıtarak karısını yüreklendirdi. Karısıyla gurur duyuyor, onu herkese göstermek istiyordu.

Nikâh töreninden sonraki partide büyük bir hevesle konukların arasına karışan Vincent, Brezilya'da yapmayı planladığı şeyleri büyük bir coşkuyla anlatıyor, küçük oğlunun fotoğraflarını gösteriyordu. Karısını arkadaşları ve akrabalarıyla tanıştırdı. Tropik iklim yüzünden cildi epey kızarmıştı. Kahkahası, insanların on yıl önce hatırladığından bile daha gür çıkıyordu. Değişen tek şey, güneşten açılmış kestane rengi saçlarıydı. Loretta'ya gelince: Tanıştığı her yeni insan Loretta'yı dehşete düşürüyordu. Ama her seferinde gülümsemeyi beceriyor, tuhaflığının fark edilmemesini umuyordu. İngilizce konuşabilmesine rağmen (annesi, Brezilya sınırındaki Guyana'dan gelen bir Macusi'ydi), bu tür sosyal ortamlar onu çok geriyordu. Lafları ağzında geveleyen insanların ne dediklerini zor seçiyordu.

O gece geç vakit, Vincent üzerini değiştirirken, Loretta da yeni geceliğiyle gergin bir halde yatağın üzerinde oturuyordu. Partinin yapıldığı barın üst katında, kasvetli bir oda tutmuşlardı ama İngiltere'de olmanın Vincent'a verdiği keyfi, karısının da aynı coşkuyu hissetmesi için duyduğu güçlü isteği hiçbir şey bozamazdı. Epey içkili olduğu için, abartılı bir sevgi gösterisine kaptırmıştı kendini.

"Seni ne çok seviyorum." Eğilip karısının alnından öptü. Mezar taşı beyazlığındaki çarşafların altına kayarlarken, "İngiltere'yi sevdin mi?" diye fısıltıyla sordu karısına. Bir gün evvel, karısını şehir turuna çıkarmıştı. İçindeki coşkuyu onun da paylaşmasını öyle çok istiyordu ki.

"Ne kadar çok insan var," dedi Loretta. "Köpekler çok şişman, çok fazla besleniyor ama yeterince çiftleşmiyor gibiler. Bir de, bizim oralardaki kadar hamile kadın göremedim burada. Hem, neden o kadar çok polis var ortalıkta? Yolda yürürken her beş dakikada bir polis görüyorsun. Birileri sürekli gözetliyor sizi."

Onu en çok şaşırtan şey ise, süpermarketlerde gördüğü yiyecek bolluğu olmuştu. Hayatında görmediği kadar çok yiyeceği, burada tek bir yerde görmüştü. Bir de ara sıra Boa Vista'da seyretme fırsatı bulduğu Brezilya televizyonundan sonra, İngiliz televizyonu ona yavan gelmişti, ne kadar da az şiddet vardı.

"Galiba haklısın," diyerek içini çekti Vincent. Kol kıvrımına başını yaslayan karısının yüzüne şarap kokulu nefesini bıraktı. Karısının, onun hislerini, hatta anılarını bile paylaşmasını, her şeyi sevmesini istiyordu. Eleştiriler, onu düş kırıklığına uğratmıştı. İngiltere'de yalnızca birkaç gün daha geçirecekler, eski dostları Iveta ve Paul'u ziyaret etmek için hafta sonu Prag'a gideceklerdi. Sonra da çok kısa bir süre için Londra'ya dönüp, Brezilya'ya geçeceklerdi.

"Iveta benim çocukluk arkadaşım. Onu görmek için sabırsızlanıyorum." Düşünceleri Prag'a kaymıştı. "Ailem komünistti, yaz tatillerini hep Doğu bloğunda bir yerlerde geçirirdik. Prag'da yıllarca Iveta'nın ailesinin evinde kaldık. Iveta benimle yaşıt. O da evli şimdi. Epey oldu görüşmeyeli. Onu yine görecek olmak beni çok heyecanlandırıyor. Politika hakkında konuşmak istiyorum onunla. Acaba yeni rejim hakkında ne düşünüyor?" Birden aklına oğlu gel-

di. Onu Macusi anneanneye bırakmışlardı. "Küçük Roberto'yu çok özlüyorum, ya sen?"

"Ben de," dedi Loretta. Doğu bloğunun ne olduğunu bilmiyordu ama komünist kelimesi ona bir şeyler hatırlatmıştı: İki ay kadar önce Roraima'daki evlerine genç bir komünist gelmişti. Kerpiç evlerinin ahşap kapısını deli gibi vuruşunu, yanındaki hamile kız arkadaşını, kırmızı çakıl ve toprağın çizdiği yüzlerini hatırladı. Katliam yapılmıştı. Birkaç yüz metre ötedeki yolun orada, silahlı polis ve çiftlik sahipleri, Sem Terra denilen topraksız halkın bir kısmını öldürmüşlerdi. Kim bilir neydi onları etkisiz bırakmak istemelerinin nedeni? Cinayetlerin işlendiği kırmızı kil patika, inin cinin top oynadığı bir yerin ortasında alelade bir yerdi, etrafı uçsuz bucaksız kızıl savanalarla çevriliydi. En yakın Macusi köyü, Loretta'nın doğup büyüdüğü yer olan köy, beş mil kadar ötedeydi. Sem Terralar, çiftlik sahipleri tarafından kovulmayı reddetmiş ve hepsi toplanarak yola oturmuşlardı. Oysa bu bir tuzaktı. Polis olay yerine geldiği halde yerlerinden kalkmayı reddeden Sem Terralardan yerde oturan sekiz kişi ve kaçmaya kalkan niceleri vurulmuştu. Bu genç adam ve kız arkadaşı cesetlerin arasında kalarak ölü taklidi yapmış, sonra kaçmayı başarmışlardı. Sonunda Vincent'ın küçük çiftlik evini bulmuşlardı.

Loretta genç komünistin çok çok yirmi iki yaşında olduğunu tahmin etmişti. Yuvarlak bir yüzü, ciddi bir ifadesi olan gözlüklü bir gençti. Düz, kahverengi saçları, yüzünün iki yanına kavis yaparak dökülüyordu. İki yıldır Sem Terralarla birlikteydi. Aslında São Paulo'dan gelmişti. Elinde, ucuz basım bir Komünist Manifesto ve ön sayfasında Lenin'in resmi olan lime lime kâğıtlar vardı. Tüm bu şartlar altında bile, bu katliama tanık olan biri olarak, olayları anlatıp irdelerken, her gece çalıştığı bu kitaplardan öğrendiği alıntıları ve fikirleri kullanıyordu. Loretta onları dikkatle dinlemişti. Kız arkadaşının, bebeği doğuracağı São Paulo'ya dönmesi gerekiyordu. Bebeği hemen evlatlık verecek ve Sem Terraların yanına dönüp onlarla birlikte mücadele etmeye devam edecekti. Uzun, düz saçlarını arkaya ata ata, hiçbir şey, diyordu, hiçbir şeyimiz yok. *Nada, nada*. Loretta sessiz sedasız onlara çanak çanak *maté* ikram etmişti. O

sırada Vincent, domuz ağılı inşaatından dönmüştü. Üstündeki tozları silkeleyip içeri girmiş ve odayı sempatik varlığıyla doldurmuştu. Loretta bir şey söylememişti. Macusi kabilesi Sem Terraları pek sevmezdi. Ormanları yakıp kendileri için arazi açıyorlardı. Macusi'ler de bu toprakların yerli arazisi olduğunu iddia ediyorlardı.

Loretta yüzünü duvara döndü. Yatağın ortası çukurlaştığı için sırtı Vincent'a doğru kayıyordu. Vincent ise durmadan gıcırdayan bir kapı gibi horluyordu. Loretta yatağın bitişiğindeki krem rengi pürüzlü duvar kâğıdına dokundu. Soğuk ve nemliydi. Bu İngiliz odası bayat kokularla doluydu. Sanki uzun zaman önce biri ölmüş de o zamandan beri kullanılmıyor gibiydi. Bu düşünce midesini bulandırdı. Karanlıkta bir süre, karşı duvarda çıkıntı yapan dikdörtgen şeklin ne olduğunu anlamaya çalıştı, sonra lavabo olduğunu fark etti. Sonunda uyuyakaldı. Rüyasında, bin bir güçlükle kuyudan su taşımak zorunda olmadığını, Brezilya'daki evinde hiç durmaksızın şırıl şırıl akan muslukları olduğunu gördü.

Prag'a uçtular. Vincent enerjiyle dopdolu, gençlik anılarına geri döndüğü için çok heyecanlıydı. Loretta kaldıkları Embassy Oteli'nin çok büyük ve bunaltıcı olduğunu düşünüyordu. Kahvaltı sabah yedi ile dokuz arasındaydı. Restoranın ağır beyaz masa örtüleri, içine tatsız meyvelerin, müsli ve mısır gevreğinin konduğu düz beyaz tabaklar bütün hevesini kırmıştı. Yeni, saldırgan kapitalizmin gafil avladığı ve hepsi de bir örnek cılız vücutlu garson kızlar, kötü bir iklimde gelişmemiş filizler gibi duruyorlardı. Yabancılarla aralarındaki ihtiyatlı mesafeyi hâlâ koruyorlardı. Kendilerine bir şey sorulduğunda kızarıyorlar, kendilerini güvende hissetmek için ikişer ikişer dolaşıyorlardı.

Vincent, restoranın girişinde Loretta'nın yanında duruyor ve yüzünde iyimser bir ifadeyle oturacak bir yer bakınıyordu. Ülkede nelerin değiştiğini görecek olmak onu heyecanlandırıyordu. O anda restoranın, tiril tiril takım elbiseleriyle kendini belli eden Alman işadamlarıyla dolu olduğunu fark etti. Kahvaltı masalarında iş konuşuyorlardı. Hemen durdukları yerin yanındaki masada oturanlar

da bunlardandı. Sarışın, tıknaz Alman girişimci, ateşli bir tavırla yumruğunu masaya vurduğunda masadaki tabaklarla bardaklar gürültüyle yerinden oynadı. İngilizce konuşuyordu.

"Çok iyi bir fiyata size beş yüz tane yeni karakol kurabiliriz." Bunu yeni Prag hükümetinin üst düzey temsilcisine söylüyordu. "Sözleşmeyi bizimle yaparsanız, muhasebe bölümümüz, yeni Dachau Yolu değer hesaplarını ücretsiz yapacak. Elbette, o yolun yapım sözleşmelerinin bizim lehimize sonuçlanacağını umuyoruz..." Domates ve sosislerine koyacak tuz ve biber aramaya başlamasıyla sesi giderek azaldı. Yiyeceklerini tuza bularken, masa arkadaşını yan yan süzüyordu. Sonra ceketinin cebinden beyaz bir zarf çıkartıp masanın üzerine koydu.

"Evet, maalesef Çek muhasipler bu işi yakından takip etmiyorlar," diye cevap verdi ince bıyıklı Praglı bürokrat. Takım elbisesi üzerinden dökülüyordu. Alman meslektaşının, yoğurt kâsesinin yanına bıraktığı Amerikan doları dolu zarfı aldı. "Sanırım, Almanya'daki muhasebe bölümünüzün, bize değer tahmini verecek en iyi bölüm olduğunu rahatça söyleyebilirim."

Şehri dolaşırken, Vincent ne kadar coşkuyla doluyorsa, Loretta da o kadar içine kapanıyordu. Avrupa'nın her yeri sinirine dokunuyordu. Prag Kalesi'ne gittiler. Loretta sergilenen cam kutulara görmeden bakıyor, esnememek için kendini zor tutuyordu. Tüm bunlar canını sıkıyordu. Sonunda somurtmaya başladı. Derken sokakları ıskalayarak, Kafka'nın kalenin civarındaki küçücük evinin bulunduğu sokağa daldılar.

"Düşünsene, Kafka'nın *Şato*'yu yazdığı yer burası," dedi Vincent ürpererek. "Bürokrasi hakkında, çok iyi bir kitaptır... yoksa o *Dava* mıydı? Neyse sana o kitapları mutlaka almalıyım. Büyük bir yazardır."

Karlov Köprüsü'nde durup, Vtlava'nın zeytuni sularına baktılar. Soğuk esen rüzgâr, suyun yüzeyinde minik minik çapraz balıksırtı desenler yapıyordu. Koca koca bulutlar, tepenin üzerindeki kalenin gerisinde hızla ilerliyordu.

Loretta, Vincent'ın hevesini kursağında bırakan bir tavırla,

"Tüm bunlar benim için bir şey ifade etmiyor," diyerek rüzgârdan korunmak için paltosunun yakasını kaldırdı.

"Ama benim için ediyor," diyen Vincent'ın sesinde kırgınlık içermeyen bir yakınma vardı, ama karısının olumsuz tepkisinden rahatsız olmuştu. Loretta'nın bu karamsarlığı bazen onu çileden çıkarırdı. "Hatta bayılıyorum," dedi meydan okurcasına. "Ailemle hep buraya gelirdik. Bunun ilgini çekeceğini sanmıştım."

Hiç konuşmadan ve her ikisi de kendisini haklı görerek köprüyü geçmeye devam ettiler. Köprünün ortasında, keman ve davulla geleneksel Slovak şarkıları çalıp söyleyen altı genç müzisyen vardı. Kemanıyla orkestrayı yöneten, kısa, kahverengi saçları mıknatısa tutulmuş demir tozları gibi alnına düşmüş, Slavlara özgü geniş elmacık kemikleri olan on dört yaşında kendinden emin bir çocuktu. Müzikle birlikte salınan zayıf şarkıcı kızın tavırları serbest ve küstahtı. Etraflarına epey insan toplanmıştı. O kalabalıkta buz prensesi gibi duran bir kız Loretta'nın dikkatini çekti. Kız saçlarını neredeyse beyaz denecek bir tona boyamıştı; kıpkırmızı ruju solgun yüzünde açılan bir yarık gibiydi. Loretta'ya göre bu kız baş aşağı edilip çamaşır suyu kovasına daldırılmış biri gibiydi. Kuzey Avrupalıların bu çiğ beyazlığı bazen onu çok huzursuz ediyordu.

Omzuna astığı davulu çalan davulcu onlara doğru dönünce Loretta hayretle nefesini tuttu. Bu oğlan, kesinlikle kendisi gibi bir yerliydi: Aynı simsiyah, düz saçlar, aynı kahverengi yüz, düz hatlar ve boncuk boncuk kapkara gözlerin üzerinde tombul kahverengi gözkapakları. Telaşla Vincent'ın kolunu çekiştirdi.

"Bak," dedi, hayretle, "bu çocuk bir Amerika yerlisi."

Vincent baktı.

"Haklısın," dedi. "Gidip sorayım." İki şarkı arasında orkestraya yanaşıp, kâh konuşarak, kâh el kol hareketleriyle dil engelini aşmaya çalıştılar. Sonunda Vincent gülerek döndü ve omuzlarını silkti.

"Hayır, anlaşılan Amerika yerlisi değil. Eskiden SSCB denilen yerdeki Moğolistan'dan gelmiş. Ailesi birkaç yıl önce buraya gelmiş. Çok az Çekçe biliyor. Ama senin halkının da Bering Boğazı'nı geçerek Moğolistan'dan geldiği söylenmiyor muydu? Belki de bu yüzden birbirinize benziyorsunuz."

"Ben böyle bir şey duymadım," diyen Loretta'nın biraz kaşları çatılmıştı.

Davul çalan çocuk merakla Loretta'ya doğru baktı. Hafifçe eğilip minnet ifadesi sayılabilecek bir baş hareketiyle onu selamladı. On binlerce yılı aşıp yüz yüze gelmişlerdi. Loretta da ona gülümsedi. Hiç beklenmedik bir özgürlük hissiyle dolmuştu içi. O sabahı mahvetmek üzere olan surat asma eylemini bıraktı ve Vincent'la kol kola Wenceslas Meydanı'na doğru mutlu mutlu yürümeye başladılar.

Bir sokak satıcısı kaldırıma tezgâh açmıştı. Bir tarafında eski Rus ordu şapkaları, diğer tarafında ise beyaz zemin üzerine koyu kırmızı büyük harflerle, "KOMÜNİZMİN SON NEFESİ" yazılı boş teneke kutulardan satıyordu. Loretta kutulardan birini eline aldı, şaşırmıştı.

"Bu bir şaka," dedi Vincent. "Boş aslında. İçinde sadece hava var." Karısına bir tane kutu satın aldı. Loretta da gülerek kutuyu çantasına koydu.

Kentin eski bölümünde, arnavutkaldırımlı meydandaki kilisenin dışında toplanan büyük bir kalabalık gördüler. Loretta'nın gözüne çarpan, beyazlık oldu.

"Bu da başka bir nikâh," dedi Loretta.

Ancak bir süre baktıktan sonra gelinin bir travesti, düğünün sahte, olayın bir sokak tiyatrosu olduğunu fark ettiler. Gruptaki gençlerden biri beyaz gelinlik giymişti. Kiliseye girmek istemiyormuş gibi yapıyordu. Nikâh törenine uygun giyinmiş iriyarı üç teşrifatçı oğlanı zorla içeri sokmaya çalışıyorlardı. Gelin saklamadığı tok sesiyle zaman zaman itiraz ediyor, dantelli eteğinin altından görünen postallı ayaklarıyla at gibi tekmeler savurmaya çalışıyordu. Etraflarındaki kalabalık da eğlenceye dahil olmuş, gelinle alay ediyor ve tezahüratta bulunuyordu. Sonunda gelin, teşrifatçıları bir hamlede savuşturdu ve kalabalığın çığlık çığlığa desteğiyle birlikte, taş basamaklara ve kilisenin girişindeki uzun yivli kemere doğru atıldı.

Loretta huzursuz bir *déjà vu* yaşıyordu. Neler olacağını tek tek biliyordu adeta. Yürümeye devam ettiği o birkaç dakika boyunca, şimdiki zaman ve gelecek zaman capcanlı bir bileşime girmişti. Yaşadığı bu deneyimin hemen arkasından İngiltere'deki düğünü ve

gelinin erkeğe dönüşmesini hayal edişini hatırladı. Sanki hayalinden geçirdiği şeyler gerçek oluyordu. Bazen düşleyerek bir şeyleri gerçeğe dönüştürebildiğini hissederdi. Kaşları çatık, düşünceli bir halde yürümeye devam etti. Tüm bunlar ona bir şey daha hatırlatmıştı: Annesi tarafından ona anlatılan bir hikâyeyi ve bu hikâyenin Venezuela'dan gelen bir Mayonkong tüccarı tarafından annesine anlatılışını.

Prag'ın eski mahallelerinin büyüsüne kapılmış bir halde, her sokağa dalan ve dükkân dükkân gezerken arkasına bile bakmayan Vincent'ın peşi sıra yürüyordu Loretta. Annesinin anlattığı öykü bir film şeridi gibi geçiyordu gözlerinin önünden. İlkin görünüşü taşı andıran bir yumurta varmış, içinden sesler, şarkılar, sözler, kahkahalar ve çığlıklar duymak mümkünmüş. Yumurtanın sahibi uyumak istediği zaman kafasını bu yumurtanın içine sokarmış, çünkü gece, onun içindeymiş. Bir gün yumurtanın sahibi bir yere gitmiş. Yaramaz İarakaru taş yumurtanın içini açmış. Bir anda her yer kararmış. Gece, yumurtadan fırladığı gibi dışarı akmış. Yaramaz İarakaru dehşete düşmüş. Karanlıkta koşmaya başlamış ama artık bir insan değil, bir maymunmuş. Bütün beyaz kapuçin maymunlarının atasıymış. Ormanın girişinde kavis biçiminde birleşmiş ağaçların oraya dek koşmuş durmuş.

Loretta daldığı düşlerden uyandığında Vincent'ın bir step dansçısının önünde durduğunu fark etti. Banttan çalan Kuzey Amerika müziği eşliğinde gösteri yapan adam bir buçuk-iki metre yüksekliğinde yuvarlak, granit bir kaidenin üzerinde dans ediyordu. Güneş, beklenmedik bir anda bir ucundan gümüşi bir ışığın parladığı midye şeklinde karanlık bir bulutun arkasında kaldı. Ansızın Loretta her şeyi bir uğursuzluk işareti gibi görmeye başladı. Step dansı yapan genç adam, silindir şapka, siyah frak, beyaz papyon ve beyaz yelek giymişti. Parlak step ayakkabıları da siyahtı. Ayakkabıların tıkırtıları granitin üzerinde stakato ritmini izliyordu. Kehribar rengi gözlüğü, ona, bir sivil polisin tilki gibi sinsi görünümünü kazandırıyordu.

"Gidelim. Hadi gidelim." Loretta bir kez daha Vincent'ın kolunu çekiştirmeye başladı. Vincent ona uyarak yine neşe içinde, turistlerden uzak, daha sessiz sokaklarda gezinmeye devam etti. Ak-

şam olmak üzereydi. Hâlâ güneşten emdiği sıcaklığı koruyan, pul pul dökülmekte olan yıpranmış taş binaların arasında yürüdüler. Sokaktaki insanlar işleriyle güçleriyle uğraşıyorlardı. İşte biz dönünce de böyle olacak, diye düşündü Loretta, Prag biz hiç var olmamışız gibi kendi içine kapanıp yaşamaya devam edecek. Buradan ayrıldıklarında şükredecekti.

Prag'ın virane sokaklarını arşınlarken yağmur çiselemeye başladı. Sokakların labirentinde ansızın karşılarına, üzerinde "Laterna Magica" yazılı ağır ahşap bir kapı çıktı.

Vincent itince kapı açıldı. Birlikte küçük bir avluya girdiler. Vincent kapıyı arkalarından kapattı. Etrafta ses seda yoktu. Çevrelerindeki duvarlar fresklerle doluydu. Baştan savma, çocuksu bir tarzla boyanmıştı resimler. Mavi dalgaların altında ve üstünde tostoparlak çıplak kadınlar vardı: Soluk maviler ve sarılar arasında zarif, cilveli bir su erotikası. Bu manzarayı hiç mi hiç beklemiyorlardı. Buradaki atmosfer daha sıcak bir iklime yakışıyordu. Şehrin ılıman göbeği sudan ibaretmiş de, onlar da başları dışarıda suyun içinde dimdik duruyorlarmış gibi, ücra avluda kımıldamadan ayakta duruyorlardı. Çek Cumhuriyeti karaya hapsolmuş bir ülke olsa da Prag'ın kalbi su cinlerine aitti sanki. İnsanı baştan çıkartırcasına hoş, tasasız bir özgürlük yayılıyordu etrafa. Avlunun çevresindeki yüksek binaların bazılarında işyerleri olmalıydı, çünkü yakınlarda bir yerden sekreterlerin kopardığı kahkahalar ve bir kadının şarkı söylediği duyuluyordu.

Loretta'nın tüyleri diken diken oldu. Sanki başka birinin ağzından dökülüyordu sözler.

"Sen ruhların göç ettiğine inanır mısın? Burası bana bizim oraların su cinlerini hatırlatıyor. Bir karnaval hikâyesi vardır; ırmak kıyısında düzenlenen bir şenlik: Genç kızlara başında şapka olan adamlarla dans etmemeleri söylenmiş. Ama bir gün şapka giyen, dansta usta, yakışıklı bir adam gelmiş yanlarına. Kızlardan biriyle dans etmiş. Sabah olduğunda bir bakmışlar ki kız yok. Adam aslında ırmakta yaşayan bir yunusmuş. Kızı da yanına alıp, su altında yaşamaya götürmüş. Kız hep orada yaşamış." Loretta eliyle çevresindeki freskleri gösterdi.

Onu pür dikkat dinleyen Vincent, "Ruhların göç ettiğine inanmıyorum," dedi. "Sana Londra Kulesi'ni göstermiştim, hatırladın mı? Yani şimdi, Anne Boleyn kafasını kucağına alıp Brezilya'daki Roraima'da dolaşmaz. Aslına bakarsan, şimdi düşünüyorum da, ruhlar bir hayli muhafazakârdır. Hep aynı yerde kalmayı tercih ederler."

Loretta düşünceli bir halde "Belki de haklısın," dedi. Ama şimdi kendini çok daha neşeli hissediyordu. Sanki memleketten birileri ona bir mesaj yollamıştı.

Saatine bakıp alnına vuran Vincent, "Tanrım," diye bağırdı. "Hemen dönüp üstümüzü değiştirmezsek, Iveta'yla Paul'un evine yetişemeyeceğiz." O gece akşam yemeğinde eski arkadaşlarıyla birlikte olmayı planlamışlardı.

Iveta ve Paul, Vincent ve Loretta'nın oturduğu yere yakın, köhne bir apartmanda hap kadar bir dairede yaşıyorlardı. Oraya vardıklarında, yemeğe bir müzik grubunda şarkıcı ve müzisyen olan gençten, çekici bir erkeğin daha davetli olduğunu gördüler. Iveta'nın kocası Paul, kadife devrimden sonra iflas etmek üzere olan bir şirkette orta halli bir muhasebeciydi. Kısa ve cansız saçlarıyla utangaç bir adamdı. Vincent'ın son gördüğünden bu yana biraz kilo almıştı. Vincent uysal bakışlarıyla Paul'un, karısına kur yaptığı her halinden belli olan genç davetliye ıspanak, domates ve meyveli tatlı servisi yapışını izledi.

Neredeyse bir deri bir kemik kalmış, kestanerengi, karman çorman saçlarını tepesinde toplamış Iveta ise âşığıyla sürekli şakalaşıyordu. Bu durum Paul'u utandırmıştı. Konukların varlığına rağmen ve giderek artan bir samimiyetle yemek boyunca birbirlerini okşamışlardı. Kocasının pembe yüzü gece ilerledikçe daha da acınası bir ifadeyle parladı.

Loretta yemek yemekle meşgul olmayı tercih etti. Ev sahiplerinin onunla ya da geldiği kıtayla ilgilenmemesi onu rahatlatmıştı. Dikkatlerin üzerinde olmaması, onu görülmez yapıyor, bu da kendisini güvende hissettiriyordu.

"Devrimi anlatsana, Iveta," dedi Vincent ellerini çırparak. Her zamanki cana yakınlığıyla durumu kurtarmaya çalışıyordu.

"Ne olacak, Wenceslas Meydanı'nda dikilip durduk, hava buz gibiydi," diyen Iveta çatalıyla ıspanak alarak, yanında sırıtan genç adama verdi. Konuyla pek ilgilenmediği açıktı.

"Peki ama şimdi her şey daha iyi, değil mi?" diye ısrar etti Vincent.

"Evet, galiba öyle." Umursamaz bir tavırla omuzlarını silkti. "Çocuklar artık okulda Rusça öğrenmek zorunda değil. Bir de McDonald's'ımız ve Benetton'umuz var."

Paul ayağa kalkıp biraz daha domuz kesti. Iveta'nın ülkenin yakın tarihine duyduğu bariz ilgisizliği kapatmaya çalıştı.

"Pek çok yeni yatırım yapılıyor. Her yerde inşaat var. Benim muhasebe şirketim, yapılacak yeni bir yolun muhasebesi için ihaleye girdi. Dachau Yolu. Çok ümitliyiz. Tek sorun, yeni iş kurmak için buraya akın eden yabancılar. Fransız ve Japon ortaklı büyük bir şirket bu eski apartmanı satın aldı, bu yüzden yakında taşınmamız gerekecek. Ama şirketim ihaleyi alırsa, benim maaşıma da zam yapılacak, böylece daha iyi bir muhite taşınabiliriz."

Paul daha iyi bir muhite taşınmanın, evliliğini devam ettirmek için tek şansı olduğunu biliyordu. Karısına döndü. Iveta başını genç müzisyenin omzuna yaslamıştı.

"Nerede oturmak isterdin sevgilim?"

Baygın baygın âşığına bakan Iveta, "Belki de hiçbir yerde oturmak istemiyorum. Belki de bir yere yerleşmeyip gezmek istiyorum," dedi.

Vincent, Iveta'nın acımasızlığı karşısında hayretler içinde kaldı. Yemek sonunda Iveta, karı kocayı ve müzisyen arkadaşını eve bırakmayı önerdi, daha doğrusu ısrar etti. Paul karısının dışarı çıkmasını istemiyordu. Iveta tabakları mutfağa götürdüğü sırada Paul büyük bir telaş içinde Vincent'a, "Lütfen izin vermeyin. Lütfen sizi arabayla bırakmasına izin vermeyin," diye fısıldadı.

Loretta ve Vincent arabayla bırakılma teklifini reddedip yürümek istediklerini söylediler. Ama işe yaramadı. Müzisyen araba teklifini yüzünde alaycı bir gülümsemeyle kabul etmişti. Iveta'yı son görüşlerinde, oradan uzaklaşmadan önce Lada marka arabanın ön koltuğunda oturmuş, burnunu delikanlıya sürtüyor, Paul'u yıkılmışlığıyla baş başa bırakıp gidiyordu.

Bu durum Vincent'ı şok etmişti. Son gelişinden bu yana ne çok şey değişmişti. O zamanlar Iveta ve Paul birbirlerine karşı sıcacıktı, hallerinden memnun görünüyorlardı. Vincent ve Loretta, evliliklerinde bariz bir problem olan başka bir çiftin yanından ayrıldıktan sonra duyulan o utanç verici rahatlama hissiyle yürüyerek otele döndüler. Görünüşte uyuşmaz gibi görünen kendi evlilikleri hiç de bu kadar kötü bir durumda değildi.

Fakat İngiltere'ye döndüklerinde bu ortaklık hissi bir kez daha buhar gibi dağılmaya başladı. Brezilya'ya dönmeden bir gün önce Vincent erkek kardeşinin arabasını alarak, ışıl ışıl bir Londra gecesini karısına son bir kez daha göstermek istedi. Kendisinin de tam olarak anlayamadığı nedenlerden dolayı, Loretta'nın bu gezintilere duyduğu direnç hissi geri gelmişti. Hava yağışlıydı, hiç konuşmadan yarım saatten fazla bir süre arabayla dolaştıktan sonra, Vincent, Avam Kamarası ve projektörle aydınlatılmış Big Ben'in karşısındaki Embankment'ın üzerinde arabayı kenara çekti. Sol taraflarındaki ırmak fokurdayan katran misali gümüşi siyahlığa bürünmüştü.

"Senin derdin ne?" diye sordu öfkeyle. "Bunun ne kadar güzel olduğunu göremiyor musun? Tanrım. Seni Londra'ya getirdim. Seni Prag'a götürdüm. Dünyanın iki büyük kentini gördün, hiç mi hoşlanacak bir şey göremedin?"

Vincent Big Ben'e çevirdi gözlerini: Yeni temizlenmiş taş oymalar, projektör ışığında bisküvi rengini almıştı. Sonra hayretle karısına baktı. Sokak lambalarının ışığında teni daha bir bronz, saçları kuzguni siyahtı. Birden karısı ona tam bir muamma gibi göründü. Loretta dimdik ileriye, parıldayan ıslak yolda akıp giden trafik ışıklarına bakıyordu.

"Ama, ben seviyorum," diye devam etti Vincent. Sesinde hem meydan okuma hem de düş kırıklığı vardı. "Brezilya'daki evimizi de seviyorum, elbette. Ama burayı da seviyorum."

Loretta, trafik lambasındaki renklerin değişmesini izledikten sonra şöyle dedi:

"Aslında, memleketimdeki insanların yaşadıkları kulübelere dönmek zorunda kalacağımı bile bile bu binalara bakmak beni hasta ediyor. Biz neden böyle binalar yapmadık, bilmiyorum. Kendi halkımdan utanasım geliyor."

İşte o an Vincent çok üzüldü.

"Hadi gel o zaman. Gidiyoruz."

"Hayır, dur bir dakika. Sana bir şey sormak istiyorum. Öldüğünde ne olacağına inanıyorsun?"

"Hiçbir şey. Ben öyle ruhlara falan inanmam," dedi Vincent. "Sence ne olacak?"

"Ben öldüğümde, ruhumun köyüme döneceğine ve eriyip yok olana kadar oralarda dolanacağına inanıyorum."

"Keşke ben de reenkarnasyona inansam," diye içini çekti Vincent. "Gerçekten de çok kereler dünyaya gelmek isterdim. Yaşamı seviyorum. Neler olacağını bilmek istiyorum. Ne olarak olursa olsun, ağaç, taştan bir eşik, bir tüy, fark etmez, keşke ben de tekrar dünyaya geleceğime inansaydım."

Loretta ileriye doğru bakarak yavaş yavaş konuştu:

"Ben yaşamın bana pek parlak bir şeyler verdiğine inanmıyorum. Kriketi anlatırken söylediğin gibi, ben bir vuruş, bir şans daha istemem."

Vincent, karısının devam etmesini bekledi ama o yalnızca önündeki ıslak yola bakıyordu. Trafik, yılan gibi tıslayarak akıyordu önlerinden. Arabanın ön camına düşen yağmur sperm gibi kıvrım kıvrım duruyordu. Başını hayretle iki yana salladı.

"Benim için bir defa yeter. Bitti mi, bitmiştir. Yaşam hiç adil değil, hiç. Ben başka bir şey olarak da olsa, yeniden dünyaya gelmek istemezdim."

Karısının sözlerinin ardındaki inanç Vincent'ı sarsmıştı. Uğradığı bozgun, karısının bedenini ağırlaştırmış gibiydi.

"Bana bir defa yeter." Loretta başını ona çevirip, dimdik gözlerinin içine baktı. "Keşke çabucak geçip gitse diyorum. Yaşam bana hep ağır bir yük gibi geldi. Yaşamım boyunca halkımın baskı altında, mücadele ettiğine tanık oldum. Sen bana karşı hep iyi davrandın Vincent ama ben pratik bir insanım. O insanların çoğundan daha iyi durumda olduğumu biliyorum ama hâlâ sabahları içim korkuyla doluyor. Karanlığın hep çevremde kalmasını istiyorum. Işığa yüzümü dönemem. O kahrolası ardıçkuşları. O kuşlar ötmeye baş-

layınca kendi kendime düşünmeye başlıyorum. O kadar hırpalandım, öyle korkunç şeyler gördüm ki."

Başparmaklarını, sinirli hareketlerle sıktığı yumruklarına sürtüyordu.

"Bir zamanlar Rio Negro Irmağı'nda kanosu devrilen bir ailenin tümünün boğulduğunu görmüştüm. Dokuz yaşındaydım. Yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu. Kıyıda dikilip öylece seyrettik. Hâlâ kâbuslar görüyorum. Bir keresinde de ırmaktan gelen askerler bizim oradaki sahile çıkmışlardı. Uzaktan onlara bakıyorduk. Bizim köyün kızlarıyla oyun oynadıklarını sanmıştım ama onlar kızlara tecavüz ediyor ve vajinalarına kırık şişe sokuyorlardı. Önceki gün olan katliama ne demeli? Bu sonuncusu değil. Sıra benim köyüme de gelebilir. Evet, ben, hepimizin ölmesi gerektiğine inanıyorum."

Vincent motoru çalıştırdı. Karısının bu kaderciliği onu hep huzursuz ederdi. Komünizmin çöküşü geçti bir an aklından. Belki de kaybolmamıştı komünizm; Meksika dalgası gibi bir aşağı bir yukarı hareket ediyordu – dünyanın bir tarafında ortadan kaybolurken, başka bir tarafında ortaya çıkıveriyordu. Issız Batı Yakası'ndan geçerken ikisi de hiç konuşmadılar. Parlak neon ışıkları, ıslak ve siyah caddelere titrek zikzaklar çiziyordu. Hayaletler Vincent'ın aklını kurcalıyordu. Brezilya'da yaşamayı sevmesine rağmen, o hayaletleri bilmediği için bu ülkeyi asla olması gerektiği gibi anlayamayacaktı. Tıpkı onun gibi, Loretta da VIII. Henry'yi, Kafka'yı veya Dachau'yu anlamıyordu.

Farringdon Road üzerindeki köprünün sırılsıklam siyah demir payandalarının altında trafikte durdular. Arabanın camları buğulanmaya başlamıştı. Loretta camları silmek için çantasında mendil ararken aşina olmadığı bir nesneye dokundu; üzerinde "KOMÜNİZMİN SON NEFESİ" yazılı teneke kutuyu dışarı çıkardı. Bir yandan camları silerken bir yandan da bu teneke kutuyu ne yapacağını düşündü. O genç komünist hâlâ oralardaysa kutuyu ona verebilirdi. Ama herhalde çoktan gitmişti. Belki de köye dönünce kutuyu babasına verirdi. Oralarda her çeşit kap bir işe yarardı.

"Halkın prensesiymiş, daha neler. Tabii gülümseyecek, milletin elini sıkacak. Başka işi mi var sanki?"

Galler Prensesi Diana'nın cenazesinin kumlu görüntüsü dört izleyicinin gözleri önüne serilmişti; bu izleyicilerin üçü yeşil minderli kanepeye yayılmış, biri ise tören alayını yakından izleyebilmek için televizyona yaklaştırılmış olan geniş bambu koltuğa oturmuştu. Ekranda cızırdayan yampiri zikzak çizgiler görüntüyü bozup duruyordu. Yorumcunun ağırbaşlı sesiyle birlikte arka planda, çın çın öten rom kadehlerinin içindeki buzların tek tük şıngırtısı duyuluyordu.

Büyünün etkisinden kurtulmuş bir erkek sesi, "Bana sorarsan bunlar maskaralıktan başka bir şey değil," dedi. "Bir sürü insan

yoksullara yardım etmek için hayatı boyunca çalışıyor. Bu kadın her gece sarayına, yani yirmi beş odalı dairesine gidiyordu, ya da partiler verip duruyordu. Bırak bacağı kesilmiş birkaç kişiyle fotoğraf çektirmeyi, istese Angola'yı bile satın alabilirdi."

Oturma odası geniş ve havadardı. Dışarıda sarı tüylü sinekkuşları* çığlık attı. Sıcak meltemin taşıdığı, Georgetown trafiğinin kulak tırmalayan korna sesleri açık camlardan içeri doluyordu. Kentin elektriğinde voltaj düştükçe, televizyon ekranının renkleri siyah beyaza dönüyordu.

Evin sahibi May Teyze, odanın arka tarafında dikiliyor, o öğleden sonra Miami'ye uçarken giymeye niyetlendiği pembe ipek cekete ütüyle son dakika darbeleri indiriyordu. Top arabasının üzerindeki tabuta ilgisiz bir bakış attı. Televizyonun önünde, adını aklında tutmayı bir türlü beceremediği otuz yaşlarında sıska bir Hintli adam oturuyordu. Uzun bacaklarını öne doğru uzatmıştı. Konuşmaya başladı.

"Hangi millet olursa olsun, büyük cenazelerden etkileniyor. Bak bize. Bizim başkan Cheddi Jagan da öldü. Ülkenin yarısı sevmezdi onu, ama ne oldu? Millet tabutu görebilmek için sokaklara döküldü. Hüngür hüngür ağlayıp dövündüler. Ölüm insanlar hakkındaki fikrimizi değiştiriyor."

May Teyze, üst üste oturtulmuş iki katlı pasta gibiydi: Alttaki büyük parçanın üzerinde küçük parça. Elindeki ütüyü var gücüyle bir aşağı bir yukarı ittirdikçe pembe dar eteği içindeki kalçası bıngıl bıngıl sallanıyordu. Küçük, kalkık burnunu çekti. Ölünün arkasından konuşmak iyi bir şey değildi. Evindeki bu konukların tavırlarını onaylamıyordu. İngiltere'de bir üniversitede sosyoloji okuyan, tatil için eve dönen yeğeni Adriana'nın radikal arkadaşlarıydı hepsi. Onlara Adriana'nın hatırı için katlanıyordu, çünkü kız kardeşinin kızını severdi. Adriana, zayıf, zeki, koyu siyah tenli, gözlüklü bir kızdı. Saçlarını balıksırtı örgü yaptırmıştı. Koltukta öne doğru eğilmiş bir halde oturuyordu. Dirseklerini dizlerine dayamış, çenesini ellerinin arasına almış, gözlerini pür dikkat televizyona dik-

* Orta ve Güney Amerika'da yaşayan ve sinek avlayarak beslenen, sarı, kahverengi tüylü yırtıcı bir kuş. (ç.n.)

miş, gördüklerini yorumlamaya çalışıyordu.

"Bütün bunlar, güzel olduğu için mi? Beyazların peri masallarından çıkma bir prenses falan mı bu?" diye sordu.

"Ama bak, kalabalıkta bir sürü siyah insan da var."

"Kim görünümüne bu kadar para harcayıp bu kadar mücevher taksa güzel olur," dedi kanepeden yükselen yavaş ama alaycı bir ses. "Tüm hayatını halkın gözü önünde yaşadığı için oldu bunlar. İlahlaştırdılar kadını. O da şöhretler dünyasına girdi. Reklamdan nefret ettiğini söylerdi ama aslında severdi. Bu, gücüne güç katıyordu. Biz burada, İngiliz monarşisinin kendisini yeniden yaratmasını seyrediyoruz. O da bu sürecin bir parçası. İnsanlar bu gerçeği neden göremiyorlar? Yoksulları yaratan zenginler. Sonra da onlara bir iki kırıntı attılar diye ayrıca övülmek istiyorlar. Biz, hiç olmazsa bir cumhuriyetiz. Eski bir sömürge olabiliriz, ama en azından tüm bu duygusal saçmalıkları ve fanteziyi arkamızda bırakmayı başardık. Haydi, gerçekliğe içelim. Cumhuriyetin geleceğine ve eşitliğe." Hepsi de büyük bir ciddiyetle kadehlerini kaldırdılar.

Sohbet, biraz ondan biraz bundan, düşük dozda sürdü; May Teyze hariç hepsinin gözü sürekli televizyondaydı. May Teyze ara sıra ütüyü elinden bırakıyor, öğleden sonraki uçuşuna hazırlanırken, son dakikada aklına gelen işler yüzünden eli ayağı dolanıyordu.

Kapıda beliren hizmetkârlardan biri May Teyze'ye seslendi. Otuz beşinde ama elli yaşında gösteren ufak tefek Gita'ydı bu. Beli o kadar yüksekteydi ki göğüsleri ile karnı birleşmiş gibiydi. Çiçek desenli soluk pamuklu kumaştan bir elbise giymişti. Ayaklarında yürürken şap şap ses çıkaran terlikler vardı. Buğulu gözlerinden biri burnuna doğru şaşı bakıyordu. Saçları dağınık bir topuzla arkaya toplanmıştı.

"Özür dilerim, efendim. Bugün biraz erken ayrılmak istiyorum. İngiliz Masa işşi yapmam lazım. Körili tavuk dolapta."

May Teyze başını ütü masasından kaldırdı.

"Tamam Gita, gitmen lazımsa git." İngiliz masa işşi ile Gita'nın ne demek istediğini anlamamıştı ama herhalde, işlemeli güzel masa örtülerini falan kastediyordu. "Ben dönünce görüşürüz artık.

Lütfen arka odalar iyice temizlensin. Dün baktığımda, toz içindeydi. Nereye koydum bu kahrolası ütüyü şimdi?"

"Orada," dedi Gita tok sesiyle. May Teyze'nin ütü masasına bırakıverdiği bir çantanın arkasında kalan aleti işaret etti. "Ütü oradan size bakıyor."

Tam May Teyze ütüye elini atmıştı ki tüm kentin elektriği kesildi. Televizyon da, ütü de çalışmıyordu artık. Herkes homurdandı.

"Bu kesintilerden nefret ediyorum," diyen May Teyze, ayağını güm diye yere vurdu ve suratını astı. Ellerini de pembe ipeğin sardığı kalçalarına dayamıştı. Adriana kalkıp çalışmayan televizyonu kapattı. Esneyip, gerinen ve şikâyet edip duran arkadaşları birer birer hoşça kal demeye başladılar. Elektrikler saatlerce gelmezdi artık. Konuklar kendilerinden pek memnun bir halde kendilerini öğle üzerinin ilk saatlerine bıraktılar. Cenaze görüntüleri içlerini, haklı öfkenin verdiği hafifletici keyifle doldurmuş, kendi akılcı politikalarının doğruluğu ve üstünlüğüne bir kez daha ikna olmuşlardı.

Arka taraftaki mutfakta da Gita erken ayrılma iznini kopardığı için halinden memnundu. İçinde but kaynayan tencerenin kapağını kaldırdı ve aşçı Barbara'nın bir avuç karanfil ve biraz hardal ilave etmesi için öylece bıraktı. Fokurdayan tencereden dalga dalga yükselen buhar mutfağı çok nefis bir kokuyla doldurdu.

Parmaklarını yalayan Barbara, "Lütfen kepçeyi bana uzatsana," dedi. Barbara ve Gita yaklaşık beş yıldır birlikte çalışıyorlardı.

Gita, elleriyle dizleri üzerinde çömelerek, ayıklanmayı bekleyen balıkların durduğu lavabonun altındaki minik panjurlu dolapların birinde kepçe arandı. Balıkların kanlı kafalarının aşağısındaki pullar, eski altın sikkeler gibi parlıyordu.

"Nasıl oldu babanın cenazesi?" diye soru Gita. Gita'nın televizyonu yoktu, gazete de okumazdı. Fakat yukarıdan sesi gelen programın kasvetli müziği ona Barbara'nın babasının geçen hafta sonu Blairmont'ta gömüldüğünü hatırlatmıştı.

"İyiydi. Oturduk, ilahiler, marşlar söyledik. İncil'i ağabeyin okudu."

Gita, nefes nefese, gözleriyle dolabı dip köşe tararken, "Ağabeyin okudu," diye tekrar etti gonk sesine benzer bir tonda. Söylenen her cümlenin son sözlerini yavan bir hoşnutlukla tekrarlama alışkanlığı vardı.

Barbara et dolabına gidip birkaç tane kaburga çıkardı. Kaburgaları tezgâhın üzerine bırakıp ellerini önlüğüne sildi. Tencereden yükselen buhar, abanoz rengi alnını parlattığı gibi, kırlaşan ince saç buklelerini de ıslatmıştı.

Tenceredeki eti çatalla yoklarken, "Derler ki öleceğin zaman gücün artarmış," dedi. Sonra da çıkardığı kaburgaları folyoya sarmaya başladı.

Arka taraftaki kap kacağa uzanmaya çalışan Gita, "Gücün artarmış. Evet. Ve nabız da artarmış," dedi soluk soluğa. Yumurta çırpıcıları, rendeler, kevgirler, alüminyum tavalar, haşlama kabı ve gözleme tavaları birbirine çarpınca bir şangırtı koptu. Sonunda bu yığının içinden bir kepçe çıkarıp Barbara'ya uzattı.

"Derler ki, biri sana bakıyorsa, ölmezmişsin," diye devam etti Barbara. Etin suyundan bir kaşık alıp, yutmadan önce ağzının içinde gezdirerek tuzuna baktı. "Birisi uyurken seni düşünüyorsa iyi de – ölürken düşünüyorsa sen de ölürsün."

"Zaten evde ölü varsa uyanık duracaksın," dedi Gita, hindistancevizi rendelemek için rendeyi dizlerinin arasına yerleştirdi. "Bizim orada bir evde bir kadın ölmüştü. Üzerine bir çarşaf örtmüşler, sonra da evdeki sekiz kişi yatıp uyumuş. Gece ölü kadın kalkmış, çarşafı yırtmış, sekiz kişi için sekiz düğüm yapmış. Sonra da onları yutmaya başlamış. Birisi zamanında uyanmış, onu durdurmuş. Boğazından çekip çıkarmışlar düğümleri. Ama altısını yutmuş. Bütün düğümleri yutsaymış, hepsi de ölecekmiş. Kadın canlanmış. Ötekileri de uyur görünce sinirlenmiş. İşte öyle, o zamandan beri cenazeden sonra birileri uyurken birileri hep uyanık kalır."

Rendelenmiş hindistancevizinden kaşık kaşık alıp evyenin üzerine tepecikler halinde yığarken dışarıdaki sapodilla ağacının gölgesi Gita'nın yüzüne düşüyordu. Birden güneş bulutların arasına girdi, çiviler misali yağmur damlalarıyla mutfak camını döven, şiddetli ama göz açıp kapayıncaya kadar dinecek bir sağanak başladı.

Yağmurun içinden çıkıp gelen ve bahçe kapısının önünde duran taksinin sesini duyan iki kadın pencereden dışarı baktılar.

Mutfak kapısından yukarıya, merdivenlere doğru, "Bayan. Taksiniz geldi," diye seslenen Gita terliklerini şaplata şaplata yeniden pencereye koştu. May Teyze'nin gerçekten gittiğinden emin olmak için pür dikkat dışarı bakan Barbara'ya, uğursuz bir kehanette bulunuyormuş gibi, "Yağmur, onun bugün Miami'ye gitmesini istemiyor," dedi. May Teyze her zamanki gibi emrindekilere bağıra çağıra talimatlar yağdırırken Adriana'ya hoşça kal dedi ve şemsiyesiyle yağmura tehditkâr hamlelerde bulunarak evden ayrıldı. Tombul bacakları içeri girer girmez hareket eden arabanın arkasından vahşice havlayan köpek sesleri duyuldu.

Barbara'nın o günlük işini bitirip gitme zamanı gelmişti de geçiyordu. Barbara sadece sabahları çalışırdı. Lavabodaki balık paketlenip dondurucuya, haşlanmış et de buzdolabına kaldırılınca o da yağmurluğunu giydi, Gita'ya veda edip nihayet kendisini bahçe kapısından dışarı attı.

İşte Gita da bunu bekliyordu. Mutfak kendisine kalmıştı.

On dakika sonra, buzdolabından kendine bir bardak daha erik suyu koymak için mutfağa inen Adriana, Gita'nın sinsice hareketlerle bir şeyler yaptığını görünce mutfak kapısında durup izlemeye başladı. Gita telaşla çekmeceden May Teyze'nin antika gümüş çatal ve bıçaklarını çıkartıyor, peçetelere sarıyordu. Sonra hepsini alıp, çadır bezinden bir çantanın içinden açık bir biçimde görünen gümüş çanakların, gümüş maşrapaların ve gümüş şamdanların yanına koydu. Ardından, May Teyze'nin en sevdiği Royal Doulton porselenlerini büfeden çıkartıp, her birini beyaz peçetelerin arasına özenle sardı ve İngiliz bayrağı desenli büyük naylon bir çantaya birer birer yerleştirdi.

Ne yapması gerektiğine karar veremeyen Adriana, yaslandığı kapı ağzından geri çekildi. Hizmetkârlar çalıştıran bir aileden geliyor olması ona zaten vicdan azabı veriyordu. Guyanalı orta sınıf ailelerde bunun çok sıradan bir şey olduğunu anlatmasına rağmen, İngiltere'deki okul arkadaşlarından hiçbiri buna hoş bakmıyordu. Fakat kendi evinin bulunduğu Georgetown'daki arkadaşlarının bi-

le Gita'nın bu hırsızlık eylemini destekleyeceğini düşünüyordu. Mülkiyet hırsızlıktır, diyorlardı. Gita yalnızca servetin yeniden dağıtımını yapıyor. Gita yoksul. Teyzen zengin. Gita dengeyi yeniden kuruyor. Adriana sessizce kapıdan uzaklaşıp tereddütlü adımlarla merdivenleri çıkmaya başladı. Bir şey görmemiş gibi davranıyordu. Merdivenlerden geriye göz atıp, teyzesinin gözü gibi baktığı gümüş takım ve tabak çanağın tıka basa torbalarda sağlam durup durmadığını özenle kontrol eden Gita'ya bir kez daha baktı. Adriana basamakları hızla tırmandı. May Teyze için üzülüyor, kaybolmak üzere olan değerli eşyalar için kendini sorumlu hissediyordu. En azından Gita'yı izleyip, çalınan eşyalarla ne yapacağını öğrenmeye karar verdi. Belki sonra kayıpları telafi edebilirdi.

On dakika sonra, Gita evden ayrıldı ve ellerinde iki ağır çantayla yola koyuldu. Pırıl pırıl su birikintilerinin etrafından dolaşarak yürüyordu. Sağanağın arkasından yeniden çıkan güneşle, köşedeki içki dükkânının etrafındaki su birikintisi ışıldıyordu. Evdeki gümüşlerin çoğu, belli ki yolda çıngırdayıp onu ele vermemesi için keten peçetelere sarılmıştı. Adriana, belli bir mesafe bırakarak, Gita'nın kısa ve azimli bedeninin, müşteri bekleyen minibüslerin olduğu tarafa ilerlemesini izliyordu. Gita minibüs bekleyen kalabalığın arasında, torbaları çamurlu yere bıraktı. Toplaşan kalabalıkta avını kaybedeceğinden korkan Adriana derin bir nefes aldı ve Gita'nın karşısına çıkmaya karar verdi.

"Gita! Ne yaptığını sanıyorsun?" Soruyu sorarken nefes nefeseydi.

Adriana'nın sesini duyan Gita, dehşet içinde başını çevirdi. Sonra da kızın suratına bakarak gülmeye başladı. Kahkahası, tiz bir mahcubiyet çığlığıydı.

"İngiliz Masa İşşi için Mahaica'ya gidiyorum, Bayan Adriana. Teyzenizin eşyalarının hepsini yarın getireceğim. Hiç merak etmeyin."

"Bunları hemen şimdi geri götüreceksin. Ben de bu konuda ağzımı açmayacağım." Adriana sinirlendiği zamanlarda hep yaptığı gibi burnunun üzerindeki gözlüğünü düzeltti. Etraflarına toplanan kalabalığın karşısında hem katı hem anlayışlı görünmeye çalıştı.

"Ağzımı açmayacağım," diye sıkıntıyla tekrarladı Gita. Sonra sertçe başını iki yana salladı. "Hayır, hayır, hayır. Anlamıyorsun. Gel benimle, tamam? Gel benimle, göreceksin." Gita Adriana'nın koluna sımsıkı yapışmıştı. "Gel benimle. Sana bir şey göstereceğim," diye ısrar etti. Bu arada Adriana'nın kolunu bir an için bırakmış, ağır çantaları Mahaica'ya giden minibüse taşımıştı. Sonra yine Adriana'nın koluna yapıştı. Pes eden Adriana, Gita'nın kendisini kalabalık minibüse sürüklemesine ses çıkarmadı. Gita sessizce onun yanında oturuyor, kucağındaki yüklü çantaları sıkı sıkı tutuyordu. Arada sırada öksürüp pencereden dışarı bakıyordu. Adriana ne zaman ondan açıklama istese, Gita ona aynı cevabı veriyordu: "Birazdan göreceksin."

Adriana, minibüsten iner inmez, teyzesinin evinin gece bekçisi Abdül'ün sarı ve obruk yüzünü tanıdı. Kaygı içinde, bir hırsız çetesinin içine düştüğünü düşünmeye başlamıştı. Abdül, beş altı kişiyle birlikte etrafına bakınıp duruyordu. Gita'yı beklediği belliydi. Adriana, Abdül'ün yanındakilerin, civardaki Mosquito Hall köyünde çalışan insanlar olduğunu çıkardı konuşmalardan. Gita, onlara Adriana'yı neden yanında getirdiğini açıklamamış, onlar da sormamıştı. Abdül yüzünde ciddi bir ifadeyle başını ona doğru çevirerek, "İyi günler," dedi. Kısa bir selamlaşmanın ardından, yağmur damlalarının süzüldüğü çalıların arasındaki kırmızı toprak patikada sessizce ilerlemeye başladılar. Adriana, kasabadan çıkıp, insanların yanından uzaklaştığı için huzursuzluk duymamaya çalışıyordu.

Yirmi dakika kadar sonra gidecekleri yere vardılar. Burası küçük bir arazi parçasıydı. Bir zamanlar portakal bahçeleri olan yere ekilen hindistancevizi ağaçlarının önünde, çalılar yüzünden yoldan pek görünmeyen bir arazi. Yolun karşı tarafında bir mezarlık vardı. Yağmur durmuştu. Altı adam açık araziye girip, sıcak güneşin altında, yağmurun vıcık vıcık kırmızı kile çevirdiği çamur öbeklerinin üzerine ağırca bir maun masayı yerleştirmeye koyulmuştu bile. Masayı arazinin olabildiğince tam ortasına yerleştirmeye özen gösteriyorlardı. Kadınlardan ikisi, Air Canada torbasından Şam işi, kocaman, beyaz, muhteşem bir masa örtüsü çıkardılar. Örtüyü masa-

nın üzerine dikkatle yayıp, tüm kenarlardan eşit sarkıncaya kadar çekiştirdiler.

Bu arada Gita ve diğerleri, o tarafa doğru bata çıka ilerliyorlardı. Üzerine örtü serili masa, hindistancevizi ağaçlarının önünde hafif eğik duruyordu. Yeni gelen küçük grup, güdük palmiyelerin partal gölgelerinin altında bir süre çene çaldı. Parıldayan hindistancevizi yaprakları, meltemle yeşil plastik kamalar gibi sallanıyorlardı. Kuru çim ve killi toprak Adriana'nın ayakkabılarına yapışıyordu. Ötekiler halihazırda harıl harıl iş görürken, Adriana şaşkınlık içinde durmuş izliyordu.

Açık göğün altında bir grup insan masanın etrafına on iskemleyi yerleştirmekle meşguldü: Dört bir tarafa, dört öteki tarafa, ikisi de uçlara. Yemek sepetleri açıldı. Gita, gün ışığında pırıl pırıl parlayan gümüşleri diziyordu. Masanın ortasındaki şeref noktasına, koyu renkli, bol viskili, göz dolduran, erikli bir pasta yerleştirilmişti. Uzun, ayaklı gümüş tepsi üzerinde göz kamaştırıyordu. Gita, pastanın iki yanına özenle May Teyze'nin şamdanlarını yerleştirdi. Yavaş yavaş uzun masa Victoria stilinde muhteşem bir ikindi masasına dönüşmüştü. Bisküvi tabakları, her çeşit sandviç, hıyar ve domates salataları, reçeller, soslar, erikler, dağ erikleri, kayısı hoşafı, gümüş çaydanlıklar, Staffordshire porseleninden desenli tabaklar, Royal Doulton porseleni, gümüş maşrapalar ve gümüş süt kâseleriyle dolmuştu masa. Bu görüntüdeki ihtişam, bu işleri yapan insanların yoksul, soluk, yamalı, lekeli uygunsuz kıyafetleri ve ucuz ayakkabılarıyla taban tabana zıttı. Herkes hızlı hızlı iş görüyordu, çünkü sinekler ve marabunta eşekarıları çoktan kendilerini şölene davet etmeye başlamışlardı.

İkindi güneşinin altında, hafifçe eğik duran masanın üstü tepeleme yiyecekle dolup da işler bitince grup kenara çekilip eserine gururla baktı. Ardından herkes birer iskemle çekip arkasında dikildi. Adriana, davul eşliğinde ilahiye benzer bir şarkı söylediklerini duyuyordu. Kimisi tiz, kimisi derinden gelen sesler aynı anda yükselmiş, tecrübesiz korolardaki gibi sona doğru sönmeye yüz tutmuştu.

Gita, Adriana'nın bulunduğu yere gelip yüzünü gözünü sildi ve

başörtüsünün uçlarını yeniden bağlarken, "Bu yaptıklarımız, burada yatanlara iyi şeyler hissettirecektir," dedi.

"Umarım, İskoç doktor da buna sevinir," diye kuşkuyla ekledi bir başka kadın. "Yoksa *jumbie*'si yattığı yerden kalkıp, gelip geçene iğne saplar. Onu görürseniz, bir tutam saç kesip kabak palmiyesine bağlamanız lazım." Gözlerini kısarak güneşe baktı.

Yine hepsi dönüp gururla güzel görüntüye baktılar. Tepeleme yiyecek dolu masanın yanından ayrılıp onu kaderine terk ederken hepsinde gözle görülür bir tatmin ifadesi vardı. Yamru yumru araziden çıkıp yolun karşısına geçtiler, ertesi gün tabakları ve gümüşleri kimin toplayacağını ayarlamaya başladılar. Sonra birbirlerine veda edip, çamurlu yolda yürüyerek uzaklaştılar.

Grup dağılınca, Gita ve Adriana, minibüse binecekleri yere kadar kendilerini alacak bir aracı durdurmak üzere yolda beklemeye başladılar. Çeperlerinden opal ışığın süzüldüğü kara bulutlar yine yağmur geleceğini gösteriyordu. Bir süre sonra güneş, ağaçların arkasında batarken kasıp kavuran turuncu bir yangın hindistancevizi bahçesini bir anda yutuverdi. Ağaçların uzayan gölgeleri arasında tek başına kalakalmıştı masa. Sivrisineklerden bir piramit pastanın üzerinde dans ediyordu. Günbatımı curcunası yavaş yavaş azalıp ufkun arkasına kayınca, karanlıkta parıldayan tek şey beyaz masa örtüsü oldu.

Sonunda Gita açıkladı.

"Biz her yıl buraya gelip, oradaki yolun karşısında gömülü İngilizlerin ruhunu yatıştırmak için tören yaparız. Gelir, onlara yemek dolu bir sofra bırakırız. Sabah ilk gelenimiz tabak çanağı ve gümüşleri toplar. Hep aynı hikâye. Hiç biri çalınmaz. Gümüşler, tabaklar, masa örtüsü olduğu gibi durur, nasıl bıraktıysak öyle. Ama yiyecekler dağılmış, kemirilmiş ya da yenmiş oluyor. Belki hayvanlar yapıyor, belki de çok acıkan İngiliz ruhlar, kim bilir. Abdül, yarın erkenden teyzenin eşyalarını geri getirecek. Bir şey olmayacak onlara. İşte İngiliz Masa İşşi bu. Şimdi anlıyor musun?"

Adriana sesini çıkarmadan dinleyip anlatılanları kavramaya çalıştı. Başlarının üzerinde yarasalar uçmaya başlamıştı. İkisi darmadağınık mezarlıkta beklemeye koyuldular. Eski mezar taşların-

dan artakalanlar, toprağa ekilmiş kırık dişler gibi dikili duruyordu. Adriana bir iki mezar taşına eğilip, yazıları okumaya çalıştı. Birkaç tanesinde İngiliz isimleri vardı; bir tanesi ise Hollandalı bir aileye aitti.

Yaklaşık on beş dakika sonra, günbatımında, bir arabanın farları, tekerlek izlerinden oluk oluk olmuş yolda ağır ağır yaklaştı. Şoför onları almak üzere durdu.

Araca binerlerken, Adriana merakla, "Orada gömülen Hollandalılar ne oluyor? Ben bir Hollandalı mezarı gördüm. Onlar için hiçbir şey yapılmıyor mu?" diye sordu.

Gita şaşkınlık içinde Adriana'ya bakıp alaycı bir kahkaha patlattı. Bozuk yolda yeniden hareket eden aracın açık penceresine yaslanmış, bir yandan da kucağındaki boş torbaları katlıyordu.

"Senin kafan yerinde değil mi ne? Herkes Hollandalı ruhların yatıştırılamayacağını bilir." Araba, gecenin karanlığında soluk bir pırıltı gibi duran masayı geride bırakarak yoluna devam etti.

James Agee

Ailede Bir Ölüm

Edebiyat/Çev.: Tomris Uyar/294 sayfa/ISBN 975-539-160-6

Ailede Bir Ölüm James Agee'nin Türkçedeki tek kitabı.

Amerika'nın içe kapalı, geleneklerine bağlı bir yöresinde doğup büyüyen Agee, geleneksel aile ilişkilerini, insanların yaşam ve ölüm karşısındaki yalnızlıklarını büyük bir sadelik ve incelikle işlemesiyle dikkatleri çekiyor...

Agee yaşamı ve ölümü varoluşçu bir açıdan sorgulamıyor. Daha çok bir olgunun ya da olayın insanlar üzerindeki etkisini garip denebilecek bir tutku ve yoğunlukla betimliyor. Birbirlerine kanbağlarıyla bağlı insanların duygusal yaşantılarının acı bir olayın ağırlığı karşısında altüst oluşunu, belli "an"larda aralarında kurulan uzaklık ve yakınlıkları anlatıyor. Davranışlar, sözler ve jestlerle kurulan bu duygu dünyasını olağanüstü bir titizlik ve duyarlıkla yansıtıyor Agee. Bilinci kılı kırk yararcasına didikleyen üslubuyla Faulkner'ı çağrıştırsa da "dış dünya" daha ağır basıyor Agee'de. Romanda "bir çılgının anlattığı masal"a benzetilen hayat, tüm karmaşıklığı ve acımasızlığı ile önümüze seriliyor: Yabancı, uzak, kayıtsız ve her türlü anlamlandırmaya açık... Agee bu açıklığı aile ilişkileri, insanlar arası iletişim ve iletişimsizlikle dolduruyor: Uyulması gereken kurallar, söylenmesi gereken sözler, karşılıklı ödevler ve alttan alta akan gerçek duygu ve düşünceler...

Her türlü abartıdan uzak, yalınlığın ve içtenliğin edebiyattaki karşılığı olan bir roman *Ailede Bir Ölüm*...

Gündelik hayatın "basit" gerçeklerini incelikli bir üslupla anlatan bir yazar *James Agee*...

Ve bu yalınlığın, içtenliğin, inceliğin Türkçedeki dünyasını kuran bir çevirmen *Tomris Uyar*...

Paul Bowles

Esirgeyen Gökyüzü

Edebiyat/Çev.: Belkıs Çorakçı Dışbudak/279 sayfa/ISBN 975-539-178-9

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin en önemli yazarlarından olarak gösterilen Paul Bowles, Fas'a yerleştikten sonra yazdığı ilk roman olan *Esirgeyen Gökyüzü*'nde, öyküsüne fon olarak seçtiği Doğu'yu ve Büyük Çöl'ü bir karşıtlığın simgesi olarak ele alır ve modern Batılı insanın uğradığı ruhsal çölleşmeyi bu karşıtlığın şiddeti bağlamında anlatır.

Modern dünyadan kendilerini tecrit eden Port ile Kit, bir sığınak olarak Doğu'yu tercih ederler ve yanlarına dostları Tunner'ı da alarak Fas'tan Afrika'nın içlerine doğru sonu belirsiz bir yolculuğa çıkarlar. Ancak bu yolculuk onlar için bir kurtuluş olmaktan çok bir yitiş ve yitirilişi beraberinde getirir. Büyük Salıra boyunca kat ettikleri yolda ruhsal yalnızlıklarıyla giderek daha fazla yüz yüze gelir, anlam yitiminin içlerinde yarattığı boşluğun yansımasını Çöl'de bulurlar. Bu boşluk, onların birbirlerinin benliklerini daha şiddetle talep etmelerine ve birbirleri için iyice ezici birer yük haline gelmelerine neden olur. Böyle bir ıssızlıkta ve çoraklıkta, Port ve Kit için aşk bile saçmalaşmaya ve anlamsızlaşmaya başlar. Sanki *Çorak Ülke*'de gezinen iki zavallı ruhtur onlar. Çöl, içine düştükleri bunalımı zalimce yüzlerine çarpmakta, ruhlarındaki çölleşmenin bir metaforu haline gelmektedir. Batılı insanın kendi medeniyetinden uzakta içine düştüğü acıklı durum, yabancılaşmanın, hayatla kurulan zayıf bağların onarılmayacak biçimde kopmasının ve bundan kaynaklanan sürekli bir rahatsızlık ve huzursuzluğun bir göstergesidir. Bu noktada Doğu, Batı için bir kaçış ya da bir alternatif olarak değil, bir yüzleşme ve hesaplaşma yeri olarak vardır artık. Çöl, kaçmaya çalışan modern insanı korumak yerine yutmakta, ona başka bir yaşam olanağı sunmamaktadır, çünkü kendi benliğine ve hayatın özüne yabancılaşan bu insan her yere ve her şeye de yabancılaşmıştır... *Esirgeyen Gökyüzü* boşluğa düşenlerin, tutunamayanların romanıdır...

Julio Cortázar
62

MAKET SETİ

Edebiyat/Çev.: Aslı Biçen/216 sayfa/ISBN 975-539-151-7

60'larda büyük bir patlama yapan Güney Amerika edebiyatının, en önde gelen isimlerinden birisi Cortázar. Arjantinli yazarı bu üretken dönemin oldukça iddialı diğer yazarlarından ayıran özelliği ise kuşkusuz dile çektirdiği azaplar. Usta, çok basit, çok sıradan gibi görünen deneyimleri en muhteşem biçimde anlatma hünerine sahip ender yazarlardan. Okuyucunun hem beynini hem de hislerini aynı anda açık tutmasını ve yazdıklarına şahsi tepkiler vermesini talep eden Cortázar, edebiyatta dilin saydam bir araç olarak kullanılmasıyla yetinmeyen, olay örgüsünden çok üsluba önem veren okuyucular için tam bir okuma ziyafeti sunuyor.

62'de bu üslup zenginliğinin yanı sıra olağanüstü bir hayal gücüyle karşılaşıyoruz; roman, gerçekle gerçekötesinin o son derece ince sınırının bir o tarafına bir bu tarafına gidip gelmelerle dolu; bu açıdan da yer yer bilinen gerçeklik tanımını fazlasıyla sınıyor. Kitabın en belirgin gerçeküstü teması vampirlik, ama bu kelime roman boyunca neredeyse hiç açık açık zikredilmiyor. Bir kavramın adım başı afişe edilmeden, güçlü bir alt akıntı gibi nasıl bütün bir romanda kendini duyurabileceğini gösteriyor usta bize. Bunun yanı sıra bir grup insanın imkânsızlarını: İmkânsız aşkları, yaşantıları, olayları da durmadan geri dönüşlerle, şiirsel vurgular, tekrarlar ve saplantılarla; bazı bölümlerde ciddi bir mizahla çarpıcı bir biçimde aktarıyor. Hem kronolojiyle hem de psikolojik determinizmle oynuyor; başı sonu olmayan, âdeta sonsuz bir zaman diliminde olayların peşi sıra sürüklenen "kişiler" yaratıyor.

Kendine ait o bambaşka evreniyle, muhteşem diliyle, emsalsiz tuhaflıklarıyla eşsiz bir eser.

Carlos Fuentes

Kutsal Bölge

Edebiyat/Çev.: Handan Akdemir/167 sayfa/ISBN 975-539-169-X

Sadece Meksika edebiyatının değil, dünya edebiyatının da büyük ustalarından olan Carlos Fuentes'ten sımsıcak bir roman: *Kutsal Bölge*.

Fuentes bu romanında Ulysses mitini yeniden yaratıyor, Penelope ve Telemakhos'un, Kirke'nin kılık değiştirmiş çağdaş karşılıklarını bütün insanların tek ortak diliyle, duyguyla anlatıyor.

Ünlü Meksikalı film yıldızı Claudia Nervo, güçlü kişiliği, "bugün"ü kararlı bir şekilde yaşaması ve zamana meydan okumasıyla herkesi büyüleyen efsane bir kadındır. Ama onu asıl efsaneleştiren, yirmi dokuz yaşındaki "mirasyedi oğul" Mito'dur (mit). Mito, zaman zaman gerçekleşmesi imkânsız aşkının acılarından ve "küfür"den kaçıp kutsal bölgeye, yalnız yaşadığı evine sığınır (*maison d'être?*). Annesini ve ona karşı duyduğu karmaşık ilgiyi Mito'nun ağzından dinlerken, gerçekle efsane arasında gidip geliyor, imge denizlerinde yüzüyoruz. Bu hummalı gelgitlerde dünyanın gizemini araştırıyor, tinsel dünyayla nesneler dünyasının hesaplaşmasına tanık oluyoruz ve bazılarımız, belki de "Dünyanın gizemi görünendir," sonucuna varıyor.

Şiir için birileri "çeviride kaybolan şeydir," demiş, ama bu kitap için geçerli değil bu. Başka zamanlarda sıradan, zararsız gibi görünen kelimeler Fuentes'in romanında art arda gelince okura tedirgin bir edebiyat hazzı veren tuzaklara dönüşüyor.

Şiir tadında bir roman; kelimenin büyüsüne hâlâ inananlar için...

James Welch

Kızılderilinin Şarkısı

Edebiyat/Çev.: Ayşe Öngün/384 sayfa/ISBN 975-539-435-4

James Welch, 1889 yılında Vahşi Batı gösterisiyle Paha Sapa'nın vahşi topraklarından Marsilya'ya giden Atılgan Geyik'in akıl almaz serüvenini anlatan *Kızılderilinin Şarkısı*'nda çağdaş Kızılderili edebiyatının kendine mesele edindiği en can alıcı sorunun etrafında dolanıyor: İki kültür arasındaki o derin yarıkta nasıl yaşanır? Bu serüvende, Eski Kıta-Yeni Dünya ayrımını bile bilmeyen, gerektiğinde kendi insanlarının yanında, gerektiğinde karşısında yer alan asi bir Kızılderili'ye eşlik ederken, kimlik, aidiyet, dil, aşk, yalnızlık, aile, özgürlük temalarına da bakıyoruz.

Geçmişle gelecek; kahramanımız Atılgan Geyik'in Paha Sapa'da Kızılderililer arasındaki hayatıyla, Fransa'nın bürokrasisine takılıp orada adeta bir hapis hayatı yaşarken, olayların akışıyla beklenmedik ölçüde değişen kaderi anlatıda iç içe geçiyor. Welch derin bir kültür şoku hikâyesi anlatarak, bizi şimdiye kadar kovboy filmlerinden, çizgi romanlardan ve coğrafya dergilerinden tanıdığımız Kızılderili imgesinden uzaklaştırıyor. Atılgan Geyik, dilini, âdetlerini, dinini bilmediği yabancı bir ülkede, kendisine bütünüyle yabancı bir kültüre hapsolmuştur. Üstelik yerinden olma, tecrit edilme kâbusundan kurtulmak için gerekli kaynaklardan da yoksundur. Onu dışlarken kendi kurallarına göre yargılamayı da ihmal etmeyen bir toplum karşısında savunmasız kalan, neredeyse "görünmez" kılınan bir yabancıdır. "Öteki"ne yaşama hakkı tanımayan bir zihniyet karşısında takatsız kalmıştır.

Bir yerde kök mü salmalı, yoksa özgür ruhlu bir gezgin mi olmalı? Geçmişiyle geleceği, kendi kültürüyle karşı karşıya kaldığı yeni kültür, yitirdikleriyle kazandıkları arasında bir seçime bu soru eşliğinde zorlanan Atılgan Geyik'in yüreğinin derinliklerinden kopup gelen şarkı içinize işlerken, Kızılderili edebiyatının kilometre taşlarından biri de dağarcığınızda yerini alacak.

Pauline Melville

Karnından Konuşanın Öyküsü

Edebiyat/Çev.: Oya Dalgıç/320 sayfa/ISBN 975-539-292-0

İlk romanı *Karnından Konuşanın Öyküsü* ile günümüz İngiliz romanının en önemli adlarından biri olan Pauline Melville, Güney Amerika'nın savanalar ve ormanlarla kaplı ülkesi Guyana'nın farklı kültürlerini, ırklarını, girift yaşam tarzını değişik bireylerin ruh dünyalarındaki labirentlerde dolaşarak anlatıyor. Yerli ve Batılı kültürlerin trajik sonuçlar doğuracak ölçüde birbirlerini yanlış anlamayı sürdürüşlerini yeniden keşfediyor. Guyana'nın yaşamını bütün renkleri, kokuları, sesleriyle efsanelerin potasında eritirken, savana-kent-orman eksenindeki canlı betimlemelerini göz kamaştırıcı bir mozaik içinde sergiliyor.

Şehvet, korku, dinsel baskı, felaketin eşliğinde yaşanan şiddetli tutkular lirik bir üslupla anlatılıyor romanda.

Karnından Konuşanın Öyküsü'nde, iki kardeşin, Beatrice ile Danny'nin 1919 Güneş tutulması sırasında yaşadıkları tutkulu ilişkiden doğan çocukları Oğulcuk; yerlilerin "dev çekirge" dedikleri Peder Napier; savanaların tozlu yaşamı ile kent yaşamı arasında gidip gelen Chofy ile İngiliz sevgilisi Rosa kolay kolay akıldan çıkmayacak portreler.

Bu baş döndürücü öyküde Melville trajedi ile komedinin, büyü ile akılcılığın, tensel sıcaklık ile soğuk entelektüel gözlemin sıradışı bir sentezini kurarken; kurumların, mitlerin, batıl itikatların yüzyıllar boyunca insanoğlunun önüne yığdığı engelleri delmeyi başarıyor.

"Kitap çekici, yepyeni bir ses tarafından anlatılıyor. Melville hem zekâya, hem duygulara yaslanarak alışılmamış, duygusallığa düşmeyen, zengin bir üslupla yazıyor. Son derece buğulu bir öyküyü, soğukkanlı bir bakışla işleyerek, insanın zihnini aydınlatan bir roman yaratmış. Onun, son yıllarda ortaya çıkan gerçekten özgün birkaç yazardan biri olduğuna inanıyorum."
Salman Rüşdi